

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Siyaset Bilimi Bilim Dalı

**TÜRKİYE'DE ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN, FOUCAULT'NUN
BİLGİ-İKTİDAR KAVRAMSALLAŞTIRMASI ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ**

Sinem SİNANGİL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

TÜRKİYE'DE ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN, FOUCAULT'NUN BİLGİ-İKTİDAR
KAVRAMSALLAŞTIRMASI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Sinem SİNANGİL

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Siyaset Bilimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

Sinem SİNANGİL tarafından hazırlanan “Türkiye'de Araştırma Merkezlerinin, Foucault'nun Bilgi-İktidar Kavramsallaştırması Üzerinden İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 29.08.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mete YILDIZ (Başkan)

Prof. Dr. Bican ŞAHİN (Danışman)

Doç. Dr. Şuay Nilhan AÇIKALIN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

29/08/2024

Sinem SİNANGİL

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, grsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Bican şAHİN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

Sinem SİNANGİL

TEŞEKKÜR

Aile üyelerime, rol model aldığım hayatımdaki önemli figürlere ve eğitim yolculuğumda beni destekleyen dostlarıma en içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tezin yazım aşaması başta olmak üzere hayatımın her anında yanımda duran ve daima destekleyen aileme teşekkür ederim. Akademik çalışmama yeniden eğilmemi sağlayan, üretkenliğe takdirleriyle desteklerini esirgemeyen, vizyonu ve derinlikli analizleriyle ilham kaynağı olan Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Dr. Cevdet Yılmaz'a en derin şükranlarımı sunarım.

Kendisiyle çalışma fırsatı bulduğum süre boyunca adeta yeni bir akademiye tamamlayacak kadar çok şey öğrendiğim, multidisipliner ve çok yönlü bakış açısıyla örnek olan önceki dönem Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Doç. Dr. Sayın Fuat Oktay'a şükranlarımı sunarım. Eşsiz bakış açısıyla stratejik düşüncenin önemini kavramamı sağlayan ve beni her zaman yazmaya teşvik eden Sayın Hamdi Kılıç'a, akademik perspektifime yeni ufuklar açan Doç. Dr. Mariam Kavakçı'ya, Türkiye'deki araştırma merkezleri hakkında çalışma yapma fikrini bana öneren Dr. Gürsel Dönmez'e ve çalışma alanıma kapsamlı bir bakış kazanmamı sağlayan ve beni destekleyen Drs. Veyis Güngör'e yürekten teşekkür ederim.

Tezimin çalışma ve yazma süreçlerinde benden bilgisini, tavsiyelerini ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Bican Şahin'e, Prof. Dr. Mete Yıldız'a, Prof. Dr. Berrin Koyuncu Lorasdağı'na ve Doç. Dr. Şuay Nilhan Açıklın'a en derin teşekkürlerimi sunarım. Abdullah Genco başta olmak üzere değerlendirmeleriyle tezime katkı sunan tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma minnettarım.

Çalışmamı, hayatın her alanında zorlaştırmayıp kolaylaştıranlara ithaf ediyorum.

ÖZET

SİNANGİL, Sinem. *Türkiye'de Araştırma Merkezlerinin, Foucault'nun Bilgi-İktidar Kavramsallaştırması Üzerinden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Bu çalışma, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin faaliyetlerini Michel Foucault'nun bilgi ve iktidar ilişkileri çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Foucault'nun bilgi-iktidar kavramsallaştırması, bilginin iktidar ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini ve toplumu nasıl dönüştürdüğünü açıklar. Bu teori doğrultusunda, stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'nin politika yapım süreçlerinde oynadığı rol ve üretilen bilginin iktidar ilişkileriyle nasıl etkileşime girdiği ele alınmıştır.

Stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretim süreçleri, bilginin hangi politik aktörler tarafından kullanıldığı ve bu bilginin politika yapma süreçlerine nasıl yansıdığı araştırılmıştır. Özellikle bu merkezlerin politika yapımcılar üzerindeki etkileri, üretilen bilginin hangi alanlarda yoğunlaştığı ve hangi söylemlerin baskın hale geldiği incelenmiştir. Foucault'nun bilgi-iktidar dinamikleri ışığında, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin faaliyetleri ve bu faaliyetlerin politika yapma süreçlerindeki yeri irdelenmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışma, stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'deki politika yapım süreçlerindeki etkilerini ve bu etkilerin bilgi ve iktidar dinamikleri bağlamında nasıl şekillendiğini ortaya koyarak, daha stratejik ve bilgi temelli politikaların geliştirilmesine yönelik önemli öneriler sunmaktadır. Stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimi ve bu bilginin iktidar ilişkilerine eklenmesi, Türkiye'nin ulusal ve uluslararası politika süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, çalışmada elde edilen bulgular, Türkiye'nin politika yapım süreçlerini daha etkili hale getirmek için önemli katkılar sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Stratejik Araştırma Merkezleri, Bilgi-İktidar İlişkisi, Türkiye'deki Düşünce Kuruluşları, Stratejik Düşünce

ABSTRACT

SİNANGİL, Sinem. *Research Centers In Turkiye: Knowledge- Power Conception of Foucault*, Master's Thesis, Ankara, 2024.

This study analyzes the activities of strategic research centers in Turkiye through Michel Foucault's theory of power-knowledge relations. Foucault's concept highlights how knowledge, beyond producing reality, shapes power relations and impacts society. In this context, the role of strategic research centers in Turkiye's policymaking and the interaction between knowledge production and power are examined. The study explores how knowledge functions as part of power mechanisms, shaping societal structures.

The quality of knowledge produced by strategic research centers, how policymakers utilize it, and its influence on power relations are investigated. The study further delves into the role of these centers in knowledge production, distribution, and utilization, and how these processes integrate into policymaking. According to Foucault, power is inseparable from knowledge, with both continually producing and reproducing power relations. This dynamic defines how knowledge spreads, which is accepted, and which discourses dominate, influencing societal structures and individuals.

By examining the knowledge production processes of strategic research centers, this study provides insights into how these processes are evaluated and utilized by policymakers. The focus is on areas where knowledge is produced, by whom it is used, and how it is integrated into policies.

The findings contribute to understanding the power-knowledge dynamics in Turkiye's policymaking, offering key insights into how strategic research centers support the development of effective, knowledge-based policies. These centers play a critical role in shaping Turkiye's national and international strategies.

In conclusion, this study reveals how strategic research centers impact Turkiye's policymaking processes and how these impacts are shaped by power-knowledge dynamics, offering significant recommendations for the development of more strategic, knowledge-based policies.

Keywords

Strategic Research Centers, Think Tanks, Knowledge-Power Relationship, Think Tanks in Turkiye, Strategic Thinking

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	10
1.1. STRATEJİ TANIMI VE KAPSAMI.....	10
1.2. STRATEJİK DÜŞÜNME VE TANIM.....	18
1.3. STRATEJİK DÜŞÜNCENİN KAVRAMSAL GELİŞİMİ	24
1.4. MİCHEL FOUCAULT'NUN BİLGİ-İKTİDAR TEORİSİ	32
2. BÖLÜM STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİ.....	45
2.1. STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TANIMI	45
2.2. STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	53
2.3. STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN İŞLEVLERİ	66
3. BÖLÜM TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİ	78
3.1. TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TARİHSEL KÖKENİ VE GELİŞİMİ	78
3.2. TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN FAALİYETLERİ.....	90
4. BÖLÜM TÜRKİYE'DEKİ STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN FOUCAULT'UN BİLGİ-İKTİDAR TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	95
4.1. TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN BİLGİ ÜRETİMİNDEKİ ROLÜ	95
4.2. BİLGİ ÜRETİMİNİN İDEOLOJİK VE SİYASİ BAĞLAMLARI.....	105
4.3. BİLGİ ÜRETİMİNDE TARAFSIZLIK VE OBJEKTİFLİK SORUNU ...	109
4.4. FOUCAULT BİLGİ-İKTİDAR KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN ETKİ ALANI	114

4.5. FOUCAULT BİLGİ-İKİTADAR KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN İŞLEVLERİ	120
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	129
EK 1. Türkiye'deki Stratejik Araştırma Merkezleri.....	146
EK 2. Kurumsal Bağlantı Statülerine Göre Türkiye'deki Stratejik Araştırma Merkezleri.....	172
EK 3. ORİJİNALLİK RAPORU	179
EK 4. ETİK KURUL/KOMİSYON MUAFİYET FORMU	181

GİRİŞ

Araştırma merkezleri, 20. Yüzyılın ikinci yarısına kadar akademik ve bilimsel araştırmaları destekleyen, bilgi üretimini ve yayılmasını amaçlayan yapılar olarak faaliyet göstermiştir. 1950'lerde uluslararası ilişkiler ve güvenlik gibi alanlarda stratejik araştırmaların ön plana çıkması, araştırma merkezlerinin “stratejik araştırma merkezi” ya da “düşünce kuruluşu” olarak faaliyet göstermesiyle sonuçlanmış ve bu merkezler, devletlerin ve uluslararası organizasyonların politika geliştirme süreçlerinde daha aktif bir rol oynamaya başlamıştır. Bu dönüşüm, Soğuk Savaş dönemi boyunca stratejik düşüncenin önem kazanmasıyla daha da hızlanmış, düşünce kuruluşları, karar alıcılar için önemli bilgi ve analiz kaynakları haline gelmiştir. Bu süreç, araştırma merkezlerinin sadece akademik bilgi üreten yapılar olmaktan çıkarak, küresel ve ulusal güvenlik politikaları üzerinde etkili olma misyonunu üstlenmesine zemin hazırlamıştır. 1970'ler ve sonrasında bu kuruluşların sayısında ve etkisinde ciddi bir artış yaşanmış, 2000'lere geldiğimizde vazgeçilmez birer fikri üretim merkezi haline gelmişlerdir.

Stratejik araştırma merkezleri günümüzde küresel politika ve güvenlik alanlarında giderek artan bir öneme sahiptir. Bu merkezler, sağladıkları kritik bilgi ve analizlerle, devletlerin ve özel sektör kuruluşlarının politika yapma süreçlerine yön veren kaynaklar olarak öne çıkmaktadır. Ancak, stratejik araştırma merkezlerinin etkisi sadece bilgi üretimi ve analiziyle sınırlı değildir aynı zamanda bu bilginin iktidar ilişkileri içinde nasıl kullanıldığını da anlamak gerekmektedir. Stratejik araştırma merkezleri, belirli bir politikanın veya stratejinin meşrulaştırılması ve uygulanmasında önemli bir rol oynama potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda, Michel Foucault'un bilgi ve iktidar ilişkileri üzerine yaptığı çalışmalar, stratejik araştırma merkezlerinin işlevlerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Foucault'nun bilgi ve iktidar arasındaki ilişkiyi ele alışı, bu merkezlerin ürettiği bilginin politika yapımındaki etkisinin ötesine geçerek, iktidarın bilgi üzerindeki kontrolünü nasıl pekiştirdiğini de ortaya koyar. Bu bağlamda, stratejik araştırma merkezlerinin politika yapma süreçlerindeki rolü, yalnızca politika oluşturma sürecine katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda iktidarın bilgi üzerindeki hakimiyetini sürdürmesine de hizmet eder.

Dolayısıyla, bu merkezlerin işlevleri, Foucault'un bilgi ve iktidar kavramları üzerinden analiz edildiğinde, daha geniş ve derin bir anlam kazanmaktadır.

Foucault'nun analizleri, bilgi ve iktidar arasındaki karmaşık ilişkileri derinlemesine inceleyerek, toplumsal düzenlemelerin nasıl şekillendiğini ve sürdürüldüğünü gözler önüne serer. Foucault'ya göre, iktidar sadece baskı veya zorlama yoluyla değil, aynı zamanda bilgi üzerindeki kontrolü elinde tutarak toplumsal düzenin devamlılığını sağlar. Bu anlamda, bilgi üretimi ve dağıtımı, iktidarın en önemli araçlarından biri olarak işlev görür. Dolayısıyla, stratejik araştırma merkezlerinin politika yapma süreçlerindeki rolünü yalnızca bilgi üretimi ve analizi ile sınırlandırmak, bu merkezlerin gerçek etkisini tam olarak kavramakta yetersiz kalır. Bu merkezler, ürettikleri bilgiyi iktidar ilişkileri içinde nasıl konumlandıkları ve dağıttıklarıyla, politika süreçlerinde daha derin bir etkiye sahip olurlar. Çalışma, stratejik araştırma merkezlerinin işlevini değerlendirirken, bilginin bir iktidar aracı olarak nasıl kullanıldığını da göz önünde bulunduran teorik bir araştırmadır.

Tezin temel problemi; Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin politika yapım süreçlerinde oynadıkları rol ve bu merkezlerin bilgi-iktidar ilişkileri bağlamında nasıl işlediğidir ve şu sorular açıklanmaya çalışılmıştır:

Stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimi ve dağıtımı süreçlerinin, politika yapım süreçleri üzerindeki etkileri nedir?

Bu merkezlerin ürettikleri bilgi ve analizler, iktidar ilişkilerini nasıl şekillendirmektedir?

Michel Foucault'nun bilgi-iktidar teorisi, stratejik araştırma merkezlerinin faaliyetlerini nasıl açıklamaktadır?

Tezin ilk bölümünde, kavramsal çerçeve sunulmakta ve strateji tanımı, kapsamı ile stratejik düşüncenin gelişimi ele alınmakta ve Michel Foucault'nun bilgi-iktidar teorisi incelenmektedir. Strateji kavramına odaklanılmasının nedeni, stratejik araştırma merkezlerinin temel işlevlerinin anlaşılması için "strateji" kavramının teorik çerçevesinin net bir şekilde tanımlanması gerekliliğidir. Stratejik araştırma merkezleri, strateji üretmek ve geliştirmek amacıyla kurulmuş kurumlardır; dolayısıyla, stratejinin ne anlama geldiği, nasıl tanımlandığı ve hangi kapsamda ele alındığı, bu merkezlerin işlevlerini ve etkilerini anlamak için kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca, stratejik düşüncenin tarihsel gelişimi ve

çeşitli disiplinler üzerindeki etkisi, bu araştırma merkezlerinin nasıl şekillendiğini ve faaliyet alanlarını belirlemede önemli bir faktördür.

Tezin ikinci bölümde, stratejik araştırma merkezlerinin tanımı, ortaya çıkışı ve işlevleri üzerine odaklanılmaktadır. Bu bölüm, bu tür merkezlerin ulusal ve uluslararası politikalar üzerindeki etkilerini anlamak için kritik bir temel sunmaktadır.

Üçüncü bölümde, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin tarihsel kökeni ve gelişimi ele alınmakta, bu merkezlerin Türkiye'de yürüttükleri faaliyetler detaylandırılmaktadır. Bu analiz, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin zaman içindeki evrimini ve mevcut durumlarını anlamak için önemlidir.

Dördüncü bölümde ise, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin Foucault'nun bilgi-iktidar kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu bölümde, bu merkezlerin bilgi üretimindeki rolü, ürettikleri bilginin ideolojik ve siyasi bağlamları, tarafsızlık ve objektiflik sorunları gibi konular ele alınmakta ve bu kurumların Foucault'nun teorileri ışığında nasıl işlev gördükleri incelenmektedir. Bu yaklaşım, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin politika yapım süreçlerindeki etkilerini anlamak için derinlemesine bir analiz sunmaktadır.

Tez çalışmasında stratejik araştırma merkezlerinin küresel ve ulusal politikalar üzerindeki etkisini anlamak için Foucault'nun bilgi ve iktidar ilişkileri üzerine yaptığı çalışmalar, bu merkezlerin işlevlerini ve toplumsal düzene katkılarını daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmemize olanak tanımıştır. Bu perspektif, stratejik araştırma merkezlerinin ürettiği bilginin, politik karar alma süreçlerinde ve iktidar mekanizmalarında nasıl etkili bir şekilde kullanıldığını daha derinlemesine kavramamıza olanak tanır.

Araştırmanın Amacı

Araştırma merkezleri, 20. yüzyılın başlarında özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Almanya gibi sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkarak, politika yapım süreçlerinde stratejik ve analitik katkılarıyla etkilerini giderek artırmıştır. 21. yüzyılda dijitalleşme ve küreselleşmenin etkisiyle, araştırma merkezleri bilgi akışını hızlandırmış ve politika oluşturma süreçlerini daha şeffaf ve katılımcı hale getirmiştir. Bu kuruluşlar, yerel ve uluslararası düzeyde politika yapıcılar için kritik analizler ve stratejik öneriler sunarak, hem hükümetler hem de sivil toplum nezdinde etkilerini artırmıştır.

Dünya çapında düşünce kuruluşlarını inceleyen en kapsamlı çalış Pensilvanya Üniversitesi Think Tanks & Civil Societies Programı (TTCSP) tarafından yayımlanan 2020 Global Go To Think Tank Index Raporu'na göre, dünya genelinde 11.175'ten fazla düşünce kuruluşu olduğu belirlenmiştir. Bölgesel sayılara baktığımızda en fazla sayıda araştırma merkezinin Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'da bulunduğu görülmektedir (McGann, 2021:43).

Türkiye'de ilk modern düşünce kuruluşları 20. yüzyılın ortalarına doğru kuruldu ve 2000'li yıllardan itibaren sayıları ve çeşitliliği önemli ölçüde artmıştır (Yıldız & Sobacı, 2013).

Ağırlıklı olarak “stratejik araştırma merkezi”, “enstitü” ve ya da “araştırma vakfı” isimleriyle Türkiye’de yaygınlaşırken Medvetz’in ifadeleriyle (Medvetz, 2012: 225), düşünce kuruluşlarının popüleritesi, üniversitelerdeki sosyal bilim araştırmalarının önüne geçmiştir. Araştırma merkezlerinin faaliyetlerine bakıldığında bazılarının kamu görevlileri ve milletvekillerinin katılımıyla çeşitli paneller, seminerler ve çalıştaylar düzenledikleri ve bu etkinliklerde, kamu politikalarına yönelik öneriler tartışıldığı ve mevcut politikaların iyileştirilmesine yönelik fikirler geliştirildiği görülmektedir.

Düşünce kuruluşları, medyada uzman görüşleri ve yorumlar sunarak, özellikle kriz dönemlerinde bilgi kaynağı olarak öne çıkabilmektedir. Bununla birlikte devlet kurumlarına yetkin uzmanlar yetiştiren bir tür "fikir ve yetenek havuzu" olarak işlev görebilir.

Pek çok fonksiyonu ile stratejik araştırma merkezleri, iktidar yapılarını şekillendirir ve bu merkezler, Michel Foucault'nun bilgi-iktidar teorisi çerçevesinde, politika yapım süreçlerinde belirleyici bir rol oynar.

Özellikle bu merkezler bilgi üretimi ve dağıtımı yoluyla politika yapım süreçlerini yönlendirir ve güç dinamiklerini yeniden düzenler.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin işleyişini, bilgi üretim süreçlerini ve bu bilginin politik etkilerini Foucault'nun "bilgi ve iktidar" kavramları çerçevesinde derinlemesine incelemektir. Foucault'nun bu kavramsal çerçevesi, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretiminde nasıl bir rol oynadığını, bu bilginin iktidar yapıları üzerindeki etkilerini ve politik güç dinamikleriyle nasıl etkileşime

girdiğini anlamak için sağlam bir teorik temel sunar. Bu tez, stratejik araştırma merkezlerinin toplumdaki yerini, işlevini ve etkisini analiz ederken, Foucault'nun teorik yaklaşımlarını rehber olarak kullanmaktadır. Araştırma, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi-iktidar ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini ortaya koyarak, bu kurumların toplumsal ve politik arenada oynadığı rolü daha derinlemesine anlamayı ve açıklamayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Önemi

Günümüzde araştırma merkezleri yalnızca akademik tartışmalarla sınırlı kalmayıp, kamu politikalarının şekillendirilmesinde ve uluslararası ilişkilerin yönlendirilmesinde stratejik bir rol üstlenmektedir. Bu yapılar üzerine derinlemesine akademik incelemeler, düşünce kuruluşlarının modern devlet yönetimi ve küresel siyaset üzerindeki etkilerinin analizi açısından gereklidir. Düşünce kuruluşlarının politika yapıcılar üzerindeki nüfuzu, ulusal ve uluslararası düzeydeki karar alma süreçlerini anlamada kritik bir unsurdur ve bu durum, akademik tezlerde daha kapsamlı ve disiplinler arası araştırmaların yapılmasını zorunlu kılar.

James McGann, düşünce kuruluşlarını "iktidar sırasını bekleyen hükümetler" olarak tanımlamıştır (McGann, 2008:29). Pautz'a göre ise düşünce kuruluşları, hegemonya kurma çabasında olan çeşitli sosyal grupların konsensüs oluşturmaya yardımcı olur (Pautz, 2011). Bu tez, düşünce kuruluşlarının güç ve etkilerini analiz ederek, hem akademik literatüre katkıda bulunmayı hem de bu dinamiklerin toplumsal ve politik bağlamdaki rolünü daha iyi kavramayı amaçlamaktadır.

Bu tez çalışmasında Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin Foucault'un bilgi ve iktidar kavramları bağlamında incelenmesinin; ülkenin ulusal, uluslararası politika oluşturma süreçlerinin daha iyi analiz edilmesine ve bu doğrultuda politikaların üretilmesine katkı sağlayacağı gerçeğine dayanması itibariyle önemlidir.

Stratejik araştırma merkezlerinin politika yapma süreçlerindeki rolü oldukça karmaşıktır. Bu karmaşayı anlaşılır kılmaya çabasında olan Foucault'un bilgi-iktidar teorisine dayanarak tez çalışması, stratejik araştırma merkezlerinin politika yapma süreçlerindeki etkisine dikkat çekmeyi hedeflemektedir. Bu yaklaşım, stratejik araştırma merkezlerinin politika

oluşturma sürecindeki rolünün daha iyi kavranmasına ve politika yapımında daha etkili kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır.

Foucault'un bilgi-iktidar teorisinden faydalanarak yapılan çalışma, ayrıca stratejik araştırma merkezlerinin politika yapma sürecindeki dinamiklerinin açık edilmesine de olanak tanır. Bu bakımdan çalışma, stratejik araştırma merkezlerinin politika oluşturma sürecindeki bilgi-iktidar ilişkilerinin doğru bir şekilde analiz edilmesine etki etmektedir. Beri taraftan Türkiye'nin güvenlik politikalarının ve uluslararası ilişkilerinin daha iyi anlaşılması için bu tür analizlerin önemi göz ardı edilemez önemdedir. Foucault'un bilgi-iktidar söylemi temel alınarak yürütülen tez çalışması, Türkiye'nin ulusal ve uluslararası arenada ihtiyaç duyulan politikaların nasıl şekillendiğinin ve bu politikaların ne tür bağlamlarının olduğu ortaya konulmaktadır. Bu da Türkiye'nin politika üretme sürecinin daha sağlam bir zeminde yol almasına ve ülke çıkarlarını kolayan politikaların belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

Kısacası Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin Foucault'un, bilgi ve iktidar kavram ikilisi bağlamında ele alınması, ulusal ve uluslararası politika yapım süreçlerinin doğru bir şekilde anlaşılmasına etki etmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin siyaset, güvenlik, ekonomi, sağlık, sosyo-kültürel vb. alanlarla ilgili gelecekteki politikalarının yönünün ve niteliğinin belirlenmesine kayda değer bir veri sunmaktadır. Bu nedenle çalışmanın; hem akademik literatür hem de yaşam pratiği içinde karşılığı olması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Literatürde bu alanda mevcut çalışmalar bulunmakla birlikte, düşünce kuruluşlarının toplumsal ve politik etkilerini derinlemesine inceleyen analizlerin sınırlı olduğu görülmektedir. Bu tez, mevcut literatürdeki eksiklikleri gidermeyi ve düşünce kuruluşlarının stratejik rolü ile etkilerini daha kapsamlı ve yenilikçi bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Türkiye'de faaliyet gösteren aktif stratejik araştırma merkezlerinin güncel listesini ve kurumsal bağlantı statülerini ortaya koyarak, alandaki bilgi birikimine önemli bir katkıda bulunacaktır.

Metodoloji ve Araştırma Kapsamı

Türkiye'deki Stratejik Araştırma Merkezlerinin Foucault'un Bilgi ve İktidar Kavramları Çerçevesinde İncelenmesi başlıklı tez çalışmasında, literatür taraması yöntemi

kullanılmıştır. Bu yöntem doğrultusunda, konuyla ilgili mevcut kaynaklar sistematik bir şekilde incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Araştırma sürecinde, konuya ilişkin mevcut bilgi birikimini geniş kapsamlı bir şekilde değerlendirmek amacıyla, kitaplar, akademik dergiler, tez çalışmaları ve çevrim içi kaynaklar gibi çeşitli bilgi kaynakları sistematik olarak taranmıştır. Bu kapsamlı tarama süreci, araştırma sorularını destekleyebilecek nitelikteki verilerin titizlikle toplanmasını ve analiz edilmesini sağlamıştır. Elde edilen veriler, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin bilgi ve iktidar ilişkileri bağlamında derinlemesine bir anlayış geliştirilmesi amacıyla dikkatle değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Böylelikle, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretim süreçlerindeki rolü ve bu bilginin iktidar yapıları üzerindeki etkileri, kapsamlı bir literatür incelemesi ışığında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Literatürden ve faaliyetlerinden tespit edilen Türkiye'de faal 125 stratejik araştırma merkezinin web sayfa içerikleri, sosyal medya hesapları ve dijital yayınları nitel içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Devlet kurumlarına ve üniversitelere doğrudan bağlı stratejik araştırma merkezlerinin ilgili yönetmeliklerine kurum ve üniversitelerin web sayfaları üzerinden erişim sağlanarak kuruluş mevzuatı gözden geçirilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerine yönelik kapsamlı bir betimsel analiz gerçekleştirilmiş ve bu merkezlerin işlevleri, etkileri ve yapılarına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Bu analiz sürecinde, merkezlerin ulusal ve uluslararası politikalar üzerindeki rolleri, araştırma faaliyetlerinin çeşitliliği ve politika yapım süreçlerine katkıları dikkatle incelenmiştir. Bu değerlendirmeler, stratejik araştırma merkezlerinin hem akademik hem de pratik alandaki önemini ortaya koymayı amaçlamış, ayrıca Foucault'nun bilgi ve iktidar kavramsallaştırmasına ilişkin yansımalar bulmayı hedeflemiş ve Türkiye'deki stratejik düşünce ekosistemine dair güncel bulgular sunmuştur.

Türkiye'deki Stratejik Araştırma Merkezlerinin ismi, kuruluş yılı, konumu, faaliyet alanı ve düzenli yayın organları merkezlerin web sayfaları üzerinden toplanarak tablolaştırılmıştır (EK 1). Özellikle aktif araştırma merkezlerinin güncel listesini oluşturabilmek için tabloya yalnızca 2024 yılı içerisinde rapor, dergi ve analiz gibi yayınlar üretmiş ya da etkinlik yapmış kuruluşlar dâhil edilmiştir.

Literatürde düşünce kuruluşlarının faaliyet alanlarına, ideolojik temellerine, coğrafi kapsama, fon kaynaklarına ya da kurumsal bağlantı durumlarına göre çeşitli sınıflandırmalara rastlanmıştır. Bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren düşünce kuruluşları kurumsal bağlantı durumlarına göre sınıflandırarak tabloya yansıtılmıştır (EK 2). Bu sınıflandırma, kuruluşların ürettikleri bilginin nasıl şekillendiğini ve bu bilginin iktidar ilişkileri üzerindeki etkisini anlamak için belirleyici olabileceği göz önünde bulundurularak tercih edilmiştir. Foucault'nun bilgi ve iktidar kavramsallaştırması, bilginin asla tarafsız olmadığı, aksine iktidar yapıları tarafından şekillendirildiği ve bu yapıları yeniden ürettiği fikrine dayanır. Bu bağlamda, kurumsal bağlantı durumu, düşünce kuruluşlarının bilgi üretiminde hangi iktidar ilişkileri içinde yer aldığını ve bu ilişkilerin bilgiye nasıl yön verdiği konusunda anahtar olabilir.

Diğer taraftan düşünce kuruluşlarını finansman ve fon kaynaklarına göre ayırmanın, bazı zorluklar ve sınırlamalar içeren bir yöntem olabileceği anlaşılmıştır. Birçok düşünce kuruluşu, finansman kaynakları konusunda şeffaf olmayabilmekte ve özellikle STK statüsündeki kuruluşlar, fon kaynaklarını açıkça belirtmeden kısıtlı bilgi sağlamaktadır. Bununla birlikte düşünce kuruluşları, devlet fonları, özel bağışlar, vakıflar, şirket sponsorluğu ve üyelik ücretleri gibi birden fazla kaynaktan finansman alabilmektedir. Bu durum, bir kuruluşun belirli bir kategoriye sığdırılmasını zorlaştırır. Örneğin, hem devlet fonu hem de özel sektörden bağış alan bir kuruluşun hangi kategoriye ait olduğunu belirlemek karmaşık olabilir. Ayrıca kuruluşlar, aldıkları fonların karar alma süreçlerini nasıl etkilediğini açıkça beyan etmezler, bu da finansman kaynaklarına göre sınıflandırmanın sınırlı bir analiz sunmasına neden olabilir. Finansman kaynaklarının sadece görünen etkilerini değerlendirmek, iktidarın bilgi üzerindeki daha gizli ve dolaylı etkilerini gözden kaçırabilir. Bu da, sınıflandırmanın iktidar ilişkilerinin daha karmaşık doğasını tam anlamıyla yansıtamamasına neden olabilir. Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerine ilişkin bilgiler, tümevarım esasına göre genel açıklamalar ve tespitler üretilerek bir araya getirilmiştir. Araştırma kapsamında, özellikle merkezlerin “politik etki” oluşturma potansiyelleri ve bu potansiyelin nasıl fiili hale geldiğine dair incelemeler yapılmıştır. Bu metodolojik yaklaşım, Foucault'un bilgi ve iktidar kavramsallaştırması çerçevesinde stratejik araştırma merkezlerinin politik etkilerini ve bilgi üretim süreçlerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırmanın sonuçları, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin rolü ve işlevi hakkında derinlemesine bir kavrayış sağlamayı amaçlamakta ve bu kuruluşların politik ve sosyal bağlamdaki etkilerini anlamamıza katkıda bulunmaktadır. Araştırma, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi ve iktidar ilişkileri bağlamında nasıl işlediğine dair kapsamlı ve bütüncül bir perspektif sunmaktadır.

Sınırlılıklar

Stratejik araştırma merkezlerinin ürettiği bilgi ve analizlerin siyasa üzerindeki etkisi belirsizdir. Bilgi üretimi, politika yapıcılar tarafından dikkate alınsa da, karar alma süreçlerinde birçok faktör rol oynar ve bilgi seçici şekilde kullanılabilir. Kamuoyuna ve medyaya yansıyan bilgi, toplumun tepki ve algısını etkileyebilir, bu da bilginin etkisini değiştirebilir. Medyanın bilgiyi sunma biçimi, etkiyi daha da karmaşıklaştırabilir. Bilgi ve iktidar dinamikleri, bilginin etkisinin iktidar yapıları tarafından nasıl şekillendirildiğini gösterir. Bilgi, stratejik düşünceyi yönlendirebilir ancak tek başına belirleyici olmayabilir. Bu karmaşık etki mekanizmaları nedeniyle, bilgi üretiminin siyasa üzerindeki etkisi genellikle belirsiz kalır.

Bununla birlikte finansan kaynakları, ideolojik yakınlıklar, medya ve kamuoyu üzerindeki etkiler ve hükümetle kurulan yakın ilişkiler gibi faktörler, araştırma merkezlerinin tarafsızlıklarını sınırlayan temel faktörlerdir. Bu durum, araştırma merkezlerinin ürettikleri bilgi ve analizlerin belirli ideolojilere veya politika yapıcıların beklentilerine uygun olarak şekillenmesine yol açmaktadır. Stratejik araştırma merkezleri, iktidar yapılarına bağımlı olduklarından, bilgi akışı üzerinde tam kontrol sağlayamayabilirler. Bu merkezlerin ürettiği bilgi, iktidarın kontrolü ve yönlendirmesi altında olabilir, bu da bağımsız bilgi üretimini sınırlayabilir.

Diğer taraftan politik koşullar değişkendir. Stratejik araştırma merkezlerinin planlarını bozabilecek ani politik koşullar, dış etkenler ve değişkenlikler, bu merkezlerin esnek ve çevik olmalarını gerektirmektedir. Değişen politik koşullar, stratejik araştırma merkezlerinin etkinliğini sınırlayabilir ve politika yapım süreçlerindeki etkilerini azaltabilir.

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. STRATEJİ TANIMI VE KAPSAMI

Strateji, genellikle anlaşılması kolay ancak tanımlanması güç olan bir kavramdır. Herkesin kendine göre bir tanımı olabilir. Kelime anlamı olarak, strateji "sevk etme, yöneltme, gönderme, götürme ve gütmeye" gibi kavramlarla ilişkilendirilir (Dinçer, 1991: 6). Kökenine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, strateji kelimesi Latince "stratum" kelimesinden türemiştir, bu kelime "yol, çizgi, nehir yatağı" gibi anlamlara gelir (Tosun, 1990: 13). Diğer bir görüş ise eski Yunanca'dan gelir, burada "stratos" ve "ago" kelimelerinin bir araya gelmesinden oluştuğu düşünülür (Dinçer, 1991: 16). Strateji kelimesi, aslen klasik Yunanca kökenli olan "stratos" (ordu) ve "agein" (yönetmek, liderlik etmek) kelimelerinden türetilmiştir. Yunan döneminde, strateji kavramı, ordu içindeki yönetim birimlerinin oluşmasıyla şekillenmiştir. Bu birimler, düzenli bir yapı içinde organize edilmiş ve belirli askeri idari bölgelere ayrılmıştır. Bu yapı, ordunun toplanmasıyla oluşabilecek kargaşayı önlemeye yöneliktir. Strateji kavramı, temelde, bir amaç veya hedefe ulaşmak için uzun vadeli bir planın belirlenmesi ve bu planın uygulanması sürecini ifade eder. Bu süreç, kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasıyla, kararlılıkla ilerlemeyi sağlar ve belirlenen hedeflere ulaşmayı amaçlar. Strategos kavramı, antik Yunan döneminde ortaya çıkmıştır ve genellikle karşılıklı mücadeleyi gerektiren savaş biçimleriyle ilişkilendirilir. Özellikle Truva Savaşı gibi epik hikayelerde, Achilles gibi kahramanların rolleriyle öne çıkar. Savaş alanında, eğitilmiş grupların etkili bir şekilde bir araya gelmesi ve koordineli manevra yapabilmesi, askeri yeteneklerini disiplinli bir şekilde sergileyebilmesi için dikkatli bir planlama ve yönetim gereklidir. Bu ihtiyacı karşılamak için de strategos adı verilen komutanlar görevlendirilmiştir. Strategoslar, ordunun hareketlerini organize eder, taktiksel kararlar alır ve genel stratejiyi belirlerler. Bu şekilde, ordunun savaşta başarılı olması için gerekli olan koordinasyon ve liderlik sağlanmış olur.

M.Ö. 508-7 yıllarında Kleisthenes, Atina'da askeri ve politik sistemini şekillendirmek için bir araya gelen on "stratego"dan oluşan bir savaş konseyini kurdu. Strategoi, savaş ve

barış zamanlarında generaller olarak hizmet etmiş ve askeri operasyonların yanı sıra politik faaliyetlerde de güçlü bir etkiye sahip olmuşlardır. Liderlik rollerini üstlenmek için, gerekli psikolojik ve davranışsal yetenekleri geliştirmişlerdir. Bu süreç, Atinalıların "komutanlık sanatı" olarak nitelendirdikleri stratejinin evriminde önemli bir rol oynamıştır. Strategoi olarak bilinen komutanlar, Atina'nın yönetiminde merkezi bir rol üstlenmiş ve hem siyasi hem de askeri alanda stratejik düşüncenin gelişimine ön ayak olmuştur. M.Ö. 450 yılında Atina'nın önderi olan Pericles, strateji kavramını yönetim, liderlik, hitabet ve güç kullanımı gibi yönetsel yetenekleri kapsar hale getirmiştir. Bu bağlamda Xenophon, stratejiyi "yapılacak olanı bilme" olarak tanımlamıştır. Bir yüzyıl sonra, Büyük İskender, komutasındaki güçleri her türlü engeli aşmak ve uluslararası bir yönetim sistemi kurabilecek şekilde eğitmiştir. Kleisthenes'in Atina savaş konseyini oluştururken Çin'de Sun Tzu, "Savaş Sanatı" adlı 13 bölümlük eserini kaleme almıştır. Bu eser, ordunun ilerleyişi, taktiksel çeşitlilik, arazi kullanımı, taktiksel düzenlemeler, güç kullanımı, ateşle saldırı, zayıf ve güçlü yönler, savaşa hazırlık, manevra, planlama, savaşı hileler, dokuz stratejik durum, ve casus kullanımı gibi konuları kapsamaktadır. Prens Ho Lu, "Savaş Sanatı" eserinden etkilenerek M.Ö. 506'da Sun Tzu'yu eyalet ordusunun başına getirmiştir. Sun Tzu'nun liderliğinde ordu, komşu eyaletlere karşı üstünlük sağlamış ve birçok zafer kazanmıştır. Eserin batı dillerine ilk çevirisi Fransız Cizvit Joseph Amyot gerçekleştirmiştir. Sun Tzu ve öğretileri, Mao Zedong'un onları keşfedip uygulamasına kadar, batılı askeri stratejistler tarafından genellikle göz ardı edilmiştir. Ancak günümüzde, bilhassa "savaş sanatı"ndaki dolaylı strateji ilkeleri, çoğu Avrupalı askeri stratejistin giderek daha fazla ilgi görmüştür. Ticaret ortamlarında, şirket yöneticileri bu öğretileri uygulamak için Sun Tzu'nun eserini dikkatle incelemiştir. Batı dünyasında, Sun Tzu'nun savaşa girişin anlaşılması ve gelişimi konusundaki fikirleri, askeri düşüncüyü şekillendiren en önemli kaynaklardan biri olmuştur. Sun Tzu'nun eserinde verdiği benzer örnekler, tarih boyunca tekrarlanmış ve bu da onun güvenilirliğini artırmıştır. Sun Tzu'nun düşünceleri, çeşitli coğrafyalarda yeni ve benzer düşüncelerin oluşumuna etki etmiştir. Bugün, Sun Tzu'nun "Savaş Sanatı" askeri ve kurumsal stratejistlere örnek olmakta ve çağdaş askeri stratejilerin geçerliliğini doğruluyor. Ortaçağdan beri savaşlar, hem askeri hem politik açıdan daha karmaşık hale gelmiştir. Ayrıca çeşitli koşullar ve seçenekler meydana getirmiştir. Bu durum, stratejiye dair araştırmaların önemini artırmıştır. Fakat stratejiye dair bu araştırmaların neticeleri, 19.

yüzyılın başlarında belirmiştir. Bu dönemde, strateji alanında yapılan çalışmalar, hem askeri hem de sivil alanda büyük etki yaratmış ve modern strateji düşüncesinin temelini oluşturmuştur. Bu çalışmalarda strateji;

- “Ardışık faaliyetlerin sonuca yönelik planlanması,
- Savaşın hedeflerine ulaşmak için güç kullanma veya tehdit etme,
- Askıya alınan askeri ve politik hedeflere ulaşmak için silahlı güç kullanma,
- Savaşın hedeflerini gerçekleştirmek için strateji geliştirme ve harita üzerindeki tüm operasyonları koordine etme sanatı,
- Savaş yönetimi için ortak bir anlayışın uygulanması,
- Askeri eylemlerle politik sonuçlar elde etme sanatı olarak tanımlanmıştır” (Timuroğlu,2010: 8-10).

Bugüne kadar yapılan açıklamaların öngördüğü gibi, strateji, düşmanın kapasitelerini ve potansiyel eylemlerini değerlendirerek genel bir planlama yapma ve güçlerini etkin kılma sürecidir. Bu bağlamda, düşmanın üstesinden gelmek için gerçekleştirilen genel manevraların bir dizisini içerir. Ancak, yapılan çalışmalar ve yaşanan gelişmelerle birlikte, strateji kavramının içeriğinde zamanla değişiklikler olmuştur. Bu nedenle, eski Yunan'dan II. Dünya Savaşı'na kadar olan savaşlar ve askeri mücadeleleri 1967'de yayımladığı "Strateji" kitabında ele alan Liddell Hart, strateji kavramının tanımının eksik olduğunu belirtmektedir. Bu eksikliği, Clausewitz'in "savaşı kazanmak için gerekli çabaların etkili bir şekilde yürütülmesi sanatı” şeklindeki strateji tanımına atıfta bulunarak vurgular. Clauswitz'in mücadeleyi, stratejide nihai sona ulaşmanın tek yolu olarak tercih etmesi Liddell Hart'a göre sorunlu bir yaklaşımdır. Clauswitz'in bu eksikliğini daha sonra fark ettiği ayrıca Moltke'nin stratejiyi 'uzaktaki hedefe ulaşmak için bir komutanın elindeki araçları pratik bir şekilde kullanması' olarak tanımladığını kabul ettiği belirtilir. Bu bakış açısına göre askeri strateji, bütünüyle politik hedeflere ulaşmanın bir aracıdır. Liddell Hart, sonraki çalışmalarıyla strateji tanımını, politik hedeflere ulaşmak için ordunun düzenlenmesi ve kullanılması sanatı olarak geliştirmiştir. Liddell Hart'ın tanımındaki 'asker' kelimesi dışarıda bırakıldığında strateji kavramının iş dünyasındaki anlamını daha net bir şekilde ifade etmeyi kolaylaştırır. Bu bağlamda, iş dünyasında stratejik planlama kavramını ilk kez ortaya atan kişi olarak tanınan George Steiner'a da atıfta bulunmak önemlidir. Steiner'a göre, strateji terimi, işletmelerin

rakiplerinin gerçek veya tahmin edilen davranışlarına tepki göstermek amacıyla yönetim literatürüne girmiştir. Ancak Steiner, yönetim dünyasında strateji kavramının net bir tanımının olmadığını belirtmiştir. Ona göre, strateji, belirli amaçlara ulaşma ve bu amaçlara nasıl ulaşılacağı sorusunun cevabını içerir. Kenneth Andrews, kurumsal stratejiyi bir şirketin amaçlarını ve hedeflerini belirleyip, bu hedeflere ulaşmak için gerekli politika ve planları açıklayan bir kararlar modeli olarak tanımlamıştır. Ardından kurumsal strateji ile işletme stratejilerini birbirinden ayırmıştır. Kurumsal strateji, şirketlerin kaynaklarını belirli alanlara yoğunlaştırarak kendilerine özgü yeteneklerini rekabet avantajına dönüştürme sürecini tanımlarken, işletme stratejileri ise bir şirketin rakipleriyle rekabet etme şeklini belirler. Mintzberg'in tipolojisi, iş dünyasında stratejiyle ilgili önceki çalışmaları doğrulayan bir katkı sağlamıştır. Strateji kavramı, başlangıçta özellikle askeri sevk ve idare ile ilişkilendirilmiştir. İlk tanımlamalarda strateji, bir savaşın hedefe yönelik planlanması ve yönetilmesini ifade etmiştir. Bu bağlamda, strateji genellikle bir savaşın kazanılması için gerekli genel harp planını içermiştir. Strateji belirleme sürecinde, ordunun ya da birliğin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirip, aynı zamanda düşman kuvvetlerinin durumunu incelemek önemli bir aşamadır. (Bircan, 2002:13). Ancak zamanla, strateji kavramı sadece askeri alanda değil, diğer alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Tarih boyunca, birliklerin savunma ve saldırı yetenekleri, stratejik güçlerini göstermiştir (Eren, 2002: 1). Napolyon, stratejiyi ilk kez bir sanat olarak tanımlamış, Clausewitz ise bir teori olarak ele almıştır. Clausewitz'e göre, strateji, devletin belirlediği hedefe kuvvet kullanarak ulaşma sürecini ifade eder ve bu, düşmanın tüm güçlerini yok etmeyi içeren derinlemesine hazırlıklı planlarla gerçekleştirilir. I. ve II. Dünya Savaşları, stratejinin sadece savaş meydanlarında değil, aynı zamanda taraflar arasındaki mücadelenin her yönünü dikkate alması gerektiğini göstermiştir. Bilhassa nükleer silahların ortaya çıkmasıyla birlikte, strateji kavramı daha geniş bir perspektife taşınmıştır, uluslararası boyutta daha önemli hale gelmiştir (Ansiklopedik Politika Sözlüğü, 1986:167-168). Askeri açıdan strateji, siyasi iktidarın belirlediği hedeflere ulaşmak için askeri güçleri kullanma sanatı olarak tanımlanmaktadır. Strateji, savaş argümanı çerçevesinde "Savaş Yönetimi Sanatı" olarak tanımlanabilir (Doğan, 1982: 907). Ancak günümüzde de strateji, savaşla ilgili her detayı içermemekte, yalnızca askeri hareketin yönetimini kapsamaktadır (Atmaca, 2007: 13). Strateji kavramının bilimsel bir disiplin olarak temelleri, öncelikle askeri alandaki kullanımıyla atılmış olmasına rağmen,

sosyal bilimlerde spesifik olarak iktisadi alanda 20. yüzyılın ilk yarısında önem kazanmıştır. Strateji, hedeflere ulaşmak için alınan önlemleri ve düzenlemeleri içerir. Bu kavramın ekonomik boyutu, özellikle Von Neumann ve Morgenstern'in "Theory of Games and Economic Behaviour" adlı eserinde belirgin hale gelmiştir. Bu eserde, strateji kavramı bireysel ve ekonomik bir perspektifle ele alınmış, rakip oyuncular arasında üstünlük sağlamaya yönelik rasyonel davranışlar sistemli bir şekilde açıklanmıştır (Üzün, 2000: 1). Bu teoride, oyuncuların, rakiplerinin olası davranışlarını tümüyle bildiği ve faydalarını maksimize etmek için kararlar aldığı varsayılmıştır. Yani, oyunda her oyuncu, rakibinin tüm olası hamlelerinin kendi fayda fonksiyonu üzerindeki etkilerini bilerek stratejisini buna göre belirleyebilir (Çoban, 1996: 62). Günümüzde, çevredeki sürekli ve hızlı dönüşümleri, sosyal ve ekonomik durumlarda belirsizliklerin çoğalmasına yol açmaktadır. Bu durum, oyun teorisinin pratik edilme şansını azaltmış olsa da, bu teorinin strateji kavramının gelişimine önemli katkıları olmuştur.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren strateji kavramı yönetimde de önem kazanmıştır. Öncesinde de strateji ile ilgili çeşitli yaklaşımlar bulunmakla birlikte, özellikle 1960'lardan itibaren yönetim ve işletme yönetimi alanında çeşitli strateji yaklaşımları gelişmiştir. Bu yaklaşımların temel hedefi, rekabet ortamında üstünlük sağlamaktır. Strateji, esasen fark yaratmayı ifade eder. Bu, rakiplere göre müşterilere daha farklı avantajlar sunmak anlamına gelir (Kırım, 1998: 9). Rekabet ve üstünlük sağlama yolunda, işletmeler sadece rakiplerini satın almakla kalmayıp aynı zamanda ürünlerde, yönetimde ve teknolojiye değişiklikler yapmalıdır. Ayrıca, iç ve dış çevrede oluşan değişimleri önceden tahmin edebilen ve fırsatları ile tehditleri değerlendirebilen kuruluşlar, diğerlerine kıyasla daha avantajlı bir konuma sahip olabilirler. Artık strateji sadece savunma politikası olmanın ötesine geçmiş ve her ülke veya kurumun genel politikasıyla iç içe geçmiştir. Strateji, psikolojik, sosyal, ekonomik, ideolojik, askeri ve idari konuları kapsar. Ancak, strateji önceden belirlenebilecek bir bilim değildir; hem mantıklı planlama hem de sezgiye dayalı bir süreçtir (Pamuk ve diğerleri, 1997:19). (Güçlü, 2003:68). Yönetimde strateji, belirlenen hedeflere ulaşmak için yönetim tarafından izlenen hareket planını tanımlar. Strateji, kurumun hedeflerine ulaşmak için izleyeceği yaklaşımları ve faaliyetlerin ne biçimde uygulanacağını belirler (Çoban, 1996: 81). Özetle strateji, kaynakların organize edilme metodudur. Yönetim biliminde ise strateji, bir organizasyonun dış çevresini analiz ederek, uzun vadeli amaçlarını ve yönelimlerini belirleme sürecidir

(Akdemir, 1992: 139). Bu süreçte, çevresel fırsatlar ve tehditler göz önünde bulundurularak en uygun seçenekler değerlendirilir. Strateji aynı zamanda, örgütün varlıklarını ve kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak belirlenen hedeflere ulaşma yöntemlerini de kapsar. Etkin stratejiler, organizasyonun rekabet avantajını koruyabilmesi ve dış değişimlere hızlı yanıt verebilmesi için esneklik sağlar. Ayrıca, strateji geliştirme süreci, organizasyonun misyonuna uygun olarak, riskleri minimize edecek adımların atılmasını içerir. Başarılı bir strateji, hem iç hem de dış çevre koşullarını dikkate alarak, örgütün sürdürülebilir bir büyüme elde etmesine imkân tanıyabilir (Dincer, 1991:7).

Bu süreç, diğer taraftan kurumun yapısal değişikliklerine ve geleceğine dönük temel bir planı içermektedir. Şu anda, strateji seçimi, kurumun dış çevresiyle olan ilişkileri, dış ortama verdiği tepkileri, iç organizasyonu ve personelinin davranışlarını da içeren bir dizi değişkenin etkisi altında gerçekleştirilmektedir. Bu karmaşık ortamda, tüm değişkenlerin kontrol altında tutulması ve her birinin davranışlarını veya muhtemel sonuçlarını önceden belirlemek veya kesin bir planlama yapmak mümkün değildir. Programlama teknikleri, strateji seçimine yalnızca sınırlı değişkenli durumlarda yardımcı olabilir. Kurum yönetiminde strateji, farklı fonksiyonlar arasındaki karmaşıklıkları açıklığa kavuşturan, genel hedefleri belirleyen ve organizasyonu iyi bir noktaya taşıyacak bütüncül kararlar dizisidir. Bu kararlar, kurumun sürekli gelişimini ve varlığını sürdürebilmesi için önemlidir. Strateji, kaynakları en verimli biçimde kullanarak, uzun vadeli, net ve kapsamlı bir eylem planı oluşturarak hedeflere ulaşma sürecini de kapsar. (Eren, 2002: 5-6). Bu açıdan bakıldığında, strateji, belirlenmiş hedeflerle bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak araçların etkileşim ve tepkilerinden meydana gelir. Bu araçlar, hedeflere hizmet etmenin yanı sıra belirlenmesine de katkı olur. Strateji, araçları kullanmanın yanı sıra, kurumun projelerine ve amaçlarına aykırı bir çevreyle başa çıkmak zorunda olduğunu da ifade eder. Bir diğer bakış açısına göre, strateji, fark yaratmaktır (Kırım, 1998: 17). Rakiplere göre müşterilere çok daha farklı yararlar sunabilmektir (Kırım, 1998: 9). Bu fark, bir organizasyonun müşterilerine rakiplerinden daha farklı ve değerli faydalar sunmasıyla ortaya çıkar. Stratejik fark yaratmak, yalnızca ürün veya hizmet kalitesine odaklanmakla sınırlı değildir; aynı zamanda müşteri deneyimi, yenilikçilik, marka değeri ve pazardaki benzersiz konumlandırma gibi unsurları da içerir. Bir kurum, rakiplerinden ayrılmak ve müşteri beklentilerinin ötesine geçmek için benzersiz bir değer

önerisi geliştirmelidir. Bu bağlamda, stratejinin temel amacı, kurumu rakiplerinden ayıran sürdürülebilir avantajlar oluşturma dır. Bu avantajlar, işletmenin kaynaklarını, yetkinliklerini ve çevresel fırsatlarını en iyi şekilde kullanarak, müşterilere sağlanan değerini maksimize etmeye yöneliktir. Fark yaratan bir strateji, pazardaki değerisimlere hızlı ve proaktif bir şekilde yanıt verebilen, uzun vadede rekabet avantajını koruyan bir yaklaşımı gerektirir.

Ayrıca, strateji fark yaratırken risk yönetimini de göz önünde bulundurur. Yenilikçi olmak ve farklılık sağlamak, belirsizlik ve risklerle dolu olabilir; bu yüzden stratejik kararlar, doğru analiz ve öngörü becerileri ile desteklenmelidir. Sonuç olarak, strateji, bir organizasyonun kendini diğerlerinden ayırarak rekabetin önüne geçmesi ve pazarda uzun vadeli başarı elde etmesi için kilit bir rol oynar.

Toplam kalite günümüzde bir zorunluluk haline gelmiştir ve rekabet alanında sadece öncelik sağlamaz, çünkü artık pazarda yer edinmenin veya sektörde varlığını sürdürmenin minimum gerekliliğidir. Ancak strateji, öncelikle dış dünya ve daha sonra iç dünya ile ilgilidir. Strateji, müşteri tercihlerini anlamak, çalışma alışkanlıklarındaki değerisiklikleri gözlemlemek ve rakiplerin sunamayacağı farklı avantajlar sağlamakla ilgilidir. Bu, operasyonel etkinliği artırmanın sınırlarına yaklaşıldığı bir rekabet dünyasında önemli bir hedef olabilir, ancak bu sadece içe dönük bir çaba olmaktan öteye geçemez. Strateji, dış dünyayı anlama, dış dinamikleri göz önünde bulundurma ve rakiplerden farklılaşarak rekabet avantajı sağlama sürecidir. Sonuç olarak, günümüzde her alanda hızlı değerisim yaşandığından, strateji, kurumların veya devletlerin sürekli olarak çevrelerine uyum sağlamasını ve değerisiklikleri kontrol altına almasını sağlayan temel bir yönetim aracıdır. Strateji, yeniliği ve ilerlemeyi teşvik ederken, kurumların dış dünyaya açık ve yeniliklere karşı duyarlı bir şekilde hareket etmelerini sağlar. Örgütlerin başarılı olabilmesi ve hayatta kalabilmesi, dışa dönük stratejiler geliştirebilme yeteneklerine dayanır. Stratejinin ana amacı, örgütlerin kaynaklarını ve yeteneklerini çevreyle uyumlu hale getirmek ve gerektiğinde liderlik rolünü üstlenmektir. Stratejik faaliyetler için gerekli kaynakların el altında bulundurulması ve çevresel değerisikliklere uygun kararların alınması önemlidir. Bu kararlar, kurumun dinamik ve esnek bir şekilde hareket etmesini sağlayacak, gelecekteki uzun vadeli değerisikliklere hazırlıklı olmasını sağlayacaktır. Böylece, kurumun kaderine ve şansına bırakılan unsurlar azaltılmış veya kontrol altına alınmış olacaktır (Atmaca, 2007: 16-17).

Strateji kavramı, rakiplere karşı bir üstünlük sağlama amacıyla geliştirilmeye devam eden önemli bir kavramdır. Farklı disiplinler tarafından ele alınan strateji, özellikle iş dünyası ve askeri alanlarda önemli bir yer edinmiştir. Zira, her iki alanda da rekabet gücünün başarıya ulaşmada kritik bir rol oynadığı kabul edilir. Dolayısıyla, strateji kavramı, hem askeri alanda hem de iş dünyasında geniş bir kullanım alanına sahiptir.

Stratejinin yaygın tanımlarından anlaşıldığı üzere, strateji, hedeflere ulaşmak için alınan önlemleri ve düzenlemeleri içerir. Bütün örgütler, varlıklarını devam etmek ve etkinliklerini çoğaltmak adına stratejiyi bir araç olarak benimserler. Strateji terimi, ilk olarak askeri alanda "savaşı kazanmak için uygulanacak taktikler ve planlar" anlamında kullanılmıştır. Şimdi ise rekabetçi bir ortamda üstünlük sağlamak için izlenen bir yol olarak kabul edilir (Güçlü, 2003.68). Ayrıca, stratejiyle ilgili araştırmalar günümüzde de artan ivme ile devam etmektedir. Askeri açıdan, strateji küresel gelişmeler ve teknolojideki hızlı değişimlerle birlikte, teknolojik, ekonomik ve siyasi tüm kaynakların planlanması ve kullanımını içeren geniş bir kavram olarak gelişim göstermiştir. Strateji kavramına bir giriş yaparak, Türk Dil Kurumu'na göre strateji: “önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yol veya bir ulusun veya uluslar topluluğunun barış ve savaşta benimsediği politikalara en fazla desteği sağlamak için politik, ekonomik, psikolojik ve askeri güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1994: 689). Stratejinin, belirlenen bir hedefe ulaşmak için insan ve insan dışındaki tüm kaynakların en etkili şekilde kullanılmasını, aynı zamanda izlenecek yol ve yöntemlerin planlanmasını kapsadığı söylenebilir.

Strateji kavramını açıklarken, bu kavramın organizasyonların başarısı üzerindeki çok yönlü etkilerini dikkate almak önemlidir. Strateji, yalnızca hedeflere ulaşmak için belirli kararlar ve adımlardan ibaret değildir; aynı zamanda organizasyonun çevresel faktörlerle olan etkileşimini ve iç dinamiklerini de dengeleyen kapsamlı bir süreçtir. Bu doğrultuda, strateji farklı açılardan ele alınarak çeşitli boyutlarda tanımlanabilir. Maddeler halinde ifade etmek gerekirse, stratejinin temel unsurları şu şekilde sıralanabilir:

- “•Strateji, organizasyonun uzun vadeli hedeflerine dayanarak niyetini belirler,
- Strateji, şirketin rekabetçi konumunu tespit eder,
- Strateji; uygun, birleştirici ve bütünleştirici bir kararlar modelidir,

- Strateji, dışsal fırsatlar ve tehditler ile içsel güçlü ve zayıf yönlerin rekabet üstünlüğü sağlamak için birleştirilmesidir,
- Strateji, yönetim görevlerini, kurumsal, işletme ve fonksiyonel düzeyde farklılaştıran bir mantıklı sistemdir,
- Strateji, şirketin paydaşlarına yönelik olarak amaçladığı ekonomik ve ekonomik olmayan katkıyı tanımlar” (Timuroğlu, 2010: 17).

Sonuç olarak, strateji kavramı, hem uzun vadeli hedeflerin gerçekleştirilmesi için gerekli planlama ve kaynak tahsisini, hem de organizasyonun içsel ve dışsal faktörlerle olan etkileşimini içeren bütüncül bir süreç olarak değerlendirilebilir. Strateji, organizasyonların rekabet avantajı elde etmesi ve paydaşlarına ekonomik ve sosyal katkılar sağlama açısından kritik bir araç olarak nitelendirilebilir. Stratejinin bu çok yönlü yapısı, karar verme süreçlerinde daha sistematik bir yaklaşım gerektirdiği şeklinde yorumlanabilir.

1.2. STRATEJİK DÜŞÜNME VE TANIM

Stratejik düşünce, belirsiz ve dinamik çevresel koşullarda uzun vadeli hedeflere ulaşmak amacıyla geleceğe yönelik çeşitli senaryoları değerlendiren, alternatif çözümler üreten ve kaynakların etkin kullanımını sağlayan bir bilişsel süreç olarak tanımlanabilir. Stratejik düşünce, çeşitli alanlarda başarıya ulaşmanın temel unsuru olarak kabul edilir. Bireyler, kurumlar, devletler ve topluluklar, belirsizliklerle dolu bir gelecekte sürdürülebilir çözümler geliştirebilmek ve uzun vadeli hedeflere ulaşabilmek için stratejik düşünmeye ihtiyaç duyabilirler. Bu düşünme biçimi, geleceği öngörme, farklı olasılıkları değerlendirme ve bu olasılıklar karşısında etkin kararlar alma sürecini kapsar. Stratejik düşünme, yalnızca mevcut sorunları çözmekle kalmaz, aynı zamanda fırsatları tanıma, kaynakları verimli kullanma ve değişime uyum sağlama yeteneğini de içerir. Bu kavramın ne anlama geldiği konusunda literatürde henüz ortak bir görüş bulunmadığı değerlendirilmektedir (Lawrence, 1999: 3).

Bazı akademisyenler, stratejik düşünmenin yalnızca “strateji üzerine düşünmek” anlamına geldiğini ileri sürmüşlerdir. Diğer bir bakış açısına göre ise stratejik düşünce, kendine has özellikleri olan bir düşünme biçimidir (Wilson, 1994: 27). Bu tanımların çeşitliliği, stratejik düşünmenin temel anlamını netleştirmeyi zorlaştırmaktadır. Bu

durumun iki ana nedeni olduğu söylenebilir. İlk neden, uygulayıcılar ve akademisyenler arasında stratejik planlama, stratejik düşünce ve stratejik yönetim gibi kavramların sık sık birbirine karıştırılması olabilir. Bu durum, her bir terimin anlam ve işlevlerinin net olarak ayrıştırılmaması sonucunda ortaya çıkmaktadır. İkinci nedenin ise işletme liderlerinin, stratejik düşünceyi genellikle sadece planlama ve kısa vadeli operasyonel kararlar ile sınırlı bir süreç olarak görmeleri olduğu söylenebilir. Liderler, yoğun rekabet ortamında stratejik düşüncenin uzun vadeli değer yaratma ve organizasyonel uyum sağlama süreçlerindeki önemini yeterince kavrayamadıkları için bu konuya derinlemesine odaklanamamaktadırlar. Stratejik düşünme, sadece kısa vadeli kriz yönetimi ya da operasyonel verimlilik sağlama aracı değildir; aynı zamanda, geleceğe yönelik yenilikçi ve yaratıcı çözümler geliştirmek için de kritik bir süreçtir. İşletme liderlerinin bu geniş perspektifi benimsememeleri, stratejik düşüncenin tam anlamıyla tanımlanıp uygulamaya geçirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, stratejik düşünce literatürü incelendiğinde, kavramın evrensel kabul gören bir tanımının eksik olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, stratejik düşünceyi stratejik planlamayla kıyaslayarak ona farklı bir değer atfetmeye çalışanlar ile kavrama özgü bir tanım geliştirme çabaları arasında bir çekişmeye yol açmaktadır.

Aslında, stratejik düşünce kavramını diğer terimlerle ilişkilendiren pek çok kişi vardır; ancak bu, kavramın karmaşıklığını artırmakta, net bir tanım oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Örneğin, düşünce işletme yönetiminde bilgi edinme sürecinin temelini temsil ederken, stratejik düşünce, işletmenin rekabet gücünü artırmak amacıyla yöneticilerin etkinlik, tarafsızlık ve yaratıcılık becerilerini kullanmayı ifade eder. Teknoloji ve küreselleşme, işletmelerin rekabet etmek zorunda kaldıkları ekonomik ve sosyal değişimlerin başlıca sebepleri olarak görülmektedir. İşletmelerin bu değişimlere uyum sağlayabilmek için stratejik düşünce ve kurumsal planlama süreçlerinde gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir.

Senaryo planlaması, stratejik düşünce açısından kritik bir araç olarak değerlendirilir ve işletme yöneticilerinin gelecekteki belirsizlikleri azaltmak amacıyla bu yöntemi kullanabileceklerine işaret edilir. Bu konuda birçok örnek verilebilir; ancak bu tür çalışmalarda genellikle stratejik düşünceye açık bir tanım getirilmeden, kavramın başka bir terimle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bazı açıklamalarda stratejik düşünce kavramı, strateji üzerinden tanımlanmıştır. Raimond, Mintzberg, Peters ve Waterman gibi

düşünürler stratejiyi bir sanat olarak ele alır; başarılı bir strateji sağ beyin odaklı, sezgisel ve yaratıcıdır. Diğer bir grup olan Andrews, Ansoff ve Porter gibi düşünürler ise stratejiyi bir bilim olarak tanımlar; başarılı bir strateji sol beyin odaklı, analitik ve istikrarlıdır. Ohmae, Wilson, Liedtka ve Heracleous gibi düşünürler stratejinin hem sanatsal hem de bilimsel yönlerine değer verirler; ancak bu iki yaklaşımın betimleyici ve bütünleştirici güçlerinin birleşmesiyle etkili bir stratejik düşüncenin gelişebileceğini savunurlar (O'Shannassy, 1999: 2). Bu bakış açısına göre, sağ beynin yaratıcılığı ile sol beynin analitik düşüncesinin birleşmesi stratejik düşünmenin sürekliliğini sağlayabilir. Steptoe-Warren, Howat ve Hume (2011), stratejik düşünmenin hem yönetim hem de psikoloji disiplinlerinin kesişim noktasında bulunduğunu belirtmiştir. Psikoloji alanındaki araştırmalar, stratejik karar verme süreçlerini etkileyen unsurları incelerken, yönetim alanındaki çalışmalar stratejik düşünmeyi planlama ve düşünmeye dayalı iki süreç olarak değerlendirmiştir. Bu iki yaklaşım, stratejik karar alma sürecinin odak noktası, belirsizlikle baş etme yöntemleri ve karmaşık çevre koşullarına uyum sağlama konularında farklılık gösterse de, her ikisi de stratejik düşünmenin bir sonucu olarak şekillenmiştir (Martelli, 2014: 214).

Mintzberg'e göre stratejik düşünme, sezgisel bir sentezleme sürecine dayanan ve bir girişim ya da teşebbüsün bütünsel bakış açısını oluşturmayı içeren, aynı zamanda yaratıcılığı gerektiren bir süreçtir. Prahalad ve Hamel gibi önde gelen teorisyenler, stratejik düşünmeyi "stratejik mimari işlemler" olarak tanımlamış, ancak Mintzberg'in kesintisizliğe, keşfetmeye ve yaratıcılığa yaptığı vurguları da benimsemişlerdir. Stratejik düşünme, benzerliklerden yola çıkarak yeni fikirler üretme ve öğrenmeye dayalı eylemler planlama anlamına gelir (Atmaca, 2007: 70). Bu düşünme biçimi, sezgi ile yaratıcılığı birleştiren bir sentezle ilgilidir ve bir problemi tanımlama, çözüm önerme, çözümleri test etme ve uygulama süreçlerini kapsar. Literatürde yapılan incelemeler, stratejik düşünmenin hem dar hem de geniş kapsamlı olarak ele alınabileceğini göstermektedir. Dar kapsamda, stratejik düşünme, stratejistin özellikle örgütün misyonu ve vizyonuna odaklandığı belirli bir rolü ifade eder ve yaratıcı, sentetik ve ayrıştırıcı özelliklere vurgu yapar. Geniş kapsamda ise stratejik düşünme, batılı, rasyonel, analitik ve bütünleştirici düşünme süreçlerini ve problem çözme yaklaşımlarını içerir. Stratejik düşünme, hem kişisel hem de kurumsal düzeyde, örgütün misyonu ve vizyonuyla uyumlu sorun çözme süreçlerini içerir (Özgür, 2004: 213). Bu perspektiften bakıldığında, stratejik düşünme

mantıksal ve üretken süreçleri bir araya getirerek, bireysel ve kurumsal stratejik sorunlara çözüm bulmayı amaçlayan bir yöntemi ifade eder. Bu süreç, öğrenmeye odaklanır ve verimliliği artırmayı hedefler. Aynı zamanda soyut ve kavramsal bir yaklaşım benimseyerek, orta ve uzun vadeli planlama süreçlerini kapsar (Timuroğlu, 2010: 23).

Stratejik düşünme, her zaman doğrusal yaklaşımların yeterli olmayabileceğini kabul eder. Bu nedenle organizasyonlar, çevresel belirsizliklere karşı daha bilgili, çevik ve esnek bir şekilde uyum sağlayabilecek stratejiler geliştirmek zorundadır. Stratejik düşünme, rekabetçi unsurları dikkate alarak, çevresel belirsizlikleri daha dikkatli ve hassas bir şekilde ele alacak stratejiler geliştiren bilişsel bir süreç olarak ortaya çıkar (Fairholm ve Card, 2009: 22). Stratejik düşünme, gelecekteki olayları tahmin etme yeteneğini gerektirir ve bu da örgütün karşılaşacağı faktörlerin yönünü belirleme becerisi ile doğrudan ilişkilidir (Critelli, 2005: 48). Bu nedenle, senaryo planlaması ve öngörü teknikleri, örgütlerin gelecekteki belirsizlikleri keşfetmek için kullanabileceği stratejik düşünme araçları arasında önemli bir yer tutar (Ramírez ve Selsky, 2016: 100). Stratejik düşünme, geleceği öngörmeyi içerir, ancak geçmiş olayları göz ardı eden yöneticilerin gelecekteki olası senaryoları doğru şekilde tahmin etmeleri zor olacaktır (Kula, 2019: 16).

Stratejik düşünme, geleceği hayal etme ve planlama süreçlerini de içerir. Bu süreç, bir organizasyonun geleceğe yönelik bir vizyon oluşturmaya ve önemli kararlar almasına katkıda bulunur. Stratejik düşünme, geçmiş deneyimlerden ders çıkararak, mevcut koşulları değerlendirip geleceği planlamayı amaçlar. Ayrıca stratejik düşünce, vizyon ile mevcut yetenekler arasında bağ kurarak gelecekteki trendlere ışık tutan stratejiler geliştirir ve bu stratejiler örgütsel öğrenme süreçleriyle desteklenir. Bu süreç, mevcut stratejilerin, organizasyonun sahip olduğu yeteneklerin, rakiplerin faaliyetlerinin ve çevresel tehditlerin anlaşılmasını sağlar. Stratejik düşünme, aynı zamanda liderlik ve farkındalık unsurlarını da içerir. Liderlik bağlamında, strateji terimi, Antik Yunan'da ordu komutanı anlamında kullanılan "strategos" kelimesinden türemiş olup, uzun vadeli askeri planlamaya işaret etmektedir. Stratejik liderlik, uzun süredir askeri kuvvetler tarafından geliştirilen bir kavram olmasına rağmen, II. Dünya Savaşı'ndan önce iş dünyasında yaygın bir şekilde kabul görmemiştir.

Örgütsel bağlamda stratejik düşünce, üst düzey yöneticilerin organizasyonlarının gelecekteki yapılarını veya pozisyonlarını şekillendiren düşünce biçimidir. Bu tür

düşünce, yöneticilere, Örgütün gelecekte ulaşmak istediği hedeflere yönelik bir yol haritası sunarak, kritik kararlarında rehberlik eder. Dolayısıyla, stratejik düşünme geleceği tahlil etmeyi ve hayal etmeyi içerir (Timuroğlu,2010: 18-23). Bu bağlamda, stratejik düşünebilen bireyler, ileriye dönük bakarak geçmişi değerlendirebilme ve geriye dönük bakarak geleceği öngörebilme yeteneğine sahiptirler. Dolayısıyla, stratejik düşünce; değişken ve rekabet dolu bir ortamda karmaşık sorunlara yenilikçi çözümler sunabilir, rekabetin dinamiklerini değiştirebilir ve geleceği tahmin edebilme potansiyeline sahiptir (Zahra ve Nambisan, 2012: 220). Sonuç olarak, işletmeler, çevrelerindeki pek çok karar verici etmenle çevrilidir ve bu kararlar işletmeleri bir şekilde etkiler. Bu etki düzeyi, işletmelerin temel yeteneklerini ne kadar etkili bir şekilde kullanabildikleriyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla stratejik düşünce, rakiplere üstünlük sağlama ve bunu yaparken rakibin aynı stratejileri size karşı uygulamaya çalıştığını göz önünde bulundurma sanatıdır (Dixit ve Nalebuff, 2015: 7). Bu sebeple stratejik düşünce aslında amaç belirlemenin ve onunla devam ettirmenin bir yansımasıdır. Geleceği planlamak ve anlamlı bir strateji oluşturmak istiyorsanız, kuruluşunuz içinde bir tür hayal hiyerarşisi oluşturmalısınız. Strateji sadece gelecekteki ziyade, mevcut gerçeklerle geleceğe yönelik niyet arasındaki fark tarafından da şekillendirilir. Geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki bu dinamik denge, strateji oluşturmayı ve uygulamayı gerektiren bir zorunluluktur. Charles Handy'ye göre, geçmişle süreklilik duygusunu ve değişimin ortasında kontrol hissini korumak için geleceğe duygusal bir bağ kurmanız gerekmektedir. Onun bakış açısına göre, asıl mesele, hedeflediğimiz geleceğin ne olduğu değil, istediğimiz geleceği yaratmak için geçmişten ders çıkarmak, geçmişten ayrılmak ve bugünü şekillendirmektir. Stratejik düşünce, bilimsel bir metodoloji gibi hipotez oluşturmayı benimser ve bu hipotezleri test etme sürecine dayanır. Hipotezin etkili bir şekilde kullanılabilmesi, strateji arayışındaki şirketler için en uygun yöntemlerden biridir. Çünkü stratejik düşünce, bu hipotezin değerini belirleyen analitik sezgiyi vurgulayarak formal planlamaya ilişkin birçok tartışmayı yönlendirir. Hem yaratıcı hem de eleştirel düşüncenin aynı anda işlenmesi gerektiğinden, bu tür düşünce tarzlarını aynı anda kullanmak zor olsa da, bu yaklaşım hem yaratıcı hem de eleştireldir. Bilimsel metodoloji, tekrarlanabilir döngüsünün oluşturulması ve içinde hem yaratıcı hem de ardışık analitik düşünceyi barındırabilmesi açısından değerlidir. Özetlemek gerekirse; stratejik düşünen kişi, hem hizmet odaklılıkla hem de bu odak noktasının sürekli uygunluğuna duyulan

merakla her türlü anlık fırsata açık olmayı içerir. Stratejik düşünme yeteneğini tüm organizasyonlarına yerleştiren şirketler, rekabet avantajı sağlayan bir kaynak yaratmış olacaklardır (Eton, 1999). Onların bütünsel sistem bakış açısı, daha büyük etki ve verimlilik stratejilerini yeniden düzenlemeye odaklanmalıdır. Amaçlarına odaklanma, rakiplerinden daha istikrarlı ve daha az rekabetçi olmalarını sağlayabilir. Zamanında düşünme yeteneği, karar alma ve uygulama hızlarının kalitesini artırabilir. Hipotez oluşturma ve test etme yetenekleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini birleştirmelerine yardımcı olabilir (Atmaca, 2007: 75). Stratejik düşünce, uzun vadeli hedeflere ulaşmak için geliştirilen bir planlama, analiz ve karar verme sürecini içeren bir yönetim yaklaşımını ifade eder. Bu süreç, bir organizasyonun, bireyin veya bir devletin kaynaklarını en etkin şekilde kullanarak belirli amaçlara ulaşmak için izlediği yol haritasını oluşturur. Stratejik düşüncenin gerçekleşmesi için takip edilmesi gereken adımlar şunlar olabilir:

a. Vizyon ve Misyon Belirleme: Stratejik düşünce, organizasyonun veya bireyin uzun vadeli hedeflerini netleştirerek neyi başarmak istediğini belirler. Vizyon, ideal gelecek durumunu tanımlarken, misyon ise bu hedeflere nasıl ulaşılacağını ve organizasyonun veya bireyin topluma nasıl katkıda bulunacağını açıklar. Bu aşamada, organizasyonun veya bireyin değerleri, inançları ve temel prensipleri de vizyon ve misyon belirleme sürecinde önemli bir rol oynar.

b. Analiz ve Değerlendirme: Mevcut durumun detaylı bir analizi ve değerlendirilmesi, organizasyonun veya bireyin iç ve dış çevresindeki faktörleri anlamasına ve değerlendirmesine olanak tanır. Bu süreç, organizasyonun veya bireyin güçlü ve zayıf yönlerini, mevcut fırsatları ve karşılaşılan tehditleri belirlemesine yardımcı olur. Bu adım, stratejik kararların sağlam bir temel üzerine oturmasını sağlar.

c. Hedef Belirleme: Stratejik düşünce, belirlenen vizyon ve misyon doğrultusunda ulaşılabilir, ölçülebilir ve somut hedefler belirler. Bu hedefler, organizasyonun veya bireyin ilerleme sürecini izlemesine ve değerlendirmesine olanak tanır. Ayrıca, hedeflerin net ve spesifik olması, stratejik planın etkin bir şekilde uygulanmasını sağlar ve başarıya giden yolda yol gösterici bir rol oynar.

d. Planlama ve Uygulama: Stratejik düşünce, hedeflere ulaşmak için gerekli adımları planlar ve bu planları uygular. Bu aşamada, kaynakların etkin bir şekilde tahsis edilmesi,

zaman çizelgesinin oluşturulması ve sorumlulukların belirlenmesi gibi operasyonel detaylar önemlidir. Stratejik planlama süreci, stratejik düşüncenin somut eylemlerle bulunduğu noktadır ve başarı için hayati öneme sahiptir.

e. Değerlendirme ve Uyarlanma: Stratejik düşünce süreci, ilerlemenin sürekli olarak izlenmesini ve değerlendirilmesini sağlar. Bu aşamada, planın etkinliği ve başarı kriterlerinin gözden geçirilmesi, stratejilerin veya taktiklerin performansının analiz edilmesi ve gerektiğinde ayarlanması veya değiştirilmesi gereken alanların belirlenmesi önemlidir. Değerlendirme ve uyarlanma süreci, organizasyonun veya bireyin stratejik hedeflerine ulaşma yolculuğunda esneklik sağlar ve değişen koşullara uyum göstermesini sağlar.

Bu adımlar, stratejik düşünce sürecinin temelini oluşturur ve organizasyonların veya bireylerin uzun vadeli başarılarını güvence altına almak için önemli bir çerçeve sunar. Stratejik düşüncenin bu adımları, organizasyonlar ve bireyler için uzun vadeli başarıyı sağlamaya yönelik sistematik bir yol haritası olabilir. Vizyon ve misyon belirleme, analiz, hedef koyma, planlama ve uygulama gibi süreçler, stratejik düşüncenin somutlaşmasını ve başarılı bir şekilde hayata geçirilmesini sağlar. Süreç boyunca elde edilen sonuçların değerlendirilmesi ve gerekli uyarlamaların yapılması, organizasyonların ve bireylerin değişen koşullara karşı esneklik kazanmasına olanak tanır. Bu sürekli gelişim ve uyum döngüsü, stratejik düşüncenin dinamik ve uzun vadeli bir yönetim aracı olarak etkinliğini artırır. Stratejik düşüncenin bu yapısı, etkin karar almayı kolaylaştırarak, belirsizliklerle dolu bir dünyada rekabet avantajı elde etme şansını yükseltebilir ve sürdürülebilir başarıyı mümkün kılabilir.

1.3. STRATEJİK DÜŞÜNCENİN KAVRAMSAL GELİŞİMİ

Stratejik düşüncenin temel unsurlarını anlamak ve tarihsel evrimini incelemek, bu kavramı derinlemesine kavramamıza olanak tanır. 1950'lerde ortaya çıkan stratejik düşünce, ilk aşamada teknolojik, ekonomik ve sosyal değişimlerin anlaşılmasına yönelik bir alternatif bakış açısı olarak kabul edilmiştir. 1960'lara gelindiğinde, stratejik düşünce hem finansal hem de bütçesel planlamaların uzun vadeli bir aracı olarak öne çıkmış, işletmelere fayda sağlamak ve rekabet avantajı oluşturmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır (Hussey, 1998: 55). 1970'lerde ise strateji kavramı, dış çevre analizleri ve uzun vadeli yönelimlerle entegre edilmiş ve birçok işletme, strateji geliştirme süreçlerine

odaklanarak strateji uzmanlarını bünyelerine katmaya başlamıştır. Bu dönemde temel amaç, işletmeler için en uygun stratejik yönelimi, mevcut verilere dayalı olarak belirleyebilmektir (Tovstiga, 2013: 14).

1980'ler, stratejik yönetimin işletmeler için belirsizlikleri yönetmek adına rekabet avantajı sağlama aracı olarak geliştiği bir dönem olarak kabul edilebilir. Bu dönemde özellikle Michael Porter'ın rekabet analizine dayalı çalışmaları, stratejik düşünceye yeni bir boyut kazandırmıştır (White, 2004: 13). 1990'lar ise stratejik yönetim literatüründe önemli bir dönüşümün yaşandığı dönemdir. Bu dönemde stratejik prosedürleri standartlaştırma çabaları artmış, ancak bu standartlaştırmanın stratejik düşüncenin esnekliğini ve yaratıcılığını sınırlayabileceği yönünde eleştiriler de dile getirilmiştir (Bonn ve Christodoulou, 1996: 544).

Tovstiga ise 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren stratejik planlamanın, işletmelerin geçmişi ve geleceği arasında köprü kurmaya yönelik kurallara dayalı bir süreç haline geldiğini, ancak bu yaklaşımın stratejik düşüncenin gelişimini sınırlayan bir unsur olduğunu savunmaktadır (Tovstiga, 2013: 16)

Strateji kavramı, işletme yönetimiyle bütünleşerek zaman içinde çeşitli değişiklikler geçirmiştir ve strateji geliştirme sürecinin evrensel bir yöntemi yoktur. Psikoloji ve yönetim literatüründe yapılan çalışmalarda, stratejik karar alma süreçleri iki ana yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmektedir: stratejik düşünme ve stratejik planlama. Her iki yaklaşım da stratejik karar alma, belirsizliklerle baş etme ve karmaşık çevresel koşullara uyum sağlama süreçlerinde farklı perspektifler sunsa da, her iki yaklaşım stratejik düşünmenin birer yansıması olarak değerlendirilebilir (Martelli, 2014: 214). Stratejik düşünmeyi, stratejik planlamanın bir ön aşaması veya alternatifi olarak görmek yanıltıcı olabilir.

Stratejik düşüncenin kavramının kökenleri, Antik Çağ'a kadar uzanır. Bu dönemde stratejik düşünce, savaşın sonucunu etkileyen hamleleri önceden tahmin etmek ve rakipleri yenmek için uygulanıyordu. Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinde, stratejik düşünce askeri alanın ötesine geçerek devlet yönetimi, siyaset ve diplomasi gibi alanlarda da kullanılmaya başladı.

Sanayi Devrimi ve 19. yüzyılda kapitalizmin yükselişiyle birlikte, stratejik düşünce iş dünyasına taşındı ve şirketlerin uzun vadeli başarılarını planlamak için bir araç haline geldi. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, hızla değişen teknolojik, ekonomik ve sosyal koşullarla birlikte stratejik düşünce, işletmelerin belirsizliklerle başa çıkabilmesi ve rekabet avantajı sağlaması için kritik bir yönetim yaklaşımı olarak evrildi. Bu sürecin, stratejik düşüncenin askeri kökenlerinden koparak modern stratejik yönetimin temel bir unsuru haline gelmesini sağladığı değerlendirilebilir.

Stratejik düşüncenin kavramsal gelişimini daha iyi anlamak için antik çağlardan günümüze nasıl evrildiği yorumlanabilir.

Antik Çağlar: Stratejik düşüncenin temelleri, antik çağlarda askeri liderlerin savaş taktikleri üzerine yaptıkları düşüncelere dayandırılabilir. Stratejik düşünceye ilişkin ilk izler, MÖ 5'inci yüzyılda yaşamış Çinli general Sun Tzu'nun "Savaş Sanatı" adlı eserinde görülür. Sun Tzu, askeri strateji ve liderlik üzerine derin düşüncelerini içeren bu kitabıyla, savaşın sanatını öğrenmek isteyenlere rehberlik etmiştir. Aynı dönemde, Antik Yunan'da ise düşünürlerin askeri ve siyasi strateji üzerine yazdıkları özellikle de Thukydides'in "Peloponez Savaşı Tarihi" ve Xenophon'un "Anabasis" gibi eserleri stratejik düşüncenin erken örneklerini sunarak stratejik düşüncenin gelişimine katkı sağlamıştır.

Antik çağlarda dahi stratejik düşünce yalnızca askeri alanla sınırlı kalmamıştır. Örneğin, Antik Yunan'da Atina, deniz ticaret yollarını kontrol etmek için stratejik ittifaklar kurmuş ve ekonomik güç elde etmiştir. Benzer şekilde, Roma İmparatorluğu ekonomik strateji ve altyapı inşası ile ticaret yollarını güvence altına almış, limanlar ve yollar inşa etmiştir. (Finley, 1999:32).

Roma İmparatorluğu'nun fethettiği bölgelerde yerel liderlerle anlaşmalar yaparak barışı ve düzeni koruma stratejisi, diplomaside stratejik düşüncenin örneklerinden sayılabilir (Laiou & Morrisson, 2007:40).

Antik çağlardan itibaren stratejik düşünce, askeri liderlik ve savaş taktiklerinin ötesine geçerek siyasi, ekonomik ve diplomatik alanlara yayılmıştır. Sun Tzu ve Thukydides gibi düşünürlerin katkıları, stratejik düşüncenin temellerini atarken, Roma İmparatorluğu'nun altyapı ve diplomasi stratejileri bu kavramın çok yönlü uygulanabilirliğini göstermiştir. Bu dönemlerde geliştirilen stratejilerin, güç elde etme, ticaret yollarını kontrol etme ve

barışı sürdürme gibi uzun vadeli hedeflere ulaşmak için kullanılan bütüncül yaklaşımların erken örnekleri olduğu söylenebilir.

Orta Çağ: Orta Çağ boyunca, Avrupa'da feodal lordlar, şövalyeler, krallar arasındaki savaşlar ve çatışmalar stratejik düşünceyi etkilemiştir. Şövalyeler, kale savunma stratejileri, kuşatma taktikleri ve savaş planlaması üzerine yoğunlaşmışlardır. Özellikle, Haçlı Seferleri sırasında stratejik düşünce daha da karmaşık hale gelmiştir. Savaş alanında kullanılan yeni silahlar ve savunma teknikleri, stratejistlerin savaş planlarını ve taktiklerini yeniden şekillendirmiştir.

Orta Çağ'da ekonomi alanında stratejik düşünce, ticaret ağlarını genişletme ve ekonomik ittifaklar kurma yoluyla ekonomik gücü artırma çabalarını içermektedir. Venedik Cumhuriyeti'nin Akdeniz ticaret yollarını kontrol etmesi ve stratejik ortaklıklar kurarak ticari faaliyetlerini genişletmesi, ekonomik stratejik düşüncenin bir örneğidir (Lane, 1973:76).

Diplomatik stratejiler de bu dönemde önemli bir yer tutmuştur. İttifaklar ve diplomatik ilişkiler, devletlerin hem iç hem de dış tehditlere karşı kendilerini korumalarını sağlamıştır.

Barutun keşfi ve top kullanımının yaygınlaşması, askeri stratejileri ve kale savunma sistemlerini köklü bir şekilde değiştirmiştir (Kelly, 2004:15). Bu teknolojik gelişmeler, Avrupa'da savunma mimarisinin yeniden tasarlanmasına ve askeri stratejilerin yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Ayrıca, su değirmenleri ve diğer mekanik yenilikler, tarımsal verimliliği artırarak ekonomik faaliyetlerde önemli ilerlemeler sağlamıştır (White, 1962:112).

Orta Çağ'da stratejik düşünce, hem askeri hem de ekonomik ve diplomatik alanlarda büyük bir evrim geçirmiştir. Kale savunma teknikleri ve kuşatma taktikleri gibi savaş stratejileri, barutun keşfiyle birlikte değişirken, ticaret yolları ve ittifaklar da ekonomik gücü artırmak için önemli stratejik araçlar haline gelmiştir. Bu dönemdeki teknolojik gelişmeler, savaş stratejilerini yeniden şekillendirdiği gibi tarımsal verimliliği artırarak ekonomik kalkınmaya da katkı sağlamıştır, bu da stratejik düşüncenin çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

3. Rönesans Dönemi: Rönesans dönemi, stratejik düşüncenin daha sistematik bir şekilde ele alındığı bir dönemdir. Niccolò Machiavelli'nin "Prens" adlı eseri, siyasi strateji, liderlik ve güç kazanma üzerine önemli bir etki yapmıştır. Machiavelli'nin gerçekçi ve pragmatik yaklaşımı, modern siyasi stratejinin temellerini oluşturmuştur (Machiavelli, 2007).

Rönesans dönemi, ticaretin ve ekonominin geliştiği bir dönemdir. Bu dönemde, şehir devletleri ve krallıkların ekonomik güçlerinin artmasında stratejik düşüncenin yükselişi de etkili olmuştur. Ticaret yollarının kontrolü ve yeni ticaret yollarının keşfi, ekonomik stratejilerin merkezinde yer almıştır.

Devletlerarası ittifaklar, diplomatik misyonlar ve evlilikler, siyasi güç dengesini koruma ve genişletme amacıyla stratejik olarak kullanılmıştır. Machiavelli, "Prens" adlı eserinde, liderlerin güçlerini korumak ve artırmak için nasıl diplomatik stratejiler kullanmaları gerektiğine dair önemli öğütler vermiştir (Machiavelli, 2007). Örneğin, Avrupa'daki büyük hanedan evlilikleri, siyasi ittifakların güçlendirilmesi ve uzun vadeli barışın sağlanması için stratejik bir araç olarak kullanılmıştır (Greengrass, 1991:87).

Teknolojik yenilikler, Rönesans döneminde stratejik düşüncenin önemli bir bileşeni olmuştur. Matbaanın icadı, bilgi ve stratejik düşüncenin yayılmasını hızlandırmış, askeri ve siyasi stratejilerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır (Eisenstein, 1979). Ayrıca, denizcilik teknolojilerindeki ilerlemeler, Avrupa devletlerinin deniz aşırı keşifler yaparak yeni topraklar ve kaynaklar elde etmelerine olanak tanımıştır. Bu teknolojik gelişmeler, stratejik düşüncenin küresel bir boyut kazanmasına katkı sağlamıştır (Parry, 1981:34).

Rönesans döneminin, stratejik düşüncenin daha sistematik ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alındığı bir zaman dilimi olduğu söylenebilir. Machiavelli'nin "Prens" adlı eseri, liderlerin güç dengesini koruma ve genişletme stratejilerini şekillendirirken, ticaret yolları ve teknolojik yenilikler ekonomik ve askeri stratejileri küresel boyuta taşımıştır. Matbaanın icadı ve denizcilik teknolojilerindeki ilerlemelerin, stratejik düşüncenin yalnızca devletler arası rekabette değil, aynı zamanda bilgi ve ekonomik gücün yayılmasında da kritik bir rol oynadığını gösterdiği öne sürülebilir.

Endüstri Devrimi ve Modernleşme: 19. yüzyılda Endüstri Devrimi ile birlikte stratejik düşünce daha da karmaşık ve kapsamlı bir hale gelmiştir. Teknolojik ilerlemeler, iletişim araçlarının gelişimi ve lojistik yeteneklerdeki artış, askeri ve ekonomik stratejilerin belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu dönemde, stratejik düşünce yalnızca savaş ve askeri alanlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda ekonomik büyüme, diplomatik ilişkiler ve teknolojik inovasyonlar gibi geniş bir yelpazeyi de kapsamıştır.

Teknolojik ilerlemeler, 19. yüzyılda stratejik düşüncenin evriminde kritik bir rol oynamıştır. Endüstri Devrimi ile birlikte buhar gücü, demiryolları ve telgraf gibi yeni teknolojiler, askeri ve ekonomik stratejileri kökten değiştirmiştir. Örneğin, demiryollarının yaygınlaşması, askeri birliklerin hızlı ve etkin bir şekilde taşınmasını sağlamış, lojistik planlamaları ve savaş stratejilerini yeniden şekillendirmiştir (Headrick, 2010:74). Telgrafın icadı ve yaygın kullanımı, iletişimde devrim yaratmış ve devletlerin kriz anlarında hızlı kararlar alabilmesine olanak tanımıştır (Standage, 2007:40). Bu teknolojik gelişmeler, devletlerin hem iç yönetimlerinde hem de dış politikalarında stratejik avantajlar elde etmelerini sağlamıştır.

19. yüzyılda Endüstri Devrimi ile birlikte stratejik düşüncenin, teknoloji ve iletişimdeki devrim niteliğindeki gelişmelerle daha karmaşık ve çok yönlü bir yapıya büründüğü söylenebilir. Buhar gücü, demiryolları ve telgraf gibi teknolojiler, hem askeri hem de ekonomik stratejileri kökten değiştirerek, savaş alanından ekonomik büyümeye kadar geniş bir etki oluşturmuştur.. Bu dönemde, stratejik düşüncenin yalnızca savaş ve askeri alanlarda değil, aynı zamanda diplomasi, ekonomik büyüme ve teknolojik inovasyonlarda da merkezi bir rol oynadığı düşünülebilir.

Dünya Savaşları ve Soğuk Savaş: I. ve II. Dünya Savaşları, stratejik düşüncenin en yüksek seviyede uygulandığı dönemlerdir. Özellikle, II. Dünya Savaşı sırasında askeri, lojistik, istihbarat ve propaganda gibi alanlarda stratejik düşüncenin kullanımında büyük bir gelişme yaşanmıştır. Soğuk Savaş dönemi ise nükleer silahların varlığı ve denge politikalarının gereği olarak stratejik düşünce önemlidir. ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki rekabet, uluslararası ilişkilerde ve askeri alanda stratejik düşüncede yeni bir dönem başlatmıştır.

Bu süreçte stratejik düşünce, savaş alanlarının ötesine geçerek diplomasi, istihbarat ve halkın desteğini kazanma gibi daha geniş alanlarda uygulama bulmuş, Soğuk Savaş

döneminde ise nükleer güç dengesinin getirdiği küresel belirsizliklerle daha da önem kazanmıştır. ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki stratejik rekabet, yalnızca askeri değil, aynı zamanda ideolojik ve ekonomik bir mücadeleye de dönüşerek, stratejik düşüncenin modern uluslararası ilişkilerdeki etkisini derinleştirmiştir. Böylece, stratejik düşüncenin 20. yüzyıl boyunca sadece askeri bir kavram olarak kalmadığını, jeopolitik, ekonomik ve diplomatik boyutları da kapsayan kapsamlı bir yaklaşım haline geldiği söylenebilir.

Günümüz: Günümüzde, stratejik düşünce iş dünyası, siyaset, uluslararası ilişkiler, teknoloji ve kültür gibi birçok alanda da kritik bir öneme sahiptir. Küreselleşme, dijitalleşme ve değişen güç dengeleri, stratejik düşünceyi sürekli olarak yeniden şekillendirmekte ve karmaşık bir yapıya büründürmektedir.

İş dünyasında, rekabetin artması ve pazar dinamiklerinin hızla değişmesi, şirketlerin uzun vadeli stratejiler geliştirmelerini ve esnek olmalarını zorunlu kılmaktadır. Stratejik düşünce, işletmelerin sürdürülebilir bir rekabet avantajı elde etmelerini sağlarken, müşteri ihtiyaçlarına hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilmelerine de olanak tanır. Örneğin, büyük veri analitiği, işletmelere müşteri davranışlarını daha iyi anlamaları ve gelecekteki eğilimleri öngörebilmeleri için değerli içgörüler sunar.

Siyaset ve uluslararası ilişkilerde, stratejik düşünce, ülkelerin dış politika kararlarını şekillendirmede ve küresel arenada güç dengesini korumada hayati bir rol oynamaktadır. Diplomasi, ekonomik güç ve askeri kapasitelerin etkin bir şekilde kullanılması, stratejik planlamanın merkezinde yer alır. Özellikle uluslararası işbirlikleri ve ittifaklar, stratejik düşüncenin başarılı bir şekilde uygulanmasını gerektirir.

Teknoloji alanında, yapay zeka, nesnelerin interneti (IoT) ve blokzincir gibi yenilikçi teknolojiler, stratejik düşünce ve planlama süreçlerinde devrim yaratmaktadır. Bu teknolojiler, verimliliği artırmanın yanı sıra, risk yönetimi ve karar verme süreçlerini de dönüştürmektedir. Örneğin, yapay zeka tabanlı tahmin modelleri, gelecekteki senaryoları daha doğru bir şekilde öngörerek, stratejik planlamanın etkinliğini artırır.

Kültürel alanda ise, stratejik düşünce, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması, kültürel diplomasi ve yaratıcı endüstrilerin desteklenmesi gibi konularda önem kazanmaktadır. Kültürlerarası etkileşimlerin artması, stratejik düşüncenin kültürel projelerde de uygulanmasını gerektirmektedir.

Küreselleşme, dijitalleşme ve teknolojik ilerlemelerin, stratejik düşüncenin çerçevesini sürekli olarak değiştirdiği ve liderler için yeni fırsatlar ve zorluklar ortaya çıkardığı söylenebilir. Bu dinamikler karşısında stratejik araştırma merkezleri, stratejik düşüncenin temellerini oluşturarak derinlemesine analizler ve öngörüler sunmakta, politika yapıcılar ve liderler için kritik bir rehberlik görevi üstlenebilmektedir. Disiplinler arası yaklaşımlar benimseyen bu merkezlerin, stratejik karar alma süreçlerine yön vererek, uzun vadeli planlamalarda önemli katkılar sağladığı değerlendirilebilir. Ayrıca, stratejik araştırma merkezleri, uluslararası işbirliklerini güçlendirmek ve diyalogu teşvik etmek suretiyle küresel sorunlara kolektif çözümler üretilmesine de yardımcı olmaktadır (Akbaş, 2020: 60). Stratejik düşüncenin bir parçası olarak, bu merkezlerin sunduğu bilgiler, liderlerin küresel karmaşıklıklar karşısında daha bilinçli ve etkin kararlar almasına olanak tanıyabilir. Sonuç olarak, stratejik araştırma merkezleri, stratejik düşüncenin hem gelişiminde hem de etkin bir şekilde uygulanmasında günümüz dünyasında vazgeçilmez aktörler olarak yorumlanabilir.

1.4. MİCHEL FOUCAULT'NUN BİLGİ-İKTİDAR TEORİSİ

Foucault'nun iktidar-bilgi ilişkisi üzerine olan görüşüne göre, stratejik araştırma merkezleri, bilgi üretimi ve dağıtımını yoluyla iktidarın toplumsal yapıyı şekillendirme gücünü destekler; bu merkezler, söylemler oluşturarak ve normlar dayatarak bireylerin düşünce ve davranışlarını iktidar çıkarlarına uygun hale getirir, aynı zamanda denetim ve disiplin mekanizmalarını pekiştirir.

Bu tezde, Michel Foucault'nun bilgi ve iktidar arasındaki ilişkiye odaklanan anlayışını temel alarak stratejik araştırma merkezleri incelenecektir. Bu bağlamda öncelikli amacımız, bilgi ile iktidar arasındaki dinamikleri derinlemesine analiz etmektir.

Bilginin kökeni, insanlığın varoluşuna kadar geri götürülebilirken, iktidar ise otoritenin belirli bir formu olarak nitelendirilebilir. Otorite daha çok etki yaratma kapasitesini içerirken, iktidar bu etkinin oluşumunu sağlayan uygulamalar, mekanizmalar ve yaptırım gücü ile bağlantılıdır. Sartori'ye göre, bu çerçevede iktidar önemli ölçüde güç kavramıyla ilişkilidir (Sartori, 1996: 202). İktidarın etkin olabilmesi için belirli normlar ve meşruiyet zeminine dayanması gerekmektedir (Babur, 2019: 26). Foucault, iktidarın doğrudan bireyler üzerinde tahakküm kurmaktan ziyade, ürettiği hakikatler aracılığıyla bireyleri yönlendiren ve yöneten bir yönetim biçimi olduğunu savunur (Lemke, 2016: 460).

Bilgi-iktidar ilişkisinde dikkatte alınması gereken bir diğer husus ise bilgiye dair yaklaşımların süreç içinde sürekli bir değişim halinde olmasıdır. İnsanlar eskiden bilgiyi keşfettiklerini düşünürken günümüzde bazıları bilginin keşfedilmediğini, icat edildiğini savunmaktadır. Bunu söyleyenlerden biri de Michel Foucault'dur. Foucault, bilgiyi geleneksel anlayışından farklı olarak iktidar ile ilişkilendirerek ele alır. Bilgi iktidarın varlığı ve pekişmesi için önemli bir yerdedir. İktidarın yayılım göstererek dolaşımında kalmasında bilginin önemli bir rolü vardır (Ersoy, 2010: 28). Foucault bilgiyi araştırılıp ortaya konan değil iktidarın tekelinde var edilen olarak kabul etmektedir. Öne sürdüğü bu yaklaşımla bilginin ortaya çıkmasında benimsenen geleneksel anlayışa karşı bir argüman geliştirmiştir (Gölbaşı, Urhan, 2012: 6). Antik Yunan'dan beri doğada bilginin mevcut olduğu yargısı da bir anlamda ters yüz edilmiştir diyebiliriz (Mertek, 2020: 78).

Foucault, bilgi ve iktidar arasındaki ilişkiyi önemli eserlerinden biri olan Hapishanenin Doğuşu'nda geleneksel kalıpların dışında bir yargıyla değerlendirmiştir. Burada asıl

işaret etmek istediği nokta bilginin bilindiğinin aksine iktidar yapısından bağımsız olmadığıdır. Bilgi fayda değeri olduğu ölçüde iktidar tarafından bilinçli bir şekilde üretildiği belirtilmektedir. Onun dışında herhangi bir olumlu etkisi olmadığı düşünüldüğünde sistem sınırlarının dışına itilmektedir. Bilgi ve iktidar arasındaki ilişki bu yönüyle karşılıklı bir etkileşim içindedir. Nitekim iktidar ile herhangi bir ilintisi ve tesiri olmayan bir bilginin varlık göstermesi ihtimal dahilinde görülmemektedir (Foucault, 2019: 65).

Foucault, iktidar ile bilgi arasındaki ilişkinin somut olarak 19. yüzyılda daha belirgin hale geldiğini savunur. Bu dönemde monarşinin sona ermesiyle, iktidarın geleneksel yollarla devredilmesi de son bulmuştur. Bunun yerine, demografik ve toplumsal faktörler iktidarın yeni biçimlerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu dönemde bilgi olmaksızın yöneticilerin toplumları ve bireyleri yönetemeyeceği net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Böylelikle ekonomik, siyasi, demografik alanla ilgili bilgiler dahilinde yönetenler, yönetilenler üzerinde iktidarlarını kurmaktadır (Foucault, 2015: 129). Bu yönüyle iktidarın varlığı salt politik yapıları ve ilişkili kurumları yönetmek anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda yaşamın tüm alanlarında etkin olacak şekilde çıkarlarını gözeterek insanların davranışlarını yönlendirme, biçimlendirme, yönetme gayreti içine olmaktadır (Demir, 2013:81).

Bilginin araçsallaştırılmasıyla yönetici sınıf iktidarını oluşturan hakikatler üretmeye başlamaktadır. Toplumu benimsediği hakikatlerle inşa etmeye çalışan iktidar, bireyleri de bu hakikatleri ölçüsünde biçimlendirir. Böylece iktidar ürettiği hakikatlerle vücut bulan ekonomiye, siyasete bağlı bireye ve topluma vakıf olunmaktadır. Ancak iktidarın işlerlik kazanmasından kilit rol alan önemli bir öge ise üretilen hakikatlerin söylemleridir (Kılıç, 2020. 15).

Foucault'un ifadesiyle bilgi, güç odaklarının bir mücadelesinin bir neticesidir. Söz konusu mücadelede farklı hakikatlerin rekabeti vardır. Bu yarışta baskın gelen gücün hakikati doğru olarak kabul görülmektedir (Mertek, 2020: 78). Ona göre “Bu durumda, hakikat sadece keşfedilebilecek ve kabul edilebilecek bir bütün değildir; aynı zamanda doğru ile yanlışın ayrıldığı ve doğrunun belirli iktidar etkilerine dayandığı kurallar bütünüdür. Yani, burada söz konusu olan, hakikat adına yürütülen bir mücadele değil; hakikatin statüsü ve oynadığı siyasi ve ekonomik rolle ilgili bir mücadeledir” (Foucault,

2011a: 52). İktidar mekanizması kendisinde bağımsız olmayan hakikat ürüntülerine olasılık verir, meydana getirir. İktidarı da ürettiği hakikatlerle kendini var etmiştir. Bu bakımdan hakikat ile kast edilen ifadelerin üretimini, işleyişini, dağılımını, düzenlenmesini ve işleyişini sağlayan kurallar bütünüdür. Hakikat söylemleri üreten kurumların etkisinde oluşur ve daima ekonomik ve siyasi teşviklerin gölgesindedir. Dolayısıyla hakikat sadece ekonomik ve siyasi yapıların yönlendirmesinde olmasa da bu yapıların ağırlıklı olarak kontrolündedir (Ersoy, 2010: 28). İktidar kendi ekonomik ve siyasi beklentileri doğrultusunda yaratmış olduğu hakikat ile birlikte varlığını da garantilemiş olmaktadır. İktidar aslında hakikatini söylem aracılığıyla oluşturmaktadır. (Foucault, 1999: 104). Hakikat iktidarla iç içe ve ona bağlı olarak gelişim gösterir. Her toplumdaki iktidar ya da iktidar gruplarının çıkarlarını karşılayan hakikat politikası vardır. Bunun geniş bir açılımına karşılık gelen her toplumun kendisine ait hakikati için benimsenen teknikleri, yolu ve yöntemi, hakikatlerine bağlı söylemi, söylem mekanizmaları ve söylemi dile getiren mercileri vardır (Ersoy, 2010: 28).

Foucault'ya göre söylem, iktidarın ürettiği hakikatin dolaşıma girerek toplumun geneline yayılmasını sağlamaktadır. Güç mücadelesinin galibi olan söylemin "hakikat tacını" kuşandığı söylenebilir. Söylem işlevi bakımından iktidarı üretir, canlı kılar ve pekiştirir (Foucault, 2007: 78). İşin özü söylemle birlikte iktidar da kurulmuş olur. Bilgi ve söylem ilişkisinde söylem vesilesiyle bilginin görünür olması ve iktidar amaçlarına uygunluk göstermesi sağlamaktadır. Foucault, söylemin üretim ağı dahilinde yani kendisini daimi kılan iktidar ve kurumlarıyla birlikte ele alınması anlaşılmasına katkı olacaktır. Bu manada söylem üretildiği ilişki ağları ve temasta olduğu bağlarla açıklanabilir. Aynı yaklaşım bilgi, hakikat, iktidar ilişkileri için de geçerlidir (Yurdakul, 2020: 23- 24).

Foucault'ya göre söylem, bilginin iktidarla kurduğu ilişki paralelinde beklenen doğruları taşıyandır (Kayıhan, 2020: 98). Söylem, iktidar yapısı ya da yapılarının bilgiyi toplumsal sistemde dolaşımda tutmasıdır. Aynı zamanda iktidarın üretimi bilginin toplumda ifade alanı bulanarak bir hacminin olmasıdır (Yurdakul, 2020: 17).

Foucault; bilginin söylem yoluyla görünürlük kazandığından ve topluma uygun olduğundan bahsederken söz konusu bilgi haricinde öncesinde bir bilginin mevcut olmadığına değinir (Eroğlu, 2016: 46). Bu da demek oluyor ki söylem iktidarın ürettiği bilgilerle daima güncellenmektedir (Demircan, 2015: 87) .

Hakikatin işlerlik kazanmasında söylemin etkisi olduğu söylenebilir. Söylem, ifadenin güç ilişkileri arasında ürettiği kabul edilen hakikattir. Söylemin geçerlilik kazanması, iktidarın bireyler üzerinde ve ayrıca bireylerle birlikte kurduğu disiplin ve denetimin işlevselliği ve devamlılığıyla ilişkilidir. Foucault, söylemin komplike ve dirençli bir yapı sergilediğini belirtmektedir. Öyle ki bir söylem yer yer karşısında yer alan her şeyi kendi bünyesinde bütünleştirebilmektedir. Zaman çizelgesi içinde her fikir, sistem, nesne söyleme eşlik ederek biçimlenmiş olarak birtakım güç potansiyelerinin yayılımını sağlamaktadır (Ersoy, 2010: 28- 29). Nitekim söylemin içeriği de ilintili olduğu güç potanselleriyle anlam kazanır.

Söylem, bilginin öznel vasıtasıyla dolaşımında olması ve iktidarın her daim yenilenerek kendisini birey, toplum ve kitlelerde kendisini var etmesidir. Bu yöntemle bilgi toplum tarafından kanıksanır ve yaygınlaşır. İktidarın hakikat söylemleriyle dolaşıma koyduğu bilginin toplumda oluşturduğu normallik iktidarın yayılmasını ve ona karşı oluşacak muhalif noktaların ortadan kaldırılmasında önemlidir.

Foucault'nun değerlendirmelerinde söylemin varlığı öznenin de oluşumuna ve sınırlanının belirlenmesinde birincil konumdadır (Yurdakul, 2020: 18-22). İktidar ve hakikatin bir neticesi olarak öznel belirlemektedir. İktidar, özneyi ürettiği bilginin hakikat olduğuna ikna eder. Bu işleyiş vesilesiyle özne de ortaya çıkmış olmaktadır. İktidar ve bilgi arasındaki ilişki örüntüsünde gelinen aşamada söylemsel olmayan pratiklerle ve söylemlerle anormal olanın da tasviri vardır. Bu anormal olanın tasviri aynı zamanda normal olanın da bir açıklamasını getirmektedir. Böylelikle normlar da üretilmiş olmaktadır. Bu normlar kötü, iyi ve yanlış, doğru olanın da bir tanımını yapmaktadır (Mertek, 2020: 79). Bilginin söylemsel olmasıyla hangi normların kabul görüp görmeyeceğini de ortaya koymaktadır. Öne sürülen normların bilginin söylemsel formlarına uygun olması, bu formların iktidar ile olan ilişkisi bilginin iktidarla ilişkisini göstermektedir (Ersoy, 2010: 37).

Foucault'un iktidar anlayışında sadece bir baskı işlevi yoktur. Aynı zamanda özneyi de üreten bir konumdadır. Ona göre *“Bu iktidar biçimi, bireyleri kategorilere ayırarak, bireyin benliğini belirleyerek ve kimliğine bağlayarak, hem kendisinin hem de diğer insanların ona tanımak zorunda olduğu bir hakikat yarasını dayatarak doğrudan günlük yaşama müdahale eder. Bu tür iktidar, bireyleri özne haline getiren bir biçimdir”*

(Foucault, 2000: 63). Bu iktidar biçiminin bir işlevi de öznenin üretilmesidir. Öznenin oluşturulmasında iktidarın ekonomi ve siyasi beklentilerden dolayı oldukça önemlidir. Bu beklentilerle üretilen özne nesneleşerek baskı kurmak, güvenliği sağlamak, tehlikeli sınıfları zararsız hale getirmek ve disipline etmek için kullanılır. Tehlikeli sınıf olarak atfedilen sınıf iktidarın ürettiği hakikatın bir tezahürüdür. İktidar tarafından üretilen hakikati kabul etmeyenler, iktidar açısından tehlikeli olarak görülür. Bu tehlikeli kabul edilen unsurların iktidar tarafından ortadan kaldırılması gerektiğine inanılır. Sonuç olarak, iktidarın oluşturduğu tehlike söylemi, bireyi denetleyip baskı altına alır ve iktidarın çıkarlarına uygun şekilde şekillendirir (Mertek, 2020: 82). Çünkü öznenin görevi hakikat söylemlerini dolaşıma sokmak ve yaygınlaştırmaktır. Bu da iktidarın varlık göstermesini sağladığından özne iktidarın istediği gibi biçimlenmek zorundadır (Yurdakul, 2020: 21).

Foucault'a göre, iktidar ve bilgi arasındaki ilişki birbirini var eden bir ilişkidir; yani bilgi ve iktidar birbirini besleyen ve oluşturan bir yapıdadır. Bu sebeple, bilgi belirli bir merkezde biriktirilmez, bilgi doğası gereği dolaşımdadır. Bilginin bu dolaşım hali, iktidarı geniş kapsamda ve kaçınılmaz bir şekilde etkili kılar (Bennett, 2013: 605). Bu sebeple Foucault'ya göre iktidardan kurtulmak mümkün değildir (Ayaz, 2016: 120). Bu bağlamda, iktidarın her yerde ve her şeyde var olmasıyla özdeş olduğu söylenebilir. Foucault'un açıkladığı gibi, iktidar daha çok bir ağ benzeri yapıdadır ve kolları her yere ulaşır (Sarup, 2004: 111).

Foucault, bilgiyi olduğu gibi iktidar kavramını da geleneksel anlayıştan farklı bir şekilde yorumlayarak, iktidarın merkezi bir odağa sahip olmadığını vurgular. Foucault'a göre, iktidarın merkezi bir odağa sahip olmamasının temel nedenlerinden biri bilgiyken diğeri ise bu bilgiyi ifade eden öznelere (Yurdakul, 2020: 17).

Foucault, bilgiyi, özneyi, hakikati ve iktidarı birbirinden bağımsız olarak görmez. Bir başka ifadeyle tüm bu alanları birbiriyle etkileşim içinde olan birbirinin varlığını etkileyen unsurlar olarak görmektedir. Bu yönüyle ona göre "bilgi insan doğasına doğuştan kazanmamıştır ve insanın en eski arzusu değildir. Daha da önemlisi, bilginin mümkünlüğü, sahip olduğu form ile doğrudan tanımlanmaz" (Foucault, 2012: 204). Foucault'nun bu ifadeyle anlatmak istediği, bilginin insan doğasının doğal bir parçası ya da doğuştan gelen bir özellik olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bilgi, Foucault'a göre insanlığın en temel arzularından biri olarak görülmemekte, tarihsel ve toplumsal koşulların bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, bilginin ne olduğu, sadece sahip olduğu biçimle (örneğin bilimsel ya da felsefi bilgi) tanımlanamaz. Bilginin nasıl üretildiği, hangi güç ilişkilerinin ve toplumsal yapılarının onu şekillendirdiği de dikkate alınabilir. Foucault, bilginin her zaman belirli iktidar ilişkileri içinde ortaya çıktığını ve bu ilişkilerle birlikte anlam kazandığını vurgulamıştır. Böylece, iktidarın hakikat üretme sürecini gerçekleştirdiği söylenebilir. Bu duruma verilebilecek en iyi örneklerden biri, iktidarın "deli" veya "akıl hastası" gibi nitelendirmeler yaparak, toplumda neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirlemesidir. İktidar, bu etiketlerle bireyleri "normalleşme" adı altında belirli bir kalıba sokmaya ve kontrol altına almaya çalışır. "Öteki", "anormal" veya "yanlış" gibi tanımlamalar yapılırken, aslında bu tanımlamaların karşıtı olan "normal" bireylerin sınırları da çizilmiş olur. Foucault'nun düşüncesinde iktidar, bu süreçte "hakikat oyunları" oynayarak bireyleri ürettiği hakikate inandırır ve onları bu doğrultuda şekillendirir (Mertek, 2020: 79).

Foucault'ya göre, her dönemin beklentileri ve çıkarları farklı olduğundan, o döneme uygun olarak bilgi, hakikat, söylem ve birey anlayışları oluşturulur. Bu öğelerdeki değişiklikler, iktidar yapısının ve işleyişinin de değiştiğini gösterir. Yani, iktidar her dönemde farklı şekillerde ortaya çıkar ve bilgi ile hakikatin üretimi bu yeni iktidar biçimleriyle uyumlu hale getirilir (Hall, 2017: 62). Değişen koşullara göre iktidarlar yeni bilgiler, hakikatler, söylemler, öznelere üretmektedir. Üretilen bilginin insan öznesi

tarafından dolaşıma sokulmasıyla yaygınlaşır ve kabul görmektedir. Bu süreç yeni deneyim ve baskı alanlarının oluşmasına vesile olmaktadır (Kılıç, 2020: 99).

Geçmişten günümüze değin tüm insanlığın bilgiye olan talepleri olmuştur. Ancak modern zamanlarla birlikte bilgiye olan ihtiyaç çeşitlenmiştir. Bu sürecin bu şekilde evrilmesinde bilimde, teknolojiye, iletişim ve ulaşımında yaşanan gelişmeler, siyasi, ekonomik ve toplumsal dinamiklerdeki değişimler etkili olmuş olabilir. Tüm bu gelişmelerle birlikte değişimlerin tahmin edilmesinin zorlaşması, yaşamın her alanında artan risk koşulları, yerel ve küresel aktörlerin yarış halinde olması bilgiye olan ihtiyacı artırdığı gibi çeşitlendirmiştir. Bilgiye ulaşma isteğinde artışın hem ulus-devletlerde ve kurumlarda hem de yerel denilebilecek sivil toplum örgütlerinde, sendikalarda, meslek odalarında, siyasi partilerde, çıkar ve baskı gruplarında olduğu söylenebilir (Babur, 2019: 26). Bilgiye talebin artışı bu dönemde Foucault'un iktidar tanımında belirttiği gibi girilen güç mücadelesinde galip gelen tarafın iktidarının ürettiği bilgi, hakikat ile vucüt bulan söylem içerikleriyle dolaşıma girdiği değerlendirilebilir. Bu noktada, stratejik araştırma merkezleri de devreye girer; ürettikleri bilgi ve analizler, iktidarın politikalarını destekleyici nitelikte olduğunda, bu söylemler geniş kitleler üzerinde daha güçlü bir etki yaratabilir. Stratejik araştırma merkezlerinin sunmuş olduğu bilgiler iktidarı, iktidar ilişkilerini ve politikalarını destekler mahiyette ise genişçe bir kitleyi etkileme potansiyeli daha güçlü olabilir. Foucault'nun bilgi-iktidar kavramsallaştırması perspektifinden baktığımızda iktidarın desteği ile üretilmiş bilginin hakikati oluşturulur. Hakikatin söyleme dönüştürülerek dolaşıma sokulması ile de iktidarın onayladığı doğrunun tarifi ve tanımı da yapılmış olmaktadır. Bu haliyle oluşturulan hakikat normlarının kabul görülmesi ve kitlelerce kanıksanması iktidarın varlığına vesile olduğu gibi mevcut halini de pekiştirerek kalıcı hale getirebilir.

Günümüzde stratejik araştırma merkezlerinin iktidar bekleniteleri doğrultusunda ürettikleri bilgilere bireylerin dijital kolaylıklarla ulaşması, bu kişilerle ilgili demografik, siyasal, kültürel, ekonomik, psikometrik vb. birçok veriye erişimi de sağlamış olmaktadır. Bu veri tabanı ile iktidarın varlığını pekiştirecek yeni bilgi üretiminin içeriği için ipuçları sunmuş olmaktadır. Bahse konu döngünün bu şekilde devam etmesi "iktidarın varlığının devamının sağlanması" anlamına gelmektedir. Foucault'un kavramsallaştırmasına göre, iktidar, sadece baskıcı bir güç olarak değil, bilgi üretimi ve yayılımı aracılığıyla da etkisini sürdürmektedir. Bu bağlamda, yeni bilgiler, iktidarın

varlığını sürdürmesi ve güçlendirilmesi amacıyla, etkilemek istenen bireyler ya da kitlelere stratejik olarak iletilmektedir. Bu süreçte, bireylerin, kitlelerin ve toplumların duygu, düşünce ve davranışları iktidarın çıkarları doğrultusunda şekillendirilmektedir. Böylelikle, iktidar sadece bilgi üretmekle kalmamakta, aynı zamanda bu bilgi aracılığıyla kendi güç alanını pekiştirip genişletmektedir.

Stratejik araştırma merkezlerinin alanın uzmanlarıyla ortaya koymuş olduğu bilimsel bilgiler ve veriler iktidarı ve ilişki örüntülerini kalıcılık ve saygınlık kazanmasına ön ayak olabilir. İktidar ilişkileri bu bilimsal alanlarla hakikat söyleminin üretimi, dolaşımı ve birikimi olmadan birbirinden ayrışması, kalıcılığı ve işlev görmesi pek mümkün değildir. Foucault'a göre İktidar kaydetmeyi, araştırmayı ve sorgulamayı önemsemektedir. İktidar gerçekliğin izini sürmeyi ödüllendirir, meslek haline getirir ve kurumsallaştırır.

İktidarın işleyişine ve yerleşmesine bilimsel bilgiyle birlikte koşulların elverdiği teknolojik bilgi gibi diğer bilgilerin de katkısı olmaktadır. Foucault'ya göre iktidar sistemleri sadece var olmak için değil aynı zamanda gizlenmek için de bilgiyi kullanabilmektedir. Bu hususta entellektüeller iktidar ile bağlarını olduğunu fark ettikleri hakikat söylemlerini açık etmeleri gerekmektedir. Entellektüelin temel sorunsalı hakikati üreten ekonomik, kurumsal ve siyasi yapıyı değiştirmek ve hakikatin gücünü temas ettiği kültürel, siyasi ve ekonomik yapılardan kurtarmaktır (Şentür, Turan, 2012: 253). Hakikatin üretimini, dolaşımını, düzenlenmesini ve işleyişini sağlayan yöntemlerin hepsi ile meydana getirilen iktidar ve hakikati meydana getiren iktidar ile döngüsel bir ilişki içindedir.

Bilim insanlarının finansal olarak destek aldıkları yerlerin etkisinde kalarak çalışmalar yürütmeleri dolayısıyla ortaya çıkan bilimsel bilgi de eleştiri konusu olmuştur. Çünkü ortaya koydukları bilgi ile söylem içeriklerini belirleyicileri olurken siyasi ve ekonomik iktidarlara bağları söz konusudur. Bu bilim insanları toplumu ve kitleleri etkileyecek hakikat ve söylemler üreterek iktidarın gücünü artırmaktadır (Demircan, 2015: 85). Bu noktada bilimsel bilginin üreticileri herhangi bir stratejik araştırma merkezinde çalışmalarını yürütüyorsa elde edilen veriler finansörlerinin lehine olacak şekilde dolaşıma sokulabilir.

Bilimsel çabaların arkasında bir ekonomik, siyasi bir güç varsa elde edilen bilgilerin iktidar ilişkilerinden ve iktidardan bağımsız olması mümkün değildir. Bu bilhassa belli bir sistematik içinde ise bilimsel bilgi ve hakikati ve söylemi de iktidarı destekler nitelikte olması beklenir. Böylelikle toplum, birey ve kitle üzerinde denetim kurulmakta ya da yönlendirilerek iktidarın varlığı garantilenebilmektedir. Tüm dünyada politika yapıcılar, kendi politikaların destekleyen bilgiler üretenlere teveccüh gösterebilir ve çalışmalar yürütmelerini onaylayabilir. Anlaşıldığı üzere bilgi-iktidar arasında karşılıklı bir bağımlılık vardır. Bilgi iktidarı koruyup kollamaya ve var etmeye devam ederken iktidar da bilgiyi var etmeyi sürdürecektir. Bilimsel bilgilerle iktidar varlığı ve faaliyetleriyle meşru bir zemine kavuşmaktadır (Uçar, 2014: 324).

Bilgi, bilim insanları, ekonomiyi ve siyasi güç odakları, felsefeciler için her daim önemli olmuştur. Bilginin günümüzde bir alınıp satılan bir metaya dönüşmesi bununla birlikte yığınlarca verinin olması değerini daha da artırmış olabilir. Teknolojinin gelişmesiyle bilgi veri yığınlarının tasnif edilerek çıkar gruplarının işine yaracak şekilde düzenlenmesi bu süreci önemli ölçüde etkilemiştir. Bu tasnif edilen veriler dikkate alınarak kampanyalar, yönetim stratejileri, yatırımlar ve yaşamın her alanıyla ilgili politikalar üretilmektedir (Lyon, 2003: 20-22).

Siyasi, ekonomik iktidar güçleri çıkarlarına uygun yeni imajlar yaratmak ya da var olan kurumsal imajı pekiştirmek, kitleleri etkilemek için bilgi verilerini kullanmaktadır. Bu veriler yapılan çeşitli bilimsel çalışmalara dayandırılarak olumlu ya da olumsuz birtakım bilgiler kamuoyuna aktarılabilir. Bu veriler aynı zamanda Foucault'nun bilgi iktidar anlayışına bağlı olarak bireylerin, toplumların ve kitlelerin gözetim ve denetim altında olmasını sağlamaktadır. Bu anlayışla ilgili gruba dair ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel analizlere yapılarak çeşitli içerikler ve söylemler çıkar gruplarının iktidarını pekiştirecek şekilde oluşturulabilir. Ayrıca içerikler iktidar ve odaklarına karşı olumlu ve olumsuz yargılar içinde olanlar şeklinde oluşturulan kategorilerle paylaşılabilir. Bu şekilde iktidarlar yargıları ve davranış potansiyellerini kendileri lehine dönüştürme gayreti içinde olabilirler (Kılıç, 2020. 65).

Stratejik araştırma merkezlerinin politika yapım süreçlerindeki rolünü ve etkisini analiz etmek için Michel Foucault'nun bilgi-iktidar kavramsallaştırması şu açılardan değerlendirilebilir:

a. **Bilgi Üretimi ve İktidar:** Foucault'nun kavramsallaştırmasında iktidar, bir "iktidar partisi" ya da belirli bir siyasi yapıyı ifade etmez. Aksine, iktidar, toplumsal ilişkiler ağında dağılmış, bireylerin davranışlarını, düşüncelerini ve eylemlerini şekillendiren çok yönlü ve sürekli bir mekanizmadır. Bu iktidar, baskı yoluyla değil, bilgi üretimi, normlar ve söylemler aracılığıyla bireyler üzerinde etkisini gösterir. Foucault'ya göre bilgi, iktidarın bir aracı olarak kullanılır ve iktidar ilişkilerini yeniden üretir.

Stratejik araştırma merkezleri, politika yapıcılar için gerekli olan verileri toplar, analiz eder ve raporlar hazırlar. Bu bilgi üretim süreci, hangi bilgilerin kabul edileceğini ve hangi bilgilerin reddedileceğini belirleyerek iktidar ilişkilerini şekillendirebilir.

Stratejik araştırma merkezlerinin ürettikleri raporlar ve analizlerin, politika yapıcıların kararlarını etkilediği söylenebilir. Örneğin, güvenlik stratejileri, ekonomik politikalar veya sağlık reformları gibi konularda bu merkezlerin sunduğu veriler ve analizler, politikaların belirlenmesinde kritik hale gelmiştir. Bu merkezlerin ürettiği bilgi, iktidar ilişkilerini yeniden üretir ve belirli politikaların meşrulaştırılmasına yardımcı olur. Örneğin, bir stratejik araştırma merkezi, ulusal güvenlik tehditleri hakkında bilgi ürettiğinde, bu bilgi, devletin güvenlik politikalarını güçlendirmesi için bir temel sağlayabilir.

b. **Söylem ve Gerçeklik İnşası:** Foucault'nun söylem teorisi, belirli bir bilgi alanındaki konuşmaların, yazıların ve düşüncelerin yalnızca bilgi üretmediğini, aynı zamanda toplumsal gerçekliği şekillendirdiğini savunur. Bu bağlamda söylem, yalnızca dilsel bir ifade biçimi değil, toplumsal düzenin kurulmasında ve sürdürülmesinde merkezi bir rol oynayan bir güç aracı olarak görülür. Foucault'ya göre, söylemler belirli bir bilgi çerçevesi içinde inşa edilir ve bu bilgi, iktidarın çıkarlarına uygun şekilde toplumsal normları ve gerçekliği biçimlendirir. Söylemler, neyin doğru ya da yanlış, neyin normal ya da anormal olduğu gibi toplumsal kabulleri belirler ve böylece bireylerin algılarını yönlendirir.

Stratejik araştırma merkezleri bu bağlamda, toplumsal gerçekliğin inşasında önemli bir rol oynar. Ürettikleri raporlar, analizler ve akademik çalışmalar aracılığıyla belirli politikaları ve stratejileri meşrulaştıran söylemler oluştururlar. Örneğin, Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin avantajlarını öne çıkaran bir stratejik araştırma merkezi, bu sistemi destekleyen raporlar ve analizler yayımlayarak kamuoyunu bu sisteme dair olumlu bir söyleme ikna edebilir. Bu raporlar, medyada, akademik çevrelerde

ve politika yapıcılar tarafından alıntılanarak geniş bir kitleye ulaşır ve hükümet modelinin avantajlarını vurgulayan söylem, toplumsal kabul görmeye başlar. Söylem, burada sadece bir görüş veya yorum olarak kalmaz; aksine, toplumsal normları, siyasi yapıları ve bireysel düşünce süreçlerini şekillendiren bir gerçeklik haline gelir.

Bu süreçte, stratejik araştırma merkezleri yalnızca mevcut bir gerçeği tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda bu gerçeği inşa ederler. Üretilen söylemler, toplumun genel kabul gören doğrularını belirleyerek bireylerin düşüncelerini ve davranışlarını yönlendirir. Foucault'nun bakış açısına göre bu merkezler, bilgi üretimi ve dağıtımını yoluyla iktidarın çıkarlarını sürdürmekte ve toplumu yönlendiren güçlü söylemler inşa etmektedir. Özellikle medya, akademi ve politika yapıcılar aracılığıyla yayılan bu söylemler, toplumsal gerçekliği şekillendiren araçlar haline gelir. Gerçeklik, böylece iktidarın çıkarlarına uygun şekilde inşa edilir ve bu söylem toplumsal bir düzenin temeli olur.

Bu çerçevede, stratejik araştırma merkezlerinin rolü, iktidarın bilgi ve söylem üretim mekanizmalarındaki merkezi konumlarını daha belirgin kılar. Foucault'nun görüşüne göre, bu merkezler, iktidarın "hakikat rejimi"nin bir parçası olarak, toplumsal düzene dair normlar ve söylemler üretir, bu da iktidarın sürekliliğini sağlar. Gerçeklik algısı, stratejik araştırma merkezleri tarafından inşa edilen bu söylemler aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretilir.

c. **Denetim ve Disiplin Mekanizmaları:** Foucault, modern toplumlarda iktidarın zor kullanmanın yanında denetim ve disiplin mekanizmaları aracılığıyla da uygulandığını savunur. Stratejik araştırma merkezleri, bilgi üretimi ve dağıtımını yoluyla denetim ve disiplin mekanizmalarına katkıda bulunur. Stratejik araştırma merkezleri, belirli normların ve standartların yaygınlaşmasını ve uygulanmasını teşvik eden önemli aktörlerdir. Örneğin, göç politikaları hakkında raporlar yayınlayan bir merkez, göçmen entegrasyonu, sınır güvenliği ve insan hakları standartlarının benimsenmesini savunarak bu standartların küresel ve yerel düzeyde yayılmasına katkı sağlar. Bu raporlar, göçmen kabul merkezlerinin yönetimi, barınma politikalarının geliştirilmesi ve entegrasyon programlarının uygulanması gibi alanlarda standartları destekleyici bir rol oynar. Bu merkezler, belirli politikaların uygulanmasını denetleyerek disiplin mekanizmaları aracılığıyla bu politikaların etkinliğini artırmayı amaçlar. Örneğin, göç ve iltica politikaları üzerine çalışan bir stratejik araştırma merkezi, göçmenlerin yerleştirildikleri bölgelerde sağlık hizmetlerine erişim, eğitim imkânları ve istihdam fırsatlarının

sağlanmasını izler ve değerlendirir. Bu tür merkezler, sosyal hizmetler, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yaparak göçmenlerin uyum süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için önerilerde bulunur. Bu, sadece göçmenler açısından değil, yerel topluluklar üzerinde de sosyal entegrasyonun güçlenmesini sağlayacak adımların atılmasına katkı sağlar. Ayrıca, stratejik araştırma merkezleri, dil kursları, mesleki eğitim programları ve kültürel uyum projeleri gibi programlar geliştirerek göçmenlerin topluma entegrasyonunu hızlandırır ve bu programların etkinliğini sürekli olarak izleyebilir. Bu merkezler, toplumsal entegrasyon ve toplumla uyum süreçleri için stratejiler geliştirir ve bu stratejilerin yerel düzeyde uygulanmasını denetler.

Michel Foucault'nun bilgi-iktidar teorisi, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimi, söylem oluşturma ve denetim mekanizmaları aracılığıyla politika yapım süreçlerindeki rolünü anlamak için etkili bir analitik çerçeve sunmaktadır. Foucault, bilginin iktidar ilişkileriyle nasıl iç içe geçtiğini ve iktidarın bilgi aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini vurgular. Bu doğrultuda, stratejik araştırma merkezleri, ürettikleri bilgi ve analizlerle yalnızca politika yapım süreçlerine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda bu süreçleri şekillendiren temel aktörler haline gelirler.

Örneğin, bir araştırma merkezi tarafından üretilen göç politikası raporları, yalnızca mevcut politikaları değerlendirme amacı taşımaz, aynı zamanda bu politikaların nasıl geliştirilmesi gerektiğine dair güçlü bir yönlendirme sunar. Aynı zamanda, araştırma merkezleri, devlet kurumları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile yakın iş birliği içinde çalışarak bu bilgi ve analizlerin politika yapıcılar tarafından uygulanmasını sağlarlar. Bu süreçte üretilen bilgi, politika yapıcılar için bir rehber haline gelirken, araştırma merkezlerinin güç ve etki kapasitesini de artırır.

Stratejik araştırma merkezlerinin, Michel Foucault'nun bilgi-iktidar ilişkisi çerçevesinde politika yapım süreçlerindeki etkisi, bilgi üretimi, söylem inşası ve denetim mekanizmaları aracılığıyla belirgin hale gelmektedir. Bu merkezler, ürettikleri bilgi ve analizlerle sadece politikaların şekillenmesine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal gerçekliği de inşa edebilir. Stratejik araştırma merkezleri, iktidarın çıkarlarına uygun söylemler oluşturup yayarak, bireylerin düşünce ve davranışlarını yönlendiren normlar oluşturabilir ve bu söylemler, medya ve akademik çevreler aracılığıyla toplumsal düzeyde kabul görebilir. Foucault'nun kavramsallaştırdığı iktidar kavramı, genel kullanımda olduğu gibi yalnızca bir siyasi parti ya da hükümetin elindeki güç anlamına

gelmez. Foucault'ya göre iktidar, toplumdaki bireyler ve gruplar arasındaki ilişkilerde dağılmış, sürekli işleyen bir güç mekanizmasıdır. Bu güç, belirli bir otoritenin elinde toplanmaz; aksine, iktidar, bilgi üretimi, söylemler ve normlar aracılığıyla toplumun her düzeyinde işler. İktidar, bireyleri denetleyen, yönlendiren ve şekillendiren karmaşık bir ilişkiler ağıdır.

Bu anlamda, Foucault'nun bahsettiği iktidar, bir siyasi partinin ya da hükümetin kontrolünde olan somut bir güç değil; sosyal, kültürel ve politik yapılarda sürekli olarak dolaşan, bireylerin ve grupların davranışlarını ve düşüncelerini etkileyen, yaygın bir mekanizmadır. Dolayısıyla, Foucault'nun iktidar kavramı, sadece siyasi yapıları değil, toplumsal düzeni de geniş kapsamlı olarak ele alan bir kavramdır.

Foucault'ya göre iktidar denetim ve disiplin mekanizmaları ile bu söylemler ve normlar toplumun genel yapısını şekillendirebilir.. Foucault'nun iktidar anlayışına göre, bu merkezler toplumsal düzeni iktidarın çıkarlarına göre yapılandıran güçlü araçlardır. Sonuç olarak, stratejik araştırma merkezleri, politika yapım süreçlerini hem bilgi üretimi hem de söylem inşası yoluyla etkileyen kritik aktörler olarak karşımıza çıkar.

2. BÖLÜM

STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

2.1. STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TANIMI

Stratejik araştırma merkezleri ya da düşünce kuruluşları (think tanks), kamu politikaları, ekonomik ve sosyal meseleler gibi alanlarda araştırma ve analiz yaparak politika yapıcılar, sivil toplum ve kamuoyu için bağımsız bilgi ve çözüm önerileri sunan, genellikle kar amacı gütmeyen araştırma kurumlarıdır. Bu kuruluşlar, disiplinler arası yaklaşımlar benimseyerek, ulusal ve uluslararası düzeyde politika geliştirilmesine katkıda bulunurlar. Akademik araştırmalar, veri analizi ve uzman görüşlerine dayalı raporlar ve yayınlar üreterek, karar vericilere alternatif stratejiler sunarlar ve toplumsal, ekonomik ya da siyasi konularda fikir üretirler. Düşünce kuruluşlarının, aynı zamanda söylem inşası ve bilgi üretimi yoluyla kamu politikalarını şekillendiren önemli aktörler arasında yer aldığı söylenebilir. McGann'e göre bu merkezler, politika yapıcılarına ve topluma çeşitli konularda analizler sunmak, politika önerileri geliştirmek ve karar verme süreçlerine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuşlardır. Bu bağlamda, stratejik araştırma merkezleri, ulusal ve uluslararası düzeyde politika yapımında önemli bir rol oynamaktadırlar (G.McGann, 2011: 14-18).

Stratejik Araştırma Merkezi, belirli bir alanda stratejik analizler ve araştırmalar yapan, politika önerileri geliştiren ve karar vericilere yol gösteren bir kuruluş türüdür. Bu merkezler, genellikle ulusal güvenlik, ekonomi, dış politika ve teknoloji gibi kritik konularda çalışmalar yürütürler. Bu tür merkezlerin çalışmaları, akademik ve politika yapıcı çevrelerde önemli bir bilgi kaynağıdır (Rich, 2004). Kendi alanında uzmanların bünyesinde yer aldığı bu merkezlerde, bilgi üretilmekte, biçimlendirilmekte ve odağa alınan konu veya meseleye dair farklı bakış açıları sunulmaktadır. Bilgi, veri ve analizleriyle karar alıcıları etkiledikleri gibi kamuoyunu da etkileme potansiyeli göstermektedir. Bu haliyle iç politikada etkili olmanın dışında dış politikanın seyri üzerinde de bir etki gücüne sahiptir (Eyigün, 2017).

Stratejik araştırma merkezleri, dünya genelinde çeşitli alanlarda faaliyet gösterirken, işlevleri, amaçları, finansal kaynakları ve hizmet verdikleri kitleler gibi faktörlere bağlı olarak birbirlerinden önemli farklılıklar gösterirler. Bu çeşitlilik, her merkezin kendine

özgü yapısını ve işleyişini oluşturur, bu da bu kuruluşları tek bir tanımla açıklamayı zorlaştırır. Genellikle stratejik araştırma merkezleri, belirli bir alan veya konu üzerinde kapsamlı araştırmalar yaparak, politika yapıcılar, akademisyenler, medya ve kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlar. Bu merkezler, ürettikleri bilgi ve analizlerle stratejik karar alma süreçlerine önemli katkılarda bulunurlar, böylece bilgi ve politika arasındaki köprüyü oluştururlar. Ancak, bazı kuruluşlar daha geniş bir perspektifle hareket ederken, diğerleri daha belirli bir çerçeveye odaklanabilir. Örneğin, bir kuruluş ekonomik politikalarla ilgilenirken, diğeri çevre veya insan hakları konularına odaklanabilir. Finansal kaynaklar da düşünce kuruluşlarının işlevlerini etkiler. Bazıları büyük şirketler, devlet kurumları veya uluslararası kuruluşlardan ciddi miktarda finansman alırken, diğerleri bağımsız bağışlar veya üyelik ücretleri ile ayakta dururlar. Bu da kuruluşların bağımsızlık derecesini ve politik etkilerini belirler. Bu açıdan stratejik araştırma merkezlerini hizmet verdikleri kesimler de önemlidir. Bazıları politika yapıcılarına doğrudan danışmanlık sunarken, diğerleri kamuoyunu bilgilendirmeye odaklanır. Ayrıca, ulusal düzeyde faaliyet gösterenlerin yanı sıra uluslararası düzeyde etkin olanlar da vardır. Bu gibi faktörler, stratejik araştırma merkezlerini çeşitliliğini ve karmaşıklığını gösterir ve onları tek bir tanımla sınıflandırmayı zorlaştırır. Bu nedenle, düşünce kuruluşlarının her birinin kendine özgü nitelikleri ve işlevleri olduğunu kabul etmek önemlidir (Erdem, 2012). Çalışma konumuz açısından stratejik araştırma merkezlerini tanımlamaya çalışırsak, bu merkezleri, genellikle belirli politika alanlarında derinlemesine araştırmalar yapan ve multidisipliner bir yaklaşımla çalışan kuruluşlar olarak nitelendirebiliriz. Bu merkezler, sosyal bilimlerden ve diğeri ilgili alanlardan uzmanları bir araya getirerek, çeşitli politika sorunlarını ele alır ve çözümler geliştirirler. Örneğin, ekonomik politika, ulusal güvenlik, dış ilişkiler, sağlık politikaları gibi geniş bir yelpazedeki konuları ele alabilirler. Bu merkezler genellikle kamuoyunu bilgilendirmeyi, politika yapıcılarına danışmanlık yapmayı ve politika önerileri geliştirmeyi amaçlarlar. Bunun yanı sıra, çeşitli raporlar, makaleler, kitaplar ve diğeri yayınlar aracılığıyla araştırma sonuçlarını kamuoyuyla paylaşırlar. Ayrıca, seminerler, konferanslar ve diğeri etkinlikler düzenleyerek, konuyla ilgili paydaşları bir araya getirip fikir alışverişini yapma ve tartışma ortamları oluştururlar. Bu merkezler genellikle bağımsız çalışır ve politikadan bağımsız olarak araştırma yaparlar. Ancak, politika yapıcılarıyla işbirliği yaparak, araştırmalarının politika uygulamalarına etkisini artırmayı hedeflerler. Bu sayede, toplumun karşı karşıya olduğu

çeşitli sorunlara çözüm bulma sürecine katkıda bulunurlar ve politika yapımında daha bilgiye dayalı ve etkili kararlar alınmasına yardımcı olurlar.

Stratejik araştırma merkezleri veya düşünce kuruluşları, genellikle hükümet dışında faaliyet gösteren kuruluşlardır ve çoğunlukla sivil toplum kuruluşları olarak kabul edilirler. Ancak, bazıları hükümetle ilişkilendirilebilir veya belirli siyasi partilere, işletmelere, kamu kuruluşlarına veya askeri yapılanmalara bağlı olarak çalışabilirler. Örneğin, bazı düşünce kuruluşları, belirli bir siyasi partiye yakınlığıyla bilinirken, diğerleri askeri strateji veya savunma politikaları gibi konular üzerinde uzmanlaşmış olabilir. Bu kuruluşların finansmanı genellikle çeşitli kaynaklardan gelir. Bu kaynaklar arasında bireylerden gelen bağışlar, vakıf veya dernek üyelerinin katkıları, hükümet hibeleri ve özel sektörden gelen destekler yer alabilir. Bazı durumlarda, bu kuruluşlar farklı finansal kaynakları bir araya getirerek çeşitli projeleri gerçekleştirirler. Ayrıca, bu kuruluşlar genellikle çeşitli faaliyetler yürütürler. Bunlar arasında araştırma yapmak, raporlar hazırlamak, politika önerilerinde bulunmak, toplantılar ve konferanslar düzenlemek, kamuoyunu bilgilendirmek ve politika yapımcılarla ilişki kurmak gibi aktiviteler yer alabilir. Bu faaliyetler genellikle belirli bir konu veya alan üzerinde uzmanlaşmış olan profesyoneller tarafından gerçekleştirilir ve kamuoyunu bilgilendirmek ve politika oluşturma sürecine katkıda bulunmak amacıyla yapılır (McGann, 2019).

Bu tür araştırma merkezleri genellikle bir dizi konuda derinlemesine araştırmalar yaparlar, bu da politika yapımı, toplumsal sorunlar, ekonomi, uluslararası ilişkiler gibi çeşitli alanları içerebilir. Bu araştırmaların sonuçları raporlar, çalışmalar, makaleler, politika önerileri ve hatta yasa tasarıları şeklinde yayınlanır. Bu yayınlar, politika yapımcılarına, kamuoyuna ve diğer ilgili paydaşlara yönelik bilgi sağlamak, belirli politika önerilerini savunmak veya belirli toplumsal sorunlar hakkında farkındalık oluşturmak amacıyla kullanılabilir. Bu araştırma merkezleri genellikle çeşitli finansal kaynaklardan destek alırlar. Bunlar bireylerden gelen bağışlar, vakıf veya dernek üyelikleri, hükümet hibeleri, özel sektör sponsorlukları ve diğer kaynaklar olabilir. Ancak, bu finansman kaynakları arasındaki dengenin nasıl sağlandığı ve bu merkezlerin bağımsızlığına nasıl etki edebileceği önemli bir konudur. Diğer taraftan bu araştırma merkezlerinin politik ve ideolojik eğilimleri de dikkate alınmalıdır. Bazı merkezler açıkça belirli bir siyasi veya ideolojik görüşü savunurken, diğerleri daha tarafsız veya çeşitli bakış açılarını temsil

etmeyi amaçlar. Bu nedenle, bu merkezlerin yayınlarının objektifliği ve güvenilirliği konusunda eleştirel bir değerlendirme yapmak önemlidir (Fazla, 2022:40).

Uluslararası ilişkiler ve güvenlik gibi önemli konular üzerinde çalışan araştırma merkezleri, politika yapımında önemli bir etkiye sahiptir. Bu merkezler genellikle bağımsız sivil toplum kuruluşları olarak faaliyet gösterirler ve politika yapımında etkili bir aktör olmayı amaçlarlar. Temel olarak, bu merkezlerin amacı, araştırma yapmak, analizler üretmek ve politika önerileri geliştirmektir. Bu öneriler, genellikle kamuoyuna sunulur ve politika yapımcılar, hükümet yetkilileri, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgili paydaşlar tarafından dikkate alınır (Aydın, 2006: 36). Araştırma merkezleri genellikle çok disiplinli bir yaklaşımla çalışırlar ve uluslararası ilişkiler, güvenlik, ekonomi, sosyal politika ve diğer konularda uzmanlık sahibi akademisyenlerden oluşan bir ekip tarafından yönetilirler. Bu merkezler, uluslararası ilişkilerdeki güncel gelişmeleri izler, çeşitli politika seğeneklerini analiz eder, stratejik öneriler sunar ve politika yapım sürecine katkıda bulunur. Bunun yanı sıra araştırma merkezleri, seminerler, konferanslar, paneller ve diğer etkinlikler düzenleyerek, konuyla ilgili paydaşlar arasında iletişimi ve işbirliğini teşvik ederler. Bu etkinlikler, politika yapımcılarla doğrudan etkileşim sağlayarak politika önerilerinin kabul edilme şansını artırabilir. Bunun yanı sıra, araştırma merkezleri genellikle raporlar, makaleler, kitaplar ve diğer yayınlar aracılığıyla sonuçlarını kamuoyuyla paylaşır ve böylece geniş bir kitleye ulaşmayı hedeflerler. Bu sebeple, araştırma merkezleri, uluslararası ilişkiler ve güvenlik gibi önemli alanlarda politika yapım sürecine önemli katkılar sağlayarak, politika yapımcıların bilinçli ve stratejik kararlar almasına destek olduğu değerlendirilebilir (Aras&Toktaş&Kurt, 2010: 39).

Stratejik araştırma merkezleri, bir ülkenin veya bir kuruluşun hedeflerine ulaşmak için kullanabileceği kavramları, kaynakları ve yöntemleri belirleme sürecine ışık tutarlar. Bu merkezler, genellikle çok çeşitli disiplinlerden uzmanları bir araya getirerek, karmaşık konuları derinlemesine analiz ederler. Bu analizler genellikle mevcut durumu, potansiyel riskleri, fırsatları ve stratejik seçenekleri değerlendirir. Örneğin, bir ülkenin ulusal güvenlik stratejisini belirlerken, stratejik araştırma merkezleri o ülkenin coğrafi konumunu, askeri kabiliyetlerini, siyasi ittifaklarını ve diğer faktörleri dikkate alabilirler. Ayrıca, stratejik araştırma merkezleri, gelecekteki trendleri ve değişimleri öngörmek için çeşitli senaryo analizleri yapabilirler. Bu analizler, karar alıcıların potansiyel krizlere veya fırsatlara nasıl tepki verebileceği konusunda fikir sahibi olmalarına yardımcı

olabilir. Bunların yanı sıra, stratejik araştırma merkezleri genellikle politika yapıcılara, işletmelere ve sivil toplum kuruluşlarına danışmanlık hizmetleri sunarlar. Bu hizmetler, karar alıcıların bilinçli kararlar alabilmeleri için gerekli bilgi ve analizi sağlar. Kısaca stratejik araştırma merkezleri, karmaşık sorunları anlamak ve çözmek için kritik bir rol oynarlar ve Rich'e göre etkili politika oluşturmanın temel taşlarından birini oluştururlar (Rich, 2004).

Gelişmemiş veya edilgen ülkeler için stratejik araştırma merkezlerinin kullanımıyla ilgili önemli zorluklar bulunduğu söylenebilir. Bu merkezlerin sağladığı bilgi ve analizin etkin bir şekilde değerlendirilmesi ve pratiğe dönüştürülmesi konusunda çeşitli engellerle karşılaşılabilir. Öncelikle, bu tür ülkelerin sınırlı iletişim kanallarına sahip olması, stratejik araştırma merkezlerinden gelen işlenmiş bilginin etkili bir şekilde karar alıcıların dikkatine sunulmasını ve kullanılmasını zorlaştırabilir. Bu durum, bilginin gerektiği şekilde değerlendirilememesi ve stratejik kararların eksik veya yanlış bilgiye dayanması riskini artırabilir. Ayrıca, bu ülkelerde stratejik bilginin pratiğe dönüştürülmesi konusunda farkındalık eksikliği yaşanabilir. Bürokratik ve iş dünyası yapılarında, stratejik araştırma merkezlerinden gelen bilginin nasıl kullanılacağı konusunda yeterli bilinç olmayabilir. Bu durumda, stratejik potansiyelin tam olarak kullanılmaması ve etkin bir politika uygulamasının engellenmesi riski ortaya çıkabilir. Bununla birlikte, bu ülkelerin sınırlı kaynakları, stratejik araştırma merkezlerine yeterli yatırım yapmalarını engelleyebilir. Bu da, bu merkezlerin faaliyetlerinin sınırlı kalmasına ve etkinliklerinin azalmasına neden olabilir. Özetle gelişmemiş veya edilgen ülkelerin stratejik araştırma merkezlerinin kullanımıyla ilgili zorlukların aşılması için iletişim kanallarının güçlendirilmesi, farkındalığın artırılması ve kaynakların doğru kullanılması gibi adımların atılması gerekmektedir. Bu önlemler, bu merkezlerin etkinliğini artırarak, stratejik karar alma süreçlerine daha olumlu bir katkı sağlayabilir (Nurhan, 2020: 37).

Elbette ki stratejik araştırma merkezlerinin süreklilik ve kurumsal hafıza açısından önemi oldukça derinliklidir. Diğer devlet kurumlarında sık sık personel değişiklikleri yaşanması, kurumsal bilginin ve deneyimin kaybına neden olabilir. Ancak, stratejik araştırma merkezleri bu sorunu önlemek için süreklilik ve kurumsallaşma prensiplerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu merkezler genellikle uzmanlık alanlarında uzmanlaşmış bir kadroya sahiptirler. Bölgesel dilleri bilen ve konularında derinlemesine bilgi sahibi olan personel, kurumun uzun vadeli hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol oynar. Ayrıca, stratejik

araştırma merkezleri, personelinin sürekli olarak eğitilmesine ve güncel konular hakkında bilgi sahibi olmasına önem verirler. Bu da kurumsal bilginin ve deneyimin sürekli olarak güncellenmesini sağlar. Bununla birlikte, stratejik araştırma merkezleri sadece bilgi üretmekle kalmaz, aynı zamanda bu bilgiyi etkili bir şekilde iletmek ve paylaşmak için çaba sarf ederler. Bu nedenle, düzenli olarak konferanslar, seminerler ve çalıştaylar düzenlerler ve ilgili paydaşlarla etkileşim içinde olurlar. Stratejik araştırma merkezleri devletin ve özel sektörün ihtiyaçlarını karşılamak için esnek bir yapıya sahiptirler. Örneğin, devletin veya özel sektörün düzenlediği konferanslar için simültane tercümanlık hizmetleri sunabilirler. Bu, hem kurumun kamu hizmeti sunma misyonuna katkı sağlar hem de ek gelir kaynağı oluşturabilir. Dolayısıyla stratejik araştırma merkezleri uzun vadeli stratejik hedeflere ulaşmak için gerekli olan sürekliliği ve kurumsal hafızayı sağlayabilir. Bu şekilde, devletin ve özel sektörün karşılaştığı karmaşık sorunlara etkili çözümler üretmeye ve geleceğe yönelik stratejiler geliştirmeye yardımcı oldukları söylenebilir (McGann, 2019: 45).

Stratejik araştırma merkezleri, genellikle karmaşık ve köklü sorunları ele alırken, mevcut düşünce kalıplarını zorlar ve alternatif çözüm önerileri geliştirmek için derinlemesine analizler yaparlar. Bu merkezler, uzmanlık alanlarındaki bilgi birikimiyle, geniş kapsamlı araştırmalar yaparlar ve elde ettikleri bulguları titizlikle değerlendirirler. Bu analizler, genellikle politika yapıcılar, iş dünyası liderleri ve diğer ilgili paydaşlarla paylaşılır ve bu paylaşım sürecinde toplumun geniş kesimlerine ulaşılabilir. Stratejik araştırma merkezlerinin bir diğer önemli işlevi ise, geleceği tahmin etmek ve uzun vadeli stratejiler geliştirmektir. Bu çerçevede, teknolojik, ekonomik, siyasi ve sosyal trendleri analiz ederler ve gelecekteki değişimleri öngörmeye çalışırlar. Bu öngörüler, politika yapıcılara ve diğer paydaşlara, gelecekteki riskleri ve fırsatları değerlendirme konusunda rehberlik eder. Ayrıca, stratejik araştırma merkezleri kamuoyunu bilgilendirme ve farkındalık oluşturma konusunda da önemli bir rol oynarlar. Yayınladıkları raporlar, makaleler ve diğer yayınlar aracılığıyla, geniş bir kitleye ulaşarak, toplumda tartışma ve bilinçlenme sağlarlar. Bu sayede, kamuoyunun çeşitli konularda daha bilinçli ve bilgili bir şekilde hareket etmesine katkıda bulunurlar. Nihayetinde stratejik araştırma merkezleri, köklü sorunları ele almak ve geleceği şekillendirmek için kapsamlı araştırmalar yaparak, uzun vadeli stratejiler geliştirme konusunda önemli bir rol oynarlar. Bu merkezler, genellikle farklı disiplinlerden

uzmanları bir araya getirerek, çok yönlü ve kapsamlı çözümler üretme potansiyeline sahiptirler.

Stratejik araştırma merkezlerinin işlevi sadece talep edilen araştırmaları yapmakla sınırlı değildir; aynı zamanda gelecekteki eğilimleri de öngörebilme yeteneğine sahiptirler. Bu, kendi inisiyatifleriyle belirledikleri konuları araştırarak, karar alma süreçlerine etki etme ve politika oluşturma yolunda önemli bir rol üstlenmeleri anlamına gelir. Yani, sadece mevcut duruma tepki vermekle kalmazlar, aynı zamanda gelecekteki gelişmeleri şekillendirme potansiyeline sahiptirler. Bu süreç, stratejik araştırma merkezlerinin politika yapma sürecinde etkin ve öngörülü bir biçimde rol almasını sağlar. Özellikle, kendi inisiyatifleriyle belirledikleri konularda yapacakları özgün araştırmalar, gelecekteki politika kararlarının temelini oluşturabilir. Dolayısıyla, stratejik araştırma merkezleri, politika oluşturma sürecinde merkezi ve etkili bir konumda bulunarak, gelecekteki gelişmeleri şekillendirme potansiyeline sahip birer stratejik ortak olarak kabul edilirler.

Resmi Stratejik Araştırma Merkezleri, sadece mevcut ihtiyaçları değil, aynı zamanda gelecekteki potansiyel eğilimleri de kapsayan geniş bir perspektifte öncelik alma imkânına sahip olabilir. Bu çerçevede, kendi takdirlerine göre gerekli gördükleri araştırmaları yürütür veya yaptırırlar. Bu araştırmalar, kurumlarının doğrudan taleplerinin ötesine geçerek, öngörülen veya olası gelecek senaryolarını anlamak ve bu doğrultuda hazırlıklı olmak amacıyla gerçekleştirilir. Resmi merkezler, sivil uzmanlar ve akademisyenlerden oluşan çeşitli uzmanlık alanlarından faydalanarak, ulusal ve uluslararası düzeydeki davetlere yanıt verirler. Bu davetler, sadece bilgi alışverişi ve işbirliği fırsatları sunmakla kalmaz, aynı zamanda merkezlerin dış kaynakları da entegre etmesine olanak tanır. Bu şekilde, merkezler, kendi içlerinde ve dışarıdan gelen bilgi ve deneyimlerin sentezlenmesiyle daha kapsamlı ve nitelikli araştırmalar gerçekleştirme imkanına sahip olurlar. Araştırma sonuçlarının üretim aşamasında, merkezler, karar ve uygulama makamlarına doğrudan hitap eden raporlar ve analizler sunarlar. Bu raporlar, stratejik politika oluşturma sürecine önemli bir katkı sağlar ve kamu politikalarının etkili bir şekilde uygulanmasını destekler. Bu şekilde, resmi stratejik araştırma merkezleri, ulusal çıkarları koruma ve ulusal güvenliği sağlama konusunda kilit bir rol oynarlar, aynı zamanda hükümetin ve diğer ilgili paydaşların stratejik karar alma sürecinde sağlam bir bilgi temeli oluşturabilirler (Nurhan, 2020:90).

Stratejik araştırma merkezleri genellikle politika, ekonomi, sosyal bilimler, güvenlik ve uluslararası ilişkiler gibi alanlarda derinlemesine araştırmalar yaparak, bu alanlardaki bilgi üretimini ve politika önerilerini geliştiren, bağımsız veya belirli bir kurumla ilişkili organizasyonlardır (Stone, 2000). Bu kuruluşlar, kamu politikaları üzerinde etkili olmayı hedefler ve genellikle hükümetler, uluslararası kuruluşlar, medya ve kamuoyu için stratejik öneriler sunarlar.

Düşünce kuruluşları, 1990'lar ve 2000'li yıllarda akademik araştırmaların odak noktalarından biri haline gelmiş, bu süreçte literatürde çeşitli tanımlama zorlukları ortaya çıkmıştır (Pautz, 2011). Bu kuruluşlara dair literatürde net bir tanım bulunmamakla birlikte, genel olarak politika önerileri geliştiren, bağımsız araştırmalar yürüten ve bu bilgiyi kamuoyuyla paylaşan yapılar olarak kabul edilirler (Medvetz, 2008:17). Bununla birlikte, düşünce kuruluşlarının tanımı üzerine bir fikir birliği sağlanamamış ve farklı bağlamlarda bu kuruluşların çeşitli tipolojileri ve işlevleri ortaya çıkmıştır (Sherrington, 2000:32).

“Think tank” terimi, zamanla anlamını genişletmiş ve kuruluşların rol ve işlevlerindeki değişikliklerle birlikte, anlamsal belirsizlikler taşımaya başlamıştır. Bu kuruluşların başlangıç noktaları konusunda da farklı görüşler bulunmaktadır; örneğin, Brookings Institution'un 1916 yılında kurulması, bu tür yapıların ABD'de uzun bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir (McGann, 2007:8). Ancak, bazı araştırmacılar, düşünce kuruluşlarının kökenini 19. yüzyılın sonlarına, örneğin Fabian Society'nin 1884'teki kuruluşuna kadar geri götürmektedir (Denham ve Garnett, 2005:8).

Düşünce kuruluşlarının etkisini artıran faktörler arasında, bu yapıların büyük finansmanlar ve bağışlarla desteklenmesi yer almaktadır (McGann, 2007:1). Bu finansal destek, bu kuruluşların bilgi üretiminde daha bağımsız hareket etmelerini ve politika yapım süreçlerinde daha etkili olmalarını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, bu bilgi formunun akademik çevrelerde üretilen geleneksel bilgiden farklı olup olmadığı ve hangi yöntemlerle, hangi kanallardan ve kime aktarıldığı soruları da hâlâ gündemdeki yerini korumaktadır. Bu bağlamda, düşünce kuruluşlarının bilgi rejimleri üzerinde nasıl bir etki yarattığı, hem yerel hem de küresel ölçekte önemli bir araştırma konusu olarak varlığını sürdürmektedir.

2.2. STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Düşünce kuruluşu kavramı, İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD'de ortaya çıkmıştır (Abelson, 2006:25). Bu terim, savaş yıllarında askeri stratejilerin geliştirilmesi için askeri ve sivil uzmanların bir araya geldiği güvenli bir ortamı tanımlamak için kullanılmıştır. Savaşın ardından, bu kavramın kullanımını ABD Hava Kuvvetleri tarafından da benimsenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında, düşünce kuruluşları, stratejik planlama ve analiz yapma amacıyla askeri ve sivil uzmanların bir araya geldiği önemli merkezler haline gelmiştir. Bu kuruluşlar, savaş stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması sürecinde kritik bir rol oynamıştır. Savaş sonrasında, bu kuruluşlar sadece askeri değil, aynı zamanda ekonomik, siyasi ve sosyal konularda da analizler yapmaya başlamıştır. ABD Hava Kuvvetleri, savaş sonrasında düşünce kuruluşlarının önemini kavrayarak, kendi bünyesinde benzer bir yapılanmayı oluşturmuştur. Bu kuruluşlar, stratejik planlama ve politika oluşturma süreçlerine önemli katkılarda bulunmuş ve ABD'nin ulusal güvenliği ve çıkarları açısından kritik bir rol oynamıştır (Erol, Bingöl 2012:4). ABD'de ilk olarak Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı olarak 1946'da kurulmuştur. RAND Corporation, kendisinde sonraki düşünce kuruluşlarının oluşumu için zemin hazırlamıştır (Yıldız & Sobacı, 2013). Ancak, 1960'lara gelindiğinde, bu terim, Anglo-Amerikan kültüründe siyasi analizde yerleşik hale gelmiş ve kapsamı genişlemiştir. Bu terim, artık sadece İngilizce konuşulan dünyada değil, güncel sosyal, ekonomik ve siyasi konulara odaklanan bağımsız araştırma enstitüleri tarafından da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu dönemde, düşünce kuruluşları, politika yapıcılarına, akademisyenlere ve genel kamuoyuna yönelik analizler ve öneriler sunarak önemli bir rol oynamıştır. Bu kuruluşlar, bağımsız araştırma enstitüleri olarak faaliyet gösterir ve çeşitli konularda derinlemesine analizler yaparlar. Siyasi, ekonomik, sosyal ve uluslararası ilişkiler gibi alanlarda çalışmalarını yürütürler. Düşünce kuruluşları, politika oluşturma sürecinde etkili bir şekilde yer alarak, farklı paydaşların bakış açılarını dikkate alarak bilgi sunarlar. Politika yapıcılarına ve genel kamuoyuna sadece bilgi sağlamakla kalmazlar, aynı zamanda politika önerileri geliştirme ve politika uygulamalarının etkilerini değerlendirme konularında da önemli bir rol oynarlar. Bu şekilde, düşünce kuruluşları, demokratik süreçlere katkıda bulunarak toplumsal ve politik gelişmelere ışık tutarlar (Bağcı, Aydın, 2009:60). Stratejik araştırma merkezlerinin tanımı, Anglo-Amerikan geleneği ile Kıta Avrupası, diğer ülkeler ve Türkiye gibi farklı bölgelerde

çeşitli yaklaşımlarla ele alınmıştır. Bağcı ve Aydın'ın çalışmaları, bu çeşitli yaklaşımların bir araya getirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Andrew Rich'in tanımına göre, stratejik araştırma merkezleri, Politika oluşturma sürecini etkilemeyi ve desteklemeyi amaçlayan, uzmanlık alanlarına dayalı olarak fikirler öne süren, bağımsız, ve kar niyetiyle hareket etmeyen politik organizasyonlardır. Bu tanıma göre, stratejik araştırma merkezleri, politika yapma sürecine katkı sağlamak için uzmanlık alanlarına dayalı olarak analizler ve öneriler sunarlar. Bağımsızlık ve çıkar gütmeme prensiplerine dayalı olarak hareket ederler ve politika yapımcıların ve toplumun ihtiyaç duyduğu bilgiyi tarafsız bir şekilde sunmayı hedeflerler. Bu şekilde, stratejik araştırma merkezleri, politika yapımcıların karar alma sürecine daha iyi bilgi ve analiz sağlayarak demokratik süreçlere katkıda bulunur. Ayrıca, farklı bölgelerdeki kültürel ve siyasi bağlamlarda bu kuruluşların rolü ve işlevi çeşitlilik gösterebilir. Donald E. Abelson'un tanımına göre, stratejik araştırma merkezleri, kar hedefi olmayan tarafsız enstitülerdir. Bu merkezlerin temel amacı, toplumun görüşlerini ve kamu politikalarını etkileyerek şekillendirmektir. Weaver ve McGann'ın perspektifine göre, stratejik araştırma merkezleri, çıkar grupları, devlet, siyasi partiler ve şirketler gibi toplumsal çıkarlardan bağımsız olarak faaliyet gösteren siyasi araştırma organizasyonlarıdır. Alman uzman Wollmann'ın görüşüne göre ise, bu enstitüler kurumsal ve mali bağımsızlıkla birlikte politik konularla ilgili bilgi üretme ve bu bilgiyi yayarak politik tartışmalara katkıda bulunma ve siyasi gündeme etki etme misyonuna sahiptirler. Bu tanımlar, stratejik araştırma merkezlerinin çeşitli yönlerini ve işlevlerini açıklar. Bu merkezler, politika yapımcılarına ve kamuya bilgi sağlama, politika önerileri sunma ve politika oluşturma sürecine katkıda bulunma amaçlarıyla faaliyet gösterirler. Bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde çalışırlar ve genellikle çeşitli alanlardan uzmanlarla donatılmışlardır. Bu şekilde, stratejik araştırma merkezleri, demokratik süreçlere katkıda bulunur ve politika yapımında önemli bir rol oynarlar. (Akt. Bağcı, Aydın, 2009:60).

Bu örnekler, dünya çapında stratejik araştırma merkezleri olarak bilinen kuruluşların genellikle benzer özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Bu merkezler, genellikle politika yapım sürecine katkı sağlamak, düşünce ve bilgi üretmek ve kamuoyunu veya karar vericileri hedef alarak politika önerileri sunmak gibi ortak amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterirler. Bu tanım, stratejik araştırma merkezlerinin temel niteliklerini belirtirken, onların işlevlerini ve amaçlarını daha ayrıntılı bir şekilde açıklar. Bu

merkezler, genellikle çok çeşitli disiplinlerden uzmanlarla çalışarak politika yapma sürecinde bilgi ve analiz sunarlar. Ayrıca, karar alıcıları ve toplumu bilgilendirme ve etkileme amacıyla raporlar, analizler ve politika önerileri yayınlarlar. Bu şekilde, stratejik araştırma merkezleri, demokratik süreçlere katkıda bulunarak politika yapımında önemli bir rol oynarlar. Ayrıca, toplumun genel refahı ve sürdürülebilir kalkınma için bilgi temelli çözümler üreterek sosyal ve politik gelişmeye katkı sağlarlar.

Stratejik araştırma merkezlerinin tarihi, İngiltere'de 1884 yılında Fabian Society gibi öncü kuruluşların ortaya çıkmasına kadar uzanmaktadır (McGann, 2007:29). Ancak, özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde ABD'de daha yoğun bir şekilde görülmüşlerdir. Savaşın bitimiyle bu tür merkezlerin dünya çapında yaygınlaşması başlamıştır. 1980'lerden itibaren, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, küreselleşmenin artması ve ulusal sınırların ötesindeki sorunların artması, düşünce kuruluşlarının uluslararası alanda daha fazla etki sahibi olmasını sağlamıştır. Bu dönemde, düşünce kuruluşları ulusal ve uluslararası düzeyde politika oluşturma sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Küresel sorunlar, uluslararası işbirliklerini ve çok taraflı politika çözümlerini gerektirdiği için, stratejik araştırma merkezleri uluslararası alanda daha fazla öne çıkmıştır. Bu merkezler, politika yapıcılarına, uluslararası kuruluşlara ve küresel topluma çeşitli konularda politika önerileri sunarak küresel düzeyde etkili bir rol oynamışlardır. Bu şekilde, düşünce kuruluşları, küresel sorunların çözümünde önemli bir araç olarak kabul edilmişlerdir (Erol, Bingöl 2012: 5).

Özellikle 1992-1996 tarih aralığında düşünce kuruluşlarının altın çağına şahitlik edildiği söylenebilir. Bazı görüşlere göre bu dönemde, ABD'nin "Yeni Dünya Düzeni" adı altında ilan ettiği vizyon, birçok yeni düşünce kuruluşunun ortaya çıkmasını tetiklemiştir. ABD yönetimi, bu "yeni düzen" in oluşturulmasında düşünce kuruluşlarının önemli bir rol oynamasını hedeflediği düşünülebilir. Bu durum, düşünce kuruluşlarının hızla çoğalmasına ve neredeyse her ülkede etkinlik göstermesine yol açtı. Bu kuruluşlar, genellikle milyonlarca çalışana sahip ve belirli bir entelektüel özgürlüğe sahip olarak faaliyet gösterirler. Günümüzde düşünce kuruluşları, siyasi sistemlerin çeşitli seviyelerinde faaliyet göstermekte ve çeşitli faaliyetleri ve örgütsel yapıları etkilemektedirler. Siyasi peyzajın kalıcı bir parçası haline gelen bu kuruluşlar, birçok ülkede siyasal sürecin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Artık, politika yapma sürecinde belirgin bir rol oynarlar ve politika yapıcılarla yakın işbirliği içinde çalışarak

politika önerileri sunarlar. Bu şekilde, düşünce kuruluşları, siyasi sürecin şekillenmesinde belirleyici bir etkiye sahiptirler ve siyasal dönüşümde önemli bir role sahiptirler (Karabulut, 2010: 95).

Araştırma merkezlerinin gelişimi dört temel aşamada ele alınabilir. İlk olarak, İkinci Dünya Savaşı öncesinde kurulan araştırma merkezleri, ulusal düzeyde faaliyet gösteren önemli yapılar olarak ortaya çıkmıştır ve genellikle ülkelerinin iç politika ve güvenlik meselelerine odaklanmışlardır. Savaş sonrası dönemde, özellikle ABD ve Avrupa'da çok sayıda yeni araştırma merkezi kurulmuş ve bu merkezler uluslararası arenada daha geniş bir etki alanı kazanmıştır. Üçüncü aşamada, bu kurumlar dünya genelinde yaygınlaşmış, farklı coğrafi bölgelerde stratejik araştırmalar yaparak bölgesel politikaların şekillendirilmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Son aşamada ise küreselleşmenin etkisiyle, araştırma merkezleri uluslararası nitelik kazanmış, sınır ötesi işbirlikleri ve analizlerle küresel ölçekte etkinlik göstermeye başlamışlardır. Bu dört aşama, araştırma merkezlerinin tarihsel gelişimini anlamak için önemli bir zemin oluşturmakta ve bu kuruluşların ulusal ölçekten küresel düzeye uzanan etkilerini göstermektedir (Erol, Bingöl 2012:6).

İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde, araştırma merkezleri özellikle ABD ve Batı Avrupa'daki sanayileşmiş demokratik ülkelerde yaygınlaşmıştı. Bu dönemde, birçok önemli araştırma merkezi kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştı. Örneğin, Chicago Civic Federation (CCF) gibi 1894'te kurulan ve günümüze kadar faaliyetlerini sürdüren kuruluşlar bulunmaktaydı. Ayrıca, 1900'de kurulan ancak 1949'da kapanan muhafazakâr The National Civic Federation (NCF), Russel Sage Foundation, Carnegie Endowment for International Peace, Hoover Institution, Council on Foreign Relations ve Brookings Institution gibi önemli kuruluşlar da bu dönemde faaliyete geçmişti (Akdemir, 2007: 57). Beri tarafta 1943'te Amerikan Enterprise Institute for Public Policy Research gibi yeni araştırma merkezlerinin kurulmasıyla bu dönemde araştırma merkezlerinin çeşitliliği artmıştır. İngiltere'de ise Fabian Society, Chatham House ve National Institute for Economic and Social Research (NIESR) gibi önemli kuruluşlar faaliyet göstermeye başlamıştır. Ayrıca, Almanya ve Avusturya gibi diğer Avrupa ülkelerinde de birkaç araştırma merkezinin ortaya çıkmasıyla bu dönemde araştırma merkezlerinin uluslararası alanda etkisi artmıştır. Bu kuruluşlar, dönemin siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlarına

çözüm bulmak için önemli araştırmalar yapmış ve politika önerileri geliştirmiştir (Bağcı, Aydın, 2009: 65).

ABD'de araştırma merkezlerinin bu dönemde hızla yayılmasının tesadüfi olmadığına dair önemli nedenler bulunmaktadır. Öncelikle, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD'nin kıtalararası genişlemesi ve emperyalist politikalarının şekillenmesi, araştırma merkezlerinin ortaya çıkmasını teşvik etti. Bu süreçte, ABD'nin iç ve dış kamuoylarına genişleme politikalarını meşrulaştırmak için akademik ve entelektüel argümanlara ihtiyacı vardı. Bunun yanı sıra ABD'nin kendine özgü siyasi sistemi ve bu sistemin içerdiği denge ve dinamikler, araştırma merkezlerinin gelişiminde belirleyici bir rol oynadı. Siyasi arenada sanayi ve tarım sermayesi arasındaki mücadele, politika yapım süreçlerini etkilerken, araştırma merkezleri bu mücadelede önemli bir role sahip oldular. Bu merkezler, çeşitli çıkar gruplarının ve ideolojik akımların politika yapımında etkili olmasına olanak tanıdı. Nihai ABD'deki araştırma merkezlerinin artan sayısı, ülkenin siyasi, ekonomik ve kültürel gelişiminde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Bu merkezler, genişleme politikalarının meşrulaştırılmasından siyasi iktidar mücadelesine kadar birçok alanda etkili olmuş ve ABD'nin politik ve entelektüel manzarasını şekillendirmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, ABD ve Avrupa'da ortaya çıkan araştırma merkezleri genellikle "Soğuk Savaş düşünce kuruluşları" olarak bilinir (Bağcı, Aydın, 2009: 69). Savaşın ardından ortaya çıkan iki kutuplu dünyada, özellikle ABD gibi süper güçlerin dış politika ve güvenlik alanındaki rolü büyük ölçüde arttı. Bu süper güçlerin karşı karşıya geldiği jeopolitik ortamda, stratejik düşüncenin ve uzman görüşlerin oluşması için araştırmalara ve analizlere olan talep arttı. Bu nedenle, düşünce kuruluşları Soğuk Savaş döneminde önemli bir rol oynadılar. Hükümetler ve istihbarat kuruluşları, bu kuruluşları stratejik politikaların ve ulusal güvenlik stratejilerinin oluşturulmasında danışmanlık yapmak üzere desteklediler. Bu dönemde, düşünce kuruluşları sadece analiz ve araştırma yapmakla kalmadı, aynı zamanda politika yapıcılarına stratejik öneriler sunarak uluslararası ilişkiler ve güvenlik politikaları alanında etkili bir rol oynadılar. Soğuk Savaş döneminde, düşünce kuruluşlarının hükümetlerden ve istihbarat kuruluşlarından ciddi maddi destek aldığı bilinmektedir. Bu destek, kuruluşların faaliyetlerini genişletmelerine ve daha etkili bir şekilde politika yapım süreçlerine katılmalarına yardımcı oldu. Bu süreçte, düşünce kuruluşlarının sağladığı stratejik analizler ve öneriler uluslararası güvenlik ortamının şekillenmesinde

önemli bir rol oynadı. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, düşünce kuruluşlarının ortaya çıkışı ve gelişimi hız kazandı. Bu dönemin önde gelen düşünce kuruluşlarından biri, Mayıs 1948'de kurulan RAND Corporation'dır. RAND Corporation, savunma politikaları, stratejik analizler ve askeri araştırmalar gibi konularda uzmanlaşmıştır. Aynı dönemde, 1960'larda ve sonrasında da önemli düşünce kuruluşları faaliyete geçti. Hudson Institute (1961), Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi (Center for Strategic and International Studies - CSIS) (1962) ve Urban Institute (1968) gibi kuruluşlar, farklı alanlarda uzmanlaşarak politika yapıcılarına ve kamuoyuna stratejik analizler sunmuştur. Bu kuruluşlar, ulusal güvenlik politikalarının belirlenmesinde, uluslararası ilişkilerde ve ekonomik politikalarda etkili olmuştur. Ayrıca, politika yapıcıların ve toplumun çeşitli konularda bilgilendirilmesine ve bilgi sahibi olmasına katkıda bulunmuşlardır. Bu sayede, düşünce kuruluşları politika yapım süreçlerine aktif bir şekilde katılarak ulusal ve uluslararası düzeyde etkili olmuştur (Akdemir, 2007: 57-58). Bu dönemde, İngiltere, Almanya, Avusturya, Hollanda, İsveç ve Finlandiya gibi Avrupa ülkelerinde benzer düşünce kuruluşlarının kurulduğu gözlemlenmektedir. ABD ve diğer zengin kapitalist ülkelerde ise, birçoğu Soğuk Savaş ideolojisi ve stratejisi doğrultusunda faaliyet gösteren araştırma merkezlerinin ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu dönemdeki düşünce kuruluşlarının doğuşunu etkileyen faktörlerden biri, Soğuk Savaş döneminin getirdiği ideolojik rekabet ve mücadele olmuştur. Özellikle ABD ve diğer batılı ülkelerde, komünizme karşı bir savunma ve ideolojik çatışmanın yaşandığı bir dönemde, düşünce kuruluşları stratejik analizler, politika önerileri ve savunma stratejileri geliştirmiştir. Bu kuruluşlar aynı zamanda, kapitalizm ve liberal demokrasi gibi değerlerin savunulması ve yayılması amacıyla da faaliyet göstermiştir. Bu bağlamda, ekonomik kalkınma, özgürlükçü politikaların teşviki ve demokratik kurumların güçlendirilmesi gibi konularda çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bu düşünce kuruluşları, Soğuk Savaş döneminin ideolojik ve politik atmosferinde etkili bir şekilde faaliyet göstererek uluslararası ilişkilerin ve küresel politikaların şekillenmesinde önemli bir rol oynamışlardır.

1970'li yıllar, araştırma merkezlerinin küresel olarak hızla yayılma dönemine işaret etmektedir. Günümüzde faaliyet gösteren araştırma merkezlerinin yaklaşık üçte ikisinin 1970 yılından sonra kurulduğu bilinmektedir (Erol, Bingöl 2012:7). Bu dönem, dünya genelinde araştırma merkezlerinin çeşitlenmesi ve artan sayısı ile karakterize edilir.

1970'ler, araştırma merkezlerinin dünya çapında hızla yayılma evresine tanıklık ettiği önemli bir dönemdir. Bugün faaliyet gösteren araştırma merkezlerinin yaklaşık olarak üçte ikisi 1970 yılından sonra kurulmuştur. Bu süre zarfında, araştırma merkezlerinin sayısında büyük bir artış yaşanmış ve çoğu 1980'lerden sonra kurulmuştur. Bu bilgi, araştırma merkezlerinin küresel ölçekte daha fazla çeşitlendiği ve yaygınlaştığına işaret etmektedir, özellikle de son kırk yılda bu trend ivme kazanmıştır (Bağcı, Aydın, 2009: 67). ABD'deki The Heritage Foundation (1973), CATO Institute (1977) ve Nixon Center (1994) gibi kuruluşlar, savunucu kuruluşlar olarak bilinen yeni tarz araştırma merkezlerinin örnekleridir. Bu kuruluşlar, belirli politik veya ideolojik görüşleri savunmak veya desteklemek amacıyla faaliyet göstermektedirler. Benzer şekilde, Avrupa Birliği çalışmaları kapsamında Avrupa ülkelerinde de araştırma merkezlerinin sayısında artış yaşanmıştır. Doğu Bloğu'nun çöküşü sonrasında ise, Doğu ve Orta Avrupa ülkeleri ile Rusya Federasyonu'nda da benzer kuruluşların kurulmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu merkezler, genellikle politik analizler yapmak, politika önerileri sunmak ve belirli politik veya ideolojik hedefleri desteklemek için faaliyet göstermektedirler.

Araştırma merkezlerinin gelişiminin, günümüzdeki son aşamada uluslararası yapılanmaların belirgin bir şekilde yükselişiyle doruk noktasına ulaştığı söylenebilir. Bu dönem, uluslararası gündemlerin giderek artan önemi, devlet egemenliğine meydan okuyan unsurların artması ve uluslararası politika topluluklarının güçlenmesi gibi önemli faktörlerin etkisi altındadır. Ayrıca, bilişim, internet ve iletişim teknolojilerindeki hızlı ilerlemeler, uluslararası yapılanmaların ivme kazanmasına ve daha etkili hale gelmesine katkı sağlamıştır. Bu dönem, araştırma merkezlerinin etkisinin sadece ulusal sınırlarla sınırlı kalmayıp, küresel çapta daha etkin ve belirgin hale geldiği bir dönemi işaret etmektedir (Bağcı, Aydın, 2009: 70).

Günümüzde düşünce kuruluşlarının, küresel ekonomi, politika, diplomasi ve kültürel değişimlerde önemli bir güç olabileceği, yıllar boyunca uluslararası topluluklarla yapılan etkileşimlerden elde edilen deneyimlerle daha net anlaşılmıştır. Track II Diplomasi olarak bilinen gayri resmi diplomasi faaliyetleri, resmi diplomasiye ek olarak ülkelerin uluslararası arenadaki anlatılarını güçlendirebilir, ulusal çıkarları koruyabilir ve insanlar arasında etkileşimi teşvik edebilir (Wang & Miao, 2024:8).

İkinci yol diplomasisi kavramı ile, resmi hükümet temsilcilerinin doğrudan katılmadığı, akademisyenler, uzmanlar, düşünce kuruluşları ve diğer sivil toplum aktörlerinin dahil olduğu diplomatik süreçler ifade edilebilir. Bu süreçler, özellikle krizlerin çözülmesinde, ülkeler arası güven inşa edilmesinde ve kültürel değişimlerde önemli roller oynar. Düşünce kuruluşları, bu tür diplomasi süreçlerinde önemli bir platform sağlayabilir, çünkü bu kuruluşlar çoğu zaman resmi olmayan kanallar aracılığıyla daha esnek ve açık diyaloglar kurabilirler.

Bu faaliyetler, resmi diplomasiye ek olarak, bir ülkenin dış politika hedeflerine katkıda bulunurken aynı zamanda uluslararası iş birliklerini artırmak için etkili bir yöntem sunar. Örneğin, Çin'in önde gelen düşünce kuruluşu Center for China and Globalization (CCG), uluslararası düşünce kuruluşlarıyla iş birliği yaparak Çin'in küresel anlatısını güçlendiren ve ulusal çıkarlarını destekleyen projelere imza atmaktadır (Wang & Miao, 2024:12).

Center for China and Globalization (CCG), 2008 yılında Wang Huiyao ve Mabel Lu Miao tarafından Çin'de kurulmuş, Çin'in önde gelen bağımsız düşünce kuruluşlarından biri haline gelmiştir (Wang & Miao, 2024:9). CCG, küresel sorunlara dengeli çözümler bulmayı amaçlayan bir kuruluş olarak, dünya çapında çeşitli düşünce kuruluşlarıyla iş birliği yapmaktadır. CCG, Brookings Institution, Carnegie Endowment for International Peace, RAND Corporation gibi ABD merkezli düşünce kuruluşları ile düzenli temas halinde olup, farklı araştırma enstitüleriyle fikir alışverişi gerçekleştirmektedir.

CCG, yıllık olarak Çin Küresel Düşünce Kuruluşu İnovasyon Forumu gibi etkinliklere ev sahipliği yaparak hükümet yetkilileri, endüstri uzmanları, akademisyenler ve araştırmacılarla küresel meseleleri ele almaktadır. Bu tür platformlar, fikirlerin özgürce paylaşıldığı ve küresel sorunlara çözümler üretmek için konsensüs oluşturulmasına zemin hazırlamaktadır.

2018 yılında, CCG'nin katkıları Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) tarafından tanınmış ve bu kuruluşla özel danışmanlık statüsü elde etmiştir. Ayrıca, 2020 Global Go To Think Tanks Index listesinde CCG, dünya çapındaki düşünce kuruluşları arasında 64. sırada yer almış ve en iyi bağımsız düşünce kuruluşları arasında gösterilmiştir (McGann, 2020: 43).

CCG'nin bu başarısı, küresel düzeydeki etkisini ve düşünce kuruluşlarıyla yürüttüğü iş birliklerinin önemini vurgulamaktadır.

Çin'in önde gelen düşünce kuruluşlarından biri olarak, CCG (Center for China and Globalization), Çin ile Batı arasındaki bilgi boşluğunu kapatma konusunda benzersiz bir konuma sahiptir. Aynı zamanda, daha iyi bir dünya için çözümler üretebilecek diyalogları ve karşılıklı etkileşimleri teşvik ettiği söylenebilir.

Bunların yanı sıra Boao Forum for Asia (BFA) Çin'in Asya'daki bölgesel liderlik rolünü destekleyen ve Asya'nın ekonomik entegrasyonuna odaklanan bir platformdur. Bu bağlamda, Çin'deki önde gelen düşünce kuruluşları, özellikle China Institute of International Studies (CIIS) ve Shanghai Institutes for International Studies (SIIS) gibi araştırma merkezleri ile iş birliği yapar. Bu kuruluşlar, BFA'nın Asya ekonomik stratejilerine katkıda bulunan önemli analizler sunmaktadır. Forum, özellikle Belt and Road Initiative (BRI) gibi büyük çaplı projelere yönelik stratejiler geliştiren düşünce kuruluşlarıyla iş birliğine odaklanır. Bu iş birliği, Asya'nın altyapı yatırımlarını ve bölgesel kalkınmayı teşvik eden politikalar üretir (dos Santos, 2023:259).

Uluslararası yapılanmaların belirgin örneklerinden biri, köklü geçmişe ve sağlam mali kaynaklara sahip araştırma merkezlerinin, ABD ve bazı Avrupa ülkelerinden diğer ülkelere şubeler açmasıdır. Örneğin, Açık Toplum Vakfı, dünyanın pek çok yerinde şube veya temsilciliklere sahiptir. ABD merkezli National Endowment for Democracy (NED) Vakfı, dünya genelinde 90 ülkede bulunan stratejik araştırma merkezlerine destek sağlamaktadır. Bu kaynaklar, çeşitli araştırma projelerinin yürütülmesi, politika oluşturma süreçlerine katkı sağlamak için gereken kaynakların temini ve kamuoyunu bilgilendirme faaliyetlerinin finansmanı gibi alanlarda kullanılabilir (Erol, Bingöl 2012: 8).

Dünya genelinde politika oluşturma süreçlerini şekillendiren iki önemli platform olan World Economic Forum (WEF) ve Horasis, uluslararası iş birliği ve düşünce kuruluşlarıyla yakın ilişki içinde faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, ekonomik, sosyal ve siyasi meselelerde liderlerin bir araya gelmesini sağlayarak, küresel zorluklara çözüm bulmayı amaçlar. Ancak, her iki platform da doğrudan finansal destek sağlamaktan ziyade, düşünce liderleri ve araştırma merkezleri için etkili bir diyalog ve iş birliği alanı sunar (Weaver ve McGann, 2017:63).

WEF, 1971 yılında İsviçre'de kurulan, kar amacı gütmeyen bir uluslararası kuruluş olarak, dünya genelindeki liderleri bir araya getirerek, sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik büyüme konularında çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlar. Temel misyonu, küresel zorluklara kolektif yanıt verebilmek için kamu ve özel sektörü birleştirmek olan WEF, düşünce kuruluşları ve akademisyenlerle yakın iş birliği içerisinde. Özellikle Davos Zirvesi gibi büyük etkinliklerde, think tank'ler politika önerileri geliştiren ve analizler sunan önemli ortaklar olarak rol alır.

WEF, küresel ekonomi, teknoloji ve sosyal gelişmelerle ilgili kapsamlı raporlar üretirken, think tank'lerden gelen analizleri de bu raporlara entegre eder. Bununla birlikte, WEF'in think tank'lere doğrudan finansal kaynak sağlamadığı, bunun yerine diyalog platformları aracılığıyla bilgi alışverişini teşvik ettiği bilinmektedir. WEF'in en belirgin katkılarından biri, düşünce kuruluşlarına küresel düzeyde seslerini duyurma ve politika yapımcılarla doğrudan etkileşim kurma fırsatı sunmasıdır.

2005 yılında kurulan Horasis, küresel ticaret ve inovasyon konularına odaklanan stratejik bir platformdur. Horasis, dünya genelindeki düşünce liderleri, iş dünyası aktörleri ve devlet temsilcilerini bir araya getirerek, uzun vadeli küresel stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunur. Özellikle "Asya", "Çin", "Hindistan" ve "Küresel" forumlarıyla tanınan Horasis, think tank'lerin de katılımıyla, küresel zorlukları derinlemesine tartışır ve geleceğe yönelik stratejik yol haritaları oluşturur.

Horasis, WEF gibi doğrudan maddi destek sağlamasa da, düşünce kuruluşlarına global arenada politika yapımcılar ve iş liderleriyle temas kurma ve etkilerini artırma fırsatı sunar. Bu platform, özellikle inovasyon, sürdürülebilir kalkınma ve dijital dönüşüm gibi alanlarda güçlü bir bilgi alışverişi sunar. Horasis, politika geliştirme sürecine düşünce kuruluşlarının katkısını teşvik ederek, bu kurumların uluslararası düzeyde daha fazla görünürlük kazanmasına olanak sağlar.

Düşünce kuruluşlarının ortaya çıkışı ve gelişimi aşağıdaki şekilde kronolojik olarak özetlenebilir:

İkinci Dünya Savaşı sırasında düşünce kuruluşu kavramı ABD'de askeri stratejilerin geliştirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır ve bu kuruluşlar askeri ve sivil uzmanları bir araya getirerek stratejik planlama süreçlerini başlatmıştır (Abelson, 2006: 25).

Savaş sonrasında düşünce kuruluşları, sadece askeri konularla sınırlı kalmayarak ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda da analizler yapmaya başlamıştır, özellikle RAND Corporation gibi kuruluşlar öne çıkmıştır (Yıldız & Sobacı, 2013:44).

1960'lar itibarıyla, düşünce kuruluşları Anglo-Amerikan kültüründe önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır ve dünya çapında daha geniş sosyal ve politik meselelerle ilgilenen bağımsız araştırma enstitüleri yaygınlaşmıştır (Bağcı, Aydın, 2009: 60).

Soğuk Savaş dönemi boyunca düşünce kuruluşlarının, ABD ve Avrupa'da stratejik analizler ve ulusal güvenlik politikaları alanında etkin bir rol oynadığı söylenebilir. Bu dönemdeki ideolojik rekabetin, bu kuruluşların önemini artırdığı değerlendirilebilir (McGann, 2007: 29).

Günümüzde, stratejik araştırma merkezleri küresel sorunlara çözümler üretme, politika yapıcılara öneriler sunma ve uluslararası iş birliklerini teşvik etme açısından önemli bir yere sahiptir, aynı zamanda İkinci Yol Diplomasi süreçlerine de katkıda bulunurlar (Wang & Miao, 2024; 12).

Araştırma merkezlerinin yarınlarına dair gelecek okuryazarlığı açısından daha da önemli hale gelecekleri düşünülebilir. Dünyada bazı araştırma merkezleri megatrendler ve gelecek araştırmalarıyla derinlemesine ilgilenmekte ve bu alandaki araçları kullanmaktadır. Birçoğu veri analizi ve politika önerilerini içeren analitik raporlar hazırlamakta, çok paydaşlı diyaloglara katılmakta ve çeşitli konferanslar düzenlemektedir. Örneğin, Almanya'daki Bertelsmann Vakfı, megatrendler ve öngörülerle ilgili çalışmalar yapmaya başlamış az sayıdaki istisnalardan biridir. Aynı şekilde Bruegel gibi bazı kuruluşların, “senaryo geliştirme” gibi yeni metodolojilere açık oldukları değerlendirilebilir. 22-23 Eylül 2024 tarihlerinde New York'ta gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Gelecek Zirvesi, uluslararası organizasyonların geleceğe dair araştırmalara ve megatrend uzmanlarıyla iş birliğine olan ilgisini yansıtmıştır. Büyük ve küçük araştırma merkezinin önümüzdeki dönemde, farklı metodolojiler ve araçlar kullanarak megatrendleri ve geleceği analiz etmeye devam edeceği öne sürülebilir.

2.3 STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Stratejik araştırma merkezlerinin sınıflandırılması konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu sınıflandırmaların büyük bir kısmı genellikle ABD'deki kuruluşlara

odaklanarak yapıldığı görülmektedir. Türkiye'deki araştırmacıların neredeyse tamamının McGann, Weaver ve Stone tarafından yapılan sınıflandırmalara başvurduğu görülmektedir. Bu sınıflandırmalar, kuruluşların özerklik derecesi, bağlılık durumu, mali kaynakları, işlevleri ve etki alanları gibi çeşitli kriterlere dayanarak yapılmaktadır. Örneğin, bir kuruluşun devlete veya siyasi partiye bağlı olup olmadığı, mali kaynaklarının kaynağı ve miktarı, hangi alanlarda faaliyet gösterdikleri gibi faktörler bu sınıflandırmalarda önemli bir rol oynar (Kuhn & Margellos, 2023). Bu sınıflandırmalar, stratejik araştırma merkezlerini çeşitli kategorilere ayırarak belirli özelliklerine ve işlevlerine göre gruplandırır. Bunlar; kuruluşların özerklik derecesi, bağlı oldukları kurum veya kuruluşlar, mali kaynakların kaynağı ve miktarı, faaliyet alanları ve bu alanlardaki etki dereceleri gibi faktörler dikkate alınır. Bu sınıflandırma, merkezlerin hangi alanda çalıştığını, hangi tür kaynaklara dayandığını ve hangi etki alanlarına odaklandığını anlamak için bir yol sağlar.

Araştırma merkezlerinin farklı bağımsızlık, çalışma alanı ve fonksiyonlara sahip olmaları, bu kuruluşların tipolojilerini incelemeyi gerekli kılar. Farklı araştırmacılar tarafından yapılan sınıflandırmalar, düşünce kuruluşlarının yapısını anlamak ve etkilerini değerlendirmek açısından önemlidir.

1- Bağımsızlık Düzeyine Göre Düşünce Kuruluşları

Düşünce kuruluşlarının sınıflandırılmasında önemli bir unsur, bu kuruluşların bağımsızlık dereceleridir. McGann ve Weaver, bağımsızlığa dayalı bir sınıflandırma sunmuşlardır. Bu sınıflandırmaya göre düşünce kuruluşları, şu kategorilere ayrılır (McGann, 2020: 14) ve (Weaver, 1989: 564).

Bağımsız Düşünce Kuruluşları: Tamamen hükümetlerden, siyasi partilerden ve özel şirketlerden bağımsız statüde kurulurlar. Kendi finansmanlarını sağlarlar ve kararlarını özerk bir şekilde alırlar.

Yarı Bağımsız Düşünce Kuruluşları: Hükümetlerle veya özel sektörle belirli bir ölçüde ilişkilidir ancak kendi kararlarını alabilirler.

Kamu Kurumlarına Bağlı ya da İlişkili Düşünce Kuruluşları: Kamu kurumları tarafından finanse edilir ve hükümet politikalarına doğrudan katkıda bulunurlar.

Almanya örneğinde, düşünce kuruluşlarını politik partilere bağlı vakıflar olarak sınıflandırmıştır. Konrad Adenauer Vakfı ve Friedrich Ebert Vakfı, siyasi partilere bağlı en önemli düşünce kuruluşları arasında yer alır (Thunert, 2006: 188).

2- Çalışma Alanlarına Göre Düşünce Kuruluşları

Çalışma alanlarına göre düşünce kuruluşları, farklı konulara odaklanan kuruluşlar olarak sınıflandırılabilir. Örneğin, McGann (2020), düşünce kuruluşlarını savunma, güvenlik, eğitim, çevre ve ekonomi gibi konularda yoğunlaşan kuruluşlar olarak kategorize etmiştir. RAND Corporation gibi kuruluşlar savunma ve güvenlik alanına odaklanırken, Brookings Institution gibi bazı kuruluşlar daha geniş yelpazede çalışmaktadır (McGann, 2020: 33)

3- Ürettiği Bilgi Türüne Göre Düşünce Kuruluşları

Düşünce kuruluşları, ürettikleri bilgi türlerine göre de sınıflandırılmaktadır. Campbell ve Pedersen (2008), bu kurumları akademik bilgi üretenler ve savunuculuk yapanlar olarak iki ana gruba ayırmıştır. Akademik odaklı düşünce kuruluşları daha çok veri analizine ve tarafsız bilgi üretimine odaklanırken, savunuculuk kuruluşları ideolojik veya politik temelli bilgi üretir ve kamuoyu üzerinde etkili olmaya çalışır (Campbell ve Pedersen, 2008: 6).

Araştırma merkezlerinin sınıflandırılmasında kullanılan finansal bağımsızlık, ürettikleri bilginin türü ve kurumsal yapıya dayalı yaklaşımlar, bu kuruluşların doğasını anlamak için önemli kriterler sunar. Bu temellerden hareketle "hibrit bir sınıflandırma" oluşturmak mümkündür. Hibrit sınıflandırma, bir araştırma merkezinin sadece tek bir kategoriye girmediği, aksine farklı kategorilerin kesiştiği noktada konumlandığı dinamik bir tipoloji sunabilir.

- Tam Bağımsız Akademik Düşünce Kuruluşları
- Yarı Bağımsız, Savunuculuk Temelli Düşünce Kuruluşları
- Devletle İlişkili Akademik ve Uygulamalı Düşünce Kuruluşları
- Siyasi Partilere Bağlı Hibrit Düşünce Kuruluşları
- Üniversitelerle İlişkili Yarı Bağımsız Düşünce Kuruluşları

Kuruluşlar sadece tam bağımsız veya tam bağlı olarak değil, aynı zamanda finansal bağımsızlık, kurumsal yapı ve bilgi üretimi gibi unsurlara dayalı olarak çeşitli alanlarda faaliyet gösterebilir. Bu hibrit sınıflandırma, düşünce kuruluşlarının işlevlerinin daha geniş ve esnek bir bakış açısıyla değerlendirilmesine olanak tanır.

Hybrit modeline dayalı araştırma merkezi sınıflandırması, özellikle akademik dünya ile politika yapım süreçlerini bir araya getiren kuruluşlar için oldukça önemli avantajlar sağlayabilir. Hybrit araştırma merkezleri, akademik araştırmalar ile doğrudan politika tavsiyeleri arasında bir köprü kurarak, her iki alanda da aktif rol oynayabilir.

Hybrid araştırma merkezleri, kamu kurumları, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla daha geniş iş birliklerine girerek çok boyutlu sorunlara çözüm üretebilir. Bu model, bilgi ve uzmanlıkların daha verimli bir şekilde paylaşılmasını sağlayarak ve çözüm önerilerinin kabul edilme oranını artırabilir.

2.3. STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN İŞLEVLERİ

Araştırma merkezleri, bilgi üretiminin yanı sıra bu bilginin toplumsal faydaya dönüşmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Üniversiteler genellikle bilgi üretimiyle sınırlı kalırken, araştırma merkezleri bu bilgiyi kullanılabilir hale getirerek çeşitli kesimlere ulaştırma ve politika yapım süreçlerine katkıda bulunma görevini üstlenmektedirler. Bu merkezler, ham veriyi analiz edip yorumlayarak kolay anlaşılır ve kullanılabilir hale getirirler. Ayrıca, belli bir alanda uzmanlık gerektiren bilgiyi sivil toplum, resmi ve siyasi kesimlerine aktararak bilginin etkili bir şekilde kullanılmasını sağlarlar. Bunun yanı sıra, siyasi gündemi belirleme ve somut politika önerileri sunarak politika yapım sürecine katkı sağlarlar. Böylelikle araştırma merkezleri, bilgi ile politika arasında köprü işlevi görerek toplumsal ihtiyaçları belirleme, politika önerileri geliştirme ve politika yapım sürecine katkıda bulunma gibi önemli işlevleri yerine getirirler (Sudarshan, 2000: 88).

Düşünce kuruluşlarının siyasi süreçlerde bir nevi “erken uyarı” sistemleri olarak rol oynadığı söylenebilir. Örneğin, belirli bir politika veya kararın olası etkileri konusunda hükümetleri veya ilgili siyasi aktörleri önceden bilgilendirerek, potansiyel riskleri ve fırsatları ortaya çıkarırlar. Bu, karar alma mekanizmalarının daha sağlam ve bilgilendirilmiş bir temel üzerine oturtulmasını sağlar. Araştırma merkezleri ayrıca demokratik süreçlerin sağlıklı işlemesi için kritik bir öneme sahiptirler. Bilgi üretimi ve

dağıtımını konusundaki faaliyetleri, toplumun geniş kesimlerinin bilgilendirilmesini ve katılımını teşvik eder. Bu da demokratik tartışma ve karar alma süreçlerinin çeşitlenmesine ve zenginleşmesine katkıda bulunur. Hükümetler, siyasi karar alma mekanizmalarını güçlendirmenin yanı sıra, araştırma merkezlerinin çalışmaları aracılığıyla daha iyi bilgiye dayalı politikalar geliştirme imkanına sahip olurlar. Bu da kamu politikalarının daha etkili, adaletli ve sürdürülebilir olmasını sağlar. Sonuç olarak, araştırma merkezleri siyasi süreçlerin işleyişinde kritik bir köprü görevi üstlenirler.

“Erken uyarı sistemleri” olarak çalışarak riskleri azaltırken, demokratik tartışma ve karar alma süreçlerini zenginleştirir ve hükümetlerin daha etkili politikalar geliştirmesine yardımcı olurlar (Stone, 1996: 30). Bu merkezler, değişik bakış açılarını kapsayan ve geniş katılımı gerçekleştiren tartışma ortamları oluşturarak fikir alışverişini teşvik ederler. Bu tartışma ortamları, çeşitli sektörlerden gelen uzmanların bilgi ve deneyimlerini paylaşmalarına imkân tanıyabilir.

Araştırma merkezleri aynı zamanda uzlaşma ve ortak çözümler bulma sürecine katkı sağlarlar. Farklı paydaşların bir araya gelerek ortak çıkarlar doğrultusunda çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirmelerine olanak tanırırlar. Bu da siyasi ve toplumsal dengeyi sağlayarak, toplumsal huzurun ve istikrarın güçlenmesine katkıda bulunur. Ayrıca, araştırma merkezleri demokratik siyasi kültürün gelişimine de önemli bir katkı sağlarlar. Katılımcı ve şeffaf tartışma ortamları, demokratik değerleri ve vatandaş katılımını teşvik eder. Böylece, siyasi süreçlerin daha şeffaf, hesap verebilir ve toplumun geniş kesimlerinin katılımını sağlayacak şekilde yapılmasına destek olurlar (Aliboni, 2001: 1).

Araştırma merkezleri, “düşünce pazarları” olarak tanımlanabilecek önemli kurumlardır. Bu merkezler, siyasi öneri ve politikalar hakkında derinlemesine düşünce üreten ve entelektüel üretim yapan platformlardır. Farklı disiplinlerden gelen uzmanlar, çeşitli araştırma yöntemleri kullanarak siyasi sorunları analiz eder ve çözüm önerileri geliştirirler. Bu süreç, politika yapımcıların ve karar alıcıların, bilgiye dayalı ve etkili politika oluşturma süreçlerine katkıda bulunur.

Araştırma merkezleri aynı zamanda kamuoyunu bilgilendirme görevini de üstlenirler. Yaptıkları araştırma çalışmalarının sonuçlarını ve analizlerini geniş kitlelere aktararak, toplumu siyasi konularda bilinçlendirirler. Bu bilgilendirme faaliyetleri, toplumun siyasi

meseler hakkında bilinçlenmesini sağlayarak, etkili bir vatandaşlık ve katılım kültürünün oluşturulmasına katkı sağlar. Araştırma merkezleri, yayınladıkları raporlar, kitaplar, seminerler ve paneller aracılığıyla politika tartışmalarını canlı tutarlar. Bu sayede, farklı görüşlerin çatıştığı ve etkileşime girdiği dinamik bir ortam oluşturarak, politika yapım sürecine katılımı teşvik ederler. Sonuç olarak, araştırma merkezleri, düşünce pazarları olarak işlev görerek, siyasi öneri ve politikaların entelektüel üretimini gerçekleştirirler ve aynı zamanda toplumu bilgilendirerek politika tartışmalarını teşvik ederler. Bu sayede, toplumun siyasi konulara ilişkin bilgi seviyesini artırarak demokratik katılımı ve karar alma süreçlerine etkin katılımı desteklerler (Stone, 2000:140).

Araştırma merkezleri, politika yapım sürecine katkıda bulunmak için çeşitli faaliyetler yürütürler. Bu faaliyetler arasında şunlar bulunur: Toplantı ve atölye çalışmaları düzenleyerek, farklı paydaşları bir araya getirir ve çeşitli politika konularında derinlemesine tartışma ortamı sağlarlar. Bu sayede, farklı görüşlerin paylaşılması ve politika önerilerinin geliştirilmesi mümkün olur. Sözlü, yazılı ve elektronik iletişim araçlarını kullanarak politika önerilerini yayarak, politika yapım sürecine katkıda bulunurlar. Bu iletişim araçlarıyla fikirlerin yayılması ve işbirliği olanaklarının artırılması sağlanır. Belirli temalar veya konular etrafında iletişim ağları oluşturarak, paydaşlar arasında sürekli etkileşimi teşvik ederler. Bu ağlar, çeşitli uzmanlık alanlarından bireyleri bir araya getirerek ortak çözümler bulunmasını ve politika önerileri geliştirilmesini mümkün kılar. Siyasi sorunlar hakkında araştırma yaparak, mevcut durumu analiz eder ve politika yapım sürecine bilgi sağlarlar. Bu araştırmalar, politika yapıcıların karar alma süreçlerine daha iyi bilgiyle katılmalarını sağlar. Araştırma sonuçlarını geniş kitlelerle paylaşarak, toplumun bilinçlenmesini sağlarlar. Bu, toplumun politika gelişmelerini anlamasını ve tartışmaya katılmasını teşvik eder. Kriz durumlarını izleyerek, analiz ederek ve gerekli durumlarda politika önerileri geliştirirler. Bu öneriler, krizlerle başa çıkmak için etkili çözümler sunabilir. Farklı politika önerilerini karşılaştırmalı olarak değerlendirerek, en etkili ve sürdürülebilir politika çözümlerini belirlerler. Bu, politika yapım sürecinde karar vericilere rehberlik eder. Hükümet programlarını değerlendirerek, uygulanabilirliklerini ve etkilerini analiz eder ve gerekli önerilerde bulunurlar. Bu değerlendirmeler, politika yapıcıların daha iyi kararlar almasını sağlayabilir. Elektronik ve yazılı basın aracılığıyla politika önerilerini kamuoyuna aktararak, toplumun politika gelişmelerini anlamasına yardımcı olurlar. Hükümet kuruluşlarına gerektiğinde personel

eğitimi ve danışmanlık hizmetleri sağlarlar. Bu hizmetler, kamu kurumlarının politika yapım sürecine daha etkin bir şekilde katılmalarını sağlar. Parlamento ihtisas komisyonlarına davet edilerek, politika alanında uzman g3rüşler sunarlar ve karar alıcıları bilgilendirirler. Bu, politika yapım sürecinde uzmanlık ve deneyimlerinden faydalanılmasını sağlar.

Araştırma merkezleri, politika yapım sürecinde etkili olan karar vericileri hedefleyerek politika gelişimine katkı sağlarlar. Bu karar vericiler, yürütme ve yasama organlarında görev yapan hükümet yetkilileri, bakanlar, siyasal parti üyeleri, milletvekilleri ile ulusal ve uluslararası kurumlarda çalışan bürokratlardan oluşur. Merkezler, politika gelişimine etki etmek amacıyla çeşitli yöntemler kullanırlar. Bu yöntemler arasında, politika yapıcılarını bilgilendirmek ve fikirlerini aktarmak için konferanslar düzenleme, üniversitelerde, şirketlerde ve resmi toplantılarda seminerler verme, medya organlarına röportajlar ve beyanatlar verme, internet sitelerinde görüşlerini ve araştırmalarını yayınlama gibi faaliyetler bulunur. Bu faaliyetler, politika yapıcıları ve karar vericilerini bilgilendirirken aynı zamanda politika önerilerini etkileme ve benimsetme amacını taşır.

Araştırma merkezleri, yerel ve uluslararası düzeydeki aktörlerle ilişki kurarlar ve iletişim ağları oluştururlar. Bu ilişkiler, politika yapım sürecine doğrudan katkıda bulunmanın yanı sıra, merkezlerin uluslararası alanda etkinlik kazanmasına ve politika tartışmalarında küresel düzeyde rol oynamasına olanak tanır. Ayrıca, merkezler, politika yapıcıları ve karar vericileri ile doğrudan temas halinde olup, politika gelişimi üzerinde etkili bir rol oynayarak, politika kararlarının daha bilgi temelli ve sağlam bir zemine oturmasına yardımcı olurlar. Uluslararası düzeydeki deneyimlerin ve bilgilerin yerel siyasete adapte edilmesini sağlar ve politika kararlarının daha kapsayıcı ve etkili olmasına katkıda bulunur. Ayrıca, farklı aktörlerin görüşlerini bir araya getirerek, toplumsal uzlaşı ve işbirliği kültürünün oluşturulmasına da yardımcı olur. İkinci olarak, araştırma merkezleri uzmanlık alanlarındaki bilgi birikimlerini kamuya açarak çeşitli çevrelerde dolaşıma sokarlar. Bu, merkezlerin analiz, bilgi ve önerilerini geniş bir kitleye ulaştırarak toplumun politika konularında bilinçlenmesine ve katılımına katkı sağlar. Ayrıca, bu bilgi ve önerilerin farklı politika aktörleri tarafından dikkate alınması ve kullanılması, politika yapım sürecinde daha sağlam ve bilgiye dayalı kararlar alınmasına olanak tanır (Aras, Toktaş, Kurt, 2010: 40).

Weaver'a göre araştırma merkezleri, politika yapım sürecinde önemli bir rol oynar ve çeşitli faaliyetlerle politika gelişimine katkı sağlarlar. Bu faaliyetler arasında:

Farklı politika önerileri üretme: Araştırma merkezleri, geniş kapsamlı araştırmalar yaparak çeşitli politika alanlarında yeni ve yenilikçi politika önerileri geliştirirler. Bu öneriler, mevcut politika seçeneklerine alternatifler sunarak politika yapıcıların karar alma sürecine yeni perspektifler kazandırır.

Hükümet programlarının değerlendirmesini yapma: Merkezler, hükümetin uyguladığı politika programlarını tarafsız bir şekilde değerlendirerek programların etkinliğini, uygulanabilirliğini ve etkilerini analiz ederler. Bu değerlendirmeler, politika yapıcıların mevcut politikaları gözden geçirmesine ve gerekli düzeltmeleri yapmasına yardımcı olur.

İnsan kaynağı oluşturma: Araştırma merkezleri, politika yapım sürecinde etkili olacak nitelikli personelin yetiştirilmesine katkıda bulunurlar. Bu, politika yapıcıların ve hükümetin üst düzey pozisyonlarında görev alacak kişilerin eğitilmesini ve yetiştirilmesini içerir.

Medyaya güncel siyasi konularda bilgi verme: Araştırma merkezleri, medya aracılığıyla güncel siyasi konularda objektif bilgi sağlayarak toplumun politika konularında bilinçlenmesine katkıda bulunurlar. Bu, kamuoyunun doğru ve tarafsız bilgilendirilmesini sağlayarak politika tartışmalarının daha sağlıklı bir zeminde yürütülmesine olanak tanır.

Bu faaliyetler aracılığıyla, araştırma merkezleri politika yapım sürecine doğrudan katkıda bulunarak politika gelişimine önemli ölçüde etki ederler (Weaver, 1989: 568–569).

Araştırma merkezlerinin kamuoyu tarafından tanınmasının, politika geliştirme sürecinde kayda değer bir rol oynadığı söylenebilir. Bu etkiyi yaratabilmek adına, görsel, dijital ve basılı medya gibi iletişim araçlarının etkin kullanımı önemli olabilir. Aynı zamanda, karar alıcıların bu merkezlerin sunduğu önerilere, raporlara ve analizlere itibar etmeleri büyük bir değer taşıyabilir. Araştırma merkezleri, güvenlik ve dış politika alanındaki üst düzey bürokratlarla güçlü ilişkiler kurarak, resmi makamlar nezdinde daha fazla dikkate alınabilir. Bu ilişkiler sayesinde, resmi toplantılara katılabilir, görüşleri dinlenebilir ve sundukları stratejik öneriler üzerinde durulabilir. Süreç boyunca, araştırma merkezleri

çeşitli politika alternatifleri önererek karar vericilere farklı seçenekler sunar. Uzman kadrolarının bilgi birikimi ve deneyimi, politika yapıcılarının kararlarını şekillendirecek somut çözüm yolları geliştirmelerine yardımcı olabilir. Böylece araştırma merkezleri, ulusal güvenlik politikalarının belirlenmesinde etkin bir rol oynar ve alternatif politika seçenekleri sunarak karar alma süreçlerine katkı sağlarlar.

Diğer taraftan araştırma merkezleri, medya aracılığıyla kendilerini tanıtarak toplumun dikkatini çekmekte ve bilinirliklerini artırmaktadır. Bu süreç, araştırma merkezlerinin etki alanlarını genişletmelerini sağlayabilir. Ayrıca, bu merkezler sadece mevcut gündemi takip etmekle kalmaz, aynı zamanda yeni ve önemli konuları da gündeme getirerek toplumsal tartışmaları yönlendirirler. Örneğin, güncel siyasi konularda yapılacak bir araştırma veya yayın, kamuoyunun ilgisini çekerek konunun daha geniş kitlelerce tartışılmasına yol açabilir.

Araştırma merkezlerinin etkisi, siyasi kararlar üzerinde de belirgin bir şekilde görülebilir. Karar vericiler, araştırma merkezlerinin sunduğu analizler ve önerileri ciddi bir şekilde dikkate alırlar. Bu durum, araştırma merkezlerinin politika oluşturma sürecinde önemli bir rol oynadığını gösterir. Özellikle, belirli bir politika veya yasa tasarısının oluşturulmasında veya mevcut politikaların değerlendirilmesinde araştırma merkezlerinin görüşleri karar vericiler için yol gösterici olabilir. Bu bağlamda, araştırma merkezlerinin politika oluşturma sürecindeki etkisi, toplumun genel politika yapımına katılımını artırarak demokratik süreçlere katkıda bulunur. Bu merkezler, politika yapıcılarla işbirliği içinde çalışarak toplumsal ihtiyaçlara daha iyi cevap verebilecek politikaların geliştirilmesine yardımcı olabilir. Nitekim stratejik araştırma merkezlerinin asli amacı, gelecekteki politika süreçlerini etkilemek için bilgi üretimini ve politika yapımını birleştirmektir. Bu merkezler, yerel ve küresel düzeyde politika alanında etkin bir rol oynamayı amaçlarlar. Politika yapıcılarına, karar vericilere ve diğer ilgili aktörlere politika yapımında rehberlik ederek, araştırmalarını ve analizlerini sunarlar. Ancak, politika gündemine girmek ve etkili olmak karmaşık bir süreç olabilir. İkna edici bir fikri gerçeğe dönüştürmek için çeşitli engellerle karşılaşılabilir. Politika yapıcılarının arasındaki farklı çıkarlar, ideolojik farklılıklar, kamuoyu baskısı ve kaynak kısıtlamaları gibi faktörler, politika önerilerinin kabul edilmesini zorlaştırabilir. Bu nedenle, stratejik araştırma merkezlerinin, politika yapımında etkili olabilmek için hem içeride hem de dışarıda aktif bir şekilde çaba göstermeleri gerekebilir. Ayrıca, politika süreçlerinde

önemli fırsatları yakalamak da zor olabilir. Değişen politik koşullar, ani olaylar ve dış etkenler politika yapımını etkileyebilir ve stratejik araştırma merkezlerinin planlarını bozabilir. Bu nedenle, bu merkezlerin esnek ve çevik olmaları, hızlı değişen politika ortamına uyum sağlamaları önemlidir.

Sonuç olarak, stratejik araştırma merkezlerinin politika yapımındaki rolü önemlidir ancak bu rolü başarıyla oynamak için kararlılık, esneklik ve etkili iletişim gereklidir. Siyasetin karmaşıklığı ve değişkenliği, karar alma süreçlerinin belirsizliklerle dolu olduğu gerçeğiyle ilgilidir. Bu belirsizlik, politika yapıcıları ve stratejik araştırma merkezleri için önemli bir zorluk teşkil eder. Siyasi ortam sürekli olarak değişir ve bu değişim, politika yapımında etkili olmak için çaba gösteren kuruluşlar için tahmin edilemezlikle sonuçlanabilir.

Düşünce kuruluşları genellikle, toplumun ortak çıkarlarını ve bilgi düzeyini artırmayı hedeflerler. Bu amaçla, konularında uzmanlaşmış profesyonellerin bir araya gelmesiyle oluşturdukları ekiplerle çalışırlar. Bu ekipler, araştırma yaparak bilgi üretir ve bulgularını raporlar, makaleler, politika notları gibi yayınlar aracılığıyla kamuoyuna sunarlar. Bu yayınlar genellikle ulusal ve uluslararası platformlarda paylaşılır. Ayrıca, düşünce kuruluşları düzenledikleri konferanslar, seminerler, çalıştaylar ve benzeri etkinlikler aracılığıyla da bulgularını ve önerilerini paylaşırlar. Bu etkinlikler, politika yapıcıları, akademisyenler, sivil toplum örgütleri, medya temsilcileri ve diğer ilgili taraflar arasında iletişimi artırır ve politika yapım sürecine katkı sağlar. Bu şekilde, düşünce kuruluşları, politika yapımında önemli bir rol oynarlar ve politika kararlarının alınmasında etkili olabilirler. Ancak, siyasetin karmaşıklığı ve değişkenliği göz önüne alındığında, bu kuruluşların karşılaştığı zorluklar ve belirsizlikler de dikkate alınmalıdır.

Stratejik araştırma merkezleri günümüz dünyasının karşı karşıya olduğu karmaşık ve acil sorunlara çözüm bulma çabalarında önemli bir rol oynarlar. Bu kuruluşlar, genellikle uzmanlar, akademisyenler ve politika yapıcılarının bir araya geldiği platformlardır ve çeşitli konularda derinlemesine araştırmalar yaparlar. Örneğin, aşırı yoksulluk ve eşitsizlik gibi sosyal sorunlara çözüm bulmak için ekonomik politika önerileri geliştirebilirler. İklim değişikliğiyle mücadele etmek için çevresel politikalar ve yeşil teknolojiler hakkında politika önerileri sunabilirler. Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek için sağlık politikaları ve kamu sağlığı stratejileri üzerine çalışabilirler. Silahlı

çatışmalar ve uluslararası terörizmle mücadelede güvenlik politikaları ve diplomatik çözümler üzerine araştırmalar yapabilirler. Bu kuruluşlar ayrıca bilgi üretir, raporlar hazırlar, politika belgeleri yayımlar ve politika yapıcılarla, medya temsilcileriyle, sivil toplum örgütleriyle ve diğer ilgili taraflarla işbirliği yaparlar. Ayrıca, düzenledikleri konferanslar, seminerler ve çalıştaylar aracılığıyla bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik ederler. Bu şekilde, stratejik araştırma merkezleri ve düşünce kuruluşları, karmaşık küresel sorunlarla başa çıkmak için önemli bir kaynak ve çözüm ortağı olarak hareket ederler. Araştırma merkezleri ve düşünce kuruluşları, toplumsal ve siyasal sorunlara çözüm bulmak için önemli birer kaynak olarak işlev görürler. Bu kuruluşlar, uzmanlık alanlarına dayanarak derinlemesine araştırmalar yaparlar ve elde ettikleri bulguları politika yapıcılara ve topluma sunarlar. Örneğin, Brookings Enstitüsü uzmanları, “II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın yeniden inşası için Marshall Planı”nın tasarlanmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu plan, savaş sonrası Avrupa'nın ekonomik iyileşmesine büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Benzer şekilde, Carnegie Uluslararası Barış Vakfı, insan hakları ve uluslararası barış konularında çalışarak BM Soykırım Mücadele Sözleşmesi'nin kabul edilmesini teşvik etmiştir. Bu sözleşme, soykırım ve insanlık suçlarıyla mücadelede önemli bir dönüm noktası olmuştur (Fazla, 2022;107). Bu örnekler, araştırma merkezlerinin ve düşünce kuruluşlarının, tarih boyunca çeşitli alanlarda toplumsal ve siyasal değişime öncülük ettiğini göstermektedir. Bu kuruluşlar, politika yapıcılara bilgi sağlayarak ve kamuoyunu bilgilendirerek önemli bir rol oynamaktadırlar

Stratejik araştırma merkezlerinin faaliyetleri oldukça çeşitlidir ve genellikle çok yönlü bir yaklaşım gerektirir. Bu merkezler, öncelikle toplantılar, seminerler, konferanslar, sempozyumlar ve atölye çalışmaları gibi etkinlikler düzenleyerek bilgi alışverişine ve tartışmalara zemin hazırlarlar. Bu etkinliklerde genellikle alanında uzman kişilerin konuşmaları ve sunumları yer alır. Ayrıca, araştırma yapmak da stratejik araştırma merkezlerinin temel faaliyetlerinden biridir. Bu araştırmalar, genellikle belirli bir konuya odaklanarak derinlemesine incelemeler içerir. Elde edilen bulgular ve analizler, raporlar halinde sunularak kamuoyu ile paylaşılır. Bu süreç, politika yapıcılarının ve diğer ilgili paydaşların bilgiye dayalı kararlar almalarını sağlamak amacıyla önemli bir bilgi kaynağı oluşturur. Bununla birlikte dergilerde, makalelerde veya görüş yazılarında

yayımlanabilir. İletişim ve ilişki ağı da stratejik araştırma merkezlerinin önemli bir parçasıdır.

Bu merkezler, çeşitli aktörlerle ilişki kurar ve iletişim ağı oluşturarak farklı kesimlerden gelen görüşleri bir araya getirirler. Bu, genellikle sözlü, yazılı ve elektronik iletişim araçlarını kullanarak gerçekleştirilir. İnternet siteleri, sosyal medya ve diğer dijital platformlar aracılığıyla bilgiye erişimi kolaylaştırır ve etkileşimi artırır. Son olarak, stratejik araştırma merkezleri genellikle radyo ve televizyon programlarına katılarak veya diğer toplantılara ve davetlere iştirak ederek kamuoyuna seslerini duyururlar. Bu, merkezlerin fikirlerini ve analizlerini geniş bir kitleye ulaştırmasını sağlar ve etkileşimi artırır. Bu çeşitli faaliyetler, stratejik araştırma merkezlerinin etkinliğini artırarak hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur. Stratejik araştırma merkezleri, çeşitli kesimlerden temsilcileri bir araya getirerek fikir alışverişine zemin hazırlarlar. Bu etkinlikler genellikle toplantılar, konferanslar, seminerler, sempozyumlar ve atölye çalışmaları şeklinde olabilir. Bu platformlarda, katılımcılar kendi alanlarındaki uzmanlıklarını ve deneyimlerini paylaşırken, çeşitli konular üzerinde fikir alışverişinde bulunurlar. Bu süreç, katılımcıların farklı bakış açılarını dinleme ve tartışma fırsatı bulmalarını sağlar. Bu tartışma ve fikir alışverişleri, genellikle çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasına ve tartışılmasına yol açar. Farklı perspektiflerin değerlendirilmesi, katılımcıların kendi düşüncelerini gözden geçirmelerine ve yeni bakış açıları kazanmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, bu tür etkinlikler, toplumun geniş kesimlerini temsil eden farklı aktörler arasında diyalog ve işbirliğinin gelişmesine olanak tanır. Netice itibarıyla stratejik araştırma merkezleri, çeşitli kesimlerden gelen farklı perspektifleri bir araya getirerek demokratik tartışma ortamları oluştururlar. Bu ortamlar, katılımcıların birbirlerini daha iyi anlamalarını ve ortak çözümler bulmalarını sağlayarak toplumsal uzlaşma ve demokratik katılımı destekler (Aras, Toktaş, Kurt, 2010: 80).

Bu işlevlerin etkili olabilmesi için şeffaflık kritik bir rol oynar. Şeffaflık, düşünce kuruluşlarının ürettikleri bilgilerin ve aldıkları finansal desteğin açık bir şekilde kamuoyuna sunulması anlamına gelir. Şeffaflık sayesinde, düşünce kuruluşlarının bağımsızlığı korunur, kamuoyunun güveni sağlanır ve çıkar çatışmalarından kaçınılabilir. Tarafsız bilgi üretimi desteklenir. Böylece, bu kuruluşların politika süreçlerine katkısı daha güvenilir ve hesap verilebilir bir hale gelebilir.

Strateji araştırma merkezlerinin şeffaflık politikaları, bir dizi faktöre bağlı olarak çeşitlilik gösterebilir. Öncelikle, merkezin faaliyet alanı ve hedef kitlesi bu politikayı şekillendirir. Örneğin, kamuoyunu bilgilendirme amacı güden bir merkez, faaliyetlerini daha geniş bir kitleye açık bir şekilde sunabilirken, belirli bir sektör veya hükümet kurumlarıyla çalışan bir merkez daha kısıtlı bir şeffaflık politikası izleyebilir. Ayrıca, faaliyetlerin hassasiyeti ve güvenlikle ilgili endişeler de şeffaflık politikasını etkiler. Özellikle ulusal güvenlik veya ticari sırların korunması gibi durumlarda, bir merkez daha sınırlı bir erişim politikası benimseyebilir ve raporlarını sadece belirli kişilere veya kurumlara sunabilir. Bununla birlikte, şeffaflık politikası belirlerken göz önünde bulundurulması gereken bir diğer önemli husus finansmandır. Özellikle özel sektör veya hükümet kaynaklarıyla finanse edilen merkezler, bağışçıların veya fon sağlayıcılarının isteklerine bağlı olarak şeffaflık düzeylerini belirleyebilirler. Sonuçta kamuoyunun beklentileri de şeffaflık politikasını etkiler. Günümüzde, halkın kamu kurumları ve örgütleri hakkında daha fazla bilgiye erişme beklentisi giderek artmaktadır. Bu nedenle, araştırma merkezleri genellikle daha şeffaf olma eğilimindedirler, ancak belirli koşullar altında bu politikada esneklik gösterebilirler. Bu faktörlerin tümü, bir araştırma merkezinin şeffaflık politikasını şekillendirirken dikkate alınmalıdır. Her merkez, kendi özel koşullarına ve hedeflerine göre en uygun şeffaflık politikasını belirleyebilir (McGann, 2020:96).

Araştırma merkezlerinin işlevlerini özetleyen anahtar kelimeler şunlardır: Politika önerileri, veri analizi, araştırma, kamuoyu bilgilendirme, stratejik tavsiye, diyalog ve iş birliği, uzmanlık sağlama, hükümet danışmanlığı, eğitim ve bilinçlendirme, şeffaflık ve hesap verebilirlik.

Araştırma merkezlerinin işlevleri, politika yapma süreçlerinde oldukça geniş bir yelpazede yer almaktadır. İlk olarak, bu kuruluşlar veri ve kanıt temelli analiz üreterek politika yapıcılara yol gösterir. Bu analizler, genellikle stratejik karar alma süreçlerinde kilit bir rol oynar. İkinci olarak, araştırma merkezleri uzmanlık sağlayarak karmaşık konularda derinlemesine bilgi sunar ve politika yapıcıların daha bilinçli kararlar almasına yardımcı olur. Üçüncü olarak, diyalog platformları oluşturarak, farklı paydaşları bir araya getirir ve kamu, özel sektör ile akademik çevreler arasında iş birliğini teşvik eder. Dördüncü olarak, bu merkezler kamuoyu bilgilendirme görevini üstlenir; topluma yönelik analizler sunarak sosyal farkındalığı artırır ve karar alıcıların halkın desteğini kazanmasına katkıda bulunur. Beşinci olarak, politika önerileri sunarak hükümetlerin ve

kurumların uzun vadeli stratejiler geliştirmesine yardımcı olurlar. Tüm bu işlevler, araştırma merkezlerinin karar alma süreçlerine sağladığı katkının güvenilir olabilmesi için şeffaflık gerektirir. Şeffaflık, bu kuruluşların hem bağımsızlıklarını korumalarına hem de çıkar çatışmalarından kaçınmalarına yardımcı olur.

Araştırma merkezleri, hem yerel hem de küresel düzeyde farklı stratejiler ve işlevler doğrultusunda faaliyet gösterirler. Yerel düzeyde, genellikle ulusal politika yapıcılarla yakın çalışarak hükümetlere, yerel yönetimlere ve kamu kurumlarına yönelik stratejik analizler ve politika önerileri sunarlar. Yerel meselelerde, sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlara dair spesifik çözümler geliştirirler. Ayrıca, yerel halkı ve kamuoyunu bilgilendirme amacıyla çalışırlar, böylece kamuoyunun desteğini ve katılımını artırmaya yönelik farkındalık kampanyaları yürütürler.

Küresel düzeyde ise, araştırma merkezleri uluslararası iş birliği ve politika geliştirme süreçlerinde önemli bir role sahiptir. Küresel meselelerde (iklim değişikliği, uluslararası güvenlik, göç gibi) ülkeler ve bölgeler arasında köprü görevi görerek, farklı devletler, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarıyla diyalog ortamları yaratırlar. Bu tür merkezler, Birleşmiş Milletler gibi büyük uluslararası kurumlarla da iş birliği yaparak, küresel politikalara yön verirler ve uluslararası konferanslar, seminerler ve çalıştaylar düzenlerler. Ayrıca, küresel düzeyde ürettikleri veriler, ulusal hükümetler tarafından da referans alınabilir ve böylece küresel stratejilerin yerel politikalar üzerinde etkili olmasını sağlarlar.

Yerel düzeydeki faaliyetlerinin daha çok spesifik sosyal ve ekonomik meseleler üzerinde yoğunlaştığı, küresel düzeyde çok paydaşlı iş birliklerini teşvik eden stratejik analizlerin ön planda olduğu söylenebilir.

3. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

3.1. TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN TARİHSEL KÖKENİ VE GELİŞİMİ

Türkiye'de stratejik araştırma merkezlerinin kökeni ve gelişimi, dünya genelindeki benzer kuruluşlarla benzer bir yol izlemektedir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren Türkiye, hızla değişen uluslararası politikalar ve iç siyasetle şekillenen bir döneme girmiştir. Özellikle soğuk savaş döneminde Türkiye'de de dış politika ve güvenlik konularında bağımsız ve derinlemesine analiz yapma gereksiniminin arttığı söylenebilir. Bu dönemdeki siyasi ve akademik iklim, Türkiye'de stratejik araştırma merkezlerinin kurulması ve gelişmesi için elverişli bir zemin oluşturmuş olabilir.

Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte, uluslararası ilişkilerde ve politikada önemli değişiklikler yaşanmıştır. Türkiye, oluşan düzende kendine stratejik bir konum edinme gayretine girmiştir. Küresel politikadaki bu değişimlerin, Türkiye'nin kendi stratejik araştırma kapasitesini geliştirmesini gerekli kıldığı düşünülebilir. Bu dönemde, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik süreci, NATO ile ilişkileri ve Orta Doğu'daki gelişmeler, stratejik araştırma merkezlerinin faaliyetlerine yön veren başlıca unsurlar olmuştur. Akademik dünyada ise, uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları gibi disiplinlerin gelişimi, stratejik düşüncenin kurumsallaşmasına katkıda bulunmuştur (Kanbolat,2009: 56)

Araştırma merkezlerinin ortaya çıkışı, o dönem Türkiye'nin Avrupa ile olan ilişkilerinde ve özellikle de Kıbrıs Sorunu gibi bölgesel meselelerdeki rollerini daha derinlemesine anlamak istemesinin yani bir ihtiyacın sonucu olarak da değerlendirilebilir. Bu kuruluşlar, uluslararası politika ve ekonomi alanlarında uzmanlaşmış ve Türkiye'nin dış politikasını şekillendirmeye katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, araştırma merkezlerinin ortaya çıkışı, Türkiye'nin uluslararası alandaki etkisini artırmak ve iç politikadaki karar alma süreçlerine bilgi tabanlı katkılar sağlamak amacıyla önemli bir adım olmuştur (Güvenç, 2006:34). “1961 Anayasası'nın sağladığı özgürlükçü ortam”, çeşitli derneklerin, vakıfların veya kuruluşların kurulmasına yasal bir zemin oluşturmuştur. Bu Anayasa'nın

ileri sürdüğü demokratik prensipler, sivil toplumun çeşitli unsurlarının kendilerini ifade etmesine ve faaliyet göstermesine imkân tanımıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de bilim ve düşünce alanlarında faaliyet gösteren kurumlar, 1961 Anayasası'nın sağladığı “özgürlük” ortamından beslenerek gelişme ve büyüme fırsatı bulmuş olabilir. (Aydın, 2006: 45).

1963 Ankara Antlaşması'nın imzalanması, Türkiye'nin Avrupa ile ekonomik ilişkilerinin derinleşmesiyle birlikte, uzmanlık ve bilgiye olan talebin arttığı söylenebilir. Bu süreçte, iş dünyası da benzer kuruluşlara duyduğu ihtiyacı hissetmiştir. Özellikle İktisadi Araştırmalar Vakfı, İktisadi Kalkınma Vakfı, Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyet gibi kuruluşlar, lietaratürde iş çevrelerinin destekleriyle kurulmuş vakıflar olarak değerlendirilmektedir (Aydın, 2006: 45). Bu kurumlar, geleneksel anlamda araştırma merkezi olarak nitelendirilmese de düşünce kuruluşlarının ve araştırma merkezlerinin öncüleri görülebilir. Bu kuruluşlar, sosyal ve ekonomik konularda uzmanlık ve bilgi sağlamak amacıyla oluşturulmuş ve Türkiye'nin ekonomik dönüşümünde önemli bir rol oynamışlardır. “Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti” daha sonraki yıllarda TESEV adı altında yeniden yapılandırılmıştır. Bugün TESEV, Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde önemli bir araştırma merkezi olarak tanınmaktadır. İktisadi Kalkınma Vakfı, tamamen bağımsız bir kuruluş olmayıp, kısmi hükümet desteğiyle çalışmaktadır. Türk siyasi sahnesindeki ideolojik bölünmenin dış politikaya da etkisi olmuş ve bu dönemde sol demokrat eğilimli Dış Politika Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitü, 1970'lerin başlarında ortaya çıkmış ve Türkiye'nin dış politika alanındaki çeşitli perspektifleri temsil etmek amacıyla faaliyet göstermiştir.

1980'ler, Türkiye'de araştırma merkezlerinin sayısında belirgin bir artış dönemidir. Bu dönemde “Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES)”, “Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV)”, “Türk Demokrasi Vakfı”, “Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (SİSAV)”, “İslamî Araştırmalar Merkezi (İSAM)” ve “Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı” ve gibi önemli kuruluşlar kurulmuştur. Bu merkezlerin, o dönem çeşitli alanlarda araştırma ve analiz yaparak Türkiye'nin iç ve dış politikaları üzerinde etkili oldukları söylenebilir. Bu kuruluşlar, 1980'lerin Türkiye'sindeki toplumsal, siyasal ve ekonomik değişimlerin anlaşılması ve yönlendirilmesi konusunda kritik bir rol oynamıştır. Bazı araştırma merkezleri, örneğin SİSAV gibi, zaman içinde faaliyetlerini sonlandırarak yok olmuştur. 1982 Anayasası'nın araştırma merkezlerine getirdiği kısıtlamalara rağmen, o dönemin siyasi liderlerinin

uluslararası ilişkileri ve bazılarının yurtdışında eğitim alırken düşünce kuruluşlarıyla temasları, liderlik vizyonlarında çağdaş yaklaşımların benimsenmesine önyak olmuştur. Bu sürecin, siyasi liderlerin yurt dışındaki entelektüel ağlarla etkileşimi ve uluslararası ilişkileri, Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının gelişiminde ve liderlik vizyonunun yenilenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu yorumlanabilir. (Aydın, 2006: 56-57).

1990'ların başıyla birlikte Soğuk Savaş'ın sona ermesinin, araştırma merkezlerinin Türkiye'de de dâhil olmak üzere küresel olarak yükselmesine neden olduğu değerlendirilmektedir (Babur&Suğur, 2022:163). Bu dönemde, Türkiye'nin değişen koşullara uygun olarak geleneksel güvenlik anlayışını ve dış politikasını gözden geçirme ve güncelleme gerekliliği fikri önem kazanmıştır. Türk dış politikasının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken faktörlerin arttığı da söylenebilir (Güvenç, 2005; 40). Bu dönemde, Türkiye'nin uluslararası arenadaki rolünün yeniden şekillendirilmesi ve dış politikadaki önceliklerin belirlenmesi, araştırma merkezlerinin önemini artırmış ve dış politika analizlerinin derinleşmesine katkıda bulunmuştur. Siyasetin sivilleşmesi açılımı, dış politika ve güvenlik konularında da etkili olmuş ve farklı seçeneklerin ve yaklaşımların mümkün olduğu fikrini güçlendirmiştir. Dünyadaki genel özgürlük atmosferi, Türkiye'de de hissedilmiştir diyebiliriz (Aras&Toktaş&Kurt, 2010). Bu dönemde siyasetin katılımcı ve çeşitlilikçi bir yapıya evrilmesi, toplumsal tartışma ve politika yapma süreçlerinde daha geniş bir perspektifin benimsenmesine yol açmıştır. Bu durum, Türkiye'nin “dış politika ve güvenlik” konularında daha esnek ve çeşitlendirilmiş bir yaklaşım benimsemesine olanak tanımıştır. Dünya genelinde yaşanan özgürlük hareketleri, Türkiye'de siyasetin liberalleşmesine ve bireylerin hak ve özgürlüklerinin artmasına katkıda bulunmuştur şeklinde yorumlanabilir. Bu liberalleşen siyaset, yeni düşünce tarzlarının ve aktörlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

1990'larda kurulan araştırma merkezleri arasında “Ulusal Politika Araştırmaları Vakfı (UPAV)”, “Liberal Düşünce Derneği”, “Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM)”, “Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAY)”, “Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TESAV)”, “Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV)” ve “Arı Hareketi” gibi önemli kurumlar yer almaktadır. Bu kuruluşların, farklı düşünce akımlarını bir araya getirerek Türkiye'nin siyasi ve toplumsal çeşitliliğini arttırdığı söylenebilir.

Özgürlük hareketlerinin etkisiyle birlikte, Türkiye'de demokratik değerlerin ve katılımcı siyasetin güçlenmesine katkı sağlamışlardır. Orta Asya'da Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını kazanması, Yugoslavya'nın dağılmasıyla şekillenen Balkanlar ve Orta Doğu'daki Birinci Körfez Savaşı gibi olaylar, Türk dış politikasını zorlu bir döneme sokmuştur. Ancak, bu karmaşık durumlar araştırma merkezlerinin yükselişine ve faaliyet alanlarının belirlenmesine katkı sağlamıştır. Dış politikadaki bu karmaşık durum, resmi kurumları çözüm arayışlarına yöneltmiş ve bilgi ve uzman desteğini artırmak amacıyla bazı bakanlıklar veya devlet kurumları düşünce kuruluşlarının kurulmasını teşvik etmiştir. Bu süreç, Türk dış politikasının karmaşıklığını anlamak ve etkili stratejiler geliştirmek için daha fazla araştırma ve analiz gerekliliğini ortaya koymuştur. Yükseköğretim Kurulu'na bağlı “Stratejik Araştırma ve Etütler Milli Komitesi (SAEMK)”, Dışişleri Bakanlığı'na bağlı “Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM)” gibi kurumlar, bu dönemde kurulan önemli örneklerdir. Aynı zamanda, dış kaynaklı düşünce kuruluşlarının (“Friedrich Naumann ve Heinrich Böll” gibi) Türkiye'de merkez açma girişimlerinde bu dönemde artış gözlenmiştir. Araştırma merkezleri sayısında görülen artış Türkiye'nin uluslararası alanda daha etkin bir rol oynamak için araştırma ve analiz kapasitesini güçlendirmeye yönelik çabaların arttığı şeklinde yorumlanabilir (Aydın, 2006: 87–88).

1999'da Avrupa Birliği aday ülke statüsüne kabul edilmesi, Türkiye'nin iç politika ve dış politika alanlarında önemli ve geniş çaplı değişikliklere sebep olmuştur. Bu süreç, Türkiye'nin demokratikleşme ve insan hakları alanlarında önemli reformlar gerçekleştirdiği bir dönemi ifade eder. Bu dönüşüm süreci, araştırma merkezlerini de etkilemiştir, çünkü bu reformlar araştırma ve analiz kuruluşlarının çalışma alanlarını ve faaliyetlerini de etkilemiştir. Özellikle, 1982 Anayasası'nın sınırladığı düşünce, basın ve örgütlenme özgürlüklerinin genişletilmesi, Türkiye'deki araştırma merkezlerinin işlevselliğini ve etkinliğini artırmıştır. Bu süreç, araştırma merkezlerinin demokratik reformlarla paralel olarak genişleyerek ve derinleşerek yeni alanlara yayılmasına olanak tanımıştır.

2000'li yıllarla birlikte, Türkiye'deki araştırma merkezlerinde sayı ve çeşitlilik açısından önemli bir yükseliş yaşanmıştır. Bu dönemde, araştırma merkezleri çeşitli konularda uzmanlaşmış ve farklı bakış açıları sunan kuruluşlar olarak çeşitlenmiş ve yaygınlaşmıştır. Bu eğilim, Türkiye'deki araştırma ve analiz kapasitesinin gelişimine ve

toplumun farklı alanlarda daha derinlemesine incelemesine olanak tanımıştır (Babur, 2021: 2). Bu artışın altında yatan nedenler birkaç faktöre dayandırılabilir. İlk olarak, toplumların karşılaştığı karmaşık sorunlarla başa çıkmak için artan bir bilgi ve analiz ihtiyacı olduğu var sayılabilir. İkincisi, demokrasinin gelişmesi sürecinde sivil toplumun rolünün önemi giderek daha iyi anlaşılmaktadır; bu nedenle araştırma merkezleri, demokratik süreçlere katkıda bulunacak çalışmalarıyla ön plana çıkmış olabilir. Üçüncüsü, iletişim teknolojilerinin, özellikle internetin yaygınlaşması, araştırma merkezlerinin etkinliğini artırmış ve erişimlerini genişletmiştir. Son olarak, küreselleşme ile birlikte teşvik, destek ve fonların artması, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere sivil topluma kaynak aktarımının artmasını sağlamıştır. Bu faktörlerin, araştırma merkezlerinin sayı ve etkinliklerinin artmasına katkı sağladığı söylenebilir.

2000'li yıllardan itibaren, Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının profesyonelleşmesi ve uluslararası alanda daha fazla tanınması sürecinin hız kazandığı söylenebilir. Bu dönemde, Türkiye'nin artan ekonomik gücü ve bölgesel etkinliği, stratejik araştırma merkezlerinin önemini daha da artırmış olabilir. Türkiye'nin jeopolitik konumu, enerji politikaları, ve bölgesel güvenlik konuları, stratejik araştırma merkezlerinin odaklandığı başlıca alanlar haline gelmiştir. Bu merkezlerin, politika yapıcılar için kritik analizler ve öneriler sunarak, Türkiye'nin uluslararası arenada daha etkin bir rol oynamasına katkıda bulunduğu yorumlanabilir (Aras, 2010:46).

2001 yılında Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklikler araştırma merkezlerinin gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Bu değişikliklerle birlikte, dernek veya vakıf kurma sürecinin daha erişilebilir hale geldiği, sendika, siyasi parti veya ticaret odası gibi çatı altında faaliyet gösterme olanakları genişlemiştir. Ayrıca, yurtdışında kurulan dernekler, vakıflar veya araştırma merkezlerinin Türkiye'de faaliyet göstermesi ya da ofis açması için daha uygun bir ortam oluşmuştur. Bu düzenlemeler, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının çeşitlenmesini teşvik etmiş ve uluslararası alanda daha etkin bir şekilde faaliyet göstermelerine olanak tanımıştır. Örgütlenme özgürlüğünde yaşanan ilerlemelerle birlikte, küreselleşmenin etkisi altında yurtdışı ve yurtiçi kavramları arasındaki sınırlar giderek bulanıklaşmaktadır. Aynı zaman diliminde, AB'nin Türkiye'ye yönelik fonları artış göstermiş ve sivil toplum kuruluşlarına doğrudan mali destek sağlamıştır. AB kurumlarının, çokuluslu araştırma projelerine liderlik ettiği ve ortak çalışmalara öncülük ettiği söylenebilir. Bu gelişmeler, uluslararası iş birliği ve

entegrasyonun güçlendirilmesinde kilit bir rol oynamış ve Türkiye'deki araştırma merkezlerinin uluslararası alandaki etkinliklerini artırmıştır. Avrupa Birliği'nin finansmanı, birçok araştırma merkezi tarafından yürütülen çeşitli projelerde etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle Asya ve Afrika gibi bölgelerde yapılan çalışmaların yanı sıra enerji, güvenlik ve dış politika gibi stratejik konularda faaliyet gösteren “Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)” gibi ulusal bilim ve teknoloji kurumlarına destek sağlanmaktadır.

O dönemde oluşturulan düşünce kuruluşları arasında, resmi makamların yanı sıra iş dünyası, üniversiteler ve sivil toplumun çeşitli kesimlerinden gelen girişimler de bulunmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Silahlı Kuvvetleri ve İçişleri Bakanlığı, gibi kurumların yanı sıra, özel sektör ve akademisyenler tarafından oluşturulan araştırma merkezleri de faaliyet göstermektedir. Bu çeşitliliğin, farklı bakış açılarını, uzmanlıkları ve analitik yaklaşımları yansıtarak zengin bir analiz ve araştırma ortamı sağladığı söylenebilir (Aras, Toktaş, Kurt, 2010).

Hukuki değişiklikler ve Dernekler Yasası ile Vakıflar Yasası'nda serbestlik getiren reformlar, örgütlenme engellerini kaldırmış ve araştırma merkezlerinin 2000'li yıllarda artmasını teşvik etmiştir. Bu yasal düzenlemeler, araştırma merkezlerinin kurulması ve faaliyet göstermesi için gerekli olan engelleri azaltarak, bu alandaki büyümeyi teşvik etmiştir.

Günümüzde, Türkiye’de araştırma merkezi kurma süreci oldukça düzenli ve işlevsel bir bürokratik sürece sahiptir. Araştırma merkezleri, çeşitli yapılar, kuruluş nedenleri ve faaliyet alanlarına göre farklı hukuki statülere sahiptir. Örneğin, üniversitelerin bünyesinde faaliyet gösteren araştırma merkezleri Yüksek Öğretim Kurumu'nun onayına tabi tutulurken, bağımsız kuruluşlar genellikle dernek veya vakıf olarak örgütlenirler. Bu çeşitlilik, araştırma merkezlerinin farklı ihtiyaçlara ve amaca yönelik yapılanmasına imkan tanır. Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklikler, araştırma merkezlerinin yurtdışı ilişkiler kurma, yurtdışındaki kişi veya kuruluşlardan mali destek alma, yurtdışında faaliyet gösteren bir kuruluşun yerel temsilciliğini oluşturma, gibi olanakları elde etmesini sağlamıştır. Daha kapsamlı organizasyonlar veya ileride büyüme ve değişik alanlarda görev alma hedefi olan araştırma merkezleri, vakıf statüsünü seçebilirler. Bu düzenlemelerin, araştırma merkezlerine esneklik ve uluslararası ilişkilere erişim sağladığı

söylenbilir. Türkiye’de vakıf statüsünde faaliyet gösteren bazı araştırma merkezleri de bulunmaktadır, ancak sayılarının daha az olduğu görülmektedir. Vakıf etiketi altında örgütlenmenin en büyük avantajları faaliyet alanını genişletme yeteneği ve vergi ödememedir. Bu şekilde, araştırma merkezleri sadece araştırma faaliyetlerini değil, aynı zamanda eğitim hizmetleri sunma, kamu yararına çalışma ve insan haklarını savunma gibi farklı faaliyetleri de icra edebilirler. Vakıf statüsünde kurulan araştırma merkezleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimi altına girerek tam anlamıyla bağımsız olamazlar. Bu durum, kamu yararını gözetme, destekleme ve denetleme sorumluluğunu yerine getirmek için Vakıflar Genel Müdürlüğü ile yakın ilişki ve işbirliği gerektirebilir (Aras& Toktaş&Kurt, 2010). Vakıf statüsü elde etmek her zaman vergi muafiyeti anlamına gelmez. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün sıkı denetiminden sonra, "kamu yararına" hizmet etme amacı doğrultusunda, Bakanlar Kurulu kararıyla vergi muafiyeti sağlanabilir. Örneğin, bir araştırma merkezi bilimsel çalışmaların yanı sıra gelecekte eğitim kurumu olmayı hedefliyorsa - okul kurma, üniversite açma gibi - bu durumda vakıf statüsüyle kurulması, eğitim kurumu oluştururken devletten vergi muafiyeti, teşvik ve diğer avantajlardan faydalanma imkânını sağlayabilir.

Türkiye’de araştırma merkezlerinin önemli bir bölümü üniversiteler veya hükümet kuruluşlarının dışında, çeşitli kesimlerden gelen kişiler veya kurumlar tarafından kurulmuştur. Bu kesimler arasında akademisyenler, iş dünyası temsilcileri, emekli bürokratlar, politikacılar, faydacı bir yaklaşımla hareket etmeyen girişimciler bulunmaktadır. Araştırma merkezlerinin yoğunlaştığı ana bölgeler genellikle büyük şehirlerdir, özellikle İstanbul ve Ankara’da yoğunlaşmış durumdadır. Bu merkezler genellikle araştırmacıları istihdam eder ve yöneticileri veya koordinatörleri arasında akademisyenler veya emekli bürokratlar bulunabilir. Araştırma merkezlerinin personel politikaları genellikle maliyet etkinliği ve esneklik prensipleri üzerine kuruludur. Bu nedenle, çoğunlukla proje bazlı veya sözleşme esaslı çalışanlarla, kısa dönemli araştırmacılarla işbirliği yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Bazı merkezler, sınırlı idari personelle faaliyet gösterirken, araştırmacı istihdam etmeyi tercih etmeyebilir; ancak kurumsallaşmış olanlar tam zamanlı ve sürekli araştırmacıları kadrolarında bulundurmaya sevmektedir. Bu durum, merkezin büyüklüğü, bütçesi ve faaliyet alanına göre değişiklik gösterebilir (Aras, Toktaş, Kurt, 2010: 53).

Araştırma merkezlerinde, projelerin sonlanmasıyla birlikte sözleşmeleri sona eren tam veya yarı zamanlı sözleşmeli araştırmacılar da bulunmaktadır. Sözleşmeli personel genellikle projenin gerektirdiği özel uzmanlık alanına odaklanırken, kadrolu araştırmacılar daha geniş kapsamlı konular üzerinde çalışır ve araştırma merkezinin genel faaliyet alanını yansıtabilir. Her araştırma merkezi, personel ihtiyaçlarına ve proje gereksinimlerine göre farklı istihdam modelleri benimseyebilir. Personel maliyetlerini azaltmak amacıyla, bazı araştırma merkezleri kısmi zamanlı çalışanlarla da işbirliği yapmaktadır, bu çalışanlar genellikle esnek saat veya günlük çalışma düzenine sahiptir. Ayrıca, araştırma merkezleri genellikle gönüllü çalışmalara da açıktır ve kısa dönem stajyerlerin katkılarından faydalanmaktadır. Lisans veya lisansüstü öğrenciler, araştırma merkezlerindeki çalışma ortamında pratik deneyim kazanma fırsatına sahiptir. Bu yöntemler, araştırma merkezlerinin personel ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli ve esnek yaklaşımlar sunmaktadır (Aras, Toktaş, Kurt, 2010: 54).

Türkiye’de araştırma merkezleri, genellikle bağışlar, üyelik aidatları, ürün satışlarından elde edilen gelirler (örneğin kitap, dergi, rapor gibi), yurtiçi veya yurtdışında ortaklarla yürütülen araştırma projelerinden elde edilen gelirler ve hediyelik eşya satışları gibi çeşitli kaynaklardan fon sağlarlar (Aras, Toktaş, Kurt, 2010: 54). Türkiye'deki araştırma merkezlerini tamamen bağımsız olanlar ve kısmen hükümet veya devlet tarafından desteklenenler olarak net bir şekilde sınıflandırmak zor olabilir (Ayдын, 2006: 115).

Türkiye'deki birçok araştırma merkezi, birtakım baskı ya da çıkar grupları tarafından finanse edilmekte ve bu gruplarla ilişkilendirilmektedir. Örneğin, “TEPAV”, “Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)” tarafından finanse edilmektedir. “SASAM (Sağlık-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi)” Sağlık-Sen sendikasına bağlıdır. “İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)” da iş dünyası tarafından desteklenmektedir ve bu desteğin yanı sıra bağımsız bir şekilde faaliyetlerini yürütmektedir. Bu tür finansal bağlantılar, araştırma merkezlerinin politikalarını ve bağımsızlığını etkileyebilir. İş dünyası veya sendikaların finanse ettiği araştırma merkezleri, finansman kaynaklarının güvenilirliği sayesinde kurumsal sürekliliği daha sağlam bir zemine oturabilirler. Ayrıca, bu tür araştırma merkezlerinin mali kaynakları çeşitli olduğundan, beklenmedik durumlara karşı daha dirençlidirler.

2000’li yıllardan itibaren dünya genelinde düşünce kuruluşlarının gelişiminin, küreselleşme, bilgi ekonomisinin yükselişi ve devletlerin daha fazla bilgi temelli politika yapma ihtiyacı ile şekillendiği söylenebilir. Bu süreç, Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının büyümesi ve etkisini artırması için de bir fırsat yaratmıştır. Dış politika, ekonomi, güvenlik ve toplum gibi stratejik alanlarda Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının yükselişi, küresel trendlere paralel olarak gerçekleştiği ve yerel dinamiklerle birleşerek güçlü bir bilgi üretimi atmosferi oluştuğu değerlendirilmektedir.

Dünya genelinde, düşünce kuruluşlarının 2000’li yıllarda artışında birkaç önemli faktör öne çıkmıştır. Birincisi, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte devletler arasındaki rekabet artık daha fazla bilgi ve strateji temelli hale gelmiştir. Özellikle ABD ve Avrupa’da think tank’ler, politika yapım süreçlerinde kritik roller üstlenmişlerdir (Abelson, 2019: 45). Benzer bir süreç Çin’de de gözlemlenmiştir; 2013’te Çin, “Çin özelliklerine sahip yeni tür düşünce kuruluşları” stratejisini açıklamış ve bu kuruluşlar, ülkenin modern yönetim kapasitesini artırmada önemli bir araç olarak görülmüştür (Zhou, 2023: 195). Bu dönem, bilgi üretimi ve dağıtımının uluslararası ilişkilerdeki önemini artırmış ve düşünce kuruluşlarının global etkisini derinleştirmiş olabilir.

Türkiye’de 2000’li yıllar, düşünce kuruluşlarının kurumsallaştığı ve etki alanlarının genişlediği bir dönem olmuştur. Özellikle Avrupa Birliği üyelik süreci, dış politika değişimleri ve ekonomik reformlar, bu kuruluşların önemini artırmıştır. “SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı)”, “ORSAM” ve “SDE” gibi düşünce kuruluşları, bu dönemde önemli bir rol oynamış ve dış politika ile iç politikaya yönelik stratejik raporlar yayımlamaya başlamıştır (Babur, 2019: 72).

“TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı)” ise 2004 yılında kurulmuş ve özellikle ekonomik politika alanında aktif olmuştur. Türkiye'nin AB ile ilişkileri, ticaret ve reform süreçlerine yönelik çalışmalar yapan TEPAV, küresel piyasalara entegrasyon ve ekonomik istikrar konularında önemli analizler sunmuştur. TEPAV'ın çalışmalarının, Türkiye'nin küresel ekonomik trendlere adaptasyon sürecini destekleyen bir çerçeve sunmuş ve politika yapıcılara veri temelli kararlar alma imkânı sağladığı söylenebilir (Babur, 2019: 81).

2000'li yıllar, Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının dış politika ve güvenlik stratejilerine odaklandığı bir dönem olmuştur. Bu kuruluşlar, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki

rolünü güçlendiren analizler ve raporlar sunarak hem yerel hem de küresel çapta etkili olmuştur. Örneğin, “ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi)”, bölgesel krizlere odaklanan çalışmalarıyla dikkat çekmiştir. ORSAM’ın raporları, Türkiye’nin Ortadoğu’daki dış politika yaklaşımlarına rehberlik etmiş ve bölgedeki diplomatik ilişkilerde önemli katkılar sağlamıştır (Zhou, 2023: 197).

Benzer şekilde, “SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı)” da dış politika ve güvenlik meselelerine yönelik stratejik araştırmalar yapmış, Türkiye’nin Suriye, Irak ve Libya gibi ülkelerle ilişkilerini inceleyen önemli raporlar yayımlamıştır. SETA, özellikle Türkiye’nin bölgedeki güvenlik stratejilerine dair öneriler sunmuş ve hükümet politikalarına yakın bir çizgide çalışmıştır. SETA’nın bu çalışmalarının, Türkiye’nin bölgesel sorunlara verdiği yanıtları şekillendirdiği söylenebilir (Babur, 2019: 72).

Düşünce kuruluşlarının dış politika ve güvenlik alanındaki bu aktif rolünün, Türkiye’nin dış dünyada daha etkin bir aktör olma çabalarına doğrudan katkı sağladığı söylenebilir. Bu kuruluşlar, stratejik öneriler sunarak devletin uluslararası ilişkilerdeki hareket alanını genişletmişlerdir. TEPAV da Türkiye’nin ekonomik gücünün dış politika üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar yaparak, ekonomik kalkınma ve uluslararası iş birliği gibi konulara odaklanmıştır (McGann, 2020: 40).

EK 2’de yer alan tabloda görüleceği üzere günümüzde Bakanlıklara bağlı araştırma merkezi sayısı 2, Üniversitelere bağlı araştırma merkezi sayısı 53’tür. Sivil toplum kuruluşu statüsünde bağımsız araştırma merkezlerinin 65’tir. Meslek kuruluşlarına bağlı araştırma merkezlerinin sayısı 6 iken 1 araştırma merkezi kar amaçlı danışmanlık şirketi özelliğiyle öne çıkmaktadır. Bu çeşitlilik, Türkiye’de stratejik araştırma merkezlerinin farklı kurumsal ve sektörel yapıların ihtiyaçlarına hizmet ettiğini ve bilgi üretim süreçlerinde geniş bir yelpazede faaliyet gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

Milli İstihbarat Akademisi (MİA), Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermekte olup, bünyesinde çeşitli araştırma merkezleri kurması beklenmektedir. Böylece kamu kurumlarına bağlı olan araştırma merkezi sayısı MİA çatısı altında artabilir. Bu merkezler, bağımsız araştırma merkezleri gibi ihtiyaç duyulan konularda saha çalışmaları yürütecek, uzmanların katılımıyla çalıştaylar düzenleyip raporlar hazırlayacaktır. İlk kurulan Bölgesel Araştırmalar Merkezi, Türkiye’nin yakın

çevresi ve stratejik ilgi alanlarına yönelik araştırmalar gerçekteleştirecek ve bu çalışmalar, ilgili kişilere ve kamuoyuna sunulacaktır. Gelecekte ise tematik araştırma merkezlerinin kurulması planlanmaktadır.

Milli İstihbarat Akademisi (MİA) bünyesinde kurulacak araştırma merkezleri, bağımsız araştırma merkezlerine benzer şekilde önemli gördüğü konularda saha çalışmaları yürütmesi ve uzmanların katılımıyla çalıştaylar düzenleyerek bu çalışmaları raporlaması beklenmektedir. Akademi, özellikle Bölgesel Araştırmalar Merkezi aracılığıyla Türkiye'nin yakın çevresi ve ilgi alanlarına dair stratejik araştırmalar yapacaktır. Gelecekte, tematik araştırma merkezlerinin açılması da planlanmakta, raporların yayınlanması Akademik Kurul kararıyla merkezler veya doğrudan Akademi tarafından gerçekteleştirilecektir.

Bu planlama, Türkiye'nin stratejik güvenlik ve istihbarat ihtiyaçlarına yönelik derinlemesine akademik çalışmaların sürdürüleceğini ve bu çalışmaların kamuoyu ile paylaşılacağını göstermektedir. Milli İstihbarat Akademisi'nin bu yönelimi, Türkiye'nin güvenlik ve istihbarat konularında bilimsel bilgi üretimini teşvik ederken, aynı zamanda ulusal stratejilere katkı sağlayacak bağımsız düşünce üretim mekanizmaları kurmayı hedeflemektedir.

Bu merkezlerin oluşturacağı yapılar, Türkiye'nin bölgesel ve küresel politikalarında daha analitik ve bilgi temelli karar alma süreçlerine katkı sunacak şekilde tasarlanmaktadır.

Sonuç olarak, 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'de araştırma merkezlerinin gelişimi küresel dinamiklerle uyumlu bir şekilde ilerlemiş ve yerel politik gereksinimlerle birleşerek stratejik alanlarda önemli roller üstlenmiştir. Dış politika, güvenlik, ekonomi gibi alanlarda faaliyet gösteren araştırma merkezleri, bilgi üretim kapasitelerini artırarak hem kamuoyuna hem de karar alıcılara stratejik bilgiler sunmuştur (Babur, 2021:108). Türkiye'deki araştırma merkezleri, küresel düzeydeki benzerleri gibi politika yapım süreçlerinde giderek daha fazla etkili olmaya başlamış, özellikle medya araçlarını etkin kullanarak bilgi ticarileşmesini hızlandırmışlardır (Babur, 2021: 109). Ancak, özellikle finansman ve bağımsızlık gibi konularda çeşitli sorunlar yaşanmaya devam etmektedir. Türkiye'de düşünce kuruluşlarının güçlenmesi, kamu politikalarına etkilerinin artması ve

bilgi ticarileşmesinin hız kazanması ile yakından ilişkili olduğu değerlendirilmektedir.
(McGann, 2020: 40)

3.2. TÜRKİYE’DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN FAALİYETLERİ

Türkiye’deki Araştırma Merkezleri, araştırmaları ve yayınları aracılığıyla politika yapımcıların ve genel kamuoyunun bilgiye dayalı kararlar almasına katkıda bulunurlar. Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren stratejik araştırma merkezlerini sayılarında belirgin bir artış yaşanmıştır (Arpacıoğlu, 2022: 22).

Türkiye’de strateji araştırma merkezleri ve faaliyetlerine dair anlatımın çok daha anlaşılır olması, somut bir görünüm kazanması açısından EK 1’deki tablo faydalı olabilir. Buna göre;

Türkiye’deki araştırma merkezlerinin uzunca bir listesinden oluşan tablodan da görüldüğü üzere bu merkezler geniş bir yelpazede faaliyetler yürütmektedir. Bu alanlar arasında dış politika, güvenlik, ekonomi, eğitim, sosyal bilimler ve kültürel çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü (21YYTE), Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili stratejik araştırmalar yaparken, Adaleti Savunalar Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASSAM), İslam ülkelerinin birleşmesi ve ortak savunma sistemlerinin oluşturulması üzerine çalışmaktadır. Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) ise kriz yönetimi ve uluslararası siyaset konularında araştırmalar yaparak stratejik raporlar hazırlamaktadır.

Türkiye’deki stratejik araştırma merkezlerinin büyük bir çoğunluğu, Ankara ve İstanbul’da yoğunlaşmıştır. Bu iki şehir, siyasi ve ekonomik merkezler olmaları nedeniyle stratejik araştırmalar için önemli bir konumda bulunmaktadır. Ankara, özellikle devletle yakın ilişki içinde olan ve kamu politikalarını etkileyen düşünce kuruluşlarının merkezi olarak öne çıkarken, İstanbul, uluslararası ilişkiler ve ekonomik analizler konusunda faaliyet gösteren birçok düşünce kuruluşuna ev sahipliği yapmaktadır.

Araştırma merkezlerinin ilgi alanları genellikle Türkiye’nin stratejik öncelikleri ve küresel eğilimlerle şekillenmektedir. Güvenlik, ekonomi, dış politika, sosyal politikalar, eğitim ve kültürel araştırmalar bu ilgi alanlarının başında gelmektedir. Örneğin, “Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM)”, politika, ekonomi, sosyal bilimler ve kültürel konularda araştırmalar yaparak stratejik öneriler sunmaktadır. Benzer şekilde, “Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)”, Avrupa, Balkanlar, Geniş Karadeniz Bölgesi, Kafkaslar

ve Orta Asya'daki güncel siyasi gelişmeler hakkında geniş ve derinlikli perspektifler sunmaktadır.

Stratejik Araştırma Merkezleri, araştırma yapmanın yanı sıra, düzenli olarak raporlar, analizler ve stratejik belgeler yayınlamaktadır. Ayrıca, bu kuruluşlar seminerler, konferanslar ve çalıştaylar düzenleyerek bilgi alışverişini teşvik etmektedir. Örneğin, "SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı)" tarafından yayınlanan "Insight Turkey" dergisi ve "TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı)" tarafından yayınlanan "TEPAV Politika Notları" gibi yayınlarla, bu kuruluşlar yaptıkları çalışmaları kamuoyu ile paylaşmaktadır. Benzer şekilde, "TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı)" Demokratikleşme Programı Raporları ile demokratikleşme sürecini ele alırken, "AVİM (Avrasya İncelemeleri Merkezi) Avrasya Dünyası Dergisi" aracılığıyla Avrasya bölgesindeki gelişmeleri analiz etmektedir.

Türkiye'deki stratejik araştırma merkezleri, güvenlik, ekonomi, dış politika ve sosyal bilimler gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedirler. Merkezlerin genellikle düzenli olarak raporlar, analizler ve stratejik belgeler yayınlar. Ayrıca, seminerler, konferanslar ve çalıştaylar düzenleyerek bilgi alışverişini teşvik ederler. Örneğin, "SETA" tarafından yayınlanan "Insight Turkey" dergisi ve "TEPAV" tarafından yayınlanan "TEPAV Politika Notları" gibi yayınlar, bu kuruluşların yaptıkları çalışmaları kamuoyuyla paylaşma araçlarından bir kaçıdır.

Türkiye'deki araştırma merkezleri, politika yapım süreçlerine doğrudan katkı sağlayan çok çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Dış politika, ekonomi, güvenlik, eğitim ve toplumsal konularda etkili olan bu kuruluşlar, Türkiye'nin hem yerel hem de uluslararası politikalarını şekillendirmede önemli roller üstlenmiştir.

a. Araştırma ve Rapor Hazırlama

Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının en temel faaliyetlerinden biri, derinlemesine araştırmalar yaparak çeşitli politika alanlarında raporlar hazırlamaktır. Bu raporlar, genellikle kamu politikaları, dış ilişkiler ve ekonomik reformlar üzerine yoğunlaşır. "TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı)", Türkiye'nin ekonomik kalkınma stratejileri üzerine raporlar yayımlayan önemli bir düşünce kuruluşudur. "TEPAV", özellikle ticaret politikaları ve AB ile ilişkiler konularında stratejik öneriler sunar.

Benzer şekilde, “SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı)”, dış politika, ekonomi ve güvenlik konularında kapsamlı araştırmalar yapar. “SETA”, özellikle Suriye krizi, terörle mücadele ve Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki stratejik rolüne dair raporlar sunarak karar alıcılara stratejik önerilerde bulunur (Babur, 2021: 108). Ayrıca, “TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı)”, demokratikleşme, insan hakları ve iyi yönetim gibi konularda raporlar yayımlar. “TESEV”, özellikle Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde önemli katkılar sunmuş ve toplumsal reformlar üzerine çalışmalar yapmıştır (McGann, 2020: 42).

b. Stratejik Analizler ve Politika Önerileri

Stratejik analiz ve politika önerileri, Türkiye'deki araştırma merkezlerinin politika yapım sürecindeki en önemli katkılarından biridir. “ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi)”, Ortadoğu'daki siyasi gelişmeleri analiz ederek bölgedeki krizlere yönelik stratejik çözüm önerileri sunar. “ORSAM”ın raporları, Türkiye'nin bölgedeki dış politika stratejilerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Benzer şekilde, “TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi)”, Türkiye'nin Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki stratejik çıkarlarına odaklanır ve bu bölgelerdeki işbirliği olanaklarına dair önerilerde bulunur. “TASAM”ın çalışmaları, Türkiye'nin gelişmekte olan dünya ile ilişkilerini geliştirmede önemli bir rol oynar (McGann, 2020: 45). “SDE (Stratejik Düşünce Enstitüsü)” de Türkiye'nin iç ve dış güvenlik politikalarına yönelik analizler yaparak karar alıcılar için yol gösterici öneriler sunar. “SDE”, özellikle terörle mücadele ve bölgesel güvenlik konularına yoğunlaşarak savunma stratejilerine dair katkılarda bulunur.

c. Kamuoyu Oluşturma ve Medya İlişkileri

Düşünce kuruluşlarının kamuoyunu bilgilendirmek ve politika süreçlerine toplumun katılımını artırmak için medya aracılığıyla stratejik analizler yayımladığı görülmektedir. “SETA”nın, medya ile güçlü ilişkiler kurarak analizlerini geniş kitlelere ulaştırdığı ve Türkiye'nin dış politika stratejilerine dair kamuoyunu bilgilendirdiği söylenebilir (Babur, 2021: 110). Ayrıca, “TESEV”, toplumsal reformlar ve demokratikleşme üzerine medya aracılığıyla yayımladığı raporlarla kamuoyunda farkındalık yaratmaktadır. Bu çalışmalar,

Türkiye'nin demokratikleşme sürecine katkı sağlamakta ve toplumsal bilinçlenmeyi desteklemektedir (McGann, 2020: 48).

d. Çalıştaylar, Seminerler ve Konferanslar

Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının, bilgi paylaşımı ve politika tartışmalarının yapılması için çalıştaylar, seminerler ve konferanslar düzenledikleri görülmektedir. Bu etkinlikler, hem yerel hem de uluslararası uzmanları bir araya getirerek politika yapım süreçlerine katkıda bulunur. “BİLGESAM”ın (Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi)”, güvenlik ve savunma politikaları üzerine düzenlediği çalıştaylarla Türkiye'nin ulusal güvenlik politikalarına dair stratejiler geliştirilmesine katkı sağladığı söylenebilir. Benzer şekilde, “ORSAM”, Ortadoğu konulu konferanslar düzenleyerek bölgesel uzmanları bir araya getirir ve Türkiye'nin bölgedeki stratejik çıkarlarını destekleyecek öneriler geliştirir.

e. Kapasite Geliştirme ve Eğitim Programları

Türkiye'deki bazı düşünce kuruluşları, kapasite geliştirme faaliyetleri kapsamında kamu sektörü çalışanları, araştırmacılar ve genç uzmanlar için eğitim programları düzenler. “SETA” ve “TEPAV”, genç araştırmacılar ve kamu yöneticileri için seminerler ve eğitim programları düzenleyerek politika yapım süreçlerine daha fazla katılım sağlanmasına olanak tanır. Bu eğitimler, hem akademik hem de pratik bilgi sunarak uzmanlaşma sağlar (Babur, 2021: 112).

f. Uluslararası İşbirlikleri ve Projeler

Düşünce kuruluşları, uluslararası işbirlikleri yaparak Türkiye'nin dış politikasını küresel düzeyde geliştirmeye katkıda bulunurlar. EDAM, enerji güvenliği, siber güvenlik ve dijitalleşme konularında uluslararası işbirlikleri yaparak Türkiye'nin küresel sahnede daha güçlü bir aktör olmasına katkı sağlar. TASAM, özellikle Türkiye'nin gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerini derinleştirmek için projeler yürütür ve bu bağlamda uluslararası konferanslar düzenler.

Türkiye'deki araştırma merkezlerinin faaliyetleriyle, politika yapım süreçlerinde çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Araştırma ve rapor hazırlama, stratejik analizler, kamuoyu oluşturma, eğitim programları düzenleme ve uluslararası işbirlikleri gibi faaliyetler, bu kuruluşların Türkiye'nin yerel ve uluslararası politikalarına katkı

sağlamasını sağlar. Bu kuruluşlar, hem hükümet hem de kamuoyu üzerinde büyük bir etkiye sahip olup, Türkiye'nin dış politikada ve ekonomik kalkınmada daha güçlü bir aktör haline gelmesine yardımcı olmaktadır (Bulut& Güngör, 2009: 272).

Türkiye'deki araştırma merkezleri, yalnızca araştırma ve analizler üretmekle kalmayıp aynı zamanda yerli ve yabancı karar vericiler, bürokratlar ve araştırmacılar arasında etkileşim ve diyalogun geliştirilmesine de önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu, farklı paydaşlar arasında bilgi paylaşımının artırılması ve karşılıklı anlayışın sağlanması yoluyla daha etkili politika oluşturma süreçlerinin teşvik edilmektedir. Araştırma merkezlerinin sunduğu platformlar ve faaliyetler, çeşitli kesimlerin bir araya gelerek güncel konular hakkında derinlemesine tartışmalar yürütmesini ve çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirmesini sağlar. Bu sayede, toplumsal ihtiyaçlara daha uygun politika önerileri ortaya konulabilir ve karar alma süreçlerine daha kapsayıcı bir şekilde katılım sağlanabilir (Erol, Bingöl: 17).

Dış politika odaklı düşünce kuruluşları, sadece ulusal düzeyde araştırma, analiz ve bilgilendirme çalışmaları yapmakla kalmazlar; aynı zamanda devletler arasındaki karşılıklı algılamayı geliştirir ve dış politika yaklaşımlarını anlama konusunda katkı sağlarlar. Bu kuruluşlar, araştırmacılar, uzmanlar ve yetkililer arasında düzenli olarak fikir alışverişi yapmayı kolaylaştırır ve farklı dış politika seçeneklerinin derinlemesine tartışılmasına olanak tanır. Amacı, dış politika kararlarının daha iyi bilgi ve analizle desteklenmesi ve uluslararası ilişkilerde etkili iletişimin teşvik edilmesidir (Ayman, 2009:45).

4. BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN FOUCAULT'UN BİLGİ-İKTİDAR TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN BİLGİ ÜRETİMİNDEKİ ROLÜ

Türkiye'de stratejik araştırma merkezleri, bilgi üretim süreçlerinde önemli bir aktör olarak kabul edilmektedir. Bu merkezlerin temel rolü, politika yapıcılarının daha bilinçli ve bilimsel temellere dayalı kararlar almasına yardımcı olmaktır. Türkiye'de bu merkezlerin, siyaset, ekonomi, güvenlik ve dış politika gibi stratejik alanlarda araştırmalar yaparak devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik bilgi sağladığı söylenebilir (Babur, 2019:217-221). Bilgi üretiminin yalnızca akademik bir çerçeveye sınırlı kalmaması, bu merkezlerin geniş kitlelere ulaşabilme yeteneğine sahip olduklarını göstermektedir. Bu noktada medya, akademi ve kamu kurumlarıyla olan etkileşimler oldukça önemlidir (Bedir, 2017:45).

Stratejik araştırma merkezlerinin kamu politikası yapım süreçlerine katkıları, danışmanlık işlevleri aracılığıyla önemli bir rol oynamaktadır. Yıldız ve Babaoğlu (2015), Selçuklu ve Osmanlı dönemlerindeki hükümdar-danışman ilişkisi üzerine yaptıkları çalışmada, danışmanlık kavramının devlet yönetiminde nasıl bir köprü işlevi gördüğünü ve bilgi aktarımının kamu politikası üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Bu bağlamda, stratejik araştırma merkezlerinin modern çağda danışmanlık işlevi ile benzer bir rol oynadığı, politik öneriler geliştirerek ve mevcut politikaları iyileştirici çözümler sunarak kamu politikası yapım sürecine katkıda buldukları söylenebilir. Bu işlev, akademik bilgi ile pratik politika süreçleri arasında bir bağ kurulmasını sağlamakta ve bu merkezlerin politika yapıcılar üzerindeki etkisini artırmaktadır (Yıldız & Babaoğlu, 2015:5-12).

Bilgi üretim sürecinde, stratejik araştırma merkezlerinin hızlı ve esnek yapıları dikkat çekmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, veri toplama ve analiz süreçlerinde karşılaşılan zorluklara rağmen, stratejik araştırma merkezlerinin bilgiye dayalı politikalar üretimindeki katkıları yadsınamaz (Babur, 2021:112). Gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında

bu merkezlerin, bilgi üretiminde daha pragmatik bir yaklaşım izledikleri ve esnek yöntemler geliştirdikleri söylenebilir (Fındıklı, 2015:87).

Ayrıca, küreselleşmenin etkisiyle bu merkezler, yerel ve küresel bilgiyi bir araya getiren yapılar haline gelmişlerdir. Özellikle Türkiye'nin uluslararası ilişkiler ve güvenlik politikaları açısından stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimindeki katkıları, küresel bilgi ağlarına entegrasyonla daha da güçlenmektedir (McGann, 2021:43). Bu merkezler, hem Türkiye'nin yerel ihtiyaçlarına yanıt verebilmekte hem de küresel arenada stratejik politikalar geliştirmesine olanak sağlamaktadır (Altınbaş, 2009:22-30).

Bilgi ve iktidar kavramsallaştırması, stratejik araştırma merkezlerinin işlevselliğiyle doğrudan ilişkilidir. Foucault'nun bilgi-iktidar ilişkisine dair yaklaşımında olduğu gibi, bu merkezler bilgi üretimi yoluyla iktidarın toplumsal ve politik yapılar üzerindeki etkisini güçlendiren araçlar haline gelirler. Düşünce kuruluşları, bilgi üretim süreçlerinde hem iktidarın taleplerine yanıt verir hem de bu talepleri şekillendirir. Bu bağlamda, bilgi sadece bir hakikat aracı değil, aynı zamanda iktidarın sürdürülmesinde kritik bir faktör olarak değerlendirilebilir (Foucault, 1980:131-132).

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, Türkiye'de stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimindeki rolü, sadece akademik katkılarla sınırlı kalmayıp, politika yapım süreçlerini de doğrudan etkileyen, çok yönlü bir süreç olarak yorumlanabilir. Bu merkezler, hızla değişen küresel koşullara uyum sağlama yetenekleriyle, Türkiye'nin iç ve dış politikalarında önemli bir rol oynamaktadırlar.

Stratejik araştırma merkezlerinin bilgiyi pazarlayan, üreten ve propaganda aracı olarak kullanan aktörler olduğu söylenebilir. Sahip oldukları kaynaklar itibariyle çoğunlukla seçkin bir konumda bulunurlar ve iktidar ya da iktidar bloklarıyla işbirliği içinde olmaktadır (Babur, 2021:110). Bilgi ve iktidar arasındaki ilişkinin tam olarak ne zaman başladığını kestirmek oldukça güçtür. Fakat herhangi bir yönetim olmadan bilginin bir değerinin olmayacağı açıktır (Eisenstein, 1979:45). Bu ilişki tarihsel olarak farklılaşmış ve Aydınlanma ile birlikte bilgi ve iktidar arasındaki ilişki tarihsel olarak değişmiştir (Foucault, 2015:23).

İktidar kendinden olan ya da kendisine bahşedilmiş bilgi ve güçle genel olarak kitleleri ve hegemonik kurduğu unsurları yönetir ya da tahakküm altına alır, itaatini sağlar

(Weaver & McGann, 2000:35). Bu duruma vakıf olan iktidar olduğu gibi iktidar blokları da olabilir. İktidar blokları, Gramsci'nin (1986:309) 'hegemonya' kavramı çerçevesinde birbirinden görece farklı iktidar yeteneklerine sahip olmalarına karşın, aralarında bir uyumun olduğu iktidar ortaklarıdır.

Bilgi, bilgi-iktidar ilişkisinde iktidara araç ve kaynak olabileceği durumlara rastlanmasına karşılık, kendisinin de iktidar olma durumu mümkündür (Foucault, 1980:132). Foucault'a göre, bilgi, söylemsel pratiklerin düzenli bir biçimde oluşturduğu ve bilime mecbur olmaksızın bir bilim disiplininin oluşumunda temel unsurların bütünüdür (Foucault, 1999:13). Bilgi, sadece doğru bilgilerin değil, yanlış bilgilerin, düşüncelerin, hikâyelerin, kurumsal politikaların ve siyasi kararların da içinde bulunabilir. Bu bilgi, genellikle belirli bir doğru veya yanlış kabul edilme standardına göre değerlendirilir (Foucault, 2011a:45).

Genellikle bu standartlar, belirli yapılar veya statüler tarafından belirlenir. Foucault'a göre, "hakikat istenci", tarihsel ve keyfi bir yapıya sahiptir ve sürekli değişen bir kurumsal ağa dayanır (Foucault, 2011b:4-5). Bu ağla birlikte yeniden işlerlik kazanırken, aynı zamanda zorlamalar ve dışlamalar sistemini oluşturur (Eroğlu, 2016:39). Gramsci'ye göre, her toplumsal grubun kendisine eşlik eden bir veya birkaç aydın katmanı bulunur. Bu aydınlar, ekonomik, siyasi ve toplumsal alanlarda grup kimliğinin ve işlevlerinin farkındalığını sağlarlar (Gramsci, 1986:310).

Said'e göre, saf bilgi ile politik bilgi arasındaki farklar genellikle belirgindir. Örneğin, edebiyat bilgisi ile devletle ilgili bilgi arasındaki ayrım nettir. Ancak, bilgi her zaman yaşamın koşullarıyla etkileşim içindedir. Bu nedenle, bilgi sadece politikadan bağımsız değildir; farklı alanlarda da etkili olabilir. Said'e göre, Gramsci'nin "uygar toplum" ve "politik toplum" ayrımı, politik toplumun uygar toplumun konularına yalnızca doğrudan ilgilendiğinde önem verdiği şekilde anlaşılabilir (Said, 1998:23).

Bilgi-iktidar ilişkisinde, özellikle bilginin tarafında önemli bir rol oynayan aktörlerden biri, küreselleşmeyle güç ve yaygınlık kazanan stratejik araştırma merkezleridir. Özellikle ABD'deki benzer merkezlerle karşılaştırıldığında, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin geride kaldığı açık bir şekilde görülmektedir (Babur, 2019: 206).

Stratejik araştırma merkezleri genel olarak küçük bir sektör olsa da, sınırlı sayıda olsa da oldukça güçlü ve etkin olanları bulunmaktadır. Bu merkezler, uluslararası indekslerde

tanınmış ve yer bulmuşlardır. Farklı siyasi gruplar, "güç" ve "etki" amacıyla farklı bilgilere ihtiyaç duyarlar. Politika yapıcılar, toplumu yönetirken temel bilgilere sahip olmalıdırlar. Bu, mevcut politikaların işleyişini anlamayı, muhtemel iyi alternatifleri değerlendirmeyi ve bu alternatiflerin potansiyel maliyetlerini ve sonuçlarını anlamayı içerir (Weaver ve McGann, 2000: 2).

İktidarın ihtiyaç duyduğu bilgileri sunan geleneksel ve çağdaş bilgi kaynakları bulunmaktadır. Bu kaynaklardan en önemlileri üniversiteler ve düşünce kuruluşlarıdır. İktidar, yönettiği toplumu tanımak ve onların isteklerini, taleplerini anlamak ister. Ayrıca, itaat ve destek istediği kitlelerin tepkilerini ön görmek de önemlidir. Sosyal bilimlerin çeşitli disiplinleri bu bilgileri incelemekte ve keşfetmektedir. Fakat bu genellikle belirli bir amaca yönelik olmamaktadır. İktidar ve blokların ihtiyaç duyduğu bilgileri toplamak ve derlemek kolay değildir ve çoğu zaman kısa bir süre içinde gerçekleşmez. Araştırma merkezleri, bu bilgileri toplama, raporlama ve önerilere dönüştürme konusunda üniversitelerden daha avantajlıdır. Ayrıca, üniversitelerin uymak zorunda oldukları bilimsel etik kurallarına bağlı hareket etmemekte ve denetçileri bulunmamaktadır. Gerçek anlamda, düşünce kuruluşlarının çalışmalarını değerlendirenler genellikle araştırma ve rapor talep eden sözleşme sahipleridir. Bu talepler genellikle sözleşmeler veya bağışlar yoluyla gerçekleşir.

Araştırma merkezleri, bilgiyi daha araçsal bir şekilde kullanma yeteneğine sahiptir ve medya ile medyatik kültürü, fikirlerini kitlelere propaganda amaçlı aktarabilmek için kullanabilirler. Ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda yapılanmış olan düşünce kuruluşları, işlevlerinin olumsuz veya olumlu etkilerine farklı biçimlerde katkıda bulunabilirler (Babur, 2019: 207).

Stratejik araştırma merkezlerinin iktidar ve otorite alanlarıyla olan bağları sadece ideolojik eğilimlerinden veya misyonlarından etkilenmez; benzer şekilde “buldukları politik kültürün yasal ve ekonomik kısıtlamaları” gibi çevresel faktörlerle de ilişkilendirilir (Stone, 2000:155-156). Ülkeler arasında, gelişmişlik düzeyine bağlı olarak farklı politika oluşturma süreçleri, bilgiye dayalı politikaların geliştirilmesinde çeşitlilik gösterir. Gelişmekte olan ülkelerde, bu tür politikalar için gerekli temel veriler genellikle eksiktir. Bu verilerin toplanması, analiz edilmesi ve politika yapıcılar ile bürokratlar tarafından kullanılabilir hale getirilmesi gerekmektedir (Babur, 2021:112). Ancak çoğu

gelişmiş ülkede, politika yapıcılar ve bürokratlar, kullanabileceklerinden fazla bilgiyle karşı karşıyadırlar. Bu bilgi, seçmenlerin şikayetleri, uluslararası kuruluşların raporları, bürokratların önerileri, ilgi gruplarının lobi faaliyetleri ve elit medyada mevcut hükümet politikalarının tartışılması gibi kaynaklardan gelmektedir (Arpacıoğlu, 2022:110).

Bu bilgilerin belirli kişi ve grupların çıkarlarına hizmet etmesi, güvenilirliği, teknik olmaları nedeniyle anlaşılması zor olmaları, bazılarının mali, politik veya idari açılardan uygulanabilir olmaması gibi sorunlarla karşılaşılabilir. Ayrıca, bazı bilgiler, karar alıcıların dünya görüşleri ve ideolojilerinden büyük ölçüde farklı olduğu için değersiz olarak görülebilir (Weaver ve McGann, 2000:2). Genellikle egemen sınıfın ideolojisi, iktidarın temelini oluşturan ve inşa eden ideolojidir (Bauman, 2012). Ayrıca, bu ideoloji, iktidarın meşruiyetini de etkiler. Bilgi-iktidar ilişkisinin önemli bir yönü de ideolojilerdir. “En etkili baskı kuran kişi, yönettiği insanları kendi iktidarını benimsemeye, istemeye ve kendilerini onunla özdeşleştirmeye ikna edebilen kişidir” (Eagleton, 1996:14). İdeolojiler, bakış açılarını ve dünya görüşlerini sağlayan düşüncelerdir ve iktidarın temel öğelerindedir. İktidar, ideolojileri kendisini haklı çıkarma aracı ve bir yol haritası olarak kullanır. “İdeoloji genellikle, belirli anlamların, değerlerin ve göstergelerin, bir egemen toplumsal iktidarın yeniden üretilmesine katkı sağlama şeklini ifade eder” (Eagleton, 1996:304).

Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerin genellikle iki farklı eğilimi yansıttıkları söylenebilir: İstanbul merkezli kurumlar genellikle liberal düşüncelere ve büyük sermaye kesimine yakın odaklanırken, Ankara merkezli kurumlar genellikle devlet odaklı ve milliyetçi/muhafazakâr görüşlere (Güvenç, 2006). Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin çeşitli kaynaklardan destek gördüğü ve farklı gruplar tarafından kurulduğu görülmektedir. Bunlar, siyasi partiler, sermaye çevreleri, eski askerler ve bürokratlar tarafından kurulmuş ve yönetilmiştir. Batı'daki özel çıkar ve baskı grupları gibi yapılanmak yerine, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezleri genellikle ekonomik, sosyal, askeri ve diplomatik hedefler etrafında faaliyet göstermekte ve zaman zaman özel sektörden yönlendirdiği araştırmaları da üstlenmektedirler (Nurhan, 2012: 43-44). Stratejik araştırma merkezlerinin özellikle uluslararası platformlarda devletin eya ülkenin düşüncelerini aktarma görevlerini almaktadır. Koçer'e göre, "Ankara merkezli" düşünce kuruluşlarının yaklaşımı, aslında devletin stratejik ve düşünen bir yapıda olması gerektiğini vurgular. Koçer, düşünce kuruluşlarının Türkiye'de tam anlamıyla

yerleşmemesini ise "anlık ve şansa dayalı" stratejilerle açıklamaktadır (Koçer, 2009:391-392).

ABD'de, devlet tarafından yönlendirilen stratejik araştırma merkezlerinin yanı sıra, devlet politikalarını etkilemek için kurulan çıkar gruplarına ait baskı ve düşünce gruplarının varlığı oldukça yaygındır. Türkiye'de ise stratejik araştırma merkezlerine yönelik artan negatif düşüncelerin kaynağında, bazı çıkar gruplarının temsilcisi gibi davranmaları, sesini yükseltmeleri, lobi çalışmaları yapmaları ve adeta onların reklamını yapmaları gibi etkenler yer almaktadır. Buna karşılık, stratejik araştırma merkezlerinin başlangıç yatırımının devlet tarafından yapılması, buralarda yetişen uzmanların ulusal bir yatırım olarak kabul edilmesi en uygun çözüm olarak görülmektedir (Babur, 2019: 213).

Bilgi-iktidar ilişkisi, farklı toplumsal iktidar gruplarını temsil eden stratejik araştırma merkezleri aracılığıyla belirginleşir. Bu merkezler, bilgiyi araçsallaştırır, üretir ve çeşitli amaçlar için etkin bir şekilde kullanır. "Devlet odaklı" olanlar, bu ilişkiyi daha açık bir şekilde kurar ve daha kolay anlaşılabilir bir duruma getirir. Türkiye'nin siyasi ve uygulama alanlarında, ABD ve diğer Batılı ülkelerde olduğu gibi entegre bütüncül ve tutarlı doktrinler oluşturmak için stratejik araştırma merkezlerinden faydalanması gerekmektedir. Bu merkezler, çeşitli alternatif ve hatta çatışan doktrinleri geliştirerek devlet politikalarına katkı sağlayabilirler (Nurhan, 2009:43-44). Türkiye, hassas bir coğrafi konumda bulunması sebebiyle milli güvenliğini sağlama amacıyla stratejik araştırma merkezlerinin önemini kavramıştır. Bu merkezler, kamu diplomasisi alanında önemli roller üstlenebilirler (Çaycı, 2009:188-190).

Bugün stratejik araştırma merkezlerinin demokratik muhatabı kamuoyu olsa da asıl hedef karar alıcılardır. Bu merkezlerin ürettiği "işlenmiş bilgi", İçişleri, Genelkurmay, Dışişleri gibi devlet kurumlarının bünyesindeki stratejik araştırma merkezleri aracılığıyla siyasette ve bürokraside uygulamaya konulabilir. Bu resmî kurumlar, sivil kuruluşları manevi ve maddi olarak teşvik eder ve destek olur. Stratejik araştırma merkezleri, kamuya açık tartışmalardan kaçınarak polemige yol açacak fikir üretmek yerine, genellikle sivil kuruluşlara araştırma projeleri verme yoluna gidebilirler. Devletin gereksinim içinde olduğu alanlara odaklanmış ve bazı konularda uzmanlaşmış "mükemmeliyet merkezleri" olma potansiyeline sahip istekli kuruluşlara destek sağlanabilir. Bazı stratejik araştırma merkezleri, küreselleşme ve uluslararası entegrasyon etkisiyle çok uluslu kurumsal

yapılar haline gelmiştir. Bu model, uluslararası alanda tanınmış uzmanlar ve liderlerin danışma, yönetim, bilim ve yayın kurullarında yer alarak gelişmiş ülkelerde yaygınlaşmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde düzenlenen toplantılara davet edilen uluslararası uzman grupları, belirli küresel gündemleri takip eden ve bir tür "uluslararası klan" oluşturan çeşitli uzman gruplardan oluşur (Nurhan, 2020: 41-46). Türkiye bu noktada halen işin çok başındadır.

Türkiye'de üretilen akademik bilgi birikimi geniş kapsamlı olmasına rağmen, alan çalışmaları için aynı durum geçerli değildir. Türkiye'de geleceğe dönük araştırmalar yapan kişi ve kurumların nadir olduğu, ülkedeki kültürel ve politik kamplaşmanın sağlıklı ve verimli stratejik araştırmaların önünde engel oluşturduğu ifade edilmektedir. (Ergun, 2009:220-223). Türkiye, ilgilendiren konularda bilgi ağını kurabilir. Bu kapsamda, Kafkasya, İbrani, Rusya, Ermeni, Helen, Orta Doğu veya Balkanlar gibi alan araştırmalarını özel sektörece kurulacak vakıflar aracılığıyla ya da devlet eliyle desteklenebilir (Gökırmak, 2009: 260).

Birçok stratejik araştırma merkezi, isim ve logolarıyla belirttikleri uzmanlık alanlarından farklı bir genel çizgiye doğru ilerlemektedir. Uluslararası düşünce kuruluşları arasında iş birliği ve rekabet artarken, Türkiye'de stratejik araştırma merkezleri arasında iş birliği pek görülmemektedir. Bu merkezlerin beklenen etkiyi oluşturmada başarısız oldukları belirtilmekte ve bu durumun çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Finansal kaynaklardan, entelektüel işgücü, yapılanma şekilleri, kamuoyu ve diğer yapıların yaklaşımlarına kadar birçok faktör, bu durumun nedenleri arasında sayılmaktadır (Bilhan, 2009:139-140). Türkiye'deki stratejik araştırma merkezleri uzmanlık alanlarına odaklanarak ülkelere dair bilgiler ülkenin beklentilerinde kullanılacak biçimde düzenlenebilir. Ancak finansman yetersizliği nedeniyle bazı merkezler devlet ve kurumlarına bağımlı hale gelmiştir. Bu durumda, karar vericiler bu kuruluşları kendi görüşlerini destekleyen bir güç olarak görse de, kendi örgütsel karar mekanizmalarına daha fazla önem verdikleri yorumlanabilir (Efegil, 2009: 209-213).

Stratejik araştırma merkezleri hükümetin ve devlet kurumlarının politikalarının etkinliğini analiz ederek, politika odaklı araştırmalar yapabilir ve fikirler geliştirebilir. Ancak Türkiye'deki merkezler genellikle uluslararası ilişkilerde devletlerin merkezde olduğu bir perspektifi benimsemekte ve gerçekçi bir yaklaşımı tercih etmektedir. Sağlıklı

analizler için hükümet dışı organizasyonların etkinlikleri, karmaşık ticaret bağlantıları, uluslararası finans piyasaları, çok uluslu şirket ağları küreselleşme eğilimi ve medyanın kamuoyunu etkileme yeteneğinden kaynaklanan çok aktörlü, değişkenli yeni çalışma alanı da dikkate alınmalıdır. Uluslararası ve yerel eğilimlerin etkisiyle Türkiye'deki araştırma merkezleri kısa ve uzun vadede güvenilirlik sorunlarıyla karşılaşabilir. Ticari işletme veya sivil toplum örgütleri olarak kurulan stratejik araştırma merkezleri, bazıları tarafından ulusal güvenliğe yönelik tehditler veya bilgi kirliliği olarak görülürken, diğerlerince devletin stratejik araştırma merkezleri "yeni toplum mühendisliği" girişimlerinin bir göstergesi olarak algılanmaktadır (Babur, 2019: 216). Bu negatif yaklaşımlar, gelişmekte olan bu sektörü olumsuz etkileme riskini taşımaktadır. Ayrıca, uluslararası ilişkiler disiplini için yeni bir alternatif faaliyet alanının daralmasına ve hatta değersizleştirilmesine neden olabilir (Güvenç, 2007:144).

Stratejik araştırma merkezlerinde direktör, danışman, araştırmacı ve başkan gibi çeşitli pozisyonlarda bulunan kişiler genellikle akademisyen kimliğine sahiptirler (Babur, 2019:217). Stratejik araştırma merkezleri, siyasal alanda olduğu gibi sivil toplum, medya ve ekonomi alanlarında da faaliyetlerinde etkin olmak istiyor. Bu merkezler yayınlar yaparak kamuoyunu bilgilendiriyor ve bu bilgileri kamu kurumlarıyla paylaşıyor (Arpacıoğlu, 2022:41-46). Bu şekilde hem kamuoyunu hem de kamu kurumlarını etkileyebilmektedir (Akbaş, 2020:75). Bazı merkezler kamu kurumlarıyla ilişki içinde olduğunu belirtse de, bu ilişkiler genellikle kişisel düzeyde geçici nitelikte olabiliyor (Erdem, 2012:45). Bazı merkezler ise varlıklarını devam ettirmek adına kamu kurumlarına projeler yürütmekte ve genellikle siyasi partilerle iş birliği içindedir (Bulut ve Güngör, 2009:262-280).

Stratejik araştırma merkezlerinin işlevlerinden biri, bilgi üretmenin yanı sıra bu bilgiyi farklı amaçlarla kullanma yeteneğidir (Altınbaş, 2009:22). Özellikle savunucu düşünce kuruluşlarında, kamuoyunu oluşturma amacı güdülür ve bunun için çeşitli medya araçları etkili bir şekilde kullanılır (Eroğlu, 2016:39). Medyanın dili ve formatlarına uygun bir şekilde bilgi üretmek ve sunmak gereklidir (Güçlü, 2003:70). Stratejik araştırma merkezleri, akademiyle gazetecilik arasında bir denge kurarak, akademik derinlikle medya hızını birleştirme hedefini benimser (Altınbaş, 2009:26). Kamuoyunu etkileme misyonuyla hareket eden bu merkezlerdeki uzmanlar, medyanın diline uygun bir tarzda iletişim kurarlar ve spekülatif konuşmalardan hoşlanabilirler (Bedir, 2017:35-40). Medya

hızlı bir şekilde bilgi üretir ancak bu hız doğruluk ve derinlik açısından bazı zorluklar yaratabilir (Bauman, 2012:121). Öte yandan akademi daha derinlikli ve doğru bilgi üretir ancak bu süreç daha yavaş ve zaman alıcıdır. Bu nedenle stratejik araştırma merkezleri, hem hızlı hem de derinlemesine bilgi üretme amacıyla bu iki alanı birleştirme yolunu seçerler (Koçer, 2009:391-392). Stratejik araştırma merkezleri, genellikle hızlı ancak akademik derinlikten yoksun bir şekilde bilgi üretmeleri olasıdır (Güçlü, 2003:61). Bu bilgi, kuramsal bilgi yerine daha çok pratik bilgiye dayalı olabilmektedir. Bu koşullarda bilgi çoğunlukla siyasal, toplumsal ve ekonomik sorunlar gibi yapısal veya gündemdeki konularla ilgilidir (Babur, 2021:112). Bu hızlı bilgi üretimi, bazı durumlarda derinlikten ödün verme riskini taşır ve akademik standartlara uygun olmayabilir (Bulut ve Güngör, 2009:272).

Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin birlikte çalışma dinamiklerinde ideolojik farklılıklar önemli bir rol oynar (Bedir, 2017:50). Benzer siyasi eğilimlere sahip olan merkezler sıkça bir araya gelir ve ortak projeler yürütebilir (Akbaş, 2020:78). Aynı eğilime sahip sivil toplum kuruluşlarıyla da geçici ağlar oluşturulabilir. Bu merkezlerin, ekonomi ve sivil toplum kuruluşlarıyla olan ilişkilerinde siyasi eğilimler belirleyicidir ve genellikle kurumsal olmayan, daha çok "mahalle" tabanlı ilişkilere dayanır (Babur, 2019:217-221).

Yeni bilgi üretimi, geleneksel bilgi üretiminden ayrı özelliklere sahip bir süreç olarak kabul edilir (Bağcı ve Aydın, 2009:65). Bu yeni bilgi üretimi, mevcut yapı tarafından etkilenirken aynı zamanda bu yapıyı dönüştürüp değiştirme eğilimindedir (Fındıklı, 2015:87). Pratik bilgilerin üretimine odaklanmasına rağmen, kuramsal bilgiler genellikle üniversiteler gibi entelektüel elit kesimlere hitap eder ve sınırlı bir talebe sahiptir. Kuramsal bilgiler, genellikle çok az entelektüel tarafından sunulur ve talebi kısıtlıdır (Akbaş, 2020:95). Stratejik araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve endüstri araştırma-geliştirme laboratuvarları gibi kuruluşlar tarafından üretilen bilgiler genellikle pratik bilgi kategorisine girer (Bulut ve Güngör, 2009:275). Yeni bilgi üretimi, bilginin üretim ve tüketim noktalarının çeşitlenmesini sağlar (Fındıklı, 2015:90). Bu tip bilgi üretimi ticari bir nitelik taşır ve ekonomik talep, arz ve dağıtım prensiplerine bağlıdır (McGann, 2021:43). Bu nedenle, politik ekonominin bir parçası haline gelmiş ve iktidar ilişkilerinin bir unsuru olmuştur (Babur, 2021:120). Stratejik araştırma merkezleri, yeni bilgi üretiminin önemli bir merkezi konumundadır (Bağcı ve Aydın, 2009:67).

Küreselleşme, toplumsal süreçleri ve yapıları köklü bir şekilde değiştirerek ve dönüştürerek stratejik araştırma merkezlerinin etkinliklerinin artmasına ve yaygınlaşmasına katkıda bulunur (Fazla, 2022:11). Ayrıca, bilgi üretim sürecinde yerel ve küresel dinamiklerin birbirine entegre olduğu ve bu rekabetin iktidar ilişkilerini yerel ve uluslararası ölçekte etkilediği belirlenmiştir (Babur ve Suğur, 2022:163). Bu durum, bilgi ile iktidar arasındaki ilişkilerin yeni bir yapıya büründüğünü gösterir (Foucault, 1980:131-132).

Küreselleşme ve değişen bilgi üretim biçimleri, iktidar bloklarının bilgi üreten aktörlerle ilişkilerini artırmış ve geleneksel ilişki modellerine yeni unsurlar eklenmiştir. Yeni dönemde iktidar bloklarının taleplerine uygun nitelikte, yoğunlukta ve hızda bilgi sunabilen aktörler arasında öncelikli olarak stratejik araştırma merkezleri yer almaktadır. Stratejik araştırma merkezleri, hem örgütlenme hem de bilgi üretim ve dağıtım yöntemleri bakımından zaten bu tür taleplere uygun bir yapıya sahiptirler. Stratejik araştırma merkezleri, medya, akademi, ekonomi ve siyasetin kesişim noktalarında yer aldığı için kurulan etkileşim ve ilişki olabildiğince çok katmanlıdır (Bedir, 2017:45). Stratejik araştırma merkezlerinin kazanmış olduğu anlam ve geldiği nokta itibarıyla küreselleşmenin önemli bir unsuru olarak görülmektedir.

Bilgi üretiminin geleneksel biçiminden yeni bir modele dönüşümüne dair kökenler, tarihsel olarak 1960'lara kadar uzanmaktadır. Bu dönem, endüstriyel toplumun işlevsel farklılaşma, bilimselleşme, modernleşme ve disiplinlilik gibi gelişmeye dayalı inançların sıkıntılı süreçlerinin net görüldüğü bir dönemin başlamasına işaret etmektedir. Özellikle teknoloji, sosyal ve bilim mühendislik alanlarında artan eleştiriler, ilerlemenin mantığının giderek sorgulanmasına yol açmıştır (Bağcı & Aydın, 2009:63). 1970'lerde, modernleşmenin olumsuz sonuçlarının belirginleşmesi ve atom enerjisi gibi konuların sivil kullanımıyla ilgili problemler, mevcut modern yapılarla ilgili düşünsel bir tavır değişikliğine yol açmıştır. 1980'ler ise küreselleşmiş sorunların algılanmasına yeni bir bakış açısı getirmiştir: Yeni üretim konseptleri, yeni bilgi sistemleri, yeni yorum otoriteleri ve belirsiz geleceği olan sorunlarla ilgili yeni yaşam biçimleri gibi okunması zor konular gündeme gelmiştir (Fındıklı, 2015:85).

Stratejik araştırma merkezleri, politika üzerinde etki sağlamak için çeşitli yöntemler kullanır, bu da genellikle uzman analizleri sağlamak veya lobi faaliyetlerinde bulunmak

gibi çeşitli şekillerde tezahür eder (Babur, 2019:32-39). Bu merkezler genellikle yüksek düzeyde bilimsel uzmanlık sergilerler, ancak literatürde genellikle betimleyici bir yaklaşım benimsenir. Çoğu zaman, bu analizler genellikle Britanya ve ABD'ye odaklanır. Ancak, zaman zaman bu merkezler, çok uluslu farklılaşmayı politika yapım rejimlerinin kurumsal niteliklerine başvurarak açıklamaya çalışsa da, genellikle üretim rejiminin bilgi rejimini nasıl etkilediğini göz ardı ederler (Babur, 2019:32-39).

EK 1'deki tabloda gösterildiği üzere Türkiye'de 126 aktif araştırma merkezi bulunmaktadır. Üniversitelere bağlı araştırma merkezlerinin sayısı (53) dikkat çekerken, bağımsız sivil toplum kuruluşu statüsündeki merkezlerin sayısının (64) daha fazla olması, sivil toplumun bilgi üretimindeki önemli rolünü ortaya koymaktadır. Meslek kuruluşlarına bağlı ve kar amaçlı danışmanlık şirketi özelliği taşıyan merkezlerin sayısının daha sınırlı olması ise bilgi üretiminin genellikle akademik ve sivil toplum odaklı yürütüldüğünü göstermektedir.

Türkiye'de bu alanın gelişim sürecinin halen devam ettiği ve bilgi üretiminin daha çok akademik ve sivil toplum odaklı olduğu söylenebilir.

4.2. BİLGİ ÜRETİMİNİN İDEOLOJİK VE SİYASİ BAĞLAMLARI

Stratejik araştırma merkezleri, belirli bir ideolojiye ve dolayısıyla iktidar ağlarına hizmet eden yapılar olarak değerlendirilebilir. Bu merkezler, genellikle iktidar bloklarıyla örtüşen stratejiler ve politikalar geliştirmekte ve bilgi üretimini bu doğrultuda şekillendirmektedir. Düşünce kuruluşlarının, ideolojik bir yönelime sahip olmaları, bilgi ve iktidar ilişkisi çerçevesinde kritik bir rol oynar. Bu merkezler, bilgi üretimini sadece akademik veya tarafsız bir etkinlik olarak değil, iktidarın ihtiyaçlarına göre biçimlendirilmiş bir stratejik araç olarak kullanmaktadırlar (Babur, 2019:217-221). Bilgi üretimi, ideolojik bir çerçevede ele alınarak politik ve ekonomik çıkarlarla harmanlanır ve böylece bu merkezler, iktidar bloklarının amaçlarına hizmet eden yapılar haline gelirler (Fındıklı, 2015:87). Bu bağlamda, stratejik araştırma merkezlerinin ideolojik temelleri, onları hem mevcut iktidar yapılarının bir parçası yapar hem de bu yapıları yeniden üreten mekanizmalar olarak işlev görmelerine neden olur (Altınbaş, 2009:25-30).

Stratejik araştırma merkezleri, kurdukları ideolojik yakınlıklar ve finansman kaynakları doğrultusunda iktidar veya iktidarların beklenti ve çıkarlarına uyumlu araştırmalar,

analizler, veriler, raporlar, makaleler, dergiler ve kitap çalışmaları gerçekleştirebilir (Şehitoğlu, 2021). Bu süreçlerin ortaya çıkardığı bilgiler, yazılı basın ve medya aracılığıyla söylem haline getirilerek topluma sunulmaktadır. Bu söylemlerin yaygınlaştırılması ve hedef kitleye ulaştırılmasıyla, savundukları ideoloji ve bu ideolojiyi benimseyen iktidarların kökleşmesine katkı sağlayabilirler. Bu açıdan bakıldığında, stratejik araştırma merkezleri belli bir ideolojiye ve dolayısıyla iktidar ağlarının varlığına hizmet etmektedir (McGann, 2019).

Araştırma merkezleri genellikle finansman kaynaklarına bağlı olarak politik ve ideolojik eğilimler gösterebilirler. Bu eğilimler, bilimsel araştırmaları yürütmek yerine, talep edilen politik makaleler ve medya aracılığıyla politik süreci, kamuoyu gündemini ve politikaları etkilemeye odaklanır (Şehitoğlu, 2021). Bu merkezler, belirli bir ideolojiye yakın siyasi iktidarlar ve yapılarla ilişki kurarak uzman önerileri alır ve ihtiyaç duyulan analizleri temin eder. Hatta kimi zaman doğrudan siyasi aygıtların içinde yer alabilirler. Ayrıca, stratejik araştırma merkezleri, özel hükümet birimleri veya bakanlıklarla doğrudan ilişkili olabilir veya belirli bir soruna danışmanlık yapmak üzere hükümet tarafından geçici olarak kurulabilirler.

Örneğin “Kürt Meselesi ve Çözüm Süreci” dönemlerinde TESEV, Kürt meselesi üzerine çeşitli raporlar ve analizler hazırlayarak, çözüm süreci boyunca hükümetin politikalarını şekillendirmede katkıda bulunmuştur. Bu raporlar, çatışma çözümü ve barış süreçleri için öneriler sunarak, ilgili tarafların müzakerelerinde temel referans kaynakları arasında yer almıştır.

SETA, Türkiye'nin dış politikası ve uluslararası ilişkiler konularında kapsamlı analizler yaparak, hükümetin dış politika stratejilerine katkıda bulunmuştur. Özellikle Orta Doğu politikaları, Avrupa Birliği ile ilişkiler ve ABD ile stratejik ortaklık konularında yapılan çalışmalar, Türkiye'nin dış politika kararlarıyla uyumlu bir çizgi izlemiştir.

Daha önce SETA bünyesinde faaliyetlerde bulunan İbrahim Kalın Cumhurbaşkanlığı Sözcülüğüne ve ardından Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığına atanmıştır. Benzer şekilde 2014-2018 yılları arasında SETA İstanbul genel koordinatörlüğünü ve SETA genel koordinatör yardımcılığı görevlerini ifa eden Fahrettin Altun, Cumhurbaşkanı İletişim Başkanı görevini ifa etmektedir. Son olarak SETA Genel Koordinatörü Burhanettin Duran Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak atanmıştır. Bu yönleriyle

McGann'ın “iktidar sırasını bekleyen hükümetler” tanımlamasının Türkiye'deki karşılığının “SETA” olduğu söylenebilir.

Prof. Dr. Birol Akgün, 2013 ile 2017 yılları arasında Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE) başkanlığı görevini yürütmüştür. Bu süre zarfında SDE'de Türkiye'de araştırma merkezi kültürünü inşa eden kapsamlı projeler hayata geçirdiği söylenebilir. SDE'deki araştırma merkezi yöneticiliği görevinden sonra Türkiye Maarif Vakfı Başkanı olarak atanmıştır ve halen bu görevine devam etmektedir.

Prof. Dr. Ahmet Uysal, ORSAM (Ortadoğu Araştırmaları Merkezi) Başkanlığı görevini üstlenmiştir. Bu dönemde ORSAM, hem Türkiye'nin dış politikası hem de bölgesel gelişmeler üzerine önemli çalışmalar yürütmüştür. Uysal ORSAM'daki görevinin ardından Doha Yunus Emre Enstitüsü'nün direktörü olarak görev yapmaya başlamıştır.

TEPAV, Türkiye'nin ekonomi politikaları ve reformları üzerine kapsamlı analizler ve öneriler sunmuştur. Bu raporlar, hükümetin ekonomi politikalarını şekillendirmede ve ekonomik istikrarın sağlanmasında etkili olmuştur. Özellikle istihdam politikaları ve KOBİ'lerin desteklenmesi konularındaki önerileri, geçmişte hükümet tarafından dikkate alınmış ve TOBB Ekonomi Şuraları vesilesiyle hükümet ile paylaşılmaya devam etmektedir.

Foucault'nun iktidar kavramına göre, iktidar yalnızca bir grubun veya bireyin diğerlerine hükmetmesi anlamına gelmez; iktidar, toplumun her düzeyinde, mikro ilişkilerde bile var olan ve bireylerin düşünce ve davranışlarını şekillendiren bir ağıdır (Foucault, 1978). Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, stratejik araştırma merkezlerinin faaliyetleri de yalnızca belirli bir ideoloji veya iktidar yapısına hizmet etmekten öte, toplumsal söylemlerin ve normların inşasında kritik bir rol oynar. Bu merkezler, ürettikleri bilgi ve analizlerle, kamusal alanda çeşitli görüşlerin ve yaklaşımların ortaya çıkmasına olanak tanır ve fikirlerin rekabetine zemin hazırlar.

Önemli stratejik araştırma merkezleri, hükümet, medya ve çeşitli çıkar grupları için kritik bir bilgi kaynağıdır ve kamu politika sürecine katkıda bulunurlar. Bu merkezlerin faaliyetleri, kamusal alanda fikirlerin canlı bir rekabetine yol açar, çeşitli görüşlerin ve yaklaşımların ortaya çıkmasına olanak tanır. Tüm bu faaliyetlerini elbette ki belli bir ideolojik eğilim çerçevesinde gerçekleştirmektedir (McGann, 2019). Foucault'nun iktidar

kavramını göz önünde bulundurarak, bu merkezlerin toplum üzerindeki etkilerini daha geniş bir perspektiften değerlendirmek, onların rolünü ve önemini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

4.3. BİLGİ ÜRETİMİNDE TARAFSIZLIK VE OBJEKTİFLİK SORUNU

Stratejik araştırma merkezlerinin siyasetle ilişkisi, faaliyet gösterdikleri ülkelerin siyasal rejimleriyle yakından ilişkilidir. Rejimlerin teşvik edici ya da engelleyici olması, bu ilişkinin seyrini belirleyebilir. Genel olarak, toplumsal yapı da bu ilişkide kritik bir rol oynar. Güçler ayrımının sağlam olduğu ve çoğulculuğun hüküm sürdüğü siyasal sistemler, bu merkezler için uygun bir ortam sağlar. Ancak, keskin toplumsal ayrımlar ve sıkı hiyerarşik yapılar düşünce kuruluşlarının faaliyet alanını sınırlayabilir. Diğer yandan, belirgin bir hiyerarşi olmayan ancak hegemonik ilişkilerin görüldüğü ortamlar ise daha teşvik edici olabilir. Bu tür ortamlarda, bu merkezlere daha fazla talep gelir ve daha karmaşık öneriler geliştirmeleri beklenir.

Stratejik araştırma merkezlerinin siyasetle ilişkisinde üç önemli boyutun öne çıktığı söylenebilir. Stratejik araştırma merkezleri ile siyasal aktörler arasındaki ilişki, çoğulcu ve demokratik bir siyasal rejimle ve genel olarak toplumsal yapıyla teşvik edilir. İkinci olarak, düşünce kuruluşları ile siyasi aktörler arasındaki geçişlilik, bu ilişkinin gelişmesine katkı sağlar. Bu, düşünce kuruluşlarının temsilcilerinin meclislere aday olarak gösterilip seçilmesini ve siyasilerin düşünce kuruluşlarında görev almalarını içerir. “Ayrıca, stratejik araştırma merkezleri, görev süresi sona eren orta ve üst düzey hükümet görevlilerine "beklemedeki hükümet" olarak bekleme imkânı sağlayarak destek olur” (McGann, 2007:6). Üçüncü olarak, Almanya gibi bazı ülkelerde siyasi partiler kendi stratejik araştırma merkezlerini kurar ve bu merkezler kamu bütçesinden destek alırlar, bu da ilişkinin gelişmesine katkı sağlar. Stratejik araştırma merkezlerinin öncelikli hedef kitlesi, yerel ve ulus düzeydeki yönetimlerdeki yöneticiler, yasama organları, bürokratlar, politikacılarıdır. Politika enstitüleri, politikayı etkilemek için doğrudan lobicilik yerine entelektüel argümanlar kullanır ve siyaset gündemine farklı düşünceler sunarak politik nitelikler taşıyan topluluklara ulaşmaya çalışırlar (Stone, 2000:155).

Dönmez’e göre araştırma merkezleri küresel sevk ve idare paylaşımında rol oynamak için örgütlenirler. Parasal gücü yeterli olmayanlar ise imkanları ölçüsünde herhangi bir grupta kaynak ilişkisine girerek pozisyon kapmaya uğraşırlar. (Dönmez, 2024:110)

Siyaset, özellikle dış politikanın şeffaflaşması, demokratikleşmesi ve büyükçe bir kesime ulaşmasıyla birlikte sivil toplum kuruluşlarının baskı unsuru olarak ve aynı zamanda uzlaştırıcı nitelikleriyle etkin rol oynamaktadır (Nurhan: 2012: 42). Ancak mevcut parti

yapılanmalarında stratejik araştırma merkezleriyle işbirliğinin henüz gelişmiş düzeyde olmadığı söylenebilir. Bu sebeple, siyasi partilerin gölge kabineler kurması ve bu kabinelere destek sağlayacak düşünce kuruluşlarının oluşturulması zaman alabilir. Stratejik araştırma merkezlerinin temel görevi, devletin yürütme ve yasama organlarına detaylı raporlar, analizler ve pratik uygulamalarla ilgili alternatif hareket tarzları sunmaktır (Kuloğlu, 2009: 416-417). Bu merkezlerin genel olarak en büyük müşterileri hükümetlerdir, bunun ardından akademisyenler, medya mensupları, siyasi partiler ve öğrenciler gelir (Altınbaş, 2009: 23). Batı'da, en köklü düşünce kuruluşlarının ABD ve İngiltere'de olduğu bilinmektedir. Diğer Batı ülkelerinde de stratejik araştırma merkezleri bulunmaktadır, ancak liberalizmin Anglo-Sakson ekolü kadar ileri düzeyde olmaması ve insan haklarına verilen değerin farklılık göstermesi nedeniyle bu merkezler aynı seviyeye ulaşamamıştır (Köni, 2009:406). Türkiye'de, düşünce kuruluşlarının siyasi partilerle ilişkisi, Türk stratejistlerin aktif politika yapma arzusuna karşın siyasal yapıdan kaynaklanan nedenlerle yeterince temsil imkanı bulamamaktadır. Kanbolat'a göre "Türkiye'de politikacılar detaylı düşünmeden fikirlerini paylaşmakta, bürokrasiyi dikkate almadan ve Türk siyasi tarihini hakim olmadan kararlar almaktadır. Türkiye'de siyasi partiler, aldıkları bütçeyi genellikle parti bürokrasisini desteklemek ve propaganda için harcamaktadırlar. Parti içinde düşünce kuruluşu kurmanın, parti yönetimine alternatif bir yapı oluşturabileceği düşüncesi nedeniyle genellikle istenmeyen bir durum olduğu kabul edilir (Kanbolat, 2009: 315-316). "Türk dış politikasının geleneğe dayalı yapısı ve siyasi karar alıcıların değişmesine rağmen kolayca değişmemesi, düşünce kuruluşlarının yurt dışındaki benzerlerine kıyasla kısıtlanmasına neden olmaktadır" (Bulut& Güngör, 2009:267).

Siyasal ve sosyal sistemlerin çoğulcu yapısı, stratejik araştırma merkezlerinin faaliyet göstermesine uygun koşullara imkan verebilir. ABD ve Türkiye arasında stratejik araştırma merkezleri açısından önemli kültürel, yapısal ve ekonomik farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle, ABD'de dış politika çeşitli aktörlerce şekillendirilir ve aktörlerin dış politikaya katkısı farklıdır. Bu durum Türkiye'den farklıdır, çünkü Türkiye'de dış politika genellikle hükümet yetkilileri tarafından belirlenir. Ayrıca, ABD'de stratejik araştırma merkezleri sadece hükümet yetkililerine değil, aynı zamanda kongre bünyesinde bulunanlara danışmanlık yapabilir ve tavsiyelerde bulunabilir. Almanya'da, siyasi partilerin ideolojik hedeflerine hizmet etmek üzere "vakıf" olarak

organize olan ve geniş kaynaklara sahip stratejik araştırma merkezlerinin varlığına dikkat çekilmektedir. Bu merkezlerin, Türkiye dahil yabancı ülkelerde şubeleri olduğu vurgulanmaktadır, Ayrıca, Almanya'da Türklerin de akademik, hukuki ve sosyal alanlarda stratejik araştırma merkezleri kurduğu ifade edilmektedir (Bilhan, 2009: 136-137).

Küreselleşme ve bilgi toplumuyla birlikte, teknoloji ve medyanın etkisiyle strateji araştırma merkezleri ve siyaset arasındaki ilişkinin niteliklerinin değiştiği söylenebilir. Hızlı iletişim ve bilgi akışı, halk ve politika yapımcılar güncel sorunları anlamayı zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, düşünce kuruluşları politikaya uygun bilgi sağlamak, akademik çalışmaların sonuçlarını politik beklentilere karşılık gelecek biçimde düzenlenmek, uygun araç ve mesajlarla bilgiyi iletmek için önemli bir role sahiptir (McGann, 2007: 1). Devletle olan ilişkiler, stratejik araştırma merkezlerinin birbirleriyle ve ülkeler arasında değişiklik gösterebilir. Yasama organının dış politikadaki rolü ile stratejik araştırma merkezlerinin dış politika üzerindeki etkisi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Bulut & Güngör, 2009: 266). Ancak Türkiye'de, dış politikaya stratejik araştırma merkezlerinin müdahalesinin genellikle sınırlı olduğu yorumlanabilir. Bu kuruluşlar, genellikle fikirlerin oluşumu için ihtiyaç duyulan zihinsel bilginin oluşturulması sürecine müdahil olmaktadır.

Siyasi partiler ile stratejik araştırma merkezleri arasında geçmişten gelen ve günümüzde de devam eden güçlü ilişkiler ve bağlantılar olmasına rağmen, bu ilişkiler genellikle açıkça ifade edilmemektedir. 1990'lı yıllardan sonra Türkiye'de Türk Demokrasi Vakfı ile ANAP, SİSAV ile DYP, TÜSES ile SHP gibi çeşitli stratejik araştırma merkezleri ve siyasi partiler arasında ilişkiler gözlemlenmiştir.

Türkiye'de, geçmişteki darbeler veya hızlı toplumsal değişimler nedeniyle siyasi partilerin toplumsal desteklerini yitirmeleri veya kapatılmaları gibi nedenlerle düşünce kuruluşlarının uzun süreli ilişkiler geliştirmesi sınırlanmıştır. Stratejik araştırma merkezlerinin sürekliliği konusunda kendi durumları da benzerlik göstermektedir. Stratejik araştırma merkezleri ile siyasi partiler arasında geçmişe dayanan iş birlikleri ve yoğun temaslar yaşanmıştır. Ancak bu ilişkiler genellikle resmi olmayan danışmanlıklar, ortak kurucular veya üyeler, ortak siyasi eğilimler temelinde kurulmuştur. Nitekim kurumsal ve sürekli bir nitelik taşımamaktadır. Bu duruma SİSAV-Doğruyol, Türk

Demokrasi Vakfı-ANAP, TÜSES-SHP ve 2000'lerden sonra SETA-AK Parti arasındaki ilişkiler örnek verilebilir.

2000'li yıllardan sonra, SETA ile AK Parti arasında saha çalışmalarıyla doğrulanmış yakın bir iş birliği görülmektedir (Babur&Suğur, 2022: 188). AK Parti, dış politikada yeni yaklaşımlar geliştirmek, dinamik ve etkili politikalar üretmek ve ideolojik kısıtlamalardan uzak durmak amacıyla düşünce kuruluşlarının önemini fark etmiştir. SETA, AK Parti'nin fikirsel alanda destek alabileceği ve politikalarını şekillendirebileceği bir platform sunmaktadır (Fındıklı,2015: 43).

SETA'nın kuruluş amacı, siyasi karar alıcılara sivil toplum perspektifinden katkıda bulunmak ve kamuoyu farkındalığı oluşturmaktır. Bu doğrultuda, SETA, çeşitli araştırmalar, raporlar ve analizler yaparak, politika yapım sürecine önemli katkılar sunmaktadır. SETA'nın çalışmaları, AK Parti'nin dış politika hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmakla birlikte, daha geniş anlamda Türkiye'nin ulusal ve uluslararası politikalarını desteklediği söylenebilir.

SETA'nın faaliyetleri, sadece siyasi karar alıcılara yönelik değil, aynı zamanda akademik dünyaya, medyaya ve genel kamuoyuna da hitap etmektedir. Bu çok yönlü yaklaşım, SETA'nın hem bilgi üretiminde hem de bu bilgiyi yaymada önemli bir rol oynamasını sağlamaktadır. Ayrıca, SETA'nın çalışmaları, kamuoyunun bilinçlenmesine ve politik süreçlere daha aktif katılım sağlamasına yardımcı olmaktadır (Günel, 2021: 159). Bu bağlamda, SETA'nın AK Parti'nin dış politika stratejilerine ve genel politik vizyonuna sağladığı katkı, Türkiye'nin dinamik ve etkili politika üretme kapasitesini artırmakta ve ideolojik çeşitliliği teşvik etmektedir. SETA, araştırma ve analizleriyle, Türkiye'nin iç ve dış politika hedeflerine ulaşmasına yardımcı olan önemli bir düşünce kuruluşu olarak öne çıkmaktadır (Demir, 2019: 53). Diğer taraftan sol, milliyetçi ve muhafazakâr eğilimlerdeki birçok stratejik araştırma merkezi, ilgili siyasi partilerle fikir alışverişini içindedir (Güvenç, 2006: 166-167). Stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimi bağlılık gösterdikleri iktidarlara, siyasete ve ideolojiye bağlı olduğu gibi tüm bu öznelerin zamanla değişen talep ve isteklerine göre de değişim göstermektedir.

Stratejik araştırma merkezleri ile siyasi ve iktidar erkleri arasında söz edilen ilişkilerden dolayı bu merkezlerin özgün ve bağımsız bir faaliyet içinde olması pek mümkün görülmemektedir. Strateji araştırma merkezlerinin iktidar ve ağları arasında kurulmuş

olan bağların bir neticesi olarak finansman anlamda da bir bağ içinde oldukları düşünülebilir. Dolayısıyla bu merkezlerin siyasi, ideolojik ve finansman anlamında belli bir siyasi iktidar veyahut ağlarının güç ve etki alanından çıkmadıkça objektif bilgi sunuları paylaşımları ve söylemler yaymaları oldukça zordur. Stratejik araştırma merkezleri, iktidar ve siyasi yapılar arasında belli bir mesafe korunmadığı takdirde yaklaşımları partizanca olmakta ve oluşturdukları algı ise bu yapıların arka bahçesi konumudur. Tüm bu vehçeleriyle bakıldığında özellikle ülkemizde stratejik araştırma merkezlerinin geleceği siyasal ve toplumsal alanın içinde bulunduğu atmosferle ilişkilidir. Demokrasi ve özgürlüklerin olduğu siyasi ve toplumsal iklimde stratejik araştırma merkezlerinin de değeri, işlevi ve katkıları artacaktır. Böylelikle iktidar, devlet, ekonomi, siyaset, iç politika gibi pek çok başlıkta araştırmalar, raporlar ve analizler paylaşacaklardır.

Stratejik araştırma merkezleri yakınlık kurdukları iktidara ve siyasi yapıya göre belirledikleri bir gündemi ve bir işleyişi vardır. Ayrıca bu merkezler SETA örneğinde görüldüğü gibi kamu kurumlarında faaliyet yürütecek uzman elemanlar da yetiştirme postansiyeli göstermektedir. Bu konuda iktidar için bir yetişmiş insan havuzu olabilmektedir (Babur, 2019: 149-150).

Stratejik araştırma merkezleri, genellikle güncel siyasi gündemin etkisi altında kalarak faaliyetlerini şekillendirebilirler. Karar alma süreçlerini etkileme amacı güdüklerinden masaya yatırdıkları konular da güncel siyasetten bağımsız olmamaktadır. Bu durumda karar alma süreci ve bilgi arasında siyasi temelli bir ilişkiye hasıl olunmaktadır. Böylelikle bilgi ve politika arasında bir bağ kurularak iktidar, kamuoyu ve iş dünyasıyla bir danışma bağına vesiledir (Aydın,2013: 53). Bu durumu, güncel kalma ihtiyacı, siyasi etki ve medya görünürlüğünü artırma arzusuyla ilişkilendirebiliriz. Stratejik araştırma merkezleri tüm faaliyet ve üstlendikleri sorumluluklarla politik karar aşamasında etkin bir aktör olma halini sürdürme isteğine de karşılık gelmektedir (Köktaş, 2015: 71).

Özetle araştırma merkezlerinin finansman kaynakları, ideolojik yakınlıkları, medya üzerindeki etkileri ve hükümetlerle kurdukları ilişkiler, onların bilgi üretim süreçlerinde tarafsızlıklarını büyük ölçüde sınırlayan unsurlar arasında yer alır. Özellikle finansman kaynakları, bu kuruluşların bağımsız hareket etme kabiliyetini doğrudan etkileyebilir. Araştırma merkezleri, özel sektörden, hükümetlerden veya sivil toplum kuruluşlarından

sağlanan fonlarla faaliyet gösterdiğinde, bu finansörlerin beklentileri ve talepleri, üretilen bilginin yönünü etkileyebilir (Babur, 2021:112). Bu durum, yalnızca Türkiye'de değil, küresel düzeyde de yaygın bir sorundur. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da da think tank'ler, genellikle fon sağlayıcılarının veya ideolojik eğilimlerinin etkisi altında bilgi ve analizler üretmektedir (McGann, 2021:43).

Medya ile kurulan yakın ilişkiler de, araştırma merkezlerinin tarafsızlıklarını etkileyen diğer önemli bir faktördür. Medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşan araştırma merkezleri, belirli ideolojik söylemler etrafında kamuoyunu şekillendirmekte ve politika yapım süreçlerine dolaylı olarak katkıda bulunmaktadır (Altınbaş, 2009:25). Bu merkezler, aynı zamanda hükümetlerle olan yakın ilişkileri nedeniyle, ürettikleri bilginin hükümet politikalarına uygun hale getirilmesi baskısı altında kalabilirler. Hükümetlerle kurulan bu tür ilişkiler, araştırma merkezlerinin politika yapım süreçlerinde aktif rol oynarken aynı zamanda bağımsızlıklarını kaybetmelerine neden olabilir (Bağcı ve Aydın, 2009:63).

Düşünce kuruluşlarının bilgi üretim süreçlerinde karşılaştıkları bu sınırlamalar, bilginin ideolojik bir araç haline gelmesine ve objektif analizlerin yerini çıkar ilişkilerine dayalı raporların almasına yol açmaktadır. Bu tür dinamikler, özellikle politika yapım süreçlerinde tarafsızlık ve bağımsız bilgiye olan güvenin azalmasına neden olabilir. Sonuç olarak, araştırma merkezlerinin bilgi üretim süreçlerinde karşı karşıya kaldıkları ideolojik ve finansal baskılar, onların bilgi üretim süreçlerini şekillendirir ve tarafsızlıklarını zayıflatır (Fındıklı, 2015:87). Finansman kaynakları, ideolojik yakınlıklar, medya ve kamuoyu üzerindeki etkiler ve hükümetle kurulan yakın ilişkiler, araştırma merkezlerinin tarafsızlıklarını sınırlayan temel faktörlerdir. Bu durum, araştırma merkezlerinin ürettikleri bilgi ve analizlerin belirli ideolojilere veya politika yapımcıların beklentilerine uygun olarak şekillenmesine yol açabilmektedir.

4.4. FOUCAULT BİLGİ-İKTİDAR KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN ETKİ ALANI

Stratejik araştırma merkezleri bilgi iktidar ilişkilerinin somut göstergelerinden biri olarak biri de hangi alan ve kitle ve ne şekilde etkili olduğu ile ilgili hususlar da merak edilen konulardan biridir. Stratejik araştırma merkezleri politik yapımcılara, belli düzeydeki karar alıcılarına, izleyicilere hitaben birtakım analizler, veriler ve bilgi çıktılarını paylaşmaktadır.

Bu şekilde hedef kitlenin istenilen davranış şekline yönelmesi için bilinçsel düzeyin yakalanması isteniyor olabilir.

Devlet ve özel sektörler dışında üçüncü sektör olduğuna işaret edilen yapının içinde yer alan strateji araştırma merkezleri; çok farklı alanlarda çalışmalar yürütmekte, politikanın oyun kurucularını gelişmelerden haberdar etmek ve araştırma bulgularını kamouyu ile paylaşmayı önemseyen ve belli bir amaç etrafında toplanan kişilerden oluşmaktadır. (Weaver ve McGann, 2000). Stratejik araştırma merkezlerindeki uzmanlar bazı araştırma sonuçları kamuoyuna arz ederek toplumu etkilemeye çalışıldığı gibi eğitim seminerleri, konferans ve çeşitli uygulamalarla da etki alanları genişlettikleri görülmektedir. Bu süreçte iktidar ve iktidar ilişkisi içinde olan ağlarla da temas halindedirler (Babur, 2019: 72). Ayrıca dergi, gazete, raporlar, demeçler vererek, web sayfası hazırlama, kitap gibi faaliyetlerin içinde bulunarak da araştırma verilerinin etki potansiyelini artırdıkları gibi çeşitlendirmektedir. Benzer bir yaklaşımla yapılan araştırmaların verilerinin uzmanlar eşliğinde değerlendirilmesi, grup eğitimlerinin, belli konularla ilgili kamuoyunun takip edeceği şekilde vakıf olunan konulara dair güncel veriler ışında tartışmalar yapılmaktadır.

Strateji Araştırma merkezlerinin kitleleri etkilemek için yukarıda bahsi geçen tüm çabaaların bir amaç veya beklenti doğrultusunda yapıldığını belirtmekte fayda vardır. Bu amaç ve beklentilerin başrolünde elbette ki araştırmaların yürütülmesinde ve devamlılığının sağlanmasında finansman olan kişi, kurum, yapı ve kuruluşların oluşturduğu iktidar ya da iktidar yapılarının etkisi su götürmez bir gerçektir. Salas-Polas ve Murray Stratejik araştırma merkezlerine dair çıkarmasında da benzer bir öngürüyü sunmaktadır. Bu bakış açısına göre, politik düşünce dünyasına iktidarın bakış açısından yaklaşıyorlar ve düşünce kuruluşlarının sahipliği, kullanımı ve kontrolü üzerinde durmanın gerekliliğini vurguluyorlar. Bu durumda stratejik araştırma merkezlerinin nesnel, tarafsız, çıkar gruplarından, iktidar ve iktidar güçlerinden ayrı hareket ettiği söylenemez. Bu tutum çerçevesinde ele alınıp değerlendirildiğinde stratejik araştırma merkezlerinin gerçek etkisinin, gücünün ve kapasitesinin kaynağının da doğru anlaşılacağı aşıkardır.

Stratejik araştırma merkezlerinin hizmet ettiği iktidar güçleri devlet sektörü ve içindeki yapılar olabileceği gibi ekonomi, siyaset ve toplumsal alandaki etkin ve baskın olan yapılar, kişiler de olabilmektedir. Bu noktada strateji araştırma merkezinin müdavinleri sadece devlet iktidarı bünyesindeki bürokratlar, yasa yapıcılar, kurumlar değil aynı

zamanda salt halk kitlesi, akademisyenler, öğrenciler, ekonomi sektöründe olan özel kuruluşlar ve kişiler, medyadır (Stone, 2000:156).

Finansman sağlayan kişi, kurum, yapı ve kuruluşların stratejik araştırma merkezleri üzerindeki etkisi, su götürmez bir gerçektir. Salas-Porras ve Murray, stratejik araştırma merkezlerine dair açıklamalarında benzer bir öngörüü paylaşarak, bu merkezlerin politik düşünce dünyasına iktidarın bakış açısından yaklaştığını ve düşünce kuruluşlarının sahipliği, kullanımı ve kontrolü üzerinde durmanın gerekliliğini vurgulamaktadırlar (Salas-Porras & Murray, 2018:45). Bu bakış açısına göre, stratejik araştırma merkezlerinin nesnel, tarafsız ve çıkar gruplarından bağımsız hareket etmesi pek mümkün görünmemektedir. İktidar ve iktidar yapılarının baskısı altında kalan bu kuruluşların gerçek etkisi, gücü ve kapasitelerinin kaynağı, bu çerçevede daha iyi anlaşılabilir (Babur, 2021:120). Bu durum, düşünce kuruluşlarının objektif bilgi üretme yeteneklerinin sınırlandığını ve daha çok çıkar ilişkilerine dayalı hareket ettiklerini ortaya koymaktadır.

Stratejik araştırma merkezleri, iktidar yapılarına politik önerilerde bulunmanın yanı sıra, fikir alışverişi imkânı sağlama, politik söylemlerle ciddi problemleri fark etme, kamunun yürüttüğü politikadaki aksaklıkları belirleme ve bu politikalara yönelik seçenekler sunma gibi çeşitli sorumluluklar üstlenmektedir. Bu merkezler, sorun alanlarını tespit ederek çözüm üretici politikaların geliştirilmesine önemli katkılar sunmaktadır (Eyigün, 2017:53). Aynı zamanda stratejik araştırma merkezleri, acil çözüm gerektiren politik meselelerde fikir üretici ve bilgi aktarıcı bir rol üstlenirler. Kısa sürede çok yönlü bakış açıları ve çözümler sunarak yasa yapıcıların lehine medya araçlarını kullanarak kitleler üzerinde etki yaratma kapasitesine de sahiptirler (Babur, 2019:220).

Stratejik araştırma merkezlerinin işlevleri, tarafsız olmaları gerektiği düşünülse de, çıkarlar gereği zaman zaman kritik süreçlerde iş birliği yapmaları mümkündür. Bu merkezler, siyasetin merkezinde yer alan kişilere kongreler düzenleyerek raporlar sunabilmekte ve siyasi meselelerle ilgili değerlendirmeler yapabilmektedirler (Altınbaş, 2009:26). Örneğin, 31 Mart yerel seçim süreci ve sonuçlarının politik ve ekonomik etkileri ya da Türkiye'nin muhtemen BRICS üyeliği gibi güncel meseleler, stratejik araştırma merkezlerinin ele alabileceği konular arasında yer alır. Bu merkezlerin çalışmaları, önerilerinin politikanın oyun kurucularına ve topluma ulaşmasını sağlamak için çeşitli mecralarda yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır (Fındıklı, 2015:87).

Ayrıca stratejik araştırma merkezleri, konuların veya fikirlerin dönüşümü ve değişimi konusunda etkili manevralar yapabilme kapasitesine sahiptirler. Bu etkinin yerini bulmasında yazılı basından ziyade sözlü ve birebir etkileşimin önemli olduğu vurgulanmalıdır (Eyigün, 2017:53). Bu merkezlerin bir başka işlevi ise, iktidar için bir entelektüel depo görevi görmeleridir; siyaset dışı kalmış aktörlerin yeniden politik sahaya dönüş yapmalarına zemin hazırlamaktadırlar (Babur, 2019:225). Diğer taraftan da stratejik araştırma merkezleri yaptıkları seminer, kongre, panel vb. faaliyetlerle ortak siyasi, ekonomik, sosyal değerler etrafında birleşen bireyleri bir araya getirme etki sahasına da sahiptir (Köktaş, 2015: 72).

Stratejik araştırma merkezleri eski aktörlerin bilhssa siyasi alandaki etkili aktörlerin yeniden kendilerini bulmalarında etkili bir alan olduğu gibi gelecek siyasi aktörlerin piştikleri yerler de olma özelliği göstermektedirler. Burada yer alan ve aktif bir mesai içinde olan uzmanlar günceli takip ederek yazılı ve medya aracılığıyla sözlü olarak bazı sunular ortaya koymaktadır. Böylelikle etki alanına alınmak istenen birey, toplum, kitle, kurumlar farklı iki kilit noktadan etki altına alınması sağlanmış olmaktadır (Babur, 2019: 73- 78).

Stratejik araştırma merkezlerinin etkileri ve önemsenme durumlarının gün geçtikçe daha çok artığı görülmektedir. Yazılı basında ve medyada uzmanlarının daha da çok yer almaya başlaması görünürlüklerini artırdığı gibi etki alanın ve kitlesinin de genişlediği gözlemler arasındadır. Birçok alanda çıktı olarak sundukları veriler ve raporlarla sunulan fikirleri ve tavsiye niteliğindeki görüşleri toplumda siyasi, ekonomik ve toplumun birçok alanını etkileyecek kararlar almalarını etkileyecek bir potansiyel sergilenmektedir. Buldukları konum itibariyle politika ve akademi arasında bir ilişkinin oluşmasında etkili olmaktadır. Bu yönüyle iktidar ya da iktidar ilişkileri bünyesindeki karar alıcıların kendilerine olumlu dönüşlerin olmasını sağlayan veriler baz alınması, toplumun tüm kesimlerinin güncel konulardan haberdar olmaları ve meselelerin çözümünü sağlama gayreti vardır (McGann, 2017: 2-5).

Stratejik araştırma merkezleri iktidarı olası, güncel konu ve sorunlarla ilgili bir yol haritası sunduğu gibi kendi bünyesinde yetiştirdiği uzmanların direk iktidarın ilgili birimlerinde çalışarak hizmetlerine devam etmesine de katkıları olmaktadır. Dolayısıyla iktidara bilgiler sunulmanın dışında yetişmiş eleman temini de sağlanmaktadır (Köktaş,

2015: 76). Böylece iktidara bağı kurum ve kuruluşlara etki etmekle birlikte bu yetişmiş uzmanların sabit bir kadroya sahip olmalarıyla öneri ve düşüncelerini direk sahada uygulamalarına imkân doğmuş olmaktadır. Bu durum aynı zamanda iktidar erkine sunulan bilgilerin doğru yorumlanması analizi ve uygulamasında hatanın en aza inmesini de öngörmektedir. Olası yanlışlıklarda müdahalenin ve çözümün kısa sürede olması manasına da gelmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, 6 Eylül 2023 tarihinde SETA'da katıldığı seminerde, Türkiye'deki araştırma merkezlerinin rolü üzerine değerlendirmelerde bulunmuştur. Fidan, bu merkezlerin ulusal güvenlik, dış politika ve stratejik alanlardaki önemini vurgulayarak, teori ile pratiğin birleştirilmesinde düşünce kuruluşlarının kritik bir köprü görevi gördüğünü ifade etmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin küresel stratejiler geliştirmesi gerektiğini belirterek, araştırma merkezlerinin uluslararası düzeyde rekabetçi bilgi üretimi yapmasının ülkenin çıkarları açısından büyük önem taşıdığını dile getirmiştir.

Hakan Fidan'ın SETA konuşmasında, düşünce kuruluşlarının teori ile pratiği birleştirme rolüne dair yaptığı vurgu, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin işlevini anlamak açısından kritik bir çerçeve sunar. Fidan'ın belirttiği gibi, stratejik araştırma merkezleri, akademinin ürettiği teorik bilginin politika yapım süreçlerine entegre edilmesinde köprü görevi görmektedir. Bu, sadece bilgi üretmekle kalmayıp, aynı zamanda bu bilginin uygulamaya geçirilmesini sağlayan bir süreçtir.

Fidan, Türkiye'nin sürekli değişen küresel dinamikler karşısında, dış politika ve güvenlik stratejilerinde esneklik kazanmasının ve bu esnekliğin bilgi üretim süreçleriyle desteklenmesinin önemine dikkat çekmiştir. Bu perspektiften bakıldığında, stratejik araştırma merkezleri yalnızca politika önerileri sunan yapılar değil, aynı zamanda devletin stratejik kararlarını bilgi temelli olarak yeniden şekillendiren ve güçlendiren kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Foucault'nun bilgi-iktidar teorisiyle bağlantı kurulduğunda, Fidan'ın bu vurgusu, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretim süreçlerinin iktidar yapılarıyla ne kadar iç içe geçtiğini göstermektedir. Foucault'ya göre bilgi, iktidar ilişkilerini yeniden üretir ve şekillendirir. Fidan'ın konuşmasında belirttiği gibi, teori ile pratiğin birleştirilmesi ve

bilginin somut politika süreçlerine uygulanması, bu kuruluşların işlevselliğini pekiştirmektedir.

Fidan ayrıca, Türkiye'nin uluslararası arenada kendine özgü stratejiler geliştirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada, stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye merkezli bilgi üretim süreçleri geliştirmesi, sadece ülkenin milli menfaatlerini koruma açısından değil, aynı zamanda küresel bilgi üretim sürecine özgün bir katkı sunma anlamında da önemlidir. Foucault'nun bakış açısından bu süreç, bilginin uluslararası arenada nasıl bir iktidar mücadelesine dönüştüğünü anlamak açısından önemlidir.

Sonuç olarak, Fidan'ın konuşması, stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'deki iktidar yapılarını nasıl beslediğini ve bilgi-iktidar ilişkisini nasıl şekillendirdiğini anlamak için somut bir örnek sunmaktadır.

Stratejik araştırma merkezlerinin etki alanları ve işlevleri gözönüne alındığında iktidarlar için bir nevi danışmanlık görevi üstlendiği söylenebilir. Çünkü ekonomik, toplumsal ve siyasi konu ve gelişmelerde yol alınması noktasında önerileri olmakta, bazen de bu önerileri direk uygulayıcı konumunda, yer yer propaganda üreticisi ve sorumluluğu içinde olmaktadır. Bu haliyle iktidarın üzerine eğildiği konu ve meselelerin iç ve dış kamuoyunda iktidar lehine bir algının oluşturularak yani “rızanın imalatı” (Herman ve Chomsky, 2012) sağlanmasında etkili olmaktadır. Bu araştırma merkezleri Foucault'un bilgi-iktidar anlayışı çerçevesinde değerlendirdiğimizde bilgi çıktılarının oluşturduğu hakikat ve söylemleri finansmanı olan iktidarı destekler niteliktedir. İktidar hakikat söyleminin yaygınlaşarak bir norm halini alarak toplumun geneline sirayet ederek kanıksanmasında medya önemli bir araç olarak aktif olarak kullanılmaktadır.

Stratejik araştırma merkezleri medyayı kullanarak gündemde olan süreçlerle ilgili yorumların, değerlendirmelerin, önerilerin ve fikirlerin ivedikle halkla ve ilgili iktidarlara paylaşılmasında önemli bir araç olmaktadır. Bu vesileyle gündemde olan her ne varsa ona dair olası durumların ortaya konulması, çözümlerinin yapılması ve bireylerin istenen davranışa yönlendirilmesi, bilginin faydacı bir tavır gözeterek üretilmesi ve söylemsel olarak dolaşıma konularak ekilemek istenen kesimler için bilgi ve iktidar ilişkisi yeniden organize edilmektedir (Babur, 2019:31- 42).

Sonuç olarak Foucault'nun bilgi-iktidar kavramı çerçevesinde Türkiye'deki stratejik araştırma merkezleri, iktidarın yeniden üretimi ve toplumsal yapının şekillendirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu merkezler, ürettikleri bilgi aracılığıyla iktidar yapılarının politikalarını meşrulaştırmakta ve desteklemektedir.

Foucault'ya göre, bilgi ve iktidar birbirini besleyen unsurlar olduğundan, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretimi, iktidarın toplumsal kontrol ve yönlendirme süreçlerini doğrudan etkiler. Türkiye'de bu merkezler, sadece politika önerileri sunmakla kalmayıp, aynı zamanda hükümetlerin gündemini belirleyen ve kamuoyunu şekillendiren yapılar olarak işlev görmektedirler. İktidarın ihtiyaçlarına uygun bilgi üreten bu merkezler, iktidarın elindeki araçları genişleterek hem iç hem de dış politika alanlarında stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunur.

Foucault'nun "hakikat rejimi" kavramı üzerinden bakıldığında, bu merkezler, Türkiye'de belirli ideolojik ve politik hakikatlerin üretiminde anahtar aktörler olarak yer almaktadırlar. Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin, bilgi aracılığıyla iktidar ilişkilerini yeniden üretmekte ve güçlendirmekte olduğu söylenebilir. Dönmez'in "Dış Politikada Türkiye Doktrini" çerçevesinde stratejik araştırma merkezlerinin dış politika yapım süreçlerindeki etkisi anlam kazanabilir (Dönmez, 2024: 78)

4.5. FOUCAULT BİLGİ-İKTİDAR KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİNİN İŞLEVLERİ

Stratejik araştırma merkezleri, eylem-yapı karşılığının sadece bir boyutuyla ilişkilendirilemeyecek kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu kuruluşlar, eylem ve yapı arasında bulanık bir geçiş bölgesinde yer almakta, hem yapısal hem de eylemsel yönleri bulunmaktadır. Sadece "mevcut durum bekçileri" olmazlar bireyleri etkileyerek eyleme de yöneltebilirler. Ülkelerin karar alma aşamalarındaki etkinliği arttırmak ve politikalarını doğru yolda yönlendirmek amacıyla sözel bir anlayış yaratmak için kurulmuş özel araştırma kuruluşları olan düşünce merkezleri, iç politikada toplumsal sorunları tartışmada doğru ve yönlendirilmiş sonuçlara ulaşılmasını hedef almaktadırlar. (Aydın,2013: 51). Foucault'nun bilgi-iktidar kavramı çerçevesinde, bu kuruluşlar bilginin üretimi ve dağıtımını yoluyla iktidar ilişkilerini şekillendirmekte kritik bir rol oynamaktadır.

Araştırma merkezleri, siyaset, toplum, kültür, ekonomi ve düşünce gibi çeşitli alanlarda yaptıkları araştırmaların sonuçlarını paylaşarak, kamuoyunun kendi fikirlerine göre şekillenmesini veya en azından kamuoyunun nasıl oluşacağını tahmin etmeye çalışmaktadırlar (Babur, 2019:30). Bu amaçla, yapıya etki etmeyi hedefler. Ancak genel olarak, bu yapı içinde önemli bir unsur olarak konumlanır ve bu pozisyonları güçlenme eğilimindedir. Foucault'nun perspektifinden bakıldığında, düşünce kuruluşları bilgi ve iktidar arasındaki ilişkilerin şekillendiği yapıların bir parçasıdır. Bu kuruluşlar, bilginin üretimi ve yayılımı üzerinden iktidar mekanizmalarını güçlendirir ve sürdürür. Yayınladıkları içeriklerin, çalışanlarının medyada daha geniş bir kapsamda yer alması, kamuoyundaki etkilerini artırmaktadır. Ürettikleri fikirler ve öneriler, farklı alanlarda toplumsal karar alıcıların kararlarına değişen derecelerde etki edebilir. Sözü edilen bu çabalarıyla stratejik araştırma merkezlerinin önemsenilen faaliyetleri arasından ülkelerin iç politikalarında karşılaştıkları toplumsal sorunları doğru veya kimi zaman iktidar lehine olacak şekil ele alınıp çözümler üretmesi amaçlanmaktadır (Aydın,2013: 51). Ayrıca önerilen çözümlerle mevcut iktidarların politikalarını meşrulaştırıcı bir işlevi de yerine getirmektedir. Böylece bilgi, iktidar ve kamuoyu arasında önemli bir köprü görevi görerek olası boşluklar bertaraf dilmektedir (Köktaş, 2015: 71).

Düşünce kuruluşları, akademik camia ile politika yapımcılar arasında bir bağ kurarlar. Karar alıcıların etkili politikalar oluşturabilmeleri için bilgiye dayanmalarını sağlamak, kamuoyunu güncel konular hakkında bilgilendirmek ve farkındalık oluşturmak için düşünce kuruluşları çaba sarf ederler (McGann, 2017:45). Foucault'ya göre, bilgi üretimi iktidarın yeniden üretimini sağlar; dolayısıyla düşünce kuruluşları, iktidar sahiplerine bilgi aktarmakla kalmaz, aynı zamanda kendi içlerinde yetiştirdikleri yetenekli çalışanları da yönetim pozisyonlarında kullanabilirler. Kadro desteği, iki yönlü olarak işlev görür. Bu durum, kuruluşlara yalnızca yönetim erkine fikirsel olarak etki etme imkanı vermekle kalmayıp, aynı zamanda bu fikirlerin sahada uygulanmasında da doğrudan etki etme fırsatı sunmaktadır. Bu sayede, ürettikleri fikirleri çoğunlukla kendileri uygulama fırsatı bulmaktadırlar. Uygulayıcı erk açısından, bilgi aldıkları düşünce kuruluşlarından sağladıkları elemanları politikaların başına getirdiklerinde, uygulamada ortaya çıkabilecek yanlış anlama ve hatalara karşı bir önlem almış olurlar. Düşünce kuruluşları, aynı zamanda kurumsal danışmanlık işlevi de üstlenmektedir (McGann, 2007). Bu işlev kapsamında öneri oluşturmanın yanı sıra, bazen bu önerileri doğrudan uygulayarak

propaganda kaynağı ve aracı olarak görev yapmaktadırlar. Bir algının inşa edilip bu algı etrafında iç ve dış kamuoyunun şekillendirilmesi, yani "rızanın imalatı" (Herman ve Chomsky, 2012) konusunda da işlev üstlenebilmektedirler. Bu kuruluşların söylemleri, sundukları kavramlar ve düşünceler; kültürel çalışmalar, ideoloji ve göstergebilim gibi önemli yaklaşımlarla incelenmektedir (Babur, 2019:31).

Küresel çağın niteliklerinden biri olarak bilginin hızla üretilmesi kadar hedef kitleye, tüketicilere veya algı oluşturulacak kitleye en hızlı şekilde, en uygun araçlar ve maliyetle ulaştırılmasının medyanın önemini göstermektedir. Medyayla ilişkilerinde, gündemin yoğun ve hızlı olduğu zaman dilimlerinde, bilgi üretimi ve sunumu hızla gerçekleşmektedir. Sosyal ve siyasal olayların analizi, geleceğe yönelik tahminlerin oluşturulması ve toplumun görüşlerinin şekillendirilmesi gibi süreçlerde, bilginin yeni biçimlerde üretilip farklı kanallar aracılığıyla dağıtılması, bilgi ve iktidar arasındaki ilişkide değişikliklere neden olmaktadır (Babur, 2019:41-42).

SONUÇ

Strateji, belirli hedeflere ulaşmak için kaynakların ve eylemlerin etkin bir şekilde planlanması ve yönetilmesidir. Başlangıçta askeri alanda kullanılan bu kavram, günümüzde iş dünyasından politikaya, ekonomiden sosyal bilimlere kadar geniş bir yelpazede uygulanmaktadır. Stratejik düşünce ise, gelecekteki olasılıkları öngörme ve bu olasılıklara karşı uygun stratejik eylemler geliştirme yeteneğidir. Bu, analitik düşünme, uzun vadeli planlama ve farklı senaryoları değerlendirme becerilerini içerir.

Strateji ve stratejik düşünce, gelecekteki belirsizliklere hazırlıklı olmayı ve değişen koşullara uygun eylemler geliştirmeyi amaçlar. Stratejik düşünce, sadece mevcut durumu değerlendirmekle kalmaz, aynı zamanda olası değişimlere proaktif olarak yanıt verme kapasitesini de içerir. Bu yetenek, stratejik yönetim süreçlerinin başarısında kritik bir rol oynar.

Stratejik düşüncenin bu yönü, stratejik araştırma merkezlerinin önemini vurgular; bu merkezler, derinlemesine analizler ve öngörüler sağlayarak politika yapıcılarının ve karar alıcılarının etkili stratejiler geliştirmelerine yardımcı olur.

Stratejik araştırma merkezlerinin danışmanlık işlevi, kamu politikası yapım süreçlerinde bilgi sağlayarak karar vericilerin politikalarını şekillendirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu merkezler, akademik bilgi ve pratik politika arasında bir köprü kurarak, politika yapıcılarının ihtiyaçlarına uygun öneriler sunar ve kamu yönetimi üzerinde doğrudan etkide bulunur. Bu durum, stratejik araştırma merkezlerinin yalnızca analiz yapan yapılar değil, aynı zamanda aktif birer politika yönlendirici olduklarını göstermektedir.

Stratejik araştırma merkezleri, 20. yüzyılın başlarında Batı'da ortaya çıkmıştır. İlk örneklerinden biri olan Brookings Institution, 1916'da ABD'de kurulmuştur. Bu kuruluşlar, genellikle hükümetlere, şirketlere ve kamuoyuna politika önerileri sunmak amacıyla araştırmalar ve analizler yaparlar. Soğuk Savaş dönemi, stratejik araştırma merkezlerinin sayısının ve etkisinin hızla artmasına neden olmuştur. Bu dönemde, askeri ve güvenlik politikaları başta olmak üzere, çeşitli stratejik alanlarda uzmanlaşan birçok düşünce kuruluşu kurulmuştur.

21. yüzyılda, düşünce kuruluşlarının rolü daha da genişlemiş ve küreselleşen dünyada farklı alanlarda faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bilgi teknolojilerinin gelişimi,

düşünce kuruluşlarının daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamış ve etki alanlarını artırmıştır. Günümüzde, stratejik araştırma merkezleri sadece politika önerileri sunmakla kalmaz, aynı zamanda kamuoyu oluşturma, farkındalık yaratma ve eğitim faaliyetleriyle de ilgilenirler.

Türkiye'de stratejik düşünce kuruluşlarının ortaya çıkışı, ülkenin küresel politik ve ekonomik entegrasyon sürecine paralel olarak gelişmiştir. 1980'li yıllarda başlayan bu süreç, 2000'li yıllarda hız kazanmış ve bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların sayısında önemli bir artış gözlenmiştir. Bu kuruluşlar, Türkiye'nin iç ve dış politikasına yön veren, karar alıcılar için önemli bilgi ve analiz sağlayan yapılar olarak öne çıkmıştır. SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) ve TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı) gibi kuruluşlar, Türkiye'nin stratejik düşünce ekosisteminde önemli yer tutmaktadır.

Türkiye'deki araştırma merkezleri, çeşitli alanlarda faaliyet göstermekte ve geniş bir yelpazede yayımlar yapmaktadır. Bu kuruluşlar, sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel konulara odaklanmakta, politika önerileri, analizler ve raporlar hazırlamaktadır. Türkiye'deki stratejik araştırma merkezleri, güncel politik, ekonomik ve sosyal konular hakkında derinlemesine araştırmalar yapmakta ve analizler sunmaktadır. Bu çalışmalar, karar alıcılar için stratejik bilgiler sağlar. Bu kuruluşlar, politika raporları, stratejik analizler, araştırma makaleleri ve dergiler yayınlamaktadır. Konferanslar, seminerler, çalıştaylar ve paneller düzenleyerek, bilgi alışverişini teşvik ederler ve farklı paydaşları bir araya getirirler. Kamu ve özel sektöre danışmanlık hizmetleri sunmanın yanı sıra eğitim programları düzenler ve stratejik planlama süreçlerine katkıda bulunurlar.

Türkiye'deki stratejik araştırma merkezleri, farklı uzmanlık alanlarından gelen profesyonelleri istihdam etmektedir. Bu kuruluşlarda çalışanlar genellikle akademisyenler, eski bürokratlar, ekonomistler, siyaset bilimciler ve alanlarında uzman diğer profesyonellerdir. İnsan kaynağının çeşitliliği, düşünce kuruluşlarının analiz ve önerilerinin zenginliği açısından önem taşır. Ancak, finansman kaynakları sınırlı olduğundan, birçok kuruluş devletle veya belirli siyasi yapılarla yakın ilişki içindedir.

Bu çalışma, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerini Michel Foucault'nun bilgi-iktidar kavramsal çerçevesiyle ele alarak incelemiştir. Bu doğrultuda elde edilen verilerle stratejik araştırma merkezlerinin işlevleri ve bu merkezlerin toplumsal, politik ve

ekonomik dinamikler üzerindeki etkileri ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu merkezlerin bilgi üretimi, yayılması ve kontrolü üzerindeki güçlü etkileri belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Türkiye'deki araştırma merkezleri üzerine yapılan çalışmada, toplamda 126 adet aktif araştırma merkezi tespit edilmiştir. Bu durum, ülkenin akademik ve stratejik düşünce üretim kapasitesinin genişliğine işaret etmektedir. Araştırma merkezleri, üniversiteler, kamu kurumları ve özel sektörle iş birliği içinde çalışarak, bilimsel bilgi üretimi, politika analizi ve toplumsal sorunlara yönelik çözümler sunma konusunda önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu 126 merkez, farklı disiplinlerde faaliyet göstermekte olup, özellikle savunma sanayii, enerji güvenliği, iklim değişikliği, uluslararası ilişkiler ve kalkınma politikaları gibi stratejik alanlarda uzmanlaşmışlardır. Türkiye'deki araştırma merkezlerinin büyük bir kısmı üniversitelerle entegre çalışmakta, bu da akademik dünya ile politika yapımcılar arasındaki bilgi akışını hızlandırabilmektedir.

Bununla birlikte, bu merkezlerin aktif olması, sadece sayısal bir varlık göstergesi olarak değil, aynı zamanda Türkiye'nin bilgi üretimi ve araştırma-geliştirme alanındaki kapasitesinin bir ölçütü olarak da değerlendirilmelidir. Her bir araştırma merkezi, kendi uzmanlık alanında özgün araştırmalar yaparak, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel tartışmalara katkıda bulunma potansiyeline sahiptir.

Sonuç olarak, Türkiye'deki araştırma merkezlerinin sayısı, ülkenin bilimsel ve stratejik bilgi üretiminde oynadığı rolü artırırken, bu merkezlerin daha derinlemesine incelenmesi, onların toplumsal ve ekonomik katkılarını daha iyi anlamamıza olanak sağlayacaktır.

Çalışmanın bulgularına dayanarak, stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'nin ulusal güvenlik politikalarından ekonomik kalkınma stratejilerine kadar geniş bir yelpazede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu merkezlerin özellikle devletin politika oluşturma ve karar alma süreçlerinde kritik bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu merkezlerin kamuoyu oluşturma süreçlerine etkin bir şekilde müdahale ettiği ve bilginin nasıl şekillendirildiği ve iletildiği konusunda belirleyici bir rol oynadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, stratejik araştırma merkezlerinin bilgi-iktidar ilişkisi içinde belirleyici bir

konumda olduğu ve bu ilişkinin Türkiye'nin politik ve sosyal yapıları üzerinde etkiler yaratma potansiyeli olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın kapsamı dahilinde, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin işlevleri ve etkileri üzerine kapsamlı bir inceleme yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Foucault'nun bilgi ve iktidar ilişkileri bağlamında stratejik araştırma merkezlerinin rolünü daha derinlemesine anlamamızı sağlamaktadır. Bu açıdan, Foucault'nun bilgi-iktidar kavramsal çerçevesi kullanılarak, stratejik araştırma merkezlerinin hazırladığı raporlar, seminerler, analizler, öneri ve verilerin sunduğu bilgilerin iktidar oluşumu üzerindeki rolü ve etkileri detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

Bu çalışma, stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'nin politik, ekonomik ve toplumsal alanlarındaki etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde analiz etmeye ve bu merkezlerin işlevlerini daha detaylı bir şekilde kavramaya olanak tanımıştır. Bu bağlamda çalışma, stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'nin karar alma mekanizmalarına ve politika oluşturma süreçlerine nasıl katkı sağladığını ayrıntılı bir şekilde değerlendirmemize imkan tanımaktadır. Çalışma, Foucault'nun bilgi-iktidar kavramsallaştırmasından faydalanarak stratejik araştırma merkezlerinin sundukları verilerle yani bilgi çıktıları ile iktidar dinamiklerinin oluşumuna nasıl bir katkıları olduğu ortaya konulmuştur. Bu durumun çok daha somut ve ayrıntılı bir sonucuna ulaşmak için bir ya da birkaç örneklem üzerinden yürütülecek çalışmaların çok daha faydalı olacağı kanısı vardır. Bu koşullarda mevcut çalışma, sonrasında yapılacak akademik çalışmalar için önemli bir ön adım olması itibarıyla oldukça kıymetlidir.

Stratejik araştırma merkezleri, başlangıçta bilgi üretimine odaklanırken, zamanla "think tank" (düşünce kuruluşu) modelinden "do tank" (uygulama odaklı merkez) modeline evrilmeye devam etmektedir. Bu dönüşüm, bu merkezlerin sadece analiz ve öneri sunmakla kalmayıp, aynı zamanda uygulama ve etki yaratma kapasitesini de artırmalarına olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda stratejik araştırma merkezlerinin bilgi üretiminden uygulama ve strateji geliştirmeye kadar genişleyen bir rol üstlenmelerine yol açabilir.

Dijital dönüşüm, bilginin daha hızlı ve geniş bir şekilde yayılmasını sağlarken, bu bilginin iktidar ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini de değiştirmektedir. Stratejik araştırma merkezleri, dijital platformlar aracılığıyla ürettikleri bilgiyi daha geniş kitlelere ulaştırarak, toplumsal ve politik iktidar ilişkilerini yeniden şekillendirme potansiyeline

sahiptir. Dijitalleşme, yeni iktidar dinamikleri ve direniş alanları yaratmaktadır. Stratejik araştırma merkezleri, bu yeni dinamikler içinde bilgi üretimi ve dağıtımını yaparken, aynı zamanda dijital direniş hareketleri ve alternatif bilgi kaynaklarıyla da karşı karşıya kalmaktadır. Foucault'nun iktidara karşı direniş perspektifi, dijital çağda stratejik araştırma merkezlerinin rolünü ve etkisini değerlendirmede önemli bir araç olabilir. Bu bağlamda, stratejik araştırma merkezleri, dijital çağın getirdiği fırsatları ve zorlukları dikkatle değerlendirerek, toplumsal ve politik yapılar üzerindeki etkilerini sürdürebilmek için stratejilerini sürekli olarak gözden geçirmelidir.

Bu şekilde, çalışmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurularak, gelecekteki araştırmacıların farklı metodolojilerin kullanılması, coğrafi bölgelerin incelenmesi veya stratejik araştırma merkezlerinin farklı perspektiflerden değerlendirilmesi gibi yaklaşımlarla bu alanda daha kapsamlı ve etkili çalışmalar yapmasına olanak tanınabilir. Bu da alandaki bilgi birikimini artırarak, stratejik araştırma merkezlerinin rolü ve etkileri konusundaki anlayışı daha da sağlam bir noktaya taşıyacaktır.

Sonuç olarak, stratejik araştırma merkezleri Türkiye'nin politika yapım süreçlerine, uluslararası ilişkilere ve iktidar oluşumuna ya da varlığını sürdürmesine olan etkileri değerlendirilmiştir. Böylelikle stratejik araştırma merkezlerinin Türkiye'nin politik karar alma, politika yapım süreçlerindeki rolünü, iktidar oluşumuna ve uluslararası ilişkilerdeki etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde anlamamıza olanak tanımıştır. Bu anlayışla çalışma, Türkiye'deki stratejik araştırma merkezlerinin işlevlerini ve etkilerini anlamak, ulusal ve uluslararası politika süreçlerine daha fazla ışık tutmak ve gelecekteki politika oluşturma süreçlerine katkıda bulunmak için önemli bir adım olmuştur. Bu şekilde, stratejik araştırma merkezlerinin rolü ve etkileri üzerine daha fazla araştırma yapılması için yeni fırsatlar ve yönelimler de ortaya çıkabilir.

KAYNAKÇA

- Abelson, D. E. & Carberry, C. M. (1997). Policy experts in presidential campaigns: A model of think tank recruitment. *Presidential Studies Quarterly*, 27(4), 679-697.
- Abushanab, F. G. (2023). Müslüman Realist: Müessir Güç Kimliği ve Türk Dış Politikası (B. Takış, Çev.). Turkuvaz Kitap.
- Abushanab, F. G. (2020). State Behavior of an Efficacious Actor in the Time of Global Power Transition Period: A Case Study of Turkey in the Post-Cold War Era (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Açıklın, Ş. N. (2023). Rethinking actor and order with complexity theory: A novel approach to diplomacy. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 27(2), 177-196.
- Açıklın, Ş. N. (2022). Leadership Diplomacy in Turkish-German Relations. Springer.
- Akbaş, F. (2020). *Dış Politika Karar Alma Süreçlerinde İstihbarat Örgütleri ve Düşünce Kuruluşlarının Etkin Rolü ve Muhtemel Etkileşimleri Küba Krizi ve 2. Körfez Savaşı Özelinde İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdemir, A. (1992). *İşletmeleriyle Bütünleşmede Teknolojinin Stratejik Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aktan, Ç. C. (1999). Yeni yönetim tekniklerinin kamu sektöründe uygulanmasına yönelik öneriler. *Türk İdare Dergisi*, 39(3), 97-108.
- Aliboni, R. (2001, July 7). Think tanks as a cooperative factor in NATO's Mediterranean Dialogue. Paper presented at *Setting up a Nucleus of NATO Mediterranean Dialogue Academic Institutions*, Istituto Afari Internazionali, Rome, Italy.

- Altınbaş, D. (2009). İyi bir think tank, iyi bir think tanker. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 22-30). Ankara: Nobel Yayınları.
- Ansiklopedik Politika Sözlüğü*. (1986). İletişim Yayınları.
- Aras, B. Toktaş, Ş. & Kurt, Ü. (2010). Araştırma merkezlerinin yükselişi: Türkiye’de dış politika ve ulusal güvenlik kültürü. Ankara: SETA Yayınları.
- Arpacıoğlu, K. (2022). *Türk Dış Politikasında Düşünce Kuruluşları: Kurumsallaşma ve Strateji Düşünce(1961-1989)*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atmaca, İ. (2007). *Türk Kamu Yönetiminde Stratejik Düşünme ve Reform Çalışmalarının Stratejik Düşünce Bakış Açısıyla İncelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Ayaz, B. (2016). Geç kapitalizm: Medya ve sanatta içeriğin metalaşması ve anlamsızlaşması. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 119-128.
- Aydın, A. (2006). *The Genesis of Think-thank Culture in Turkey: Past, Present And Future?*. Degree of Master. Ankara: Middle East Technical University.
- Aydın, E. (2013). *Kentsel Düşünce Merkezinin Kuruluşu Bir Uygulama Örneği Olarak Esenler Belediyesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayman, S. G. (2009). Üniversitelerde kurulan stratejik araştırma merkezleri: Boğaziçi Üniversitesi - TÜSİAD Dış Politika Forumu (DIF) örneği. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 243-260). Ankara: Nobel Yayınları.
- Babur, M. M. (2021). Bir Temsil Alanı Olarak Türkiye’de Düşünce Kuruluşları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 1-19.

- Babur, M. M. (2021). Bilginin ticarileşmesi: Düşünce kuruluşları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 68, 106-132.
- Babur, M. M. (2019). *Bilgi, İktidar ve Politika Alanının İnşası: Türkiye'de Düşünce Kuruluşları*. [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Babur M M ve Suğur N (2022). Türkiye’de Düşünce Kuruluşları: Politik Bilginin Çeşitliliği, İmkânı ve Sınırlılıkları. *Mülkiye Dergisi*, 46(1), 163-201.
- Bağcı, H. & Aydın, A. (2009). Dünyada ve Türkiye’de düşünce kuruluşu kültürü. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 60-85). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balaban, Ö. (2011). Stratejik düşünme düzeyleri. [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*. Ayrıntı Yayınları.
- Bedir, U. (2017). *Türkiye’de Muhafazakar Düşünce Kuruluşlarının Kamuoyu Oluşturma Faaliyetleri*. Doktora Tezi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bennett, R. M. (2013). Embodied information, knowing bodies, and power. *Millennium: Journal of International Studies*, 41(3), 601-622.
- Bilhan, M. (2009). Stratejik araştırma merkezleri konusunda bazı görüşler. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 131-143). Ankara: Nobel Yayınları.
- Bircan, İ. (2002). Kamu kesiminde stratejik yönetim ve vizyon. *Planlama Dergisi*, Özel sayı, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.
- Bonn, I. & Christodoulou, C. (1996). From strategic planning to strategic management. *Long Range Planning*, 29(4), 543-551.

- Bourdieu, P. (1997). *Televizyon Üzerine*. Yapı Kredi Yayınları.
- Bulut, A. T. & Güngör, F. A. (2009). Think tankler ve dış politika: Türkiye ve ABD örneği. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 262-280). Ankara: Nobel Yayınları.
- Critelli, M. J. (2005). Back where we belong. *Harvard Business Review*, 83(5), 47-54.
- Çakıroğlu, Mümin. 2022. Kamu politikaları oluşumunda düşünce kuruluşları: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş sürecinde SETA. Yüksek Lisans Tezi
- Çaycı, S. (2009). Türkiye’nin milli güvenliği açısından düşünmenin önemi. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 188-190). Ankara: Nobel Yayınları.
- Çoban, H. (1996). *Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş; Bilgi Toplumuna Geçmek için Stratejik Planlama ve Yönetim Bilgi Sistemi Uygulaması*. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Güçlü, N. (2003). Stratejik yönetim. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 61-85.
- Demir, G. (2013). *Post-Politik Dönemde Neoliberal Demokrasi ve Sivil Toplum: Tesev Örneği*. Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, S. (2019). *The Influence of SETA’S Intellectual Position in Legitimizing the JDP’S Heritage Restoration Project in the Middle East Throughout the 2010s*. Degree of Master. İstanbul: Marmara University Institute of Social Sciences.
- Demircan, B. (2015). *Politik Söylem ve İktidar: Kamusal Söylemi Üreten, Denetleyen ve Yöneten İktidar Yapıları*. [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Dinçer, Ö. (1991). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. Timaş Matbaası.

- Dixit, A. & Nalebuff, B. J. (2015). *Stratejik Düşünme İş, Politika ve Günlük Yaşamın Rekabetçi Yanı* (N. Arık, Çev.). Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Doğan, M. (1982). *Büyük Türkçe Sözlük*. Birlik Yayınları.
- Dos Santos, P. P. (2023). The New Face of Multilateralism: The Case of “Chinese” Forums. *Journal Title*, 253–270.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*. Ayrıntı Yayınları.
- Efegil, E. (2009). Türkiye’deki düşünce kuruluşları üzerine düşünceler. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 208-215). Ankara: Nobel Yayınları.
- Eisenstein, E. L. (1979). *The Printing Press as an Agent of Change: Communications and Cultural Transformations in Early-Modern Europe*. Cambridge University Press.
- Erdem, G. (2012). Türkiye’de düşünce kuruluşları. <https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-de-dusunce-kuruluslari/> (Erişim: 26.03.2024).
- Eren, E. (2002). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. Beta Yayınları.
- Ergun, A. (2009). Üniversitede alan araştırmaları: Karadeniz ve Orta Asya Ülkeleri Araştırma Merkezi örneği. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 215-220). Ankara: Nobel Yayınları.
- Erhan, A. (2007). Amerika’nın Ortadoğu politikasının şekillenmesinde düşünce kuruluşlarının rolü. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 2(8), 53-77.
- Eroğlu, H. Ö. (2016). Foucault’nun iktidarları. *Amme İdaresi Dergisi*, 49(2), 39-54.
- Erol, M. S. & Bingöl, O. (2012). Dış politikanın oluşumunda stratejik araştırma merkezlerinin rolü: Türk dış politikasında örnek olaylar bağlamında bir inceleme.

- Ersoy, R. (2010). Michel Foucault'da iktidar kuramı ve küreselleşme süreci ile dönüşümü. [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Eyigün, C. (2017). *Kamu Diplomasisi Aktörü Olarak Düşünce ve Strateji Kuruluşlarının Medya ile İlişkileri: SETA Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fazla, H. (2022). Stratejik araştırma merkezi nedir, neler yapar? https://strasam.org/strateji/ulusal-guvenlik/stratejik-arastirma-merkezi-nedir-neler-yapar-862#google_vignette (Erişim: 27.03.2024).
- Fairholm, M. R. & Card, M. (2009). Perspectives of strategic thinking: From controlling chaos to embracing it. *Journal of Management & Organization*, 15(1), 17-30.
- Fındıklı, B. (2015). *The Emergence of Think Thanks and Mediator Intellectuals in Turkey*. The Degree of Master. İstanbul: İstanbul Şehir University.
- Finley, M. I. (1999). *The Ancient Economy*. University of California Press.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings 1972-1977*. Pantheon Books.
- Foucault, M. (1999). *Bilginin Arkeolojisi* (V. Urhan, Çev.). Birey Yayıncılık.
- Foucault, M. (2000). *Özne ve İktidar* (I. Ergüden & O. Akınhay, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi* (H. U. Tanrıöver, Çev. 2. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2011a). *Entelektüelin Siyasi İşlevi* (I. Ergüden, O. Akınhay & F. Keskin, Çev. 3. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2011b). *Bilme İstenci Üzerine Dersler: College de France Dersleri (1970-1971)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü* (I. Ergüden, Çev. 3. Baskı). Ayrıntı Yayınları.

- Foucault, M. (2015). *Büyük Kapatılma-Seçme Yazılar 3* (I. Ergüden, Çev. 4. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2019). *Hapishanenin Doğuşu* (M. A. Kılıçbay, Çev. 8. Baskı). İmge Yayınları.
- Gökırmak, M. (2009). Bilgi, iktidar ve üniversite. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri: Başlangıcından bugüne Türk düşünce kuruluşları* (pp. 247-260). Ankara: Nobel Yayınları.
- Gölbaşı, Ş. & Urhan, V. (2012). Postmodern yönetim düzeni: İktidar artık her yerde. In G. Yücedoğan, Ş. Gölbaşı, H. Aydın, E. Sezgin, & B. Atak (Eds.), *10 Yıldır Tartıştıklarımız* (pp. 78-95). Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Gramsci, A. (1986). *Hapishane Defterleri: Tarih, Politika, Felsefe ve Kültür Sorunları Üzerine Seçme Metinler*. Onur Yayınları.
- Günel, Ö. (2021). *A Gramscian Perspective On the Role Of Think Thanks in Foreign Policy Making*. PhD Thesis. Ankara:, Middle East University Institute of Social Sciences.
- Güneş, A. (2016). Küresel çağın yeni “bilgi tapınakları” küresel ağlara sahip vakıf ve think tanklar. *Global Media Journal*, 6(12), 536-552.
- Güvenç, S. (2006). Türkiye’nin dış politikası ve düşünce kuruluşları. In S. C. Mazlum & E. Doğan (Eds.), *Sivil toplum ve dış politika: Yeni sorunlar ve yeni aktörler* (pp. 159-180). Bağlam Yayınları.
- Güvenç, S. (2007). Türkiye’de düşünce kuruluşları ve uluslararası ilişkiler disiplini. *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, 4(13), 137-144.
- Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları* (Ö. Uysal, Çev.). Pinhan Yayıncılık.

- Headrick, D. R. (2010). *The Tools of Empire: Technology and European Imperialism in the Nineteenth Century*. Oxford University Press.
- Herman, E. S. & Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*. BGST Yayınları.
- Hussey, D. E. (1998). *Strategic Management: From Theory to Implementation*. Routledge.
- Kanbolat, H. (2009). Türkiye’de düşünce merkezi kültürünün oluşum süreci: Türkiye’de dış politika ve güvenlik alanındaki düşünce merkezleri. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 305-319). Ankara: Nobel Yayınları.
- Karabulut, B. (2010). Dünyada ve Türkiye’de think tank kuruluşları: Karşılaştırmalı bir analiz. *Akademik Bakış*, 4, 91-104.
- Kayıhan, B. (2020). *Modern Dünyada Risk Söylemi*. Ütopya Yayınevi.
- Keskin, F. (2005). Modern demokrasilerde yeni politik seçkinler: Think tanklar ve politikadaki rolleri. *Sosyo Ekonomi*, 1.
- Kılıç, R. (2020). Foucault perspektifinden iktidar, hakikat ve hakikat sonrası. [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Kılıç, R. (2020). Foucault perspektifinden iktidar, hakikat ve hakikat sonrası. [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Kırım, A. (1998). *Yeni Dünyada Strateji ve Yönetim*. Sistem Yayıncılık.
- Kızıldaş, S. (2023). 20. yüzyıldan 21. yüzyılın başlarına kadar Amerikan dış politikası yapım süreçlerinde bir etki mekanizması olarak düşünce kuruluşları ve finans-sermaye grupları ilişkisi. Doktora Tezi, Tarih.

- Kibaroglu, M. & Kibaroglu, A. (2009). Stratejik araştırmalar merkezlerinin yapılanması. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 378-384). Ankara: Nobel Yayınları.
- Koçer, G. (2009). Türkiye’de stratejik düşünme/düşünce üzerine bir deneme: Küreselleşme karşısında sevkülceyş. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 385-393). Ankara: Nobel Yayınları.
- Köktaş, Ö. F. (2015). *Kamu Politikası Yapım Sürecinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü ve Etkinliği: SETA VAKFI Örneği*. Yüksel Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köni, H. (2009). Gelişmekte olan ülkelerde düşünce kuruluşları ve Türkiye. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 406-412). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuhn, B. M. & Margellos, D. L. (2023). The role of think tanks in megatrends analysis and future research. *Open Journal of Political Science*, 13(4), 1-25.
- Kuloğlu, A. (2009). Türkiye’de stratejik araştırma merkezlerine olan ihtiyaç. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 413-418). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kula, M. E. (2019). *Stratejik Düşünce ve Rekabet Zekası: Otomotiv ve İletişim Endüstrilerinde Karşılaştırılmalı Bir Araştırma*. [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Kutlu, Ö. ve Karabulut, N. (2021). Türkiye’deki Düşünce Kuruluşlarının Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir İnceleme, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 3(1), 101-113.
- Külebi, A. (2009). Küreselleşme çağında düşünce kuruluşları. In H. Kanbolat & H. A. Karasar (Eds.), *Türkiye’de stratejik düşünce kültürü ve stratejik araştırma merkezleri* (pp. 419-423). Ankara: Nobel Yayınları.

- Laiou, A. E. & Morriison, C. (2007). *The Byzantine Economy*. Cambridge University Press.
- Lane, F. C. (1973). *Venice: A Maritime Republic*. The Johns Hopkins University Press.
- Lawrence, E. (1999). Policy, research and communications branch. Public Service Commission of Canada.
- Lemke, T. (2016). *Politik Aklın Eleştirisi: Foucault'nun Modern Yönetimsellik Çözümlemesi* (Ö. Karlık, Çev.). Phoenix Yayınevi.
- Lyon, D. (2003). *Surveillance as Social Sorting: Privacy, Risk and Digital Discrimination*. Routledge.
- Machiavelli, N. (2007). Prens (Çev. Kemal Atakay). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- MacDonald, L. & Moss, T. (2014, July 11). Building a think-and-do tank. Stanford Social Innovation Review. Erişim adresi: https://ssir.org/articles/entry/building_a_think_and_do_tank (erişim tarihi 17.06.2024)
- Martelli, A. (2014). *Models of Scenario Building and Planning: Facing Uncertainty and Complexity*. Springer.
- McGann, J. G. (2007). *Think Tanks and Policy Advice in the United States, Academics, Advisors and Advocates*. Routledge.
- McGann, J. (2002, December 16). Think tanks and the transnationalization of foreign policy. <http://www.fpri.org/enotes/thinktanks.20021216.mcgann.transnationalforeignpolicy.html> (Erişim: 20.03.2024).
- McGann, J. G. (2008). *The Global Go To Think Tanks Report 2008*. University of Pennsylvania, Think Tanks and Civil Societies Program.
- McGann, J. G. (2017). 2016 The global go to think tanks report. http://repository.upenn.edu/think_tanks/12/ (Erişim: 21.01.2024).

- McGann, J. G. & Whelan, L. C. (2020). *Global think tanks: Policy networks and governance* (2nd ed.). Routledge.
- McGann, J. G. (2021). 2020 Global Go To Think Tank Index Report. <https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2021/03/2020-Global-Go-To-Think-Tank-Index-Report-Bruegel.pdf> (Erişim: 21.07.2024).
- Medvetz, T. (2012). *Think tanks in America*. University of Chicago Press.
- Mendizabal, E. (2021). Describing and comparing think tanks. In D. E. Abelson, & C. J. Rastrick (Eds.), *Handbook on think tanks in public policy* (pp. 16–32). Edward Elgar Publishing.
- Mertek, S. (2020). Bilgi Ve İktidar Kıskaçında Üniversiteler Ve Sosyal Bilimler: Foucaultcu Bir Yaklaşım. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 78-95.
- Münip, B. M. & Suğur, N. (2022). Türkiye’de düşünce kuruluşları: Politik bilginin çeşitliliği, imkânı ve sınırlılıkları. *Mülkiye Dergisi*, 163-201.
- Nurhan, A. (2020). Gelişmekte olan ülkelerde stratejik araştırma kültürü. Bir Büyükelçinin Düşünce Dünyası. <https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-de-dusunce-kuruluslari/> (Erişim: 25.03.2024).
- O’Shannassy, T. (2003). Modern strategic management: Balancing strategic thinking and strategic planning for internal and external stakeholder. *Singapore Management Review*, 25(1).
- Özgür, H. (2004). Kamu örgütlerinde stratejik yönetim. In M. Acar & H. Özgür (Eds.), *Çağdaş Kamu Yönetimi* (Cilt II). Nobel Yayınları.
- Pamuk, G. (1997). *Stratejik Yönetim ve Senaryo Tekniği*. İrfan Yayıncılık.
- Pautz, H. (2011). Revisiting the think-tank phenomenon. *Public policy and administration*, 26(4), 419-435.

- Parry, J. H. (1981). *The Age of Reconnaissance: Discovery, Exploration, and Settlement, 1450-1650*. University of California Press.
- Ramírez, R. & Selsky, J. W. (2016). Strategic planning in turbulent environments: A social ecology approach to scenarios. *Long Range Planning*, 49(1), 90-102.
- Standage, T. (2007). *The Victorian Internet: The Remarkable Story of the Telegraph and the Nineteenth Century's On-line Pioneers*. Walker and Company.
- Şahin, B. & Yıldız, M. (2009). Transnational advocacy networks in perspective: Democratization, human rights, and NGOs in Turkey. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6(21), 41-65.
- Şehitoğlu, R. (2021). *Kamu Diplomasisinde Düşünce Kuruluşlarının Rolü: SETA, GMF ve SWP Örnekleri* (Doktora Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul)
- Toktas, S. & Aras, B. (2012). National security culture in Turkey: A qualitative study on think tanks. *Bilig*, 61, 245.
- Wang, H. H. & Miao, M. L. (2024). Enhancing global governance in a fragmented world: Prospects, issues, and the role of China. Center for China and Globalization.
- Weaver, R. K. (1989). The changing world of think tanks. *PS: Political Science and Politics*, 22(3), 563-578.
- Weaver, R. K. & McGann, J. G. (2000). Think tanks and civil societies in a time of change. In R. K. Weaver & J. G. McGann (Eds.), *Think tanks and civil societies catalysts for ideas and action* (pp. 1-36). Routledge Taylor & Francis Group.
- Weidenbaum, M. (2010). Measuring the influence of think tanks. *Social Science and Public Policy*, 47(2), 134-137.
- White, L. (1962). *Medieval Technology and Social Change*. Oxford University Press.
- White, C. (2004). *Strategic Management*. Palgrave Macmillan.

Wilson, I. (1994). Strategic planning isn't dead - it changed. *Long Range Planning*.

Yıldız, M. & Babaoğlu, C. (2015). Kamu Politikası Bakış Açısından Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde Hükümdar-Danışman İlişkisi. *Yasama Dergisi*, 29, 5-12.

Yıldız, M. & Sobacı, M. Z. (Ed.). (2013). Kamu politikası: Kuram ve uygulama. Ankara: Adres Yayınları.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<https://21yyte.org>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://adam.org.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://agadvisors.info>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://aipa.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://akdeniz.edu.tr/akdeniz-uygarliklari-arastirma-enstitusu>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://anadolu.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://ankarapolitikalarmerkezi.org>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://ankasam.org>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://apm.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://arel.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://arastirma.disk.org.tr/>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://assam.org.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://avim.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://aydin.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://bahcesehir.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://bakircay.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://baskent.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://beun.edu.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://bilgesam.org>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://birsam.org>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://bogazicikuresel.org>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://cu.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://deu.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://diplomasivakfi.org/tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://ditam.org>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://egiad.org.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://egitimreformugirisimi.org>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://edam.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://ekonomistler.org.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://erdogan.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://esam.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://fid.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://foreignpolicy.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://gantep.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://gasam.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://gesam.dpu.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://gif.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://gocvakfi.org>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://grtc.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://hacettepe.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://hakis.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://icicleri.gov.tr/arem>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://igam.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://insamer.com>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://iranoloji.com>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://ipm.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://isam.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://isdam.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://kafkas.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://kapadokya.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://karam.org.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://kasam.org>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://koksav.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://ksu.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://ktu.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://liberal.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://marmaragrubu.org>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://mef.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://mehmetakif.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://mku.edu.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://omu.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://orsam.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://podem.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://rubasam.com>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://sahipkiran.org>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://sar.yildiz.edu.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://sde.org.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://sdu.edu.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://sekam.com.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://selcuk.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://setav.org>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://sodev.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://tasam.org>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://tasav.org>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://tepav.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://tesam.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://tese.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://thk.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://tiav.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://topkapi.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://trakya.edu.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://turkdemokrasivakfi.org.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://turkis.org.tr>. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024.

<https://turksam.org>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

<https://tuses.org.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://uskudar.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://ustad.org.tr>. Erişim tarihi: 18 Ağustos 2024.

<https://yenyuzyil.edu.tr>. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2024.

<https://yyu.edu.tr>. Erişim tarihi: 6 Temmuz 2024.

EK 1. TÜRKİYE'DEKİ STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

No	Düşünce Kuruluşu/ Stratejik Araştırma Merkezi İsmi	Konum ve Kuruluş Yılı	Faaliyet Alanı	Düzenli Yayın Bülteni
1.	21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü (21YYTE)	Ankara (2006)	Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili konuları kapsayacak şekilde stratejik araştırmalar ve çalışmalar yapmak.	Güvenlik Bülteni
2.	Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASSAM)	İstanbul (2014)	İslam ülkelerinin birleşmesi ve ortak savunma sistemlerinin oluşturulması amacıyla stratejik araştırmalar yapmak ve bu konuda kongreler, seminerler düzenlemek.	ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi
3.	Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM)	Ankara (2006)	Politika, ekonomi, sosyal bilimler ve kültürel konularda araştırmalar yaparak stratejik öneriler sunmak.	ADAM Akademi Sosyal Bilimler Dergisi
4.	Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM)	Ankara (2016)	Kriz yönetimi ve uluslararası siyaset konularında araştırmalar yaparak stratejik raporlar hazırlamak.	ANKASAM Stratejik Analizler
5.	Ankara Küresel Danışmanlık Grubu	Ankara (2024)	Siyaset, dış ve güvenlik politikası ile ekonomi alanlarında	-

			bağımsız ve derinlemesine analizler yapmak.	
6.	Ankara Politikalar Merkezi (APM)	Ankara (2012)	İç ve dış politika konularındaki uluslararası iletişimi güçlendirmek, fikir ve çözüm üretiminde katılımcılığın gelişmesine destek olmak.	-
7.	Ankara Strateji Enstitüsü (Ankara Strateji)	Ankara (2011)	Hukuk, politika, ekonomi alanlarında çalışmalar yapmaktadır.	-
8.	Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)	Ankara (2009)	Avrupa, Balkanlar, Geniş Karadeniz Bölgesi, Kafkaslar ve Orta Asya'daki güncel siyasi gelişmeler hakkında geniş ve derinlikli perspektifler sunmak.	Avrasya Dünyası Dergisi
9.	Avrupa Birliği ve Küresel Araştırmalar Derneği (ABKAD)	Ankara (2014)	AB ve Türkiye-AB ilişkileri, eğitim ve insan hakları konularında araştırmalar yapmak.	-
10.	Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)	İstanbul (2008)	Ulusal ve uluslararası güvenlik, ekonomi, enerji ve sosyo-politik konularda araştırmalar yaparak stratejik öneriler sunmak.	BİLGESAM Analiz
11.	Birlik Stratejik Araştırmalar	İstanbul (2014)	Faaliyet alanı, ulusal ve	BİRSAM Analiz Raporları

	Merkezi (BİRSAM)		uluslararası düzeyde stratejik araştırmalar yaparak, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel konular üzerine raporlar ve analizler sunmak.	
12.	Boğaziçi Küresel İlişkiler Merkezi (BK)	İstanbul (2015)	Dezenformasyonla mücadele ve kamu diplomasisi.	Fact Checking Türkiye
13.	Dış Politika Enstitüsü (DPE)	Ankara (1974)	Dış politika analizleri ve uluslararası ilişkiler üzerine araştırmalar yapmak.	DPE Bülteni
14.	Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM)	Diyarbakır (2011)	Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal, ekonomik ve kültürel yapısı üzerine araştırmalar yapmak.	-
15.	DİSK-AR (DİSK Araştırma Enstitüsü)	Ankara	İşçi hakları, sosyal politikalar ve ekonomik konular üzerine düzenli olarak raporlar ve analizler yayınlamak.	-
16.	Ege Genç İş İnsanları Derneği (EGİAD)	İzmir	Özellikle Ege Bölgesi'ndeki genç girişimcilerin bilgi alışverişi yaparak, işbirlikleri kurarak ve projeler geliştirerek üyelerinin ve ülke ekonomisinin iyileştirilmesini sağlamak.	-

17.	Eğitim Reformu Girişimi (ERG)	İstanbul	Türkiye'de eğitim politikaları üzerine araştırmalar yaparak eğitimde reform önerileri geliştirmek.	ERG Raporları
18.	Ekonomi ve Dış Politika Araştırma Merkezi (EDAM)	İstanbul (2005)	Türk dış politikası, güvenlik politikaları, Türkiye-AB ilişkileri, dijitalleşme, enerji ve iklim değişikliği gibi konularda araştırmalar yapmak.	Durum Raporu
19.	Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (ESAM)	Ankara (1969)	Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve politik sorunlarına yönelik bilimsel araştırmalar ve incelemeler yaparak çözüm önerileri sunmaktır.	ESAM Dergisi
20.	Ekonomistler Platformu	İstanbul (2000)	Ekonomi politikaları üzerine analizler yapmak.	Ekonomist Dergisi
21.	Futbol Ekonomisi Stratejik Araştırmalar Merkezi (FESAM)		Futbolun yerel ve küresel özelliklerini inceleyip yeni yapısal modeller önererek, futbol araştırmacıları için referans olabilecek bir veri tabanı oluşturmak ve bu çalışmalarını yayımlamak; bilimsel araştırma projelerine	-

			entelektüel destek sunmak.	
22.	Global İlişkiler Forumu (GIF/GRF)	İstanbul (2009)	Küresel gelişmelerin Türkiye'ye etkilerini analiz etmek ve uluslararası işbirliklerine altyapı oluşturmak.	GIF Özel Raporları GIF Küresel Durum Raporu (Yıllık)
23.	Göç Vakfı - Türk Diasporası Araştırmaları Merkezi (TÜDAM) - Türkiye Göç Araştırmaları Merkezi (TÜGAM) - İslam Düşmanlığı İle Mücadele Araştırmaları Merkezi (İDMAM) Türkçe Ana Dili ve Çift Dillilik Araştırma Merkezi (TAÇDAM)	Ankara	Göç ve diaspora ile ilgili sosyal, siyasi, hukuki, ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda araştırmalar yapar, bilgi üretir. Ürettiği bilgiyi çözüm ve karar mekanizmaları yanında ulusal ve uluslararası kamuoyuna sunar.	GAV Analiz Göç ve Diaspora Bülteni
24.	Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM)	İstanbul (2004)	Güney Asya ülkelerinin tarihi, siyasi, askeri, ekonomik ve sosyokültürel yapıları, bölgenin stratejik ve jeopolitik dengeleri hakkında objektif ve tarafsız şekilde kamuoyunu bilgilendirmek.	Güney Asya Ülke Analizleri
25.	Hak-İş Konfederasyonu Araştırma Merkezi (HAK-İŞ-AR)	Ankara	Üye sendikalar ve işçiler için araştırma ve analizler yapmak, politika önerileri	-

			geliştirmek ve emekçilerin haklarını savunmak.	
26.	İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM)	Ankara (2001)	İç güvenlik, kamu yönetimi ve sosyal politikalar üzerine araştırmalar yaparak Türkiye İçişleri Bakanlığı'nın karar alma süreçlerine veri/fikir sağlamak.	-
27.	İstihbarat ve Güvenlik Araştırma Merkezi (İGAM)	2023	İGAM, istihbarat ve güvenlik alanında akademik seviyede çalışmalar yaparak ülkemize önemli katkılar sağlamayı amaç edinir. Çeşitli kurslar, seminerler, atölye çalışmaları ve staj programları düzenleyerek katılımcılara bilgi ve deneyim kazandırmayı hedefler.	-
28.	İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER)	İstanbul (2015)	İnsani yardım, sosyal araştırmalar ve kriz bölgeleri üzerine çalışmalar yapmak.	-
29.	İktisadi Araştırma Vakfı	İstanbul (2010)	Ekonomik ve mali konularda bilimsel çalışmalar yapmak, yenilikçi ve girişimcilik algısının topluma kazandırılması amacıyla toplantılar düzenlemek.	Ekonomi Bülteni

30.	İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)	İstanbul (1965)	Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri ve ekonomik kalkınma konularında araştırmalar yapmak.	İKV Dergisi
31.	İran Araştırmaları Merkezi (İRAM)	Ankara (2016)	İran'ın iç ve dış politikaları, ekonomi ve toplumsal konular üzerine araştırmalar yapmak.	Türkiye İran Araştırmaları Dergisi
32.	İranoloji Derneği	Ankara (2018)	Sanatsal, tarihi, kültürel, eğitim, sosyal yönleriyle İran'a yönelik araştırmalar yapmak.	İraniyat
33.	İstanbul Politikalar Merkezi (İPM)	İstanbul (2001)	Sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliği, enerji politikaları ve demokratikleşme konularında araştırmalar yapmak.	İPM Analiz
34.	İstanbul Stratejik Düşünce ve Araştırma Merkezi (İSDAM)	İstanbul (2013)	Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki yerini güçlendirmeye yönelik stratejik düşünce üretimi gerçekleştirmek.	İSDAM Raporları
35.	Kafkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (KAFKASSAM)	Ankara (2011)	Kafkasya bölgesindeki politik, ekonomik ve sosyal gelişmeleri incelemek.	KAFKASSAM Analiz
36.	Kamusal Politika ve Demokrasi	İstanbul (2015)	Demokrasi, insan hakları ve toplumsal barış	-

	Çalışmaları Merkezi (PODEM)		üzerine çeşitli raporlar ve akademik yayınlar üretmek.	
37.	Karadeniz Araştırmaları Merkezi (KARAM)	Trabzon (2004)	Karadeniz havzası özelinde tarihsel, sosyal, ekonomik ve politik araştırmalar yapmak.	Karadeniz Araştırmaları Dergisi
38.	Karadeniz Stratejik Araştırmalar Merkezi (KASAM)	İstanbul (2018)	Karadeniz Vakfı bünyesinde faaliyet gösteren merkez, Karadeniz bölgesinde ticari, siyasi, sosyal ve kültürel iş birliğini geliştirmeyi ve araştırma faaliyetlerinde bulunmak.	KASAM Analiz
39.	Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAV)	Ankara (1991)	Türk dilini, tarihini, düşüncesini, hayat tarzını, kültürünü, diğer milletler ve topluluklarla ilişkilerini bilimsel yöntemlerle incelemek ve araştırmak.	Kök Araştırmalar Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Serisi
40.	Küresel Araştırma Düşünce Merkezi (GRTC)	Kütahya (2015)	Küresel politikalar, stratejik analizler ve yerel yönetimler üzerine araştırmalar yapmak.	-
41.	Küyerel Düşünce Enstitüsü	İstanbul (1995)	Küresel ve yerel düşünce akımlarını analiz ederek sosyal ve politik konularda çözümler üretmek.	-

42.	Liberal Düşünce Topluluğu (LDT)	Ankara (1992)	Liberal düşünceyi yaymak ve bu doğrultuda eğitim, yayın ve araştırma faaliyetleri yürütmek.	Liberal Düşünce Dergisi
43.	Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı	İstanbul (1985)	Ülkenin ekonomi, demokrasi, güvenlik konularındaki sorunları üzerinde düşünmek, akılcı ve bilimsel çözümler üreterek kamuoyu ile paylaşmaktır.	Avrasya Ekonomi Zirvesi Kitap Serisi
44.	MASA Stratejik Araştırmalar Derneği	Ankara	Dış Politika ve güvenlik alanında karar alıcılara yön gösterecek politika önerileri üretmek.	-
45.	Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)	Ankara (2009)	Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesine ilişkin siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlik konularında analizler yapmak.	Ortadoğu Analiz Dergisi Ortadoğu Etütleri Dergisi
46.	Ortadoğu ve Afrika Araştırma Derneği (ORDAF)	İstanbul (2008)	Ortadoğu, Afrika ve İslam dünyası alanlarında faaliyet gösteren bütün enstitü ve merkezler arasında koordinasyon ve işbirliğini oluşturmak.	-
47.	Özgürlük Araştırmaları Derneği (ÖAD)	Ankara	Türkiye'de özgürlükçü ve bilimsel bir yaklaşımla kamu politikaları araştırmaları yapmak.	-

48.	Rumeli Balkan Stratejik Araştırmalar Merkezi (RUBASAM)	İstanbul (2011)	Balkanlar ve Rumeli bölgesi ile ilgili sosyal, ekonomik, kültürel araştırmalar yaparak bu coğrafyadan insanların istifadesine sunmak.	RUBASAM Ekonomi Analizi
49.	Sağlık -Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi (SASAM)	Ankara (2010)	Sağlık politikaları ve çalışan hakları üzerine araştırmalar yaparak sağlık sektöründe iyileştirme önerileri sunmak.	Sağlık-Sen Stratejik Analiz
50.	Sahipkiran Stratejik Araştırmalar Merkezi (SASAM)	Ankara (2012)	Ülke sorunları, yerel sorunlar ve yurtdışında yaşayan vatandaşların sorunlarına yönelik araştırma ve incelemeler yaparak bu sorunlara çözüm önerileri üretmek.	Stratejik Analiz
51.	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)	Ankara (2006)	Siyaset, ekonomi, dış politika, toplumsal değişim ve medya konularında araştırmalar yapmak.	Kriter (Türkçe) Insight Turkey (İngilizce) Turkish Vision Magazine (Arapça)
52.	Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV)	İstanbul	Sosyal demokrasi, yerel yönetimler, emek Toplumda çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin yerleşmesine katkıda bulunmak.	Sempozyum ve raporlar Sosyal Demokrat Dergi
53.	Sosyal Ekonomik ve Kültürel	Ankara (1990)	Sosyal, ekonomik ve kültürel konularda bilimsel	Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi

	Araştırmalar Merkezi (SEKAM)		araştırmalar yaparak toplumun bu konulardaki bilgi seviyesini artırmak ve politika önerileri sunmak.	
54.	Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM)	Ankara (1995)	Türk dış politikası, uluslararası ilişkiler ve güvenlik alanında araştırmalar ve yayımlar yapmak.	SAM Papers Vision Papers Perceptions
55.	Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE)	Ankara (2009)	Uluslararası ilişkiler, iç politika, ekonomi, savunma, güvenlik, enerji, medya ve sivil toplum konularında araştırmalar ve analizler yapmak.	SDE Akademi Dergisi
56.	TESUD Stratejik Araştırmalar Merkezi (TESSAM)	Ankara (2011)	Güvenlik, savunma ve strateji konularında araştırmalar yaparak politika önerileri geliştirmek.	TESSAM Analiz
57.	Türk-İş Araştırma Merkezi (TİSKAR)	Ankara	İşçi sağlığı ve iş güvenliği, asgari ücret, ekonomik ve sosyal politikalar gibi konularda araştırmalar yapmak.	-
58.	Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi (TURAN-SAM)	Kars (2007)	Türk Dünyası ve Türk-İslam birliği üzerine jeopolitik, stratejik ve sosyal araştırmalar yapmak.	TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi

59.	Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV)	Ankara (2011)	Siyasi, sosyal ve stratejik konularda araştırmalar yaparak Türk dünyası ve Türkiye'nin stratejik vizyonunu geliştirmeye yönelik çalışmalar sunmak.	TASAV Stratejik Raporlar
60.	Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM)	İstanbul (2004)	Bölgesel araştırmalar, uluslararası ilişkiler, ekonomik ve sosyal politika, güvenlik ve savunma, kültürel ve tarihsel araştırmalar gibi geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir.	Stratejik Öngörü
61.	Türk Demokrasi Vakfı	Ankara (1987)	Demokrasi, insan hakları ve dış politika alanlarında fikri üretim yapmak.	Demokrasi Bülteni
62.	TÜRK İDARİ ARAŞTIRMALAR VAKFI- TİAV	Ankara	Genel olarak kamu yönetimi alanında, özel olarak mülki idare alanında çalışmalar yapmak ve yapılan çalışmalarını desteklemek.	-
63.	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)	İstanbul	İslamî ilimler, tarih, kültür ve medeniyet üzerine bilimsel araştırmalar yaparak bilgi üretmek ve yaymaktır.	İslam Araştırmaları Dergisi

64.	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)	Ankara (2014)	Ekonomi, sosyal politikalar, uluslararası ilişkiler, güvenlik, yönetim ve sektörel araştırmalar gibi geniş bir yelpazede araştırmalar ve analizler yapmak.	Aylık Ekonomi Değerlendirme Raporu TEPAV İstihdam İzleme Bülteni TEPAV Gıda Fiyat Endeksi (TEGE) TEPAV Perakende Güven Endeksi
65.	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)	İstanbul (1994)	Demokratikleşme, iyi yönetim, toplumsal cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir kalkınma ve dış politika konularında araştırmalar yapmak.	TESEV Değerlendirme Notları
66.	Türkiye Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TESAM)	İstanbul (2010)	İç – dış politika ve güvenlik, ekonomi, hukuk ve toplumsal bilimler alanlarında araştırmalar yaparak politika önerileri geliştirmek.	TESAM Stratejik Analizler
67.	Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES)	İstanbul (1988)	Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasal sorunlarına yönelik araştırmalar yaparak çözüm önerileri geliştirmek.	TÜSES Toplumsal Yapı Araştırmaları
68.	Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi (TÜSAM)	Ankara (2024)	Güvenlik, dış politika ve uluslararası ilişkiler konularında düşünce üretmek,	-

			alternatifler ve çözüm önerileri sunmak,	
69.	Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi (TÜRKSAM)	Ankara (2004)	Türkiye ve bölge ülkelerini etkileyen politika konularında araştırmalar yaparak, bürokratlar, hükümet görevlileri, akademisyenler, araştırmacılar ve halk için konferanslar ve seminerler düzenlemek.	TÜRKSAM Analizleri
70.	Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (ULİSAM)	Ankara (2013)	Türkiye'nin jeo-stratejik konumunu, iç ve dış temel stratejik hedeflerini ve sorunlarını değerlendirerek düşünce üretmek.	ULİSAM Stratejik Raporları
71.	Uluslararası Stratejik Tahlil ve Araştırmalar Merkezi (USTAD)	Mardin (2011)	Bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde sosyal, ekonomik, kültürel ve stratejik politikalar üzerine araştırmalar yapmak ve projeler geliştirmek.	-
72.	Yapay Zekâ Politikaları Derneği (AIPA)	Ankara (2021)	Yapay zekâ alanına dair doğru bilgiler üretmek, bu bilgileri paylaşmak, ilgili kişi ve kurumları yönlendirecek şekilde danışmanlık vermek.	-

73.	Yeni Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi (YTSAM)	Ankara (1994)	Türkiye ve dünya genelinde tarih, kültür, sosyoloji, eğitim, hukuk ve demokrasi gibi konularda bilimsel ve akademik çalışmalar yaparak yayınlar ve konferanslar düzenlemek.	Yeni Türkiye Dergisi
74.	Afyon Kocatepe Üniversitesi Gelecek Araştırmaları-Stratejileri Geliştirme Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Afyon	Gelecekçilik fikrinin anlaşılması, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi amacıyla, üniversiteye-şehre ve ülkemize gelecekçi bakış açısıyla olumlu bir gelecek oluşturmada katkıda bulunmak.	-
75.	Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü	Antalya	Akdeniz Havzası'nın tarihi, kültürel ve sosyal birikimini araştırmak, bilimsel gelişmeleri takip etmek ve etik kurallara bağlı araştırmalar, kazılar ve eğitim programları yürütmek.	-
76.	Amasya Üniversitesi Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Amasya	Sosyal ve stratejik açıdan dünyayı anlayan, düşünen, araştırmacı, girişimci ve değerlerine bağlı nitelikli bireyler yetiştirmek.	-
77.	Anadolu Üniversitesi Stratejik Araştırma	Eskişehir		Anadolu Strateji Dergisi

	Ve Uygulama Merkezi			
78.	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Stratejik Çalışmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Ankara	Bölgesel, ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkilerini kapsayan konularda bilimsel yöntemlerle ulusal ve uluslararası araştırmalar, incelemeler ve değerlendirmeler yapmak.	-
79.	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İnsan Kaynakları Ve Stratejisi Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Ankara	Sosyal bilimler alanında eğitim, araştırma, girişimcilik ve toplumsal sorumluluk faaliyetleriyle bilimin, toplumun ve insanlığın ilerlemesine katkı sağlamak.	-
80.	Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İstanbul	Eğitim, araştırma ve topluma katkıda mükemmelliğe odaklanan uluslararası tanınırlığı yüksek, lider bir üniversite olmak.	-
81.	Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Ankara	Türkiye'nin milli güvenliğini etkileyen küresel, bölgesel ve ulusal konularda görüş ve önerilerini ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşmak.	-
82.	Başkent Üniversitesi Strateji Ve Teknoloji	Ankara	Strateji ve teknoloji alanında uygulamaları ile politikaların başarı ve etki düzeyini	-

	Uygulama Ve Araştırma Merkezi		artırmak üzere bilimsel araştırmalar yapmak ve uzman araştırmacılar yetiştirmek.	
83.	Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	İstanbul	Ulusal ve uluslararası alanda siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal ve hukuki konularda, dijitalleşme, sürdürülebilirlik ve inovasyon gibi güncel gelişmeleri de göz önünde bulundurarak bilimsel çalışmalar yapmak ve iş birliğini teşvik etmek.	-
84.	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Stratejik İşbirliği Proje Danışmanlık Eğitim Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Burdur	Burdur Gelişim Merkezi'ni kurarak üniversiteyi, şehri ve bölgeyi kaldırmak amacıyla çalışmalar yürütmek.	-
85.	Çukurova Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi	Adana	Sosyal olayların nedenlerini ve sonuçlarını bilimsel ve etik bir çerçevede inceleyerek, uluslararası ilişkiler, siyaset, toplum, göç ve eğitim gibi alanlarda araştırma yapmak.	-
86.	Dokuz Eylül Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	İzmir	Üniversite, sanayi, çevre ve toplum ilişkilerini düzenlemek ve geliştirmek için bilimsel	Dokuz Eylül Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Türkiye Raporları

			araştırmalar yapmak.	
87.	Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İli Stratejik Planlama Ve Yönetişim, Araştırma Ve Uygulama Merkezi	İzmir	İzmir'in sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, paydaşlarla iş birliği içinde çözümler üretmek ve bölgesel kalkınmayı teşvik etmek.	-
88.	Ege Üniversitesi Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi	İzmir	Türkiye'nin komşuları ve bölgesindeki ölkeler hakkında jeopolitik ve jeostratejik araştırmalar yapmak.	-
89.	Erciyes Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Kayseri	İç politikada siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik problemlerin çözümünde ve dış politikada milli bir strateji belirlemede Türk karar alıcılarına fikir sunmak.	-
90.	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Bölgesel Kalkınma Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Erzincan	Çevre, kent ve bölgesel kalkınma alanlarında ulusal ve uluslararası ortaklıklar kurarak araştırma, proje ve uygulama çalışmaları yapmak.	-
91.	Gaziantep Üniversitesi Strateji Uygulama Ve Araştırma Merkezi			-

92.	Giresun Üniversitesi Karadeniz Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi	Giresun	Dünya ülkeleri ile Türkiye arasındaki politik, ekonomik ve kültürel işbirliğini geliştirmek için bilimsel araştırmalar ve projeler yapmak, bilgi birikimi oluşturmak ve paylaşmak.	-
93.	Hacettepe Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Ankara	Türkiye'nin tarihi, kültürel, siyasi, ekonomik, hukuki, sosyolojik, jeopolitik ve stratejik yapısına yönelik bilimsel yöntemlerle araştırmalar yapmak.	-
94.	Harran Üniversitesi Türk Dünyası Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi			
95.	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Hatay	Türkiye'nin bölgesel, ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkilerini kapsayan konularda bilimsel yöntemlerle ulusal ve uluslararası araştırmalar yapmak.	-
96.	İnönü Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Malatya	Uluslararası Politika ve Güvenlik alanında uzman yetiştirmek için eğitim ve araştırma faaliyetleri yapmak, kamuoyunu doğru bilgilendirmek.	-

97.	İstanbul Arel Üniversitesi Uluslararası Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İstanbul	Yerel ve ulusal düzeyde topluma hizmet ve sosyal sorumluluk projeleri geliştirmek ve uygulamak.	Arel USAM Stratejik Bakış, Arel IR Monthly
98.	İstanbul Aydın Üniversitesi Ulusal Güvenlik Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İstanbul	Türkiye'nin güvenlik politikalarının bölgesel ve uluslararası gelişmelerle birlikte belirlenmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunmak temel çalışma alanlarıdır.	-
99.	İstanbul Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi	İstanbul	Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda çağın gereklerine uyum sağlayan, topluma katma değer sağlayan önemli bir paydaş olarak, bilimsel çalışmalarla ulusal ve uluslararası düzeyde gelişmelere rehberlik eden bir merkezdir.	-
100.	İstanbul Gedik Üniversitesi Asya-Pasifik Stratejik Çalışmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İstanbul	Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN), Asya-Pasifik ve Asya'ya yönelik entelektüel ve akademik ilgiyi artırmayı ve Türkiye'nin «Yeniden Asya» ve «Kuşak ve Yol» İnisyatiflerinde öncelikli iş birliği	-

			alanlarının geliştirilmesi üzerine çalışmaktadır.	
101.	İstanbul Kent Üniversitesi Uluslararası Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Merkezi	İstanbul	Ulusal, bölgesel ve küresel düzeydeki gelişmeleri paydaşlarıyla yürüttüğü bilimsel araştırmalar ve projelerle ortaya koyarak eğitim, öğretim ve toplumsal hizmet faaliyetlerine bu stratejik araştırmalar, değerlendirmeler ve bilimsel etkinliklerle katkıda bulunmaktadır.	-
102.	İstanbul Topkapı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler, Deniz Siyaseti Ve Stratejileri Uygulama Ve Araştırma	İstanbul	Türkiye'nin deniz hak ve menfaatleri alanında uluslararası mecrada yetkin çalışmalar yapılması	-
103.	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İstanbul	Türkiye'nin, bölgesel ve küresel düzeyde tüm uluslararası ilişkileri çerçevesinde siyasi, ekonomik, hukuki, sosyolojik, kültürel, jeopolitik, jeostratejik, tarihi, coğrafi, güvenlik, istihbarat, enerji gibi geniş alanlarda stratejik çalışmalar	-

			yapmak, stratejik öngörüler geliştirmek, çeşitli bilimsel yöntemlerle disiplinler arası araştırmalar, incelemeler ve değerlendirmeler yapmak.	
104.	İstinye Üniversitesi Güvenlik Ve Savunma Stratejileri Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İstanbul	Uluslararası ilişkiler, Türk dış politikası, bölgesel ve uluslararası sorunlar ve uyuşmazlıklar, ulusal savunma, ulusal güvenlik, terörizm, kritik altyapı güvenliği, sağlık güvenliği, tohum güvenliği, şehir güvenliği, göç, KBRN ve siber güvenlik konularında ülke yararını gözeterek çalışmalar yapmak, yeni stratejiler geliştirmektir.	-
105.	İÜ Stratejik Araştırmalar Merkezi	İstanbul		
106.	İzmir Bakırçay Üniversitesi Stratejik Bölge Araştırmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İzmir	Merkez, Sosyal Bilimler (Tarih, Sosyoloji, Coğrafya), İktisadi ve İdari Bilimler (İşletme, İktisat ve Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik) ve Hukuk alanları başta olmak üzere	-

			Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanlarında iş birliği içinde çalışmalar yürütme hedefine yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.	
107.	İzmir Demokrasi Üniversitesi Uluslararası Stratejik Araştırmalar Merkezi	İzmir	Bilim, sağlık, sanat, ekonomi, kültür ve teknolojiye katkı sağlamayı; etik değerleri gözeterek yenilikçi ve disiplinler arası araştırmalar	-
108.	Kafkas Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Kars	Türkiye'nin dış politika paradigmalarına ve perspektiflerine yeni fikirler katmak, 21. Yüzyıl Türk Dış politikasının uluslararası düzeydeki kapasitesini teşvik edecek çözüm, politika ve tutum geliştirmek.	-
109.	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Kahramanmaraş	Türkiye'nin bölgesel, ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkilerini kapsayan araştırmalar, incelemeler ve değerlendirmeler yapmak	Uluslararası Stratejik Boyut Dergisi
110.	Kapadokya Üniversitesi Sosyal Ve Stratejik Çalışmalar	Kapadokya	Merkez, kalkınma, dış politika, güvenlik, ekonomi, dış	Cappadocia Journal of Area Studies (CJAS)

	Uygulama Ve Araştırma Merkezi		ticaret, sanayi, tarım gibi alanlarda stratejik önceliklerinin belirlenmesine katkıda bulunmak.	
111.	Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Trabzon	Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya ülkeleriyle ilgili olarak tarihi, kültürel, sosyal, siyasal, ekonomik alanlarda bilimsel araştırmalar yapmak.	Trabzon Çalışmaları Dergisi
112.	Kayseri Üniversitesi Kalite Ve Strateji Geliştirme Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Kayseri	Üniversitenin stratejik planı ve hedefleri doğrultusunda, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetleri geliştirmek.	-
113.	Kültür Üniversitesi Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi	İstanbul (2008)	Küresel ve bölgesel siyasi eğilimler, çatışma çözümü, diplomasi ve Türkiye'nin dış politikası üzerine araştırmalar yapmak.	GPoT Brief
114.	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Gelişim Stratejileri Araştırma Merkezi	Kütahya	Türkiye'nin İslam coğrafyasındaki halklar üzerindeki etkinliğinin arttırılmasını desteklemek	-
115.	Mef Üniversitesi Uluslararası Güvenlik Çalışmaları Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Merkezi	İstanbul	Uluslararası güvenlik ve savunma gelişmelerini analiz ederek bölgemize ve ülkemize etkilerini öngörmek ve stratejik	-

			çalışmalar yapmak.	
116.	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bölgesel Kalkınma Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Samsun	Bölgesel kalkınma ve stratejik araştırmalar alanında bilgi birikimi oluşturmak ve bu bilgiyi paylaşarak bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmak.	-
117.	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Karadeniz Stratejik Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Rize	Türkiye ile Karadeniz havzası ülkeleri arasında siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri geliştirmek.	-
118.	Selçuk Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Konya		
119.	Selçuk Üniversitesi Güvenlik Ve Savunma Stratejileri Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Konya		
120.	Süleyman Demirel Üniversitesi Stratejik Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Isparta		
121.	Trakya Üniversitesi Kalite Ve Strateji Geliştirme Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Edirne	Üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin kalite düzeylerinin ulusal ve uluslararası standartlara yükseltilmesi için	-

			çalışmalar yapmak.	
122.	Türk Hava Kurumu Üniversitesi Havacılık Ve Uzay Bilimleri Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi	Ankara	Havacılık ve uzay bilimleri alanlarında bilgi birikimini geliştirmek, araştırma ve geliştirmeyi teşvik etmek, sanayi ile iş birliğini artırmak.	-
123.	Üsküdar Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	İstanbul	Güvenlik politikaları, uluslararası ilişkiler, sosyal ve siyasal araştırmalar alanında fikri üretim yapmak.	-
124.	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	Van (2014)		-
125.	Yıldız Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi	İstanbul (2000)	-	
126.	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Karadeniz Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi	Zonguldak	-	

EK 2. KURUMSAL BAĞLANTI STATÜLERİNE GÖRE TÜRKİYE'DEKİ STRATEJİK ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

Araştırma Merkezi Türü	Araştırma Merkezi İsmi
Bakanlıklara Bağlı Stratejik Araştırma Merkezleri	İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM)
	Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM)
Üniversitelere Bağlı Stratejik Araştırma Merkezleri	Afyon Kocatepe Üniversitesi Gelecek Araştırmaları-Stratejileri Geliştirme Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü
	Amasya Üniversitesi Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Anadolu Üniversitesi Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi
	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Stratejik Çalışmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İnsan Kaynakları Ve Stratejisi Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Başkent Üniversitesi Strateji Ve Teknoloji Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Stratejik İşbirliği Proje Danışmanlık Eğitim Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Çukurova Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi

	Dokuz Eylül Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir İli Stratejik Planlama Ve Yönetişim, Araştırma Ve Uygulama Merkezi
	Ege Üniversitesi Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi
	Erciyes Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Bölgesel Kalkınma Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Gaziantep Üniversitesi Strateji Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Giresun Üniversitesi Karadeniz Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi
	Hacettepe Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Harran Üniversitesi Türk Dünyası Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi
	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	İnönü Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	İstanbul Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	İstanbul Arel Üniversitesi Uluslararası Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	İstanbul Aydın Üniversitesi Ulusal Güvenlik Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	İstanbul Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi
	İstanbul Gedik Üniversitesi Asya-Pasifik Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
	İstanbul Kent Üniversitesi Uluslararası Stratejik Araştırmalar Uygulama Araştırma Merkezi

	İstanbul Topkapı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Deniz Siyaseti Ve Stratejileri Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	İstinye Üniversitesi Güvenlik Ve Savunma Stratejileri Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	İzmir Bakırçay Üniversitesi Stratejik Bölge Araştırmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	İzmir Demokrasi Üniversitesi Uluslararası Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Kafkas Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Kapadokya Üniversitesi Sosyal Ve Stratejik Çalışmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Kayseri Üniversitesi Kalite Ve Strateji Geliştirme Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Kültür Üniversitesi Küresel Siyasal Eğilimler Merkezi
	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Gelişim Stratejileri Araştırma Merkezi
	Mef Üniversitesi Uluslararası Güvenlik Çalışmaları Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Merkezi
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bölgesel Kalkınma Ve Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Karadeniz Stratejik Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Selçuk Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi

	Selçuk Üniversitesi Güvenlik Ve Savunma Stratejileri Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Süleyman Demirel Üniversitesi Stratejik Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Trakya Üniversitesi Kalite Ve Strateji Geliştirme Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Türk Hava Kurumu Üniversitesi Havacılık Ve Uzay Bilimleri Stratejik Araştırma Ve Uygulama Merkezi
	Üsküdar Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Yıldız Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Karadeniz Stratejik Araştırmalar Uygulama Ve Araştırma Merkezi
Sivil Toplum Kuruluşu Statüsünde ve/veya Sivil Toplum Kuruluşlarına Bağlı Stratejik Araştırma Merkezleri	21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü (21YYTE)
	Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASSAM)
	Ankara Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM)
	Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM)
	Ankara Politikalar Merkezi (APM)
	Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)
	Avrupa Birliği ve Küresel Araştırmalar Derneği (ABKAD)
	Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)
	Birlik Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİRSAM)
	Boğaziçi Küresel İlişkiler Merkezi (BK)
	Dış Politika Enstitüsü (DPE)

	Dicle Toplumsal Araştırmalar Merkezi (DİTAM)
	Ege Genç İş İnsanları Derneği (EGİAD)
	Eğitim Reformu Girişimi (ERG)
	Ekonomi ve Dış Politika Araştırma Merkezi (EDAM)
	Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (ESAM)
	Ekonomistler Platformu
	Futbol Ekonomisi Stratejik Araştırmalar Merkezi (FESAM)
	Global İlişkiler Forumu (GIF/GRF)
	Göç Vakfı
	- Türk Diasporası Araştırmaları Merkezi (TÜDAM)
	- Türkiye Göç Araştırmaları Merkezi (TÜGAM)
	- İslam Düşmanlığı İle Mücadele Araştırmaları Merkezi (İDMAM)
	- Türkçe Ana Dili ve Çift Dillilik Araştırma Merkezi (TAÇDAM)
	Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM)
	İstihbarat ve Güvenlik Araştırma Merkezi (İGAM)
	İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER)
	İktisadi Araştırma Vakfı
	İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)
	İran Araştırmaları Merkezi (İRAM)
	İranoloji Derneği
	İstanbul Politikalar Merkezi (İPM)
	İstanbul Stratejik Düşünce ve Araştırma Merkezi (İSDAM)

	Kafkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (KAFKASSAM)
	Kamusal Politika ve Demokrasi alışmaları Merkezi (PODEM)
	Karadeniz Araştırmaları Merkezi (KARAM)
	Karadeniz Stratejik Araştırmalar Merkezi (KASAM)
	Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAV)
	Küresel Araştırma Düşünce Merkezi (GRTC)
	Liberal Düşünce Topluluğu (LDT)
	Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı
	MASA Stratejik Araştırmalar Derneği
	Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)
	Ortadoğu ve Afrika Araştırma Derneği (ORDAF)
	Özgürlük Araştırmaları Derneği (ÖAD)
	Rumeli Balkan Stratejik Araştırmalar Merkezi (RUBASAM)
	Sahipkiran Stratejik Araştırmalar Merkezi (SASAM)
	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)
	Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV)
	Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi (SEKAM)
	Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE)
	TESUD Stratejik Araştırmalar Merkezi (TESSAM)
	Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi (TURAN – SAM)
	Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV)

	Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM)
	Türk Demokrasi Vakfı
	Türk İdari Araştırmalar Vakfı (TİAV)
	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)
	Türkiye Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (TESAM)
	Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES)
	Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi (TÜSAM)
	Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi (TÜRKSAM)
	Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi (ULİSAM)
	Uluslararası Stratejik Tahlil ve Araştırmalar Merkezi (USTAD)
	Yapay Zekâ Politikaları Derneği (AIPA)
	Yeni Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi (YTSAM)
Meslek Kuruluşlarına Bağlı Stratejik Araştırma Merkezleri	DİSK-AR (DİSK Araştırma Enstitüsü)
	Hak-İş Konfederasyonu Araştırma Merkezi (HAK-İŞ-AR)
	Sağlık -Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi (SASAM)
	Öz Sağlık İş Sendikası Stratejik Araştırmalar Merkezi (ÖZ-SAM)
	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)
	Türk-İş Araştırma Merkezi (TİSKAR)
Şirkete Bağlı Kar Amaçlı Kuruluşlar	Ankara Küresel Danışmanlık Grubu

EK 3. ORJİNALLİK RAPORU

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Tarih:26.09.2024

Tez Başlığı: Türkiye'de Araştırma Merkezlerinin, Foucault'nun Bilgi-İktidar Kavramsallaştırması Üzerinden İncelenmesi

Yukarıda başlığı verilen tezimin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 169 sayfalık kısmına ilişkin, 25/09/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8'dir.

Uygulanan filtrelemeler*:

1. Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
2. Kaynakça hariç
3. Alıntılar hariç
4. Alıntılar dâhil
5. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezimin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Sinem SİNANGİL

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Sinem SİNANGİL
	Öğrenci No	N22123757
	Enstitü Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
	Programı	Siyaset Bilimi

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
Prof.Dr. Bican Şahin

* Tez **Almanca** veya **Fransızca** yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

**TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION**

Date: 26.09.2024

Thesis Title (In English): Research Centers In Turkiye: Knowledge- Power Conception of Foucault

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 25/09/2024 for the total of 169 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 8 %.

Filtering options applied**:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. References cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

Kindly submitted for the necessary actions.

Sinem SİNANGİL

Student Information	Name-Surname	Sinem SİNANGİL
	Student Number	N22123757
	Department	Political Science and Public Administration
	Programme	Political Science

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
Prof.Dr. Bican Şahin

**As mentioned in the second part [article (4)/3]of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding refence, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 4. ETİK KURUL/KOMİSYON MUAFİYET FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 26/09/2024

Tez Başlığı (Türkçe): Türkiye'de Araştırma Merkezlerinin, Foucault'nun Bilgi-İktidar Kavramsallaştırması Üzerinden İncelenmesi

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır.
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir.
4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir.
5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Sinem SİNANGİL

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Sinem SİNANGİL
	Öğrenci No	N22123757
	Enstitü Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
	Programı	Siyaset Bilimi

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof.Dr. Bican Şahin

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION**

Date: 26/09/2024

ThesisTitle (In English): Research Centers In Turkiye: Knowledge- Power Conception of Foucault

My thesis work with the title given above:

1. Does not perform experimentation on people or animals.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview.
5. Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions.

I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct.

I respectfully submit this for approval.

Sinem SİNANGİL

Student Information	Name-Surname	Sinem SİNANGİL
	Student Number	N22123757
	Department	Political Science and Public Administration
	Programme	Political Science

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED

Prof.Dr. Bican Şahin